

Typographus lectori.

HAs duas de Iure
belli commentatio-
nes, tertia breui sub-
secutura est, quam
separatim edere cu-
ramus, utpote diuersam à bellicis
actionibus, de pace enim ac fœderi-
bus est: ut ipse ab ore auctoris excepi:
Cuius vel de legationibus libros de-
nuò excudendos decreuimus, sed
multò quàm antea auctiores & cul-
tiores. Et commentarium ad titulum
Digestorum de Verborum significa-
tione: atque diu expositum de
Condicionibus opus. Interim,
amice lector, his fruiere
& vale.

[J. Gentilius]
"De Jure Belli"

Amelau... VI

S.T.C. 20118

F

IC

DE
FVRTIVIS
LITERARVM NOTIS

VVLGO.

DE
ZIFERIS

LIBRI IIII.

IOAN. BAPTISTA PORTA

NEAPOLITANO AVTORE.

CVM PRIVILEGIO
LONDINI,

Apud Iohannem Wólphium. 1591.

DE
F. V. R. T. I. V. I. S.

LIBRARY OF THE

UNIVERSITY OF

CHICAGO

Gen. Rec. - Rel. div. 1 Sept 43 Orig. 21591

dè
cup
um
typ
test
situ
bis
dan
dan
qui
qua

ILLVSTRI ET EXCELSO
VIRO HENRICO PER-
CEIO COMITI NORTHVM-

BRIÆ. &c.

Domino meo Colendissimo.

V M ante aliquot annos, Heros amplissime, liber hic in lucem prodijt, tanto passim studio eum ab eruditis requiri, tamque auidè ab omnibus expeti animaduerti, vt breui tempore nulla amplius exemplaria eius venalia extarent. Intetea vero cum à doctis multis, clarisque viris librum valdè desiderari intelligerem, & multoties à me quæri viderem: cupiens de literis bene mereri studiosisque omnibus officium gratum facere; librum eundem iterum meis expensis, typis mandare, alteramque eius editionem priore (si fieri potest) emendatiorem parare statui. Cum autem in more positum sit vt in publicatione librorum patronum aliquem nobis eligamus cuius præclaro nomine tanquam numine quodam communitus liber in vulgus emanare posset, & euitandam quorundam hodie incongruitatem semper duxerim qui libros dedicant ijs qui nec argumentum, nec linguam qua scripti libri sunt intelligunt, aut certè ijs non delectan-

tur:

Gen. Res. Bodleian 1 Sept 43 Orig. = 1591

tur: non existimam me eligere posse patronum præstantio-
rem (qui in liberalibus istiusmodi scientijs esset versatus, ijs-
dem delectaretur, & singulari quodam studio erga eas ferre-
tur) quam Illustrem vestram magnificentiam, cui reueren-
ter & humiliter, hoc opusculum dedico: consacroque, ob-
nixè Illustrem vestram amplitudinem orans vt (quando-
quidem iam finem instituti huius mei intellexit, qui est vt
vestræ nobilitatis fauorem mihi conciliarem, simulque rem
ipsius animo delectabilem gratamque offerrem) pro innata
sua erga omnes humanitate hoc quicquid est munusculi se-
rena fronte accipere dignetur, vtpote profectum ab animo
amplitudini vestræ deuotissimo. Qua ratione me in poste-
rum obligabit, vt pro tenuitate mea Illustri vestræ generosi-
tati seruilia quæ potero libens meritoque præstem.

Deum oro Opt. Max. vt Illustrem vestram mag-
nificentiam quamdiutissime seruet incolu-
mem. Londini Calend. Maij

CIO. IO. XCI.

Illustri vestræ magnificentiae
deuotissimus.

Iacobus Castelvitrinus.

niti
tere
acce
mul
que
sub
iusm
næ b
cura
foeli
pau
quan
mod
tio in
proba
mod
quare
quæ l
calam
statim
opus

AD LECTOREM

PRÆFATIO.

REQVIRENTI mihi veterum in omnium rerum genere quædam manu scripta monumēta, vt arcani quid & abditi inde depromerem, (ita me semper ad hæc propensum natura tulit) cum nō semel contigisset in obscuras quasdam notas, & characteres impingere, quibus scriptores dū legentibus inuidēt rerum cognitionem, ex industria solent sua scripta occultare, ea dimittere sæpenumero cogebar, ad quæ magis cupiditas animum accendebat. Verūm cum ea sit hominum conditio, vt quæ multum appetimus, eò ardentius appetamus, quò ad ea assequenda maior esse solet difficultas, ea de causa factum est, vt sustinuerim non prius ab incepto desistere, quàm omnes eiusmodi notas, quæ occurrerant interpretarer, nec voto fortunæ beneficium defuit, characterum enim significationem accuratius perquirenti, & in hoc non parum elaboranti, res ita foeliciter cessit, vt huic mox inquisitioni serio addictus, non paucas eiusmodi notas interpretarer, quòd cum de cetero aliquandiu enixius quæsiuissem, ita profeci, vt collectis eiusmodi quamplurimis characteribus, cum multiplex esset ratio interpretandi, & multorum scriptorum collatione comprobata, de illis librum conscribere decreuerim: sed quomodo id fieret, rectè primum neque ipse satis intelligebam, quare circa initia, vt nonnulla ad hoc oportuna colligerem, quæ libro formam traderent, mihi labor fuit non modicus, calamo demum nonnullas præceptiones, quæ se memoriæ statim offerebant commissi: ne in ijs perquirendis, quoties opus esset nimis elaborarem, neque enim sperabam rerum

varietate in tantum posse opus excrefcere, ſiquidem cum
huic rei intentius operam nauarem (quid enim labor non ef-
ficat?) tantum profeci, vt breui allatas vndique epiſtolas
huiusmodi notis ſcriptas amicis rogantibus interpretarer,
vnde eam de me apud eorum animos admirationem exci-
taui, vt non defuerint literarum imperiti, qui hoc mihi non
aliundè, quàm ex arte magica, vel alicuius numinis afflatu
prouenire exiſtimarent, quod totum ratio contextus ex or-
thographiæ petita fontibus ſatis apertè indicabat. Sed vt
videant, quibus regulis in his progrederer, quas collige-
ram per hos dies, dum animus grauioribus curis feriatus,
leuioribus his ſtudijs incumbit, typis excudendum curare
ſtatueram. Verùm cogitans quam varijs hominum iudicijs,
& zoilorum obtreſtationibus, qui ſui ingenij acumè in alio-
rum laboribus ſolent experiri, illi exponerentur, qui libros
in publicum emittunt, ſtatui (lectores humaniſſimi) hoc
opus tandiu apud me reſeruare, donec illud cum aliorum
librorum claſſe, quorum nomina in noſtrę Encyclopediæ in-
dice protulimus, ſimul abſolutum ederetur. Sed pluribus
tandem rationibus neceſſe fuit conſilium mutare, cum enim
huius operis fama vulgaretur, dum adhuc ſub incude eſſet,
partim amicorum non paucis eſſagitationibus, quos magna
iamdudum legendi operis cupido inceſſerat, & partim in-
uidorum motus impulſibus, qui eius rei, cum à nemine ha-
ctenus fuiſſet pertentata, honorem hunc nobis inuidebant,
commodum duxi rem vltèrius non differre, ſed diligenter
editionem feſtinare. Nos verò negotium hoc totum in
duas partes diuidemus: ſcilicet occultè ſignificare, & ſigni-
ficata percipere, vni primum & ſecundum, alteri tertium
& quartum librum dedimus. Signa, quibus ſignificamus,
vocalia, ſemiuocalia, & muta, quomodo fiant, ex vete-
rum & recentiorum præceptionibus, viſibilia, quæque vi-
ſum effugiant vniuerſo primo libro conſcripſimus, ſcripta
verò

verò literis charta exaratis, & quæ interceptorem eludant,
quæ labore, quæque minime interpretari possunt, postre-
mo, quæ non solum intelligi, sed ne suspicionem quidem
inferant secundo libro docuimus. Tertio commodo inte-
pretari scripta debeant, exempla duo apposuius, unde
lector reliqua valeat interpretari. Demum quarto libro ta-
bularum conscripsimus, quarum auxilio verba facilius quæ-
sita reperiri possint, ne quid facilitatis & diligen-
tiæ huic negotio deesse videre.

tur.

1. The first part of the document is a letter from the President of the United States to the Senate, dated January 1, 1865. It is a copy of the original letter, and is signed by the President.

213

A
Æ d
Æ ta
Æ b
Æ d
Æ b
Æ n
Æ
Æ
Æ
Æ
Æ
Æ
Ag
P
Al
Al
fti
Al
An
m
An
An

EORVM QVÆ IN OPERE TRACTATNVR

INDEX.

A

- A** Bbatis Trimetij liber. 111. Antigraho quando uteban-
tur antiqui. 6
- Ægyptij columba ingrati- Antiqui myſteria notis ſcri-
dinem innuebant. 28 bebant. 1
- Ægyptij hippotamo iniqui- Antiqui neceſſarijs in rebus
tatem depingebant. 28 notis utebantur. 8
- Ægyptij res ſacras notis ſcri- Antiqui Poetæ & philoſophi
bebant. 2 allegoricè loquebantur. 15
- Ægyptij ſerpente mundum Antiqui vt occultè ſcriberent
depingebant. 29 notis ſcribebant. 4
- Ægyptij Sole & Luna deſcri- Antiquorum ſcribèdi modos
bunt annum. 29 vanos eſſe. 43
- Ælianus de columba inter- Antoninus occiditur ex pro-
nuncia. 141 dita literè ſententia. 10
- Ænigma Damate. 16 Antonomaſia quid. 15
- Ænigma de anno. 16 Apuleius de numero trigena-
rio. 36
- Ænigma de homine. 16 & de notis magorum. 4
- Ænigma de Termino Deo 16 Ariſtarcus quando utebatur
Ænigma Menalce. 16 aſterisco cum obelo. 6
- Ænigma quid. 16 Ariſtoteles de generibus figu-
rarum loquendi. 13
- Agrippæ de occulta philoſo- & de magicis opusculū. 88
- phia liber. 92
- Alciati emblemata. 29 Artabazi, & Timoxeni callidi-
tas in mittendis epiſtolis. 140
- Alexāder tacita ambage Ephe- Afconius Pedianus de literis
ſtioni ſilentium admonet. 27 veterum. 6
- Allegoria quid. 15 Aſterisco quando utebantur
antiqui. 6
- Ambagibus multa poſſe de- Astrologorum nota quæ. 6
- monſtrari. 23
- Amilcar igne hoſtes decipit. 32
- Amphibolia quid. 16
- Atta-

INDEX

Attali scribendi astus.	47	pfit.	3
Augustini interpretatio in Sybillæ carmina.	58	Characteres si in scripto pauci quid faciendum.	181
Augustus notas repperit breuitatis causa. 5. &	72	Character vnus quomodo quatuor literarum potestate fungatur.	93
Ausonij enigma de hōine.	16	Chrsanon quando utebantur antiqui.	6
B		Chrysippus quæ putat ambigua.	16
Beda de loquela per digitorum flexus.	35	Chymistę allegorice loquuntur.	15
Braçtæ alia forma.	110	Chymistarum notæ quæ.	7
Braçtea perforata, qua scriptum obscuratur.	107	Cicero de generibus figurarum loquendi.	13
Breuitas in scribendo valet occultationi.	68	Ciceronis obscuritas in epistolis ad Atticum.	143
C		Ciceronis scribēdi modus.	43
Campani Romanos astu fallunt.	139	Ciceronis scribendi modus arguitur.	45
Capite, quæ significare possumus.	22	Circulare scriptum quid.	70
Carmina, quę præposterè legantur.	60	Clandestina nuncia.	137
Carthaginensibus clades. ex male occultato consilio.	10	Clauī quomodo scribatur, sine qua scriptum aperiri non possit.	99
C. Cæsaris commentariorum liber.	140	Cleonymi lacedæmonis astus.	140
C. Cæsaris scribēdi modus.	42	Collo aliqua posse demonstrari.	24
C. Cæsaris scribendi modus arguitur.	44	Colūbæ literas deferētes.	141
C. Cæsaris solertia in mittendis epistolis.	140	Commodus occiditur ex male occultato consilio.	11
Chabalistarum scribendi modus.	95	Consonantes finales quæ.	152
Cheremon hieroglyphia scri-		Conso-	

INDEX

Consonantes frequentes quæ.	152	tis.	5
E			
Consonantes in simplici scripto quibus regulis deprehenduntur.	127	Echeneis telo contorta, quid significet.	30
Consonantes quæ.	152	Emblemata quæ.	29
Consonantes quæ geminentur.	152	Ennius multas notas repperit.	5
Consonantes raræ.	152	& dictum in impudicâ.	38
Consonantes rarissimæ	152	Epistolæ auribus asportantur.	141
Cõsonâtes simplices quæ.	152	Epistolæ canibus gluciendæ dantur.	138
Cõsonâtiũ potestates quibus regulis venari possimus.	155	Epistolæ flumine quomodo deferantur.	140
Cõtinuati scripti exẽplũ.	175	Epistolæ in placenta occultatæ.	138
Continuati scripti partes quomodo dirimantur.	172	Epistolæ lepore inclusæ.	138
Cornelius Tacitus de Ægyptijs.	2	Epistolę ligno includantur.	137
Corporis membra quomodo significant.	22	Epistolę ouo includantur.	137
Cruce duplici quomodo scribatur.	94	Epistolæ sagittis mittuntur.	140
D			
Delphinus anchora inuolutus quid significet.	30	Epistolæ soleis & balthæo occultatę.	138
Demarati scribendi astus.	41	Epistola viridi ligno coalescat.	137
Dictio vna alteram significet.	104	Erythreæ Sybillæ carmina de Christo.	59
F			
Diogenes de Cleobolo.	16	Ezechiel de litera thau.	7
& de medio digito.	25	F	
Diogenis literæ alio mire asportantur.	11	Facibus literas demonstrare.	34
Donatus de romanorum nomine.	11	alit er.	35
		Fronte aliqua demonstrari posse.	23
		Frontinus de occultè mittendis.	

INDEX

- tendis epistolis. 140. 141
 Furtiua characterū notę quo
 modo pingantur. 61
 Furtiua literarum notę quę
 sint. 1
 Furtiua scripta quę non pos-
 sint interpretari. 96
 Furtiua scripta quę possint in-
 terpretari. 61
 Furtiuis notis scribere quid
 sit. 53
- G
- Geber de chymicis occulte
 scripsit. 15
 Gellius quos vocet scirpos. 16
 de Lacedæmonum occulte
 scribendi modo. 40
 de poenu cuiusdam scriben-
 di astu. 41
 Genis aliqua demonstrari pos-
 se. 23
 Getę imperatoris cōmentū. 5
- H
- Harpagi astus. 139
 Hebræorum ritus in traden-
 dis legibus. 18
 Hecateus de notis Ægyptio-
 rum. 29
 Hermes de chymicis obscure
 scripsit. 15
 Herodianus de Materniano. 11
 de Cōmodo imperatore. 11
- Herodoti oracula. 19
 de Periandri ambage. 27
 de Demarati astu. 41
 de Histiaei astu. 41 & 140
 Hieroglyphia grāmata quę. 2
 Hieroglyphicis literis sermo-
 nem exprimi posse. 28
 Hieronymus de numero tri-
 genario. 36
 de literis Esdræ. 53
 Hircij factum in asportandis
 literis. 142
 Histiaei astus arguitur. 44
 Histiaei scribendi astus. 41
 Histiaeus pœnas luit occultis
 notis non scripsisse. 9
 Hippallage quid. 15
 Homeri catena aurea. 15
 Honorius Thebanus. 3
 Horatius de breuitate verbo-
 rum. 68
- I
- Iamblicus de Hermete. 3
 Igne noctu aliquid significari
 posse. 31
 In obeliscis Ægypti literas
 hieroglyphicas inueniri. 3
 Insignia quę. 29
 Interpretis qualis esse debeat.
 144
 Interpretem expedit nomē &
 ingenium scribētis scire. 149
 Interpretem ingeniosum esse
 oportet

INDEX

oportet.	144	Linus de philosophia allego-	
Interpretem multarum lin-		ricè scripsit.	13
guarum oportet esse exper-		Literæ accidit ordo, figura, &	
tum.	145	potestas.	53
Interpretem necesse est epi-		Literæ albæ in nigra charta	
stolæ idioma callere.	127	appareant.	50
Interpretem necesse est ortho		Literæ aquis immerfæ appa-	
graphiam callere.	145	reant.	49
Interpretem necesse est epi-		Literæ delitescentes conspi-	
stolam scribentis manu per-		ciantur, & conspicuæ deli-	
scriptam habere.	150	tescant.	49
Interpretē proficiet si tracta-		Literæ digitorum gestu de-	
tam rē epistola nouerit.	149	monstrentur.	37
Iosippi vafricies in mittendis		Literæ diu delitescentes no-	
epistolis.	139	ctu conspiciantur.	46
Iouij libellus de insignib ⁹ .	30	Literæ igne conspicuæ fiant	
Isidorus quid nota.	1	virides, nigrae, & rubrae.	48
& de antiquorum notis.	6	Literæ in charta quomodo	
Iustinianus è libris legum no-		appareant.	48
tas abolendas sanxit.	6	Literæ in corporis parte ali-	
Iuuenalis de digito medio.	25	qua appareant.	47
de numero dextra compu-		Literæ indicio facum quomo-	
tando.	36	do demonstrentur.	32
& de columba internun-		Literæ inuisibiles.	46
cia.	141	Literæ quæ luminis candelæ,	
		vel syderis videntur.	50
L		Literæ quæ non nisi combu-	
Labijs aliqua posse demon-		sta papyro videantur.	49
strari.	24	Literæ quæ prius non appa-	
Lacedæmoniorum scribendi		rent videantur.	49
astus.	40	Literæ, quas euitare possu-	
L. Anneus Seneca opus de		mus, quæ sint.	67
notis scripsit.	5	Literæ quot sint.	151
Leguleiorum notæ quæ.	6		

Literæ

INDEX

Literæ sonitu demonstrari possunt.	20	strari posse.	24
Literæ quæ sint.	151	Manuenses qui.	5
Literas corporis partibus demonstrare.	38	Marrhes cornix internuntia	142
Literas ouo inscribere.	50	Medæa igne rem amicis significat.	31
Literas raras esse & frequentes per se, & per accidens.	152	Mercurius de philosophia allegorice scripsit.	13
Literarum contextus qualis.	62	Mercurius hieroglyphicis literis scripsit.	3
Literarum lineamenta.	61	Metaphora quid.	13
Literarum proportio in quibus constet.	63	Militares notæ quæ.	7
Litera vnde.	41	Minotaurus vexillo depictus quid significet.	30
Liquidæ quæ.	152	Monosyllabarum euitatio valet occultationi.	68
Liuius de Tarquinij ambage.	26	M. Varronis ænigma de termino deo.	16
Locutio circulatorum.	19	Musæus de philosophia allegorice scripsit.	13
Lucanus de literis Ægyptiorum.	3	Muscorum notæ quæ.	152
Lucullivafricies.	140	Mutæ quæ.	152
M		Muta signa quæ.	21
Macrobius de digitis Iani.	35	N	
Magas igne rem significat.	31	Nicearchi facerum dictum.	36
Male terminati scripti partes quomodo terminentur, & interpretentur.	176	Notæ ad occultè & breuiter scribendum repertæ.	2
Manetus de notis Ægyptiorum.	29	Notæ quæ.	1
Manibus occulte rem demon-		Notarij qui.	1
		Notarum multiplex numerus valet occultationi.	68
		Notis	

INDEX

Notis solum sex vel quatuor scribere.	86	Orthographiæ contemptus valet occultationi.	68
alio modo.	88		
Notulæ pro dictionibus valent occultationi.	69	P	
Nullæ literæ quæ sint.	66	Palamedis literæ.	54
Nutum pro sermone valere.	22	Paucitas literarum valet occultationi.	67
O		Periestigmenon quando utebantur antiqui.	6
Obelo quando utebantur antiqui.	6	Perfannius philargirus notas notis addidit.	5
Occultandi astus in pugillaribus.	41	Perfius de litera thau.	7
Ociosæ literæ quæ.	66	Per synonyma scribendi modus.	110
Oculis indicare rem occulte posse.	22	Petri Valeriani liber.	29
Ouidius de verbis vultu significandis.	22	Phenices hieroglyphicis literis primi scripserunt.	3
de supercilijs loquentibus.	23	Plotonis notæ.	5
de puella nutibus quomodo loqui debeat.	25	de occultandis misterijs.	18
de literis digitorum.	31	de philosophia occulte scribit.	13
de literis vino protrahentis.	39	Plauti subtilitas.	59
de literis non apparentibus.	48	Plinius de vi superciliorum & frontis.	23
& de asportandis occulte literis.	138	de digitis Iani.	35
Ori Apollinis liber.	29	succus qui valet occultandis literis.	48
Orpheus de philosophia allegorice scripsit.	13	Plutarchus de notis antiquorum.	4
		de prænominibus Romanorum.	5

INDEX

de scythala.	40	mutatæ figuræ modus de-	
Polyænus græcus.	47	prehendatur.	153
Polybius de literis facibus		Regulis quomodo vti debe-	
occultandis.	32	mus interpretandi simplicis	
Polycretes foemine astus.	138	permutatę figurę mod.	163
Pontanus de aspiratione.	148	Romani in vexillis Minotau-	
Prænomena notis antiqui scri-		rum pingebant.	30
bebant.	5	Rotæ absq; instrumento scri-	
Priapi occulta locutio.	60	bi posse.	87
Priscianus de prænominibus		Rotæ constructio qualis.	70
romanorum.	5	Rotæ cum ociosis literis figu-	
Probi Grammatici libellus de		ra.	79
notis.	43	Rotę indissolubilis figura.	83
Puella amanti quomodo lo-		Rotæ instrumento quomodo	
quatur.	38	vtendum.	74
Pueri & mulieres quomodo		Rotæ schoema.	73
notis occultè scribant.	95	Rota in scribendo error quo-	
Pulvere in die significare.	31	modo deprehendatur.	75
Pugillarijs literas celare.	41	Rota quæ sit.	70
Pythagorici de chymicis oc-		Rota scriptum aliud ociosis li-	
cultè scripserunt.	18	teris inuolutum quomodo	
		deprehendatur.	195
Q		Rota scriptum aliud ociosis li-	
Quintilianus de generibus fi-		teris inuolutum quomodo	
gurarum loquendi.	13	interpretetur.	197
& de signis corporis.	22	Rota scriptum continuatum	
R		interpretandi exemplū.	193
Ratio vsus tabularum conti-		Rota scriptum continuatum	
nuati scripti.	219	quomodo deprehendatur.	192
Ratio vsus tabularum simpli-		Rota scriptum continuatum	
cis permutationis.	203	quomodo interpretetur.	193
Ratio vsus tabularum scripti		Rota scriptum continuatum	
Rotæ.	223	valet occultationi.	77
Regulæ quibus simplex per-			

Rota

INDEX

Rota scriptum dolis & fallacijs occultare.	77	Scripti obscuritas in quibus constat.	39
Rota scriptum ociosis characteribus inuolutum aliud interpretandi exemplū.	199	Scripti prius doli species attendenda.	146
Rota scriptum ociosis characteribus inuolutum quomodo deprehendatur.	195	Scriptum multiplici dolo inuoluatur.	84
Rota scriptum ociosis characteribus inuolutum quomodo deprehendatur, & interpretetur.	197	Scriptum ociosis characteribus inuolutum quomodo deprehendatur.	177
Rota scriptum ociosis literis obscurari.	78	Scriptum ociosis characteribus inuolutum quomodo interpretetur exemplū.	179
Rota scriptum quibus regulis deprehendatur.	182	Scriptum ociosis literis inuolutum quomodo manifestetur.	177
Rota scriptum quomodo indissolubile fiat.	82	Scriptum, quod clauē claudatur quomodo fiat.	99
Rota scriptum quomodo interpretetur.	183	Scythalæ scribendi modus arguitur.	44
S		Scythala quæ.	40
Saladini euentus in asportandis literis.	142	Scythæ tacita ambage Persas admonent.	27
Scribendi modus rudibus hominibus aptus.	93	Semiuocales quæ.	152
Scribendi modus transpositione literarum.	55	Semiuocalia signa quæ.	20
alia ratio.	56	Sermo quomodo sub alio occultetur.	19
Scribendi ratio in quibus verfetur.	61	Signa quæ.	12
Scribendi ratio, qua infinitis propemodum characteribus scriptū variari videatur.	39	Simonidis literæ.	54
		Simplex cur scribendi modus dicatur.	64
		Simplex occultandi modus.	64
		Simplex scribendi modus dolis & fallacijs occultandi.	65

INDEX

- Simplicis occulti scripti permutatæ figuræ exemplum. 166.
- Sinon igne rem significat. 31
- Socrates de occultandis mysterijs. 18
- Solomon de literis digitorum. 38
- Sosipater de prænominibus Romanorum. 5
- Suetonius de notis antiquorum. 4
- Suniator in poenas incidit notis male consilium occultasse. 19
- Supercilijs occulte demonstrari posse. 23
- Syllabarum transpositio in dictione valet occultationi. 20
- Symbola pythagoreorum aliqua. 17
- Synonimorum tabulæ 144
- T
- Tabellâ ad literas facibus demonstrandas. 35
- Tabulæ dictionum continuati scripti. 183
- Tabulæ dictionum scripti rotæ. 186
- Tabulæ dictionum simplicis permutationis. 205
- Tamerlanus tacita ambage obsessis deditonem significat. 27
- Tarquinius muto signo Gabi-
norum mortem significat. 26
- Terentius de fronte. 23
- Theophrastus de viridi ligno
occludendis literis. 139
- Tibullus de notis vino pro-
tractis. 39
- Timoxenus Sicioneus penas
luit literas non occultasse. 9
- Titi Vespasiani insigne. 30
- Tito & Tiberio obsuit literas
non occultasse. 9
- Titus Vespasianus notis mul-
ta exprimebat. 4
- Transpositione literarum oc-
cultè scribi posse. 54
- Transpositione literarum scrip-
tum indissolubile fiat. 96
- Transpositione quomodo si-
ne suspitione scribatur. 57
- Triphonis solertia. 21
- Trogus de Suniatore histo-
ria. 11
- Tullius Tiro repperit multas
notas. 5
- V
- Valerius Probus scripsit de
notis Romanorum. 5
- Vegetius de tribus signis. 12
- Verba permutatis & additis
sylla-

INDEX

syllabis occultare.	20	Vocalium potestas quibus si-	
Verba quomodo pictura ex-		gnis aucupetur.	162
primamus.	19	Vsus alieni sermonis qualis.	
Verbi eiusdem repetitio valet	18		
interpretationi.	69	Vultu quæ significare possi-	
Vergilij somni portæ.	15	mus.	22
& de Sinonis signo.	32		
Victruuius de Triphone.	21		
Vocales quæ.	152		
Vocalia signa quæ.	13	Zipheræ vulgò quæ	I

SERIES CHARTARVM.

† * A B C D E F G H I L L M N O P Q
R S T V X Y Z A a B b C c D d E e.

Omnes sunt duernæ excepta Ee, quæ est ternio.

ERRATA.

Primus numerus paginam, secundus lineam indicat.

Trismegistro	Trismegisto.	3	9	iutilum	inutilium.	64	6
Vel manuētes	Vel à manuēses.	4	16	ingenis	ingeniis.	65	11
DILVA	DILIA.	5	6	Fiet	Fict.	68	5
Illo	Illi.	11	1	obstruendum	obscurandum.	69	30
Sumptus	Sumptum.	11	14	oportunum	opporunum	76	4
consumetur	consumatur.	14	2	Oededipo	Oedipo	82	9
clauis	clauus.	14	8	redditus	reditus.	86	3
portum	portus.	14	8	proprius	propius.	88	16
ἀλλυγορία	ἀλλυγορία	15	4	vnus	vnicus.	95	1
Domata	Damata.	16	23	literis	literæ	96	3
Domatæ	Damatæ	16	27	inferius	Inferius.	99	5
ineundum	ineundam.	17	32	Varietæ	Variatæ.	114	1
plecubulæ	plebiculæ.	18	14	coniungem	coniugem.	138	12
STISHO	TISHOS.	20	3	gluciendas	glutiendas.	139	18
obscellam	obscellam.	20	29	vallēmq;	vallumq;	140	1
mitos	mites.	22	25	deriperet	diriperet.	140	31
superbia	superbiam.	23	15	enonodare	enodare.	143	12
exprobando	exprobrando	24	22	permutentur	permutantur.	148	23
tatē	tacitē.	25	23	similitudine	similitudine.	149	19
Gypseli	Cypseli.	27	7	tali	tati.	133	10
obsessis	obsesso.	27	14	videntur	videtur.	133	22
Alciatos	Alciatus.	29	28	frustrare	frustra re.	155	3
communisci	comminisci	29	30	enim	etiam.	156	11
exponere	exponeret.	32	3	materna	materno.	161	13
insensāq;	incensāq;	32	12	obferri	obseruari.	162	20
ab	ad	32	15	explorabibus	exploratorib⁹.	165	11
millinario	millenario.	37	6	efficacacissimū	efficacissimū.	165	23
Secundo	Secunda.	37	30	percepi	percipi.	165	28
ost	est.	38	9	characteres	characteris.	166	13
facit	fecit.	39	17	potior	potiorem	168	2
σλυτάλιν	σλυτάλιν	40	32	Λ	Λ	175	16
quæ	qui.	42	13	PRABTEREA	PRÆTEREA.	176	13
concepta	conceptis.	43	21	AGEDA	AGENDA.	176	14
vesceribus	visceribus.	44	27	potestatem	potestas.	183	19
admouens	admonens.	48	9	obfoluant	absoluant.	183	30
humidili	humiduli	48	13	cautionem	cautiorem.	184	24
Cyclamino	cyclamini.	48	30	cognoto	cognito.	189	15
alba	albo	49	32	alium	aliud.	191	12
tunduntur	tunditur.	50	30	proprius	propius.	191	31
quadriduum	quatriduum.	51	2	similum	similium.	197	33
aluid	aliud.	53	26	proprius	propius.	199	15
demictet	demitte.	58	24	totius	toties.	199	31
Vxericiet	vxori, ciet.	59	20	margilani	marginali.	200	32

IOAN. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI DE FVRTIVIS

L I T E R A R V M N O T I S.

L I B E R P R I M V S.

C A P V T L

Quid sint furtivæ literarum notæ.

V R T I V A S notas politioris literaturæ vini
eas literas appellant, quæ artificio huius-
modi confictæ sunt, vt non possint ab alio,
quàm ab eo, cui literæ destinantur, inter-
pretari. Quod si rectè nobis animaduer-
sum fuerit, id nomen literis illis congruere
plane videbimus, quas nostrates vulgò ZI-
F E R A S nominant. Has igitur furtivas literas si maiorū no-
strorum monumenta percurrentibus, licebit quicquam ani-
mo coniecturare, nil aliud, nisi notas esse dicemus, quibus vel
occulte vel breuiter aliquid rei gnaris, quibus rem explora-
tam volumus, manifestamus. Notas verò appellamus, quod
literas, syllabas, & dictiones (vt Isidorus ait) præfixis chara-
cteribus notent, & legentiū animos ad significationum noti-
tiam reuocent, quò fit, vt qui eas scribant, notarios appelle-
mus. Quod si earum vsum perspexerimus, his tantum rebus
eas inseruire dicemus, cuiusmodi sunt res sacræ, occultarumq;
rerum scientiæ: siquidem ne à prophanis, nec dum sacris illis
mediocriter initiatis illæ violentur, neue abdita detegantur
mysteria ea sæpe ignorabilibus characteribus, & symbolicis
quibusdam figuris à maioribus tegi, & occultari consue-
uerunt. In arduis quoque rebus, magnisque negotijs, vtpo-
tè ciuitatum obsidionibus, arcium expugnationibus, pon-
tificium

tificatum suffragiorum comitijs, in amoribus etiam, alijsq; id genus ad securitatem vtemur: quoties enim expedit regibus, eorum vicarijs absentibus, doli conscijs, alijsue alijs in rebus occulta nostri animi consilia exponere, ne literę ab exploratoribus, grassatoribus, præsidijs, qui opportunis locis dispositi adhibentur (longè enim Regum & Principum sunt manus) interceptę, occulta illis consilia detegant, in maxima præcipuè temporibus licentia, cum delicta vetare nemo audeat, ad earum vsum, vt nobis cautionem præstent, confugiemus. Præterea breuitatis causa inductę sunt, vtputa si quid compendiose scribendum sit, ne verborum, nominumque crebra repetitio in scribendo tedium afferat, vtque minori cum labore possit quicquid opus sit, arctius comprehendere. Non immerito igitur in his notis excogitandis multorum diuexata sunt ingenia, quorum quamplura super ea commenta suis locis prosequemur.

CAPVT. II.

Quod furtiuus hisce notis vsi sunt, qui res sacras & occultas scientias scripserunt.

AEGIPTII sacrorum antistites, vt Cornelius Tacitus ait, veritine sacra locum inter prophana sortirentur, ænigmaticis illa quibusdam sculpturis & characteribus contegebant, inuisibilia enim per visibilia rerum mysteria significantes, nefas arbitrabantur facile sic ea literis committere, vt possint à communi & indigna plebe violari. Vnde suas literas communes habebant, quas omnes perdiscerent, sed quas appellabant sacras, soli nouerant sacerdotes, à parentibus priuatim acceptas. Apud Æthiopes etiam, quorum coloni fuisse videntur Ægyptij, iisdem omnes utebantur figuris, cuius generis literę hieroglyphica grammata nuncupant, quod

quod ijs notis sacrarum rerum mysteria traderentur. Chæremon etiam fuisse traditur, qui hieroglyphia scripserit. Sunt tamen qui putent, cum per animalium figuras sensus mentis Ægyptij effingerent, non dum vsitatissimam literarum & scripturæ rationē extitisse. Verum sic mos hic scribendi antiquissimis temporibus inualuit, vt vetustatis monumenta omnia in columnis, quæ in Mineruæ, aliorumque Deorum templis erant positæ, huiusmodi notis signarentur: cuiusmodi columnas multas fuisse ab Hermete Trismegistro inscriptas Iamblicus aliisque testantur. Legitur etiam Mercurius Deificam viam & anagogicam ad diuina hieroglyphicis literis perscripsisse, quas postea in adytis Ægyptiæ vrbs, quam So in dicunt, Bithis propheta inuentas, Ammoni Regi interpretatus est. In obeliscis quoque Sesostridis et Semnofernei, qui ex Ægypto in urbem deuecti sunt, per huiusmodi notas rerum naturæ interpretationem adnotatam esse Plinius & Strabo testantur. Vnde Ægyptiorum Theologiæ ænigmata propter obscuritatem (Iamblicus ait) diuinę sapientiæ musa, vt soluantur, indigere. Hi namque in huiusmodi Mystagogia vniuersi naturam, ac Deorum architecturam imitati, mysticarum & latentium intelligentiarum quasdam imagines symbolicis nutibus aperiunt, & antiquissima etiamnum vetustatis monumenta immanibus impressa saxi cernuntur, qualia me olim interpretari memini. In hanc sententiam Lucanus doctissimè ita breuiter canit.

„ Phœnices primi : famæ si creditur, ausi
 „ Mansuram rudibus vocem signasse figuris.
 „ Non dum flumineas Memphis contexere biblos
 „ Nouerat, & saxi tantum volucresque, feræque,
 „ Sculptaque seruabant magicas animalia linguas.
 Quosdam sibi etiam Magos characteres effinxisse, & reperisse vidimus, quibus suam scientiam ab usu & vulgari lectione vindicarent, vt quisque in Honorio Thebano & alijs
 A 2 videre

videre poterit. Apuleius de his notis sic meminit.

„ De opertis adyti profert quosdam libros, ignotis literis
 „ prænотatos, partim figuris huiuscemodi animalium con-
 „ cepti sermonis compendiosa verba suggerentes, partim
 „ nodosis, & in modum rotę tortuosis, capreolatimque con-
 „ densis apicibus à curiositate prophanorū lectione munita.

CAPVT. III.

Quod his etiam notis scribunt, qui velint
 compendiose scribere.

VETERES quoque, vt in scribendo celeritas in promptu
 esset, sibi vulgares notas quasdam præfigurarunt ex ar-
 bitrio, vt cum in senatu adessent, illis vsi sic breuitatis
 causa scriberent, & Ciceronis ætate ab anagnostis epistolæ
 et orationes scribebantur, vt ne verbum quidem excideret, &
 quicquid per contentionem in iudicijs dicerent, librarij con-
 plures, vel manuenses exciperent, eos autem his nominibus
 vocabant, quorum ministerio à manibus utebantur, idque di-
 uersis inter se partibus. Apud Plutarchum etiam legimus ex
 Catonis orationibus illam, quam is in coniuratos Catilinæ
 contra Cæsaris sententiam habuit, hoc modo exceptam, & ad
 sua usque tempora seruata solam sic extare. sic & senatorum
 sententias, dum recitarentur breui scripto multa cōprehen-
 dente, exceptas fuisse. Nec solum in senatu, sed etiā in scho-
 lis olim pleraque dictabantur discipulis excipienda, ita vt, li-
 cet incommodè, notulis tamen & lineamentis compendiosè
 scriberent. Et Suetonius refert Titum quoque Vespasianum
 pluribus notis verba excipere velocissime solitum more no-
 tatorum. Vt celeriter quoque verba comprehenderent nomi-
 num verborumque primas literas notabant, vti nunc in mo-
 numentis historiarumque libris satis liquet. Sic C R ciuē roma-
 num significabant, O P oportere, A B V C ab vrbe condita,

Sic

Sic P P P P E S S S E V V V V V V F F F F primus pater patriæ profectus est, secum salus sublata est, venit victor validus, vicit vires vrbis vestræ, ferro fame flamma frigore, vt apud Valerij Probi libellum de Romanorum notis interpretandis videre licet, quem multis postmodum notis Petrus Diaconus auctiorem reddidit. D I L V A etiam significari volebant, de isto lapide inuenies aurum, his etiam notis D T dumtaxat denotatur. Huiusmodi notas Ennius mille & centum induxit, Sed Romæ Tullius Tyro Ciceronis libertus in hunc modum figuras præpositionū adinuenit, & post hunc Persannius Pilargirus & Aquila libertus Mœcenatis alias addiderunt, Deinde Lucius Anneus Seneca coniuncto omnium, digestoq; & aucto numero opus effecit ad quinq; millia prolatum. Refert etiam Ælianus Spartianus ad Constantinum Augustum de imperatore Geta lepidum & vrbani commentum, quo in conuiuijs agendis utebatur, quoties enim is vellet L. Luculli cœnas imitari, consuetudinem hanc in conuiuijs seruabat, vt notulis intelligi vellet pro apportandis ferculis. Nam sicubi in prandio exhiberi voluisset Pauos, Porcellos, Pisces, & Pernas, sic apponebat P P P P, si Farcta, Fasianos, & Ficus, F F F scribebat, & pari literarum ordine alia varij generis edulia designabat. Augustum quoq; apud Suetonium, cum per C S scribi antea consueuisset, tali caractere X breuitatis causa vsum legimus, quod ad nostrā vsq; ætatem vsum manauit, eundemque Z characterē ex Græcis mutuatum fuisse, ne in scribēdo duplex S S tædium afferret. Erant & Romanorū prænomena notulis præscripta, vt in nummis argenteis, & antiquissimis marmoribus apparet, & Plutarchus, Sosipater, Donatus, & Priscianus testatur. Quædam etiam scripturarum notæ apud celeberrimos scriptores inueniuntur, quarum ad breuiter quippiam denotandum in scripturis plurimis est vsum, inter quas sunt Platonis notæ, siquidem is ad dogmata, peculiareq; opiniones denotandas,

duplici X X utebatur, duplicique ~~αστερισμῶν~~ ad electiores
 quasdam sententias, ornatusque verborum, & asterisco ad
 dogmatum conuenientiam. Sic obelum istum ← in verbis
 & scientijs superfluè iteratis, siue falsitate notatis, vt quasi sa-
 gitta iugulet superflua, & falsa confodiat, veteres apposue-
 runt: & antigraphum ∪ vbi in translationibus diuersus sen-
 sus habetur, hoc etiam asterisco cum obelo ←✕ Aristarchus
 in versibus utebatur, qui non rectè suo ordine fuissent dispo-
 siti. Chrisanon ꝑ etiam ab omnibus ex arbitrio ad aliquid
 notandum adiungitur. Sunt & alia, quæ in ethimologijs Isi-
 dorus memorię prodidit. Nec minus in omnibus scientijs vi-
 dere licet, vt in libris legum, vbi suorum verborum notæ fi-
 gurantur. Apud veteres enim mos fuit, vt in peragendis cau-
 sis rem certis literis denotarent, notas enim condemnatio-
 nis, & absolutionis constituerunt, vt ab Asconio Pediano re-
 ctè animaduersum est, siquidem damnatus K litera denota-
 batur, absolutus verò A. Et de iudicio recuperatorio in vete-
 rum notis & elogijs à notarū magistris sic scribi solitum est.
 Q E R E T P I R D Q P D T D D P F. Quanti ea res
 erit, tantæ pecuniæ iudiciū recuperatorium dabo, testibusq;
 publicè dumtaxat decem denunciandi potestatem facit.
 E alij per * supremam literam mille notabant, per duo e-
 tiam K K calumniæ causa, per D M dolum malum, & per
 I E iudex esto. Sed has iuris notas Iustinianus imperator po-
 stea à legum libris abolendas sanxit, cum multi ingenio cal-
 lidi per eas ignaros deciperent, vnde ad vitanda incommo-
 da literas legibus inscribēdas mandauit, ne amplius fraudes,
 ambagesque huiusmodi notæ inducerent, extant tamen ad-
 huc hæ figuræ § & ff, quarum altera paragraphos, altera di-
 gesta designat. Sunt & aliæ multæ, quarum in libris legum
 maximus est vsus. Idem quoque in mathematicis præsertim
 astrologia, in qua etiamnum harum figurarum reliquiæ ma-
 nent, Veteres enim astrologi, vel quod suam disciplinam tan-
 quam

quam diuinam & sacram vulgò occultare quæsierint, vel quod coelestia signa ab Ægyptijs (vnde ferunt eam primum mansisse sciētiam ob aeris obsequium) figura dignoscerētur, vel quod breuiter scriberent, illas induxerunt, suasque figurant *amdeis*. Arietē enim & Taurum V & à cornibus tali caractere præfigurant, sic II Geminos ab eorum amplexibus, Leonem Scorpionem & Capricornum à cauda pingunt α μ τ , à spica ν Virginem, à bilance π Libram, & Sagittarium à sagitta ρ , nec dissimili ratione Saturnum à falce θ vel ab incuruitate, à sceptro χ Iouem, à claua vel sagitta δ Martem, à fulgore & radijs \odot Solem, à speculo ϕ Venerem, à caduceo ψ Mercuritum, à crescentibus & decreascentibus cornibus ν Lunam. Sic & horū aspectus, triplicitates, & octauæ sphaeræ configurationes notant. Chymica quoque ars ijs vtitur, vt obscure simplicia describat, quæ non nisi à prudentum lectione vindicentur. Ammoniacum itaque salē chymici delta Δ litera notant, arsenicum ∞ , sic auripigmentum, & huiusmodi reliqua, quæ suis modis recenseri superuacanei laboris esset. Nec musici suis carent notulis, ad tempus siquidem mensuramque denotandam diuersos excogitauere characteres, vt in eorum libris planè videre est. Erant & militares notæ apud veteres, in breuiculis enim, quibus militum nomina continebantur, propriæ erant, in quibus duces militum numerum, quot ex ijs superessent, quotque in cladibus occubuissent inspicerent, nam qui supererant T thau versiculi initio notabantur, qui verò ceciderāt θ thita, quasi haberent per medium telum Martis signum.

„ De thau, quod salutaris sit nota, legitur in Ezechiele: Et scripsit thau super frontes virorum gementium. Eoque modo θ thita damnationis & mortis erat nota. Persius ad id.

„ Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.

Si pueritiam denotare vellent, lamda litera λ veteres utebantur, sic & ad designandam stipēdiorum largitionem propriæ erant

erant notæ. Quare colligendum est, omnes scientias proprios sibi characteres asciuisse, quibus occultius, breuiusque scientiarum materiæ traderentur.

CAPVT. IIIL

Quod his notis scribere præcipue solent, qui magna negotia tractant, quamq; earum cognitio utilis semper, & necessaria extiterit.

QUOD in rebus necessarijs ijs notis maiores vsi fuerint, clare inferius demonstrabimus, cum modos referemus, quibus illi secreta tractaturi perscriberent, nam vel alieno & ignoto idiomate loquebantur, vel diuersis characteribus, diuersisque eorum transpositionibus, vt à C. Cæsare, ab Augusto, & à Cicerone postmodum factum referemus. Sed primo quantum harum notarum ars utilis semper, necessariaq; extiterit, indicabimus, vt ijs, si qui sunt, qui hanc memorabilem industriam sensa occultandi, & ad literarum diuersos sonos, suæ characterum notæ accommodentur, quasi inutilem & vanam aspernantur, & propterea in eam inuehuntur, obuiemus. Quid enim utilius profectò, præstantiusque esse potest quam magnis in rebus, quarum si occulta consilia proderentur, maxima essent subeunda discrimina, ante sibi quempiam cauere, vt non modo missæ literæ non intelligantur, sed ne doli quidem ex se suspicionem relinquant: quo fiet, vt ijs indetectis, & rerum possit is pericula effugere, & sui facile voti compos euadere: Sed ne interim tormenta locum habeant, vt veritas exigatur, quo astu possit præcaueri, ne literæ intercipientur, post traditos nouos componendi modos, indicabimus, atq; alienas in se paratas fraudes sic agnoscere, vt frustratis ijs, facile possit se à damnis & insidijs omnibus eximere, quod quantum afferat momenti pro ipsa negotiorum qualitate extimabitur. Negotia huiusmodi permulta, magnaq;

pro-
sque
na
erint,
emus,
alie-
eteri-
re, ab
. Sed
maria-
nora-
os so-
tilem
obui-
se po-
rode-
uem-
antur,
iet, vt
facile
m ha-
literæ
, indi-
re, vt
s exi-
orum
, ma-
gnaq;
gnaq; esse possunt, cuiusmodi sunt res priuatæ, amantium,
aliorumque pontificum præterea comitia, hostium consilia,
aliaque eius generis permulta, quorum innumeri poterunt
casus euenire. Sed vt res exemplis comprobetur, nō inopor-
tunum existimo hoc in loco materiam ab historicis, tum Græ-
cis, tum Latinis petere, à quibus facile disci poterit, quantis
fuerint in malis versati, qui in magnis rerum negotijs, in qui-
bus oportebat consilia occultari, non ab ijs remedijs sibi cau-
tionem quæsiuerunt, tum verò quanta cum dexteritate im-
punè res suas peregerunt, qui sibi præcauentes, ad eorum ad-
minicula confugerant. Narrat itaq; Herodotus Histiaum ad
Persas, qui Sardibus commorabantur, qui que de rebellione
antea secum fuerant collocti, literas misisse, easque tabella-
rio cuidam Hermippo Artaniteo dedisse, verum euenisse, vt
is literas, non quibus destinabantur, sed Artapherni redde-
ret, quo factum est, vt Artaphernes dimisso nuncio, & Persa-
rum responso relato, omne prodicionis consilium detexerit,
& de Persis postmodum supplicium sumpserit. Idem fermè
etiam Timoxeno Sicioneo contigit interceptis literis, quas
ad Artabazum vulgatis characteribus scriptas dederat: siqui-
dè conuenerat interutrūq; vt exiguus libellus telo suspensus
ad constitutū locū emitteretur, cū itaq; sagittam Timoxenus
dirigeret, vt Artabazo ciuitatem oppugnanti insidias signifi-
caret, frustrante ictu, humerum cuiusdam Potidæatæ percul-
sit, ad quem saucium, cum turba, vt assolet fieri, concurrisset,
subito reuulsa sagitta, prodicionis fraus detecta est, & grauiter
in proditorem animaduersum. Nec minus Tito & Tyberio
Bruti filijs non occultati consilij temeritas obfuit, quamuis
culpa non in literis solum, sed in negotiorum etiam ostenta-
tione videatur constitisse, postquam literæ, quas ad Tarqui-
nios de consulibus trucidandis, deque vrbe capiendâ legatis
dederant, detecta per seruum fraude, ad P. Valerij, qui & au-
thor publicæ libertatis fuerat, manus perueniunt, si pectoris

enim arcanum inter animi potius septa simulatione, quam in verborum & signorū ostentatione posuissent, & literę ignotis characteribus fuissent exaratae, neque fortasse euentus frustratus erat, neq; illi poenas capitali supplicio luisset. Paulo verò consultior Suniator opibus inter Pœnos, authore Trogo, sua tempestate primarius, quamq; nec eius consiliū comprobavit euentus. is enim cum aduersus Siculos à Carthaginensibus bellum inferretur, quod grauitè Annoni, qui exercitui præerat, esset infensus, literas ad Dionysium misit, non patrio, sed græco sermone perscriptas, quibus illi apparatus, aduentumq; exercitus, & ducis segnitiam indicabat. Verum euenit, vt ab Annone græcæ linguæ non ignaro deprehensis literis & Carthaginem remissis, proditiōis conuictus, capitali poena plecteretur. Eadem ferme literarum temeritas effecit, vt non speratus euentus interimendi Macrini, sed Antonini cades Macrini consilio patrata sequeretur: Refert itaq; Herodianus Maternianum, siue re vera id ex certis coniecturis aruspicum & vatum acceperit, siue Macrinum perosus scripserit, Antonino per literas nunciassè, vt Macrinum, qui imperio insidiaretur, de medio tolleret, verum redditis literis Antonini negligentia contigisse, vt ipse aurigandi studio intentus, literas Macrino legendas traderet, iubens vt si quid in ijs momenti esset, sibi postea renunciaret, is itaque percepto nuncio, qui ad suam perniciem tendebat, veritus Antonini fœuitiam, ne aliàs prius de ea re nuncius veniret, Martialem centurionem, qui fuerat à Principe iniurijs affectus, in eius necem destinauit, à quo paulo post pugione percussus & occisus est, quòd si literæ obscurius fuissent perscriptæ, Macrinus de re fortasse, quia non erat nihil veritus, nec epistolæ sententiam percipiens, Antonino literas reddidisset, eoque modo, neque nuncius in eum damnum vergisset, cui fuit alioquin vtilitatem allaturus. Huc spectat & Carthaginensium clades à Romanis Claudij ductu, quæ eadem negli-

negligentia literarum prouenit, illata. Is enim consul interceptis hostium literis, cum Asdrubalem appropinquare cognouisset, castris sub legati custodiam relictis cum exercitus parte Picenum & Senam peruenit, vbi cum altero collega iunctis copijs propè Metaurum flumen Asdrubalem adortus, tam secundo prælio conflixit, vt ad sexaginta sex hostium millia ea die caesa referantur. Non dissimile est his, quod Commodus imperatori ab Herodiano eadem ex causa traditur euenisse: hic enim cum in libello, quales de phylira fiunt, quos ea nocte mortis supplicio addixerat, designasset, eumque in cubiculo deposuisset, neminem illuc ingressurum ratus, pufio quidam, qui illo delicatissimo erat oblectamento, inter balnea & crapulas occupato Commodus, cubiculum ingressus, sumptus in manus libellum, foras eduxit, qui cum forte in Martiæ amicæ manus incidisset, agnito illa Commodi scripto, vbi funesta contineri nouerat, ac se primam peti, Lætumque & Electum subsequi, multorum præterea futuram cædem, eos omnes conuocauit. hi veneno primum rem agere decernunt, verum cum res ex voto minimè contigisset, in ipso postmodum cubiculo statim strangularunt, sic ille negligentia suæ poenas dedit. Liquet ex his exemplis non parum scribentis, & eius ad quem scribitur interesse arcana tuto literis committi, varij enim casus, diuersæque fortunæ solent contingere, quibus secreta consilia possunt in inimicorum notitiam peruenire, eoque modo nec res suos sortiri effectus, nec earum authores impunitos euadere. Placet propterea tot exemplis postremum miri euentus adijcere, quotusenimquisque existimasset tabellario, qui ad Dionysium proficiscebatur de Dione literas perferente, casum eiusmodi potuisse contingere? vt positas in sacculo literas, in quo & carnis frustum reponebatur, sopito tabellario per noctem in sylua carnis odore lupum inuitatum, literas simul cum

carne extraxisse, & mordicus asportasse, donec Dionis amici in ore lupi literas cognoscentes exciperent & legerent, remque omnem Dioni indicarent. Sed longum esset singula per immensum historiarum corpus diffusa exempla per censere, ex quibus clarum esse possit, quantum literas sine dolo scribentibus obfuerit, quantumque ex aduerso profuerit literas occultatas fuisse. Nobis verò, qui hæc scribimus sæpenumero contingit in hoc amicis gratū officium præstare, dum interceptis huiusmodi dolosis literis, ijsque interpretatis, eos ab insidijs, quæ parabatur auertimus, alioquin facile incurrisent.

CAPVT. V.

Diuisio furtiuarum notarum, & primo
de vocalibus signis.

QUAM Vtilis, quamque necessaria furtiuarum notarum ars semper extiterit, superiori sermone tradidimus, modos nunc occultè animum indicandi exponere, iam tempestiuum videtur. Sed vt quæ discreta sunt, facili ordinataque serie procedant, primum omnium modorum furtim significandi diuisionem statuemus, eamque sic in partes secabimus, vt sua cuique tractatio reddatur, & accommodetur. Furtim igitur animum indicandi modi, vel exaratis in charta characterum notis, vel signis effinguntur. Signorum nos in præsens tractationem aggredimur, eorum præsertim, quæ memoria suggerit, quod vbi abfoluimus, ad nouos diuersosque characteres effingendos secundo libro procedemus. Signa igitur infinitis propemodum modis, vel vt tempus locus & necessitas exiget, cōminisci possumus: ea Vegetius rei militaris author trifariam diuidit, cuius nos partitione contenti, ad eas partes omnia signa referemus, quæ quantum momenti ad rem militarem afferant, eius verba declarant. Nil magis (is ait) ad victoriam proficere, quàm monitis obtemperare signorum, cū voce sola inter pugnantium tumultus, neque quid faciendum,

neque;

neq; a quo abstinendum sit, percipi possit. Antiquitus ergo gentium omnium vsu receptū est, vt tribus signis, vocalibus nempe, semiuocalibus, & mutis in bello omnia significarent duces, quæ ille diuisis copijs cognosci iubet. His signis occultè animum cuiq; indicare possumus, quare furori simile esse videtur sibi aliquem persuadere, tam circumspectum hominem esse posse vt se à furtiuo quouis scripto, abditaque machinatione tueri possit, nam astās quilibet, vel procul distans loquitur, & factum nunciat, vt non solum a nemine percipiat, sed ne sic quidem significari quippiam posse qui videat, existimet. Sed nunc ad rem accedamus, & vocalia primum, mox reliqua signa prosequamur. Vocalia igitur signa dicuntur ea, quæ voce efferuntur, eaq; multiplices occultæ animi significationes exhibētur. Huius loci videntur esse schoemata, quibus sensus à proprio sermone, dum in occultiore transfertur, obscurior fit, quæ quamuis propriè ad Rhetorem spectent, ea nos tamen non vt ab oratore tractantur, sed vt ad præsentem materiam pertinere videntur, indicabimus. Harum loquendi figurarum, & si complura genera esse nō ignoro, vt ab Aristotele, Cicerone, & Fabio primarijs artis dicendi authoribus est traditum, eas tantū nos solum attingemus, quæ frequentius hac in re solent euenire. Omnium itaq; primum se offert ea transmutandi latini sermonis ratio, quam Græci metaphoram, Latini translationem vocant, ea quoties materia grauioribus postulat verbis exornari, oratores dignitatis causa vtuntur, vt cum ipsa pariter assurgat oratio. Verum nolunt huiusmodi figuras in oratione in longum duci, qui de ea facultate præcepta tradiderunt, contenti vt singularia verba translata solum suis locis tanquam gemmæ orationi aspergantur; nos verò, qui non ornatum orationis quærimus, sed obscuritatem, vtpotè qui non ea audientem, vel legentem delectet, ambimus, sed vt in scripto vel sermone consilia tegantur intendimus, tam longas esse præcipimus, vt

vel tota oratio (nisi aliæ adhibeantur figuræ) in sola translatione consumetur. Metaphoricus siue translatus loquendi modus erit, vt si quis materia, de qua tractaturus est cum re alia collata, eius membra cum qua comparat, aptè ad rei partes exprimendas, de qua fit comparatio transportet, vt exempli causa, naus cum castris comparata, pugna cum nauigatione, nauæ cum militibus, procellæ cum hostibus, magister cū imperatore, clauis cum militari prudētia, portum cum victoria, naufragium cum captiuitate aptè cōnectantur, quare fingamus de castris vel de pugna sic velle nos dicere. Nos in castris sumus, & iam pugnam cum hoste committimus; sed maximo timore angimur, quod hostium vires, quæ iam fermè debilitatę videbantur, conualuerunt; satis itaq; firmis viribus indigemus: vt hostilem potentiam superemus; alium itaq; ad nos ducem, qui prudentior sit, nouumq; militum præsidium mitti oportet, alioquin facile erit, vt hostili manu oppressi superemur. Eam sententiam sic aptè per metaphoram exprimemus. Nos in naui sumus, & iam nauigationem suscepimus, verum timore angimur, quod procellæ, quas iam demitti putabamus, acrius videtur sæuire, satis igitur cautos nos esse oportet, vt aduersam ventorum vim sustinere possimus, alium itaq; ad nos magistrum, qui regendo clauo aptior sit, nouosq; nautas habeamus necesse est, si volumus in portum deferri incolumes, alioquin perfacile erit, vt procellarum tempestatibus superati, naufragium patiamur. Ad huius exemplar, qui hac figura, sui sensus occultandi causa, vt voluerit, poterit suos sermones effingere. Non procul ab hoc loquendi modo *μεταρρυια*, vel hyppallage, est enim nominis pro nomine positio, vt pro eo, quod dicitur causa, ponatur per quam dicitur, eo modo Vulcanum pro igne, Venerem pro coitu, Liberum & Cererem pro vino & frugibus, Martem pro bello, & sic de reliquis ponimus: solet enim & hac figura non nihil sermo obscurari, vt non facile ab omnibus percipiat.

Huic

Huic similis est Antonomasia, qua utimur cum appellatiuum nomen, vice proprij excellentiæ causa, ponimus: vt si Poetam pro Virgilio, Philosophum pro Aristotele, Urbem pro Roma nominemus. Ad hæc adijcitur *αλληγορία*, quam inuersionem interpretamur, quæ fit cum aliud, quàm verba innuunt, significamus, ac etiam interim contrariũ, dum res non exprimitur, sed quadam similitudine implicatur. Hæc figura quamuis cum metaphora quicquam commune habeat, eius tamen differens vsus esse solet. In metaphora enim vel vnum verbum satis est pro simili reponatur, quemadmodum oratores obseruant, non sic in allegoria, in qua verba omnia simul commutantur. Verũ quando nos in longum translationem duci volumus, hac perinde, vt illa utemur, eademque fere apud nos allegoriæ erit ratio, quæ sit metaphoriæ. Huiusmodi fuit priscorum philosophorum, & poetarum scribendi ratio, vtrique enim sacra Naturæ mysteria & naturam excedentia tractaturi, ne sua sensa à prophanis violarentur, serio fabularum inuolucris, quasi quodam velamento obduxerunt. In hũc modum Mercurij, Orphei, Musæi, Lini vetustissimorum poetarum & interdum Platonis scripta esse censentur: imò verò etiam plures Platoni plerumque allegoricum sensum exhibendum putant. Veluti illud est Timei principio, Phaetontem Solis filium fulmine terram exussisse, quod ab interpretibus exponitur, vastum cometam natura solarem intollerabiles æstus concitauisse, hoc modo multis in locis ille fabulatur, in quibus aliter sensus haberi debet, quàm verba videntur innuere: fortè etiã incendia, quæ Moses diuinitus missa narrat. Hac ratione sunt interpretanda, quemadmodum apud Homerum, catena aurea; apud Maronem somni portæ, Iris Didoni capillũ soluens, Cerberus triceps, & quæcũque de inferis ab illo cõficta sunt, allegoricos. n. habet sensus. Sic & sapietes Chymistę sua scripta hisce inuolucris contexerũt, veluti Hermetẽ, Gebrũ, Raymũdũ, & veteres omnes Pythagoricos allocutos

cuto scōperimus. Sed si dictum paulo obscurius, quā allego-
riam deceat, ænigma fiet, quod adeò intellectu difficile est, ut
nō nisi ab authore maximo cum labore possit sensus elici. In
hunc modum obscurè dicta Gellius putat veteres scirpos ap-
pellasse. Horum exemplum illud afferam, quod a M. Varro-
ne secundo libro de latino sermone ad Marcellum scriptum
est, de TERMINO Deo, qui ne ipsi quidem Ioui cedere
voluit. Verba sunt.

„ Semel minus ne, an bis minus sit, non sat scio,

„ An vtrunq; eorum, ut quondam audiui ipsi

„ Dicier Ioui Regi noluit concedere.

Sic Sphinx prætereuntibus de HOMINE ænigma propo-
nebat in hanc sententiam, ut Ausonius ait.

„ Qui bipes, & quadrupes foret, & tripes omnia solus.

Diogenes author est Cleobolum ænigmatum vatem extitisse,
obscurasque sententias ad tria millia versuum perscripsisse,
ex quibus vnum illud ex commentarijs Pamphilæ depro-
mitur. In quo de ANNO ita scriptum est.

„ Est genitor, proles, cui sit bis sena, sed horum

„ Cuius triginta natæ, sed dispare forma.

„ Hæ niueis totæ, fuscis sed vultibus illæ,

„ Atq; immortales cum sint, morientur ad vnum.

Proponitur & apud Maronem in Bucolicis à Domœta Me-
nalæ dubium in hæc verba.

„ Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,

„ Treis pateat coeli spacium non amplius vlnas?

Et à Menalca Domœtæ aliud in hunc modum.

„ Dic quibus in terris inscripti nomina regum

„ Nascantur flores, & Phyllida solus habeto?

Huc spectat & verbi ambiguitas, quæ Amphibolia dicitur,
quæ fit, quoties verba duo vel plura habent significata. Chry-
sippus ambigua natura esse putat, quia ex eodem duo, vel plu-
ra accipi possunt. Huiusmodi schoema vel vocibus singulis
accidit,

accidit, vel connexis. Singulis si idem verbum plura significabit, vt **MALVS**, nauis arborem, fructum, & eum, qui est improbus, potest significare. Accidere potest non modo integro verbo, verum etiam diuiso, vt **INGENS**, vt duplex verbum esse possit, nomen, & præpositio. Euenit & connexioni verborum, eoque modo maior ambiguitas oriri solet, cuiusmodi est illud Apollinis Oraculo prolatum.

„ Aio te **Æacida** Romanos vincere posse.

& aliud.

„ Quinquaginta vbi erant, centum inde occidit Achilles. Vnde per casus, per flexum & collocationem, aliasque species, quas proferri superuacuum est, ambiguitas poterit euenire. Potest esse & Amphibologia in obscuritate verborum, vt sensus occultetur, & oratio ænigmati ferè similis videatur, cuiusmodi sunt vatum, & poetarum scripta. Possem huc spectantia referre Oraculorum, & Sibyllarum vaticinia complura, quæ ancipites sensus maximè obscuros retinent, vt vix sensus elici possit. quem in modum ædita sunt Apollinis responsa, quæ ab Herodoto recensentur, quo fit, vt prouerbio receptum sit, vt qui ita obscure loquitur, Sibyllæ folium promere censetur. Ænigmatibus etiam similia sunt Pythagoreorum symbola, vetustissimis enim Pythagoræ discipulis & coæuis typo non vulgari neque cōmuni dicendi mos fuit, propria enim dogmata inter se seruantes, nemini ea prodita volebant: siquidem præceptoris lege cautum erat, vt si quis non per symbola disseruisset, ridicula cuncta & anilia dicere censeretur. Sermones hos obscuros Iamblicus in eius vita, & Plutarchus in libro de liberis educandis & in conuiualibus questionibus exponit, cuiusmodi sunt, quos recensebimus.

„ Quæ nigrantes habent caudas gustari non oportere. Quæ verba Pythagorei interpretantur, cū ijs hominibus consuetudinē ineundū nō esse, quos morū deprauatio denigrat.

„ Et ignem ferro cædi minimè oportere.

C

Hoc

Hoc est furentem irritandum non esse, non enim decet iram augeri, cum potius illi, dum intumescit cedendum sit. Sic

„Ollæ vestigium ne obliteres.

Ollæ vestigium in cinere videtur, cinere usus est pro pulvere tabularum, vbi mathematicæ demonstrationes conficiebantur: quasi innuat, intellectualibus vti debere demonstrationibus, obliuisci enim corporeas & visibiles. Rursus.

„Nihil educes, quod vnguibus instructum aduncis sit.

Vbi consulit homines benignos & dapiles esse; non in retinendo tenaces, & reliqua quæ ab illo symbola perscripta sunt. Isque character apud Græcos & Ægyptios occultandis diuinis & sacris aptissimus fuit. Socrates etiam apud Platonem admonet, rerum sacrarum mysteria velanda esse, vt à plecubulæ indignitate seperentur. Plato alibi consulti, indignum prorsus ac foedum esse, rerum occultarum mysteria populo aperiri, cum ab hominum genere illa pollutis manibus contrectentur, quæ ab hominibus tantum philosophiæ sacris initiatis tractari fas sit. Quamobrem à Macrobio relatum est, Eleusinas Deas per somnum Numenio philosopho in Iupanari prostitutas apparuisse, cum ille earum sacra interpretari ausus esset, ita vt etiam à vulgo noscerentur: Vnde ille suam culpam somnio admonitus, agnouit, cum percontanti causam, illæ irata fronte respondissent: Ab adyto veteris pudicitiae abstractas, seque omnibus passim prostitutas eius culpa fuisse. Quod nec Hebræi in tractandis sacris legibus negligunt. Hactenus obscurandi sermonis modos edocuisse visi sumus, quamuis & alia schoemata, quæ ad eam rem facere possint, à rethoribus proponuntur, quæ nobis aliud agentibus prætermittere visum est. Verum ne quid disceribus desideretur, quod ad sermonis obscuritatem faciat, alios obscure loquendi modos obiter attingemus. Ad hoc igitur spectabit alieni idiomatis usus, qui minime ijs cognitus sit quibus rem nostram exploratam volumus, vt si latinus apud

latinos

latinos barbaro sermone vtatur, & Italus hac tempestate Italis germanico, vel theutonico, seu gallico. Huiusmodi Cæsar ad Ciceronem epistolam scripsit, non Romana lingua, sed græca, ne ea, quæ scriberet, Gallis fortasse intercepta proderentur, quibus græcus sermo minime erat cognitus. Identidem vt supra dictum est Suniator fecerat, qui & græco sermone ad Dionysium scribens, ne consilium suum de prodicione Chartaginensibus pateret, epistolam concinnaui. Ex his scribendi emerfit ratio, cuius significatio haberi non potest, nisi sermo vnus in alium transferatur, eiusmodi non nulla scripta oblata, amicis sæpenumero rogantibus detexi. Exemplum apponemus, vt si aliquando inciderit, ita confictum esse non ignorent. Nos verba patrij sermonis intercisa vel duplicata in latinum conuertimus, quæ pristinae linguae reddita idem innuant, etiam permutata significatione. De hac re quoniam minus aptè latinæ interpretationis exemplum efferri potest, non indicens erit, nostri sermonis thema proponere.

„ Passer mai solitario in alcun tetto.

„ Transibo sed illi solita malus in aliquis, fastigium.

Aliter quoq; literis & picturis rei sensum exprimimus, sed quoniam latinum exemplum non suppetit, vulgare apponimus, si dicet quis *SEMPRE VIVA* nos semper viuum pingimus, videlicet magis sedû, quod vulgò *SEMPRE VIVA* dicitur, si autem *CORE & SOL*, nos cor pingimus, muscisq; rhombis, vel notulis apposita clauæ, sol, contingemus, & reliqua huiusmodi, quæ quoniam apud vulgares circumferuntur, omittimus. Vsurpatur hac tempestate locutio circulatoribus, tabernarijs, latronibus, & qui rudes homines dolis circūueniunt, valde familiaris, qui quamplurimis vocabulis vtuntur, à communi loquendi vsu alienis, ne intelligantur, quæ sibi magis propria esse existiment: in hunc modum multos, & pueros & seruos loqui videmus, dum fraudes alicui nectere conantur, vt doli suspicionem vix inferant,

Sunt & qui syllabas permittunt, vt quæ vltima prima fit, & ex aduerso, vt si dicturi sint, **HOSTIS ADEST CAVE TIBI** dicant, **STISHO ESTAD VECABITI**, vel aliter vtcunq; libuerit, transuertent. Aliter non nulli dum singulis syllabis inanes & inutiles interserunt, vti **RAT, SIS** vt idem dicturi dicant aliter, **HORAT STISSIS, ADRAT EST-RAT CASIS VERAT TISIS BISIS**. & aliæ huiusmodi loquendi formulæ, quas cum in infinitum possint euariari, vtpotè tractatu indignas, prætereundas ducimus. Sed de tali significandi modo, qui per vocem effertur, iam satis dictum videtur. Nunc ad reliqua signa transcamus.

CAPVT. VI.

Semiuocalia signa, quæ sint, & quomodo per ea animum indicare, & percipere possimus.

PROXIMUM est vt de semiuocalibus signis verba faciamus, quæ non parum ad rem nostram afferent adiuuenti. Sic enim occultius, secretiusque rei conscijs proximè, vel longè distantibus animi concepta significabimus. Semiuocalia itaq; signa Vegetius nominat ea, quæ aliter, quàm voce emitti solent: nempe duorum corporum se complodentium ictu, vel flatus spiritu ad instrumentum immisso. Cuius generis sunt sonus campanæ, liræ, buccinæ, vel tormenti bellici, & reliqua id genus omnium signa, quæ auribus percipiuntur. Possumus autem eiusmodi signis, non res ipsas modo, verum etiam verba per literas, quibus illa construuntur significare, vtpotè si pulsatuū numeris suæ literæ eo ordine, quo sunt dispositæ reddantur, hoc verò effici poterit quouis instrumento, quo res aptius possit indicari. Legitur patrum nostrorum memoria, obcessam Nouariam cum in dies magis ac magis rerum omnium inopia laboraret, tormentorum sclopis certo ordine & numero æditis, omnibus demum significationibus factis suprema rerum pericula amicis expressisse, & maturam opem

opem explorasse, eoq̃ue inditio habito à socijs ciuitati fuisse subuentum. Sic amici carcere occlusi, nec multum distantes, plagis inter se tacitè loqui possunt, & exaudiri, noctū præcipuè, & si domus continua est, percussa enim parietis parte exiguo quouis ictu totus resonat, ita vt qui aures muro admouerit, vel clauum fixum mordicus tenuerit etiam eminus, ritè plagarum numerum excipiet. Idem etiam præstat & hasta; quamuis oblonga, si occlusis auribus mordicus teneatur, modo lyram tãgat : sic enim faciliè fiet, vt qui ita hastam teneat, emissum sonum auribus percipiat. Ad hoc valent & parietibus ænea vasa suspensa, & tympana ordine disposita, vt pendentia amicis ad plagas resonent. Tripho Alexandrinus architectus Vitruuio referēte hostibus in moenia ingressis ea ratione patriæ periculum cauit, siquidem cum eorum irrupentium vim per clamorem exaudiret, periclitanti vrbi astuto consilio subuenit. Poterit & quisq; lyram, aliudue id genus in manibus habens, nunc hypate, nunc perhypate, nunc nete, vel mese pulsans, nunc diapason, diapente, vel diatessaron absoluens, donec alphabeti literas necessarias absoluert, astantibus omnibus amicum de re certiore facere. De rerum significatione, quæ non fit per literas superfluum esse existimo quicquam dicere, cum omnibus sit exploratum dari certarum rerum signa, quæ per sonos intelligantur. Hoc de semiuocalibus signis dixisse sufficiat.

CAPVT. VII.

Muta signa, quæ sint, & quomodo per illa quicquam significare possimus, & primum de corporis motu.

SUPEREST de signis, quæ muta sunt, sermonem habere, hanc enim instituti nostri tertiam partem initio constitui-
mus. Siquidem sum pollicitus vocalibus & semiuocalibus muta signa adijcere. Muta igitur signa appellamus, quòd
C 3 tacitè,

tacitè, & sine voce vel sono rerum admoneant significatio-
 nes, visu vel tactu quodammodo excepta. Hæc itaq; rerum
 signa esse possunt in nutibus capitis, in frontis silentio, vultus
 compositione, manuum & pedum motionibus, totius deniq;
 corporis repræsentatione, rerum præterea motionibus, & de-
 monstrationibus. Nutus in mutis pro sermone habetur, & ex
 eorum vultu, motuque animorum perspicitur voluntas, ani-
 malium enim voce carentium, ira, lætitia, alijq; affectus ocu-
 lis & quibusdam alijs corporis signis exprimuntur. Nec mi-
 rum aliquibus videri debet, cum ita ijs, quæ cum aliquo po-
 sita sunt motu, tantum valeant, vt etiam animi voluntatem
 repræsentent, pictura enim tacens opus est, & eiusdem sem-
 per habitus: sic intimos tamen demonstrata affectus vt ipsam
 vim dicendi nonnunquam superare videatur. Huiusmodi
 itaq; signorum, quoniam plura sunt genera, quæ si in vnum
 colligenda essent, materia vt nimis longa, sic magis confusa
 videretur, eam iccirco capitibus distinguemus, quorum ordo
 suis locis indicabitur, sed primùm de signis corporis loqua-
 mur: de capite igitur initium rectè auspicabitur. Caput (vt
 Fabius inquit) deiectum humilitatem, supinum arrogatiam,
 in latus inclinatum languorem, prædurum ac rigens ferita-
 tem quandam mentis ostendit: Sunt quoq; annuendi, renu-
 endi, confirmandi, sunt & verecundiæ, metus, admirationis,
 & indignationis nutus. Vultu nunc supplices, nunc minaces,
 nunc blandos & mitos, nunc hilares & erectos, nunc summis-
 sos & tristes ostendimus, nunc amorem, nunc odium, quibus
 signis tacito quodam naturæ indicio internos affectus, & ani-
 mi nostri voluntatem alijs significamus, quo fit, vt eo indi-
 candi modo sæpe pro verbis vtamur, vnde Ouidius.

„ Sæpe tacens vocem, verbaq; vultus habet.

Sunt oculi, qui plurimum in ipso vultu valent, & per eos ma-
 ximè animus indicatur, vt citra motum & hilaritatem intui-
 mescant, & tristitiæ nubilum ostendant, horum lachrimis, &
 dolorem

dolorem & tristitiam monstrare possumus, & multis modis variantur in illis affectiones. Siquidem nunc motu intenti, nunc remissi, nunc superbi & torui, nunc hilares & mites, nunc asperi rigidi & extenti, nunc languidi stupidi & torpentes, nunc lasciui & mobiles, nunc natantes & voluptate affusi, nunc simi & venerei, poscentes aliquid & pollicentes, ut actus voluntatis exposcit. Supercilij quoque variantur indicia, nunc enim erecto, nunc composito multa demonstrantur, nam oculos formant aliquatenus, & fronti insperant, cum contrahuntur tristitiam, cum adducuntur hilaritatem, cum remittuntur pudore ostendunt. Sunt in his annuendi, & remittendi notae, cum remittuntur, & eleuantur. Ouidius hoc innuens, ait.

„ Multa supercilio, multa loquere notis.

In his, Plinius ait, animi partem consistere, fastus indicare, & superbia a sebi conceptaculum, hic sedem habere: nil altius, nilue simul abruptius inuenit in corpore, ubi solitaria esset. Sic supercilium attolli arrogantiam significat, adduci fastidium indicat, poni dicimus supercilium, cum a fastu recedimus, denique semper ipsum supercilium pro fastu & arrogantia ponitur: Vnde multa de supercilio prouerbia tracta sunt, ab ipsis Naturae significationibus desumpta. Fronte enim multa praefiguntur, nam eam exporrigimus vel explicamus cum hilarescimus, contrahimus autem cum ringimus, hoc est cum aliquid nobis molestum esse indicamus. Hanc quoque Plinius tristitiae, hilaritatis, clementiae, & ferenitatis indicem nominat. Vnde Terentius in tristem.

„ Exporrige frontem.

Id est tristitiam dimitte. Genae habent & quodam his deseruiens ministerium: nam sanguis ille, qui metis habitu mouetur, cum verecundia cutem accipit, effunditur in ruborem, cum metu refugit, pallore frigescit, & temperatus medium quoddam ferenum efficit. Faciem vel genam perfricamus, cum pudore omnem deposuisse videri volumus, velut absterso pudore manu.

Hinc

Hinc euenit, vt effrontes vocemus inuerecundos, vnde pro-
 uerbio Frontem perfricare dicuntur, qui pudore carent.
 Naribus quoq; & labijs multa decenter ostendimus, nares
 corrugamus inflamamus & mouemus. Diducimus labia & ma-
 nibus resupinamus, porrigimus, scindimus, astringimus, & di-
 ducimus: vnde derisus, contemptus, & fastidium ijs signifi-
 care solemus. Collum contrahitur & tenditur, sic & hume-
 ri: horum enim contractione breuiatur ceruix, vnde gestum
 humilem & seruilem faciunt, atq; eos in adulationis, admira-
 tionis, & metus habitum fingere possumus. Manus etiam
 vix dici potest quot motus habeant, nam & si cæteræ partes,
 vt rectè loquantur adiuuant, hæ ipsæ primum loquuntur. his
 poscimus, his pollicemur, vocamus, dimittimus, minamur,
 supplicamus, abhominamur, timemus, interrogamus, nega-
 mus, & annuimus: his gaudiū, tristitiam, dubitationem, con-
 fessionem, poenitentiam, modum, copiam, numerum & tem-
 pus ostendimus; eadem in demonstrandis locis, atq; perso-
 nis aduerbiorum, atq; pronominum obtinent vicem, vt in
 tanta per omnes gentes nationesque linguarum diuersitate,
 hic mihi omniū hominum communis sermo videatur. Con-
 tractis tribus digitis & pollice compressis, digito indice tan-
 tum explicato, in exprobando & indicando (vnde ei nomen
 est) valet: & alleuata ac spectante humerū manu, paulum in-
 clinatus affirmat: versus in terram & quasi pronus, vrget. Est
 que inuerecundiæ actioni aptissimus, quo quatuor primis le-
 uiter in summum coeuntibus digitis, non procul ab ore, aut
 pectore fertur ad nos manus, deinde prona, aut paululum
 prolata laxatur. Binis digitis distinguimus, sed non inserto
 pollice, paulum tamen inferioribus intro spectantibus, nec
 illis quidem tensis, qui supra sunt. Parcè & timidè aliquid
 loquentibus sunt breues gestus illi, cum manus leuiter pan-
 data, qualis fouentium est, paruis interuallis & sub assentien-
 tibus humeris mouetur. Admiratio conuenienti gestu illicò

mon-

mon-
 mini
 atq;
 signi
 qua d
 cæter
 terim
 tos cu
 comp
 signu
 gitum
 ficam
 dere v
 monst
 porrec
 nuit,
 gant.
 „ M
 Sunt &
 præfer
 sequi p
 vultu c
 quom
 re locu
 Cum
 Ibis
 Me sp
 Exc
 Verba
 Ver
 Cum
 Purp
 Si qui

monstratur, quo manus modicè supinata, ac per singulos à minimo collecta digitos, redeunte flexu simul explicatur, atq; conuertitur. Approbare, narrare, distinguere, & aliquid significare volenti, pollici proximum digitum mediumque, qua dexter est, vnguem pollici summo suo iungens, remissis cæteris aptè accommodatur. Dum leuiter admiramur, & interim subita indignatione pauescimus & deprecamur, digitos cum summi coierunt, & ad os referimus. Cum manum comprimimus, & pectori admouemus, poenitentia, vel iræ signum est. Auerſo pollice demonstramus aliquid. Cum digitum medium ostendimus, contemptum supremum significamus, Diogenes hospitibus quibusdam Demosthenem videre vrgentibus, non indice digito, sed medio porrecto demonstrauit, prauum virum innuens & effoeminatum. Sic porrectione digiti medij quippiam obscœnum significari innuit, cum ait insanos haberi, qui medium digitum porrigant. Vnde Iuuenalis.

„Mandaret laqueum, mediumque ostenderet vnguem.
Sunt & gestus alij, videlicet aliqua poscentes, vel minantes, præsertim si prius conscium amicum feceris, quæ omnia prosequi propè infinitum videtur. De nutibus & signis, quæ in vultu exprimuntur, meminit Ouidius puellam admonens, quomodo animum expressura, & secum præſente viro tange locutura sit.

Cùm premet ille torum, vultu comes ipsa modesto

Ibis: vt accumbes, clàm mihi tange pedem.

Me specta, nutusque meos, vultumque loquacem:

Excipe furtiuas, & refer ipsa notas.

Verba supercilijs sine voce loquentia dicam:

Verba leges digitis, verba notata mero.

Cùm tibi succurret Veneris lasciuiâ nostræ,

Purpureas tenero pollice tange genas.

Si quid erit, de me tacita quod mente loquaris,

D

Pendeat

Pendeat extrema mollis ab aure manus.
 Cum tibi, quæ faciam, mea lux, dicam, placebunt,
 Versetur digitis anulus usque tuis.
 Tange manu mensam, tangunt quo more precantes
 Optabis meritò, cum mala multa viro.
 Digitorum motibus non solum res significare, sed etiam li-
 teras, quibus verba colliguntur, possumus. Quod ne pra-
 sens caput longius protrahatur in sequens subijciemus.

CAPUT. VIII.

Multa tacitis ambagibus posse indicari.

INTER cætera, quæ faciliè innumera excogitari possunt,
 muta signa quædam noua recensere non pigebit, ut talium
 exemplorum similitudine, reliqua quisque possit commin-
 ci. ex quibus illud est, quod à Tarquinio factum proditum
 Legitur itaque apud Liuium Tarquinij missum sine voc-
 nuncium à filio interpretatum, fuit autem illud eiusmodi
 Tarquinius Tarquinij filius Gabiorum principes interimer-
 dos sibi in animum inducens, cum eos virtute expugnare
 nequiret, astum viribus potiorum in hunc modum excogitauit.
 Ad Gabios se contulit, parentisque simulatam
 leuitiam conquestus, tanquam è patrijs telis elapsus & g-
 dijs, nihil se usquam inuenisse tutum, nisi apud hostes refer-
 ab eisque opem aduersus patrem implorat: Verborum calli-
 ditate Gabinis ita persuasit, ut acerrimè in eius patrem odium
 alerent: fictis itaque & compositis blanditijs, adeò sibi prima-
 tum beneuolentiam conciliauit, ut potentia apud eos plur-
 mum valeret. Paucis itaque post diebus Romanum hominem pa-
 trem sciscitatum misit, quidnam sibi esset faciendum, is nun-
 cij fidem veritus, nemini consilium proditum volens, senil-
 calliditate in hunc modum sine voce respondit. In hortum
 go ædium transit, & inambulans æditissima papauerum ca-

pita
 misu
 fert,
 gno,
 pit: S
 natu
 le est
 cum
 ne re
 lo dar
 ta fun
 per al
 ret) q
 execu
 sessis
 tis qui
 fuit, P
 de ut
 ram se
 gittis
 stione
 is post
 citeq;
 num p
 merlan
 histori
 bagibu
 bus lab
 quos o
 dam sig
 tentori
 rent, re
 debat,
 pit

pita vita decussit, tum ea demonstratione facta, nuncium dimisit, hic domum reuersus, nullum sibi responsum factum refert, verum quod viderat, factum nunciat: adolescens dato signo, sanguinariū patris responsum tacitis ambagibus percepit: Sic patris consilium secutus, Gabinorū primores criminatus, aut exilio submouit, aut morte mulctauit. Huic simile est, quod Herodotus tradit de Periandro Gypseli filio, qui cum præconem ad Thrasibulum misisset rogatum, qua ratione rebus tuto constitutis, ciuitatem optimè gubernaret, nullo dato vocali responso ex ijs, quæ sibi visa per nuncium relata sunt (siquidem Thrasibulus satum ingressus editiores & super alias eminētes spicas resecauit, donec totam segetē æquaret) quid esset faciendum, ex Thrasibuli sententia percepit, & executus est. Legimus & Dario Persarum Regi à Scythis obfessis caduceatorem cum muneribus, aue, rana, mure, & sagittis quinque missum, quibus vt Gobria interprete significatum fuit, Persas nisi vt aues effecti in coelum euolassent, aut perinde vt ranæ in paludes profluissent, aut velut mures sub terram se abdidissent, Scytharum vim nequaquā euasuros, quin sagittis obruerentur. Pari argumento Alexāder lectis ab Ephesione Olympiadis literis, ne quod ijs scriptum erat cuiquam is postea temerè referret, quasi sigillo obsignaret, modestè taciteq; anulo eius ori admoto, silentium indicauit. Non alienum prorsus ab hoc loco esse videtur recensere, quod de Tamerlano Scytharum imperatore patrū nostrorū memoria ab historicis est proditum, quamuis res nō sit adeò obscuris ambagibus inuoluta. Hic quidem, ne diu in debellandis hostibus laboraret, numerosissimo fretus exercitu, vt populis, quos obsidebat, deditionem non in tertium diem differendam significaret, triplici tentorio utebatur, primo die album tentorium ostentabat, vt intelligerent obsessi, si se dederent, rem pacificè cum illis agendam, altero nigrum tendebat, quo animaduersum volebat, iam ira commotum

Tamerlanum esse, vt si in posterum diem deditio differretur, iam non pace, sed sanguine & ciuium incendijs ageretur, quod tertio rubro tentorio postridie indicabat.

C A P V T. I X.

Per notas Hieroglyphicas, atq; per rerum animaliumque figuras tacitè sermonem exprimi posse.

PO S S V M V S etiam commodè aliter sine loquela per rerum animaliumque figuras, quod voluerimus indicare, quæ singula interdum verba, nonnunquam integros sensus significabunt: sic vetustissimos Ægyptios scripsisse comperimus, qui cognita omnium animalium natura, ex peculiari earum qualitate illorum imaginibus res ipsas repræsentabant, vnde illorum naturam exploratam habere oportebat, quorum conditionem, quæ essent exprimenda, aliquo pacto imitari viderentur. Hoc erit exemplum: Vt si ingratus quempiam in eos, qui de se bene meriti sunt, significatum velimus, columbam depingemus, eius enim conditio, quamuis bilis expers sit in vniuersa animantium peste, ab huius tamen morbi contagio non vacat, vt in parentes ingratitude nota infamis esse non debeat, quippe cum simul ac mas viribus firmior euasit, patrem à matris consortio pugna expellit, vt cum ea mox ipse coniugio misceatur. Sic & Hippotami, id est fluuiialis equi, geminos vngues depingendo iniquitatem & ingratitude notabimus: hoc enim animal cum per ætatis florem licuerit, patrem viribus experitur, quem si pugna superarit ac sibi cedere agnouerit, vita tantum concessa, patrem à matris coniugio arcet, quam sibi postea matrimonio coniungit, quod si victus pater minus permiserit cum matre concumbere, tum eum filius viribus & robore nixus impatenter interimit. Vnde illud videtur emanasse, vt in Regum sceptris superius ciconia, inferius Hippotamus pingeretur,

sic

sic enim innuebatur vim iustitiæ parere, siquidem ciconia æquitatis ac pietatis symbolum, Hippotamus verò iniquitatis signum est. Sic Ægyptij pro mundo serpentem reuolutum in caudam os habentem, eamque corrodentem ad exprimendam formam depingunt, & annum per solem & lunam, qui tempus metiuntur, mensem per ramum, Deum per accipitrem indicant, & pro fato sydus, pro Luna & æquinoctijs cynocephalum, pro animi præstantia leonem, pro corde Ibim, & pro rerum vicissitudine phoenicem delineant, sic & per Scarabœum draconem aliâque animalia (vt Manethus autor est in naturalium epithome, & Hecatheus libro primo de philosophia) reliquarum rerum Ægyptij significationem præbent. Ratio quare huiusmodi notas illi excogitassent, fuit, quemadmodum dictum est, ne indignis hominibus doctorum sensa proderentur, sic enim vulgaribus hominum ingenijs rerum intellectum vario rerum tegmine, operimentoque subtrahebant, ne nuda apertaque rerum expositio pateret, sed velut fabulosa tractarentur, vt quo magis ridicula viderentur, eo magis ipsa mysteria figurarum nubilo operirentur, at summatis viris sapientia interprete nuda rerum talium se natura præberet, ac veri arcani conscij redderentur. De his extat Ori Apollinis liber de sacris & mysticis Ægyptiorum cælaturis inscriptus, & Petri Valeriani recens super eodem argumento liber æditus. Huc referri possunt insignia, & demonstrationum commenta, quibus sæpe parietes, peristromata, lacunaria, fores, & clypei ornantur, equitum etiam capita dum hasta concurritur in festiuis ludis solet insigniri, vulgus cimeros, Alciatos vocat Emblemata, hæc enim tacitis rerum demonstrationibus quicquid velint exprimunt, quæ communisci mos est eos, qui familiæ suæ originem volunt præclaro aliquo facinore honestare, vel aliter alicuius rei significationem edere, quam tacite cognitam velint. Amphiarum Thebano bello in clypeo draconem pictum gestasse

narrat Pyndarus. Staius Capaneum hydram, Polinice[m] verò Sphingem. Plutarchus quoq; Pompeium magnum ensiferum leonem pro insignibus depictū habuisse, huiusmodi veterum imperatorum numismata celaturas non paucas retinent. In Titi Vespasiani numismate Delphinus in anchora inuolutus spectatur, quasi innuat tardè properandum, neq; vbi præsertim temporis maturitate opus est, rem esse nimia festinatione intercidendam, neq; multa cunctatione in moras protrahendam, sed maturè seruata temporis mediocritate peragendam. Symboli congrua ratio est: per delphinum siquidem festinatio designatur. hic enim piscis omnium non modo piscium, verum etiam animantium velocissimè fertur, vt Aristoteles & plures testantur, per anchoram ex aduerso retentus, cursus mora intimatur, velocitas itaq; delphini anchoræ firmitate cohibetur, & anchoræ rursus mora delphini pernicitate moderatè excitatur. Eiusdē rei pari ratione Eche-neis piscis missili telo contorta monumentum dabit, velocitatem telum exprimit, tarditatem remora indicabit, vtriusq; indicio velocitas cum tarditate designabitur, quarum altera, cum alterius adminiculo coniuncta non parum in rebus agendis afferunt emolumentum. Romanis præterea mos fuit, vexillis, quæ ad bella gerebant Minotaurum depingere, ratio erat, vt quemadmodum Dedalus obscuris illum labirynthi ambagibus inclusisset, ita omnes sibi ducum consilia custodienda, & prodita authori obesse intelligerent. Vnde eius rei argumentum tali emblemate notabatur.

Verum eiusmodi rerum commenta, non obscure nimis tractari oportet, ne Apolline interprete semper indigeant, sed vt interdum etiam infimæ plebeculæ expositæ esse possint, Vnde picturæ sæpe verba ad interpretanda adiungi solent, ne nimis spectatorum intelligendi auiditatem picturæ obscuritas remoretur. huius loci sunt, quæ à Louio in libello de insignibus tactantur.

CAPVT X.

Noctu igne, interdiu verò puluere
posse significari.

RESTAT nunc vt modum indicemus ecquid noctu igne & interdiu puluere rerum nostrarum edere significationem possimus, neq; enim hoc occultandi genus parum utilitatis in se continet, hac enim tempestate ad aliquid eminus significandum socij de rebus incidentibus indicium præbent. Id autem duplici ratione potest euenire, siquidem vel igne aliquid ex improviso amicis conscijs demonstramus, vel quoties libuerit, etiam si nulla præcesserit rei significandæ notitia, facum numeris literas ad res denotandas oportunas ostendimus, vt longè videntes numeros annotantes nunciata sentiant. De primo modo legitur Medeam si Peliam occidisset, Argonautis promississe è specula se noctu igne; die verò fumo illud nunciaturam; res itaq; cum ex voto successisset, lunæ votum persolvere simulantem, igne facto, accensis lampadibus sub dio è fastigio, vt erat pollicita, significationem dedisse, talique nuncio excepto, Argonautas regiam inuasisse, occisisq; custodibus voti illam compotem effectam. Legitur & Magam occupato Parætonio, vt facem amicam sub vespera, atque iterum summo mane eandem tollerent, cum speculatoribus composuisse; eaque ratione significationem factam esse, vt nuncius eo usq; vbi Clius est, processerit. Amicis etiam extra ciuitatem degentibus, redditus, & annonæ qualitas prodente igne potest nunciari. Constat hac arte Annibalem (vt à Polybio proditum est) cum Agrigētini à Romanis obsiderentur, multis crebrisq; per noctem ignibus, intollerabilem exercitus famem indicasse, eaq; de causa multos ex socijs annonæ penuria ad hostes defecisse. Cum Sinone etiā Argiui pepigerunt, noctu, Troianis somno solutis.

solutis ad Troiam accedentes face venientis classis signum duros, ut eo accepto nuncio, Sinon equi laxatis claustris milites inclusos exponere. Vnde Maro.

„ flammæ, cum regia puppis
 „ Extulerat, fatisque Deum defensus iniquis
 „ Inclusos vtero Danaos, & pinea furtim
 „ Laxat claustra Sinon.

Fuit & veteribus mos, qui etiamnum permanet, ut amicis extra ciuitatem commorantibus, fumo redditus, aliudue significaretur, vnde factum est, ut Amilcaris dolo Agrigentini inter inimicos persequendum longius ab vrbe distracti in infidiaria loca coniectis hostibus, insensaq; sylua magnam cladem paterentur: ij siquidem fumo, quem à mœnibus surgere existimabant, rati se à domesticis reuocari, cum se conuerso cursu ab vrbe recipere, Amilcare duce insequentibus, Poenis, qui prius fugerant, trucidati sunt. Possunt & si quid necessarium vrgeat, facum indicio literæ demonstrari, quod à Polybio in codicibus manuscriptis est traditum, eiusmodi vsus utilis multum esse potest, & hoc significandi remedium obsessæ vrbes, villæ, & arces, amantes etiam, ut tutius res suas nuncient, habebunt. Edendi signa, vel turrium fastigia, aliaue editiora huiusmodi loca, ut faces prospici possint, commodum præstabunt. Scriptum itaq; præ manibus habeatur, quod amicis nunciari oporteat, literæ deinde bifariam seu trifariam diuidantur, ut vnde nœ vel septenæ cuiusq; partis sint: Si erunt septenæ tum primæ singulis, alteræ binis, tertiæ ternis facibus demonstrantur. Potest & quadrifariam literarum numerus diuidi, ut libnerit: verum in earum ostensione, motus varietatem attendere debemus, nam vna semel erecta, vel ostensa A demonstrabit, eadem bis B, ter C, sic septies postremam primi ordinis G: Postmodum binæ semel H, totidem bis I, ter L indicabunt, sic & de reliquis eiusdem ordinis: Tum Q ternis semel, R iisdem bis, de
 mum

num S ter totidem intimabitur. Quòd si in quatuor ordines alphabetum parti velimus, vltimus quaternis facibus indicabitur, tum cuiusque ordinis numerus minuendus sit, & ordo aliter distribuendus: ratio autem, quæ dicta est seruabitur, tunc conscij & facum numeros, & vices, quot illæ fuerint ostensæ, accuratè excipient, eaque ratione vel facile significata percipient. In hunc modum mulier é specula, quæ amantis cubiculum spectat, ternis luminibus quinquies ostensis, mox binis bis, tum ternis bis: Rursus vero vno semel, eodem quater, & postmodum quinquies, ternis deinde ter, postremo totidem quater, V I R A D E S T, significabit. Sed hoc etiam aliter fieri potest multisque modis, quorum duos tantum, qui potiores sunt, recensebimus. Sit itaq; primus huiusmodi, vt quid facilius ostendatur. Alphabeti literæ quatuor in partes disgregentur, vt inferiori patet tabella.

ordines.

	1	2	3	4
1	a	f	m	r
2	b	g	n	s
3	c	h	o	t
4	d	i	p	u
5	e	l	q	z

numeri ordinum

Nouem itaque faces haberi oportet, quatuor à dextris, à sinistris quinque disponantur, quaternarius numerus sectionum ordines, quinarius verò literarum cuiusque ordinis indicabit, sic viginti notæ erunt, quæ minus necessariae sunt omittantur. Literas igitur demonstranti, vtrinque faces attolli oportet, à dextris & à sinistris, vt si A velit ostendere, vnam à dextra fa-

E

cem

cem ordinem literæ, alteram à læua numerum, in quo litera collocatur, designantem erigat, sic etiam si B, vnā à dextra, à læua duas. Si C vnā item à dextra, tres à sinistra, & in reliquis eodem modo. Exemplum tale erit, vt si mulierem idem hoc modo significare velimus, quatuor primum à dextra faces, totidem à sinistra, duas deinde à dextra, quatuor à sinistra, tum quatuor à dextra, vnā à sinistra attolli oportet. Rursus vnā à dextra, aliam à sinistra, iterum vnā à dextra, quatuor à sinistra, tertio quoq; vnā à dextra, quinque à sinistra, quatuor deinde à dextra, duas à sinistra, sic & postremo quatuor à dextra, tres à sinistra, eaque ratione V I R A D E S T significabit. Possumus & aliter vitandæ confusionis gratia omnes alphabeti literas bis ternis facibus in hunc modum demonstrare. Duo statuuntur locorum fastigia, quæ ex æquo sibi alphabeti notas partiantur, vt vndenas singula pronuncient, ternæ cum singulis adhibeantur faces, quarum vnaquæq; quaternas literas enunciet, quæ pro motus qualitate distinguuntur. Tres autem characterum statuuntur ordines, primum ordinem fax vna significabit, secundum binæ, tertium ternæ: fax verò tertiæ, ternas tantum notas demonstrabit, eoque modo numerus duarum & viginti literarum exprimetur. Motuum discrimina, quibus cuiusq; ordinis notæ demonstrantur, tali modo consingemus. Erecta fax A, depressa B, in dextrum declinata C, in sinistrum D significabit: quaternas alias eodem modo indicabimus. Sic & tertias, vt binæ sursum erectæ E literam designent, summissæ F, & sic de reliquis, & rursus tertiæ sublata I, depressa L literam indicabunt. Idem fiet in vndenis alijs alio de loco demonstrandis.

CAPVT. XI.

De computo & loquela per digitorum gestum, quo
maiores si pputarint, & in cautè loquendo
vsi sint.

N V N C per digitorū flexū computandi loquendiq; mo-
rem ex maiorum nostrorum vſu libet hoc loco demon-
strare, vt ad ea perdiscenda, aliaq; denuo reperienda prō-
ptiora spectantium ingenia reddantur. Legimus apud Plutar-
chum Orontem Artaxerſis Perſæ Regis generum, cum se a
ſocero inhonorarum & contemptum animaduerneret ſolitū
dicere, principum familiares computorum digitis ſimiles vi-
deri: Quemadmodum enim computando nunc myriada ge-
ſtu conficere poſſunt, nunc verò monada, pariter & regū ami-
ci modo plurimum pollent, modo verò minimum, & omni-
bus deriſui eſſe ſolent. Ad hoc facit, quod eſt à Plinio etiam
de digitis numeros ſignificantibus memoriæ prodiſſe. Ianum
à Numa Rege dicatum digitis ita figuratis eſſectum ſtetiſſe, vt
trecentorū ſexaginta quinq; dierū nota per ſimilitudinē tem-
poris & æui ſe Deū indicaret, quod eſt à Macrobio quoq; an-
notatū in Saturnalibus. Nos igitur de tali cōputo & loquela
id demōſtrabimus, quod doctiſſimus Beda literis mandauit.
Monada igitur digitorū computator ſignificaturus minimū
leuæ digitū inflectens arcū in medium palmæ figat. Simili
modo ſi duo velit indicare, à minimo ſecundū ibidem impo-
nat. Si tria tertium. Si quatuor itidē minimū eleuet. Si quinq;
ſecundū à minimo ſimiliter erigat. Si ſex tertium nihilominus
ſolo, qui medius appellatur, volæ medio appoſito attollat. Et
minimū ſuper palmæ radicē ceteris erectis imponat, ſi ſeptē.
Iuxta quem octo ſignificanti medius apponatur. Nouē vero
ſi impudicum è regione componet indicabit. Decem ſi indi-
cis vnguem in medio pollicis arcū infiget. Viginti ſi im-
pudici apicem inter nodos indicis, & pollicis arcū apponet.
Triginta ſi indicis & pollicis vngues mutuo coniūget ample-

„ xu: Vnde Hieronymus ait, trigenarium numerum ad nup-
 „ tias referri, nam & ipsa digitorum coniunctio: quasi molli
 „ osculo complexans se & fœderans, maritum pingit & coniu-
 „ gem. Idq; Apuleius in oratione pro Magia his verbis infi-
 „ nuat. Si triginta annos per decem dixisses, posses videri pro
 „ computationis gestu errasse; quos circulare debueras, digi-
 „ tos aperuisse. Quadraginta verò si interiora pollicis dorso
 „ indicis super inducatur. Item quinquaginta si pollex curua-
 „ tus instar græcæ literæ r ad palmam inclinetur. Et sexaginta
 „ si idem digitus itidem curuatus indice circumflexo diligen-
 „ ter à fronte præcingatur. Ideo hunc numerum ad viduas
 „ Hieronymus referri dixit, quod in angustijs & calamitate po-
 „ situs esse videatur, dum pollex à superiori digito deprimitur.
 „ Septuaginta quoq; si pollex in longum extensus indicem su-
 „ pra circumflexum adimpleat, vngue illius dumtaxat erecto
 „ trans medium indicis arctum. Octoginta quoq; si index vi-
 „ supra circumflexus pollice in longū tenso impleatur, vngue
 „ videlicet illius in medium indicis arctum admoto. Nonaginta
 „ etiam si indicis inflexi vnguis radici erecti pollicis infiga-
 „ tur. Numerum verò centenarium, qui voluerit indicare, in
 „ dextrum, transferat, iisdem vtendo digitis, quibus in læua ad
 „ decem vsq; ad centū vsus est. Proinde Nicearchus facetè in
 „ vetulam nimio plus viuacem, quæ annorum ætate etiam cer-
 „ nos superabat, ita ludit, vt iterum iam dextra annos scribat.

„ Η φάδς ἀθήσας ἐλαφὸν πλεον ἤχει λαλή

„ τῆρας ἀρθμεύων δυνάτερον ἀρξάμενη

& Iuuenalis.

„ Atque suos iam dextra computet annos
 „ Idem sacrae paginæ interpretes centenarium numerum ad vir-
 „ ginitatem refert, nam in læua nuptæ & viduæ notabantur.
 „ Ducenta igitur expressurus eadem ratione vtetur, qua ad vi-
 „ ginti significandum vsus est. Sic & de reliquis sentiendum est

numeris

num̄eris vltra centenarium nonaginta, vt eodem procedatur ordine, quem ad decem vsq; ad nonaginta seruari debere diximus. Deinde mille etiam in dextra, eo modo, quo vnum in læua designabitur. Et deinceps bis mille in eadem quemadmodum duo in læua, sic & in reliquis numeris multiplicato millinario statuatur: donec ad nouem millia perueniatur, quo cum ventum sit, tum myriada (quo nomine decem millia designantur) læua medio pectori in supinum admota indicabit, digitis tantum in altum erectis. Quod si viginti millia eadem expansa. Si verò triginta millia eadem prona sed erecta, & pollice medij pectoris chartilagini appposito denotabit. Sic quadraginta millia si eandem in vmbilicum erectam supinabit, exprimeretur. Et postmodum quinquaginta si eiusdem prona sed erecta pollicem vmbilico imponet. Sexaginta deinde millia eadem prona læuum foemur desuper comprehendet, denotabit. Mox septuaginta millia si supina foemori superponetur. Octoginta de hinc millia si eadē prona foemori superponetur. Tum nonaginta millia si lumbos pollice ad inguina conuerso comprehendet. At centum millia, & de hinc ducenta, vsq; ad noningenta millia eodem, quo diximus ordine in dextra corporis parte notabuntur. Sed decies centena millia ambæ manus complicatæ in rectis inuicem digitis indicabunt. Hic est veterum computandi mos, & inde prouenit, quod apud scriptores legenti sæpè fit obuiam, vt in digitos mittere, pro eo eleganter etiam dicatur, quod est accuratè numerare. Diximus de supputandi modo, qui per digitos solet indicari, superest nunc de loquendi ordine, qui per digitos etiam tradi potest, aliquid dicere. Prima igitur alphabeti nota eodem modo, quo vnum digito demonstrari diximus designabitur. Secundo eo etiam modo, quo duo, sic & tertia ea ratione, qua tria: sic deinceps vsq; ad alteram & vigesimam, quæ alphabeti postrema est, per suum vnoquoq; elemento numerum denotato: eo ordine, quo in

alphabeto illud dispositum sit. Huiusmodi digitorum flexu, & gesticulationum solertiæ amans puellæ, cuius amore deperit, coram eius parentibus huiusmodi digitorum indicio sic loquitur. Primo tria, inde vnū, mox vnde viginti, postmodum quinq; ostendit. Rursus vnum diuisim, deinde sex, postea sexdecim, inde vnū, tum duodeviginti, postmodū sexdecim, postremo quinq; indicat, taliq; ordine CAVE A FRATRE insinuat. Huiusmodi notarum amantium Ouidius meminit.

„ Nil opus est digitis per quos arcana loquaris
& alibi

„ Nec in digitis litera nulla fuit.

Huc refertur quod ab Ennio in quandam impudicā dicitur, cuius nulla pars corporis ab impudico munere vacaret.

„ Quasi in choro pila ludens, datatim dat se se, & communem facit, alium tenet, alijs nutat, alibi manus est occupata, alijs peruellit pedem, alijs dat anulum expectandum à labris, alium inuocat, cum alio cantat, attamen alijs dat digito literas. & Solomon ad idem. Annuit oculo, terit pede, digito loquitur. Verum idē alia ratione haberi potest, vt ea quis facilius promptiusq; loqui discat, in græco alphabeto velit idem facere. Græci siquidem non quemadmodum latini paucis ad exprimendos numeros literis vtuntur & geminatis. Sed vniuerso alphabeto singulis notis quoslibet numeros indicant. Sunt & alij aliter digitorum indicio sermonem fingentes, quod faciunt, dum corporis eas partes ostendunt, vel digitis contingunt, ad quas scribendas primum literæ exiguntur, quas rei nostræ exprimendæ, necessarias esse cognoscimus, donec totum id quod velimus expressum sit. Exemplum erit, vt si A indicare statuimus, Aures contingamus, similiter si B Barbam indicemus, sic Caput pro C, & de reliquis huiusmodi, vt Dentes, Epar, Frontem, Guttur, Humeros, Ilia, Linguam, Manum, Nasum, Oculos, Palatum, Quinque digitos, Renes, Supercilia, Tempora, & Ventrem ostendimus

dimus pro ijs literis demonstrandis, quæ ijs inscribendis primæ requiruntur. Potest & similiter scribi, vt scriptum occultetur, id fiet si clanculum, velut aliud agenti vino, vel alia quauis materia ad rem apta literæ ad id, quod volumus exprimendum, necessaria protrahantur. Docet hoc Naso.

Hinc tibi multa licet sermone latentia recto

Dicere, quæ dici sentiat illa sibi.

Blanditiæque leues tenui præscribere vino

Vt dominam in mensa se legat illa suam.

& Tibullus.

Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem

Ne trahat, & mensæ ducat in orbe notas.

Huiusmodi Paris Helenæ amoris sui significationem daturus, Menelao coram vino literas protrahit, vnde ipsa queritur in epistolis.

Orbe quoque in mensæ legi sub nomine nostro,

Quod deducta mero littera facit A M O.

Credere me tamen hoc, oculo renuente negavi.

Hei mihi, iam didici sic quoque posse loqui.

Sed quis modorum omnium meminisse potest, cum infiniti ferè sint, vt hominum excogitantium ingenia? Neque enim sanæ mentis existimo, in hoc serio tempus contere. Sed redeamus ad rem, longius fortasse digressi sumus.

C A P V T. XII.

De literis clandestinis ex veterum scriptis.

QUONIAM igitur eo paulatim ventum est, vt de ijs signis meminerimus, quæ scripto nostra consilia occultant, qui characteres appellantur, proximum est, vt eorum obscuritatem duplici modo partiamur.

Scripti itaque obscuritas, aut ex literarum perplexitate, aut

aut ex alia scribendi ratione proueniet, de characterum inuolucris secundo libro tractabitur: nunc de obscuritate, quæ à scribendi modo inducitur, verba faciamus. Non inutile igitur videtur fore rationem tradere, quæ sic scribi possit, ut nemini scriptum, nisi cum voluerimus possit agnosci. Sed quia nonnulla veterum in hunc modum cōmenta ab historicis memoriæ prodita sunt, eorum prius in ea re usum prosequamur. Testis est Gellius in libris noctium Atticarum Lacedæmonas cum ad imperatores suos scriberent, ne literæ interceptæ occulta hostibus consilia indicarent, hoc scripti genus ex industria excogitasse, quamuis alij eius rei commentum ad Archimedem Syracusanum referant. Surculi duo teretes longiusculi, & torno perpolitæ æquabantur, ut par utriq; longitudo & latitudo esset, eorum alter imperatori ad bellum proficiscenti dabatur, alter domi penes magistratus diligenter seruebatur, quoties itaque usus necessitas incidebat, pagina, quantæ rei satis erat, furculo circumuoluta, ut rotundum volumen efficeret, & oræ bene adiunctæ in modum lori aptè ligno cohererent, ne rimæ interponerentur, tum in chartam sic circumuolutam literæ à summo capite per transuersum ad imum in eo loro inscribebantur. Per scriptum inde lorū furculo prolixum, & angustum eximebatur, & ad imperatorem dabatur, existimabant enim si in hostium manus illud forte interceptum incidisset, truncatas literas, syllabas, dictionesque, & eorum partes longè distractas intuentes scriptum nequaquam percepturos, nec spem frustrabatur euentus, quoties enim illud in hostes incidebat, nihil in loro scriptum poterant coniectari, sed velut inconditè & frustra scriptum dimittebant, is verò, cui illud destinabatur, applicato loro, in eumque modum circumuoluta, quo antea fuerat, cum scriberetur, ita ut continuata scripti series sequeretur, nuncium agnoscebat. Huiusmodi scriptum *στυλίον* Græcè appellabant. In hunc modum scriptam epistolam Lisandro ad Hellepontū allatam

Plutar.

Plutarchus author est. Alium quoq; ad hanc rem astum in veteri historia ab incerto Poeno, alioquin illustri, vt refert Gellius, excogitatum legimus. Herodotus tum idem à Demarato factum meminit. Is vt ille refert, Sufis commorans, cum Xersem aduersus Græciam expeditionē sūmere statuentem accepisset, eam rem censuit Græcis nunciandam: sed occupatis per custodies itineribus, cum res aliter fieri nequireret, ne nuncius interceptus deprehenderetur, rem in hunc modum comminiscitur. Pugillaria noua accepit non dum cæra illita, inde literis in ligno exaratis regis consilium prodit, tabulam deinde, vt mos erat, cæra colliniuit, ne scriptura detecta sibi quid negotij apud viarum custodes exhiberet, eamq; tabellam veluti scripto vacuam domestico seruo perferendam tradidit, verum nulla prius commenti significatione facta, Lacedæmones, cum quid ea perlata sibi vellet, nequirent interpretari, nihil scriptum intuentes, verum rem (vt erat) non frustra factam suspicantes, Cleomenis (vt ego accipio) filia, eademque Leonidæ Gorgo vxori, detracta ē pugillaribus cæra, nuncium accēpere. Ex huiusmodi pugillaribus cæra illitis, in quibus scribi mos erat, literæ ethymon datum Grammatici asseuerant, quod à litura literæ nomen deductum putent, quod à veteribus incæratīs hoc modo tabulis scribi soleret, & scriptum postea deleri. Fuit & alia imperscrutabilis techna barbarico astu digna, cuius Herodotus sub persona Histiei authoris meminit. Is imperante Dario in terra Asia non ignobili loco natus, cum in Perside apud regem ageret, & Aristagoræ, vt ab eo deficeret, vellet furtiuo scripto nunciare, veritus, ne si non accuratè nuncium misisset, res prodita maximum sibi periculum afferret, huiusmodi astum comminiscitur. Seruo suo diu oculorum ægritudine laboranti capillum ex capite, tanquam medicari voluisset, deradit, & eius capiti leui attramento literarum formas impressit, quibus id ipsum, quod nunciare in animum induxerat, scriptum

tum erat, secum deinde, donec capilli renascerentur, domi retinet, quod vbi factum est: illum ad Aristagoram dimittit, iubens cum ad eum venisset, illum admoneret, vt quemadmodum ille nuper fecerat, sibi caput deraderet, seruus cū ad Miletum ad Aristagoram venisset, domini iussus memor, Aristagoræ rem significat, ille rem frustra non fore (vt erat) ratus, commissum exequitur, sic nuncium percepit.

CAPVT. XIII.

Furtiuæ literarum notæ, quibus maiores in scribendo vsi sint.

EXPOSITIS ijs, quæ de characteribus, qui sine artificio cerni non possunt, proximum est de ijs verba facere, quæ per se sub visum cadent, alioquin technis implicita. Sed quoniam hac in re non nullos prisci modos inuenerunt, qui multum à nostri temporis dolis & inuolucris differunt, veterum primum huiusmodi scribendi rationem prosequemur, occultos mox nostri temporis scribendi modos in secundum librum differemus. Maiores itaq; cum res, vel tempus obscuritatem exigeret, varijs in scribendo ambagibus vsi sunt: testes sunt Suetonius & Gellius, qui hac scribendi ratione C. Cæsarem in epistolis ad C. Oppium, Corneliū Balbum, Ciceronem, & cæteros familiares, qui res eius domesticas, vt absentes curabant, vsuū esse meminerunt. Occultè scribendi modus hic erat, vt literarum potestas commutaretur, & primas literas quarta quæq; succedens indicaret, quo fiebat, vt scriptum sæpissimè sine coagmentis syllabarum componeretur, ita vt inconditè literas positas putes, inter eos verò interpretandi clandestinum commercium erat: Res exemplo dilucidior fiet. Pro A litera D ponebatur, E pro B, F pro C, & de reliquis in hunc modum, sic in legendo sonus cuiq; suus, & potestas reddebatur, & occultè

cultè scriptum legebatur. Extat de hoc scribendi modo Probi grammatici satis curiosus commentarius, in quo de occulta literarum significatione à C. Cæsare scriptarum pertractatur. Aliter verò literarum potestatem Augustus commutabat, cuius extat scriptum ad filium huiusmodi. Quia innumera incidunt assidue, quæ scribere alterutrum & secreta esse oporteat, habeamus inter nos notas si vis tales, ut quicquid scribendum sit, pro vnaquaq; litera, succedentem scribamus hoc modo, ut pro A ponamus B, & C pro B, & de reliquis in hunc modum, & pro Z duplex A A, ut à nouissima ad primam duplicatam redeamus: hic fuit Augusto scriptum obscurandi modus. Aliter Cicero, (ut aliquibus videtur) qui instar dictionarij librum conscripsit, in quo singulis verbis singulas notas, quibus illa significarentur præfixit, tantaq; erat notarum & verborum copia, ut quæcunq; latino sermone scribi possent, suis notis exprimeretur. Vnde character hic M M V N D V M significabat, hic M M O D V M, hic ij H O M I N E M, & hic F T E M P V S, alius in hunc modum h' S Y L L A B A M, alius verò sic O A C C O M M O D A B A T, huius generis reliqua erant, quæ in eo libro commentus ille fuit, quibus pro exprimendis occultè animi concepta vterentur, nec defuerunt, ex priscis autoribus, qui pro notis verba scriberent,

CAPVT. XIIII.

Antiquorum scribendi modos nostra tempestate
vanos & inutiles esse.

HÆc prisci commenta ad scriptum obuelandum inueniunt, verum ut de ijs verba faciamus à schythala initium auspicabimur. Quotus igitur quisque nostra tempestate erit, qui maximis & arduis in rebus, quæ desiderant occultari, capitis sui & fortunarum discrimen

in scythale securitatem reponendum tutò existimabit, quin potius à quouis vel minimum curioso id genus scripti artificium censeat facile posse deprehēdi? quis autem rursus nō intelligat, non alia ratione illud, quàm in eū modū, quo scriptū fuit cōpositum, debere interpretari? in ligno verò cum scriberetur circumuolutum non agnoscat, quòd si digitis vel surculo æquata crassitudinis complicitur, quis non videat iterum coeuntibus partibus statim facillimè scriptum aperiri? Iam verò quàm vanum in pugillaribus scriptū sit, videamus. Ego quidem meo iudicio existimo in hunc modū molestius esse scribere, quàm cuiquam, qui vel mediocris iudicij sit, latens scriptum indagare, parumq; conferre hanc scribendi rationem nostra ætate fuisse sublatam, vt eo minus occulta fraus prodi possit, siquidem etiam si nulla prisci moris notitia haberetur, certè rem ipsam suspicio detegeret. Sed neq; illud satis tutum esse potest, vt derafis capillis capiti inscribantur literæ, siquidem sudore, cui caput est obnoxium, facile possunt aboleri, quod si acu etiam cutis perforetur, ne hoc quidem satis ad suspicionem sufficiet, si is, qui inscriptionem gerit intercipitur, tum enim diligentissima fit inquisitio, metus & necessitas vigilantiam præstant, nec prius satis sibi factum putant, quàm cuncta penitus, quibus veritas eruatur, exquisierint, nunc pollicitationibus quæruntur illicia, nunc minis terror incutitur, quod si hæc parum prosint, supplicijs & tormentis res agitur, at si ne hoc quidem prodest, ne interim literæ furtim perferantur, non solum calligæ & soleæ perquiri solent, vestes eximi, & futuræ dissolui, sed ne à vesceribus quidem perscrutandis abstineatur, tantum abest, vt illi ab inquisitione intactum caput relinquant. Sed hactenus de huiusmodi literarum velamento, nunc ad notas, quibus iidem vsi sunt, verba conuertamus, de quibus ne sermo nimis in longum in re ludicra protrahatur, nil est, quod dicam, nisi vanissimas esse, quæq; vel à pueris possint facile agnosci, obseruata enim

characte-

characterum potestate, qui sæpius repetuntur, nemo est quin videat, parum conferre ad scripti obscuritatem characterum potestatem immutari, neq; solum potestatem, sed etiam figuram, siquidem ne latens scriptum mentis inquisitione eruat, parui videtur referre characterem vel barbaricum esse, vel aliam quamvis formam pro characterem depingi, modo compertum sit, quo sermone charta concinnetur, isque sermo interceptori minimè obscurus existat. Sed ut de Ciceronis inuento loquamur, quis eius laborem in eiusmodi notis perquirendis citra nauseam subibit, ut tot sibi characteres effingat, quot rebus singulis, quæ usu venire possunt, ut singuli aptentur sufficiant, quibus quamvis tuto scribi possit, quomodo tamen paucis diebus, ne dicam horis idem conscius interpretabitur, qui hunc verborum indicem retineat? Abeant igitur cum sua vetustate tam copiosa veterum commenta, nos animi occulta consilia scripto commissuri, nequaquam ijs tutos existimabimus, longe alios astus, longeque aliam vafritiem hæc ætas videtur exposcere, in qua vel infantes non dum verba balbutire cognouimus, cum subdolæ mentis quædam signa, veluti malitiæ primitias ingerunt, quasi à nutricis uberrimis simul cum lacte illam suxisse, ne dicam à matris utero contraxisse videantur, quare in usum, qui velint hæc admittant, nos certè sicubi res occultissimas necessario latebras exposcit, pro rerum occasione, illis nequaquam vitæ & fortunarum discrimen committendum ducimus, nisi res minoris esse videatur, ut in re occultanda nimis laboremus, cuiusmodi igitur ad hæc astus ætas nostra protulerit, nunc in medium proferamus.

CAPVT XV.

Furtiuas literarum notas fieri, quæ cerni non possunt, cum earum ratio & vsus.

DIXIMVS, quæ ad scriptum sic operiendum, vt locus, in quo facta sit inscriptio, scriptum occultet, commenta prisorum ætas induxit, nunc inuisibiles scribendi modos, quos corū vice nostra solertius indagauit videamus. Scribendi modum inuisibilem nuncupamus, quod nisi ratio adhibeatur, qua scriptum indicetur, characteres intuentis omnino visum effugient, ita vt is, cui scriptum destinatur, notas exponendi modum ab eo, qui scripsit præcognitum habere oporteat. Porro hoc scripti genere, quoniam multum habet obscuritatis, in maximi momenti rebus, quas non parum interfit occultari, potius quam quouis alio vti expediet, præsertim si sub eo scripti etiam perplexitas occultetur, quare ne quid omissum videatur, quod ad præsentem materiam possit pertinere, ea de re aliquot modos præscribemus, quos è nostris naturalis Magiæ antea exprimento comprobatos, huc transtulimus, nihil enim ibi commissum est, quod verum antea non indicasset euentus, quos repetere hoc loco non inopportunum videtur, quorum quamuis aliqui etiam lippis & tonsoribus noti sint, eos tamen exigente materia non præteribimus. Fiunt itaq; literæ, quæ interdiu delitescant, noctu verò luminis abscessu vel tenebris conspicuæ fiant, quarum scribendarum ratio est huiusmodi: Nitedulæ capiantur, ex quibus humor stillatorij vasis accuratius extrahatur, quemadmodum in Magia docuimus, tum ea ex aqua graphice supra chartam notæ exarantur, qua in re si seduli fuerimus, nequaquam interdum characteres apparebunt, noctu verò igneo colore nitentes videbuntur. Alij verò secus salicis corruptum aqua lignum distillant,

distillat
hic fo
& vtil
res pe
nam f
regitu
aliaue
opus
uè m
que e
script
tur, f
po, al
nis in
regat.
talus
suos n
multo
tratus
ponere
sacrific
victori
catus
in dex
scriptio
que vi
sum lo
tes reli
uertit
di, R
litum
promp
non du

distillant, & extracto liquore characteres describunt: licet hic scribendi modus à subtilitate potius, quàm à facilitate & utilitate commendandus sit, neque enim sine fastidio sic res perfici potest, & facile fit, vt opus laborem frustretur, nam si ab interceptante igni exponitur, statim scriptum detegitur. Possumus verò aliter consequi, vt in alba charta, aliaue corporis parte inscriptæ notæ delitecant, & cum opus fuerit detegantur: Super brachium vel dorsum, aliudue membrum aceto vel vrina clanculum fiat inscriptio, eaque exiccetur, vt ne vestigia quidem appareant: Vt verò scriptum exponatur, fuligo vel combusta papyrus extertur, sic enim literæ internitebunt. Vel aliter si adipe vel sepo, alioque pingui, vel gummi delineentur notæ, & carbonis inde, vel combustæ chartæ pollis inspergatur, vt detegat. Hoc fortasse astu (vt Polyœnus græcus ait) Attalus victimæ inscriptione impressa vsus est, hic enim vt suos milites ad fortiter agendum cum Gallis hostibus, qui multo plures erant, impelleret, non parum referre arbitratus, si eorum animis indubitata victoriæ fiduciam proponeret, ludicram rem, alioquin vtilem, huiusmodi cum sacrificaturo vate comminiscitur. Ante conflictus diem victoriam parat, tum Sudinus vates sacra faciens, deos precatus libat, & victimam dissecat, at Rex contrito gummi in dextram manum inscribit REGIS VICTORIA, inscriptionem hanc à dextris ad sinistra producens, cumque viscera extrahentur, manum in calidiorem ac fungosum locum supponit, abstergitque inscriptionem. Sed vates reliquas partes percurrrens, & sua munera obiens, conuertit particulam, qua inscriptio continebatur huiusmodi, Regis victoria, hæc res vulgata ingenti cum militum gaudio, plausuque excepta est, vt alacriores, promptioresque ad pugnam animos indicarent, sic quasi non dubiæ spe victoriæ adducti, ac pollicito numine freti,

ti, acriter pugnantes Gallos superarunt. Sed ad rem redeamus. Id etiam præstabit lac ficulneum, si eo alba charta describatur, & postmodum ab amico scriptum carbonis polli-
ne insperfo confricetur, & detergatur: fit enim vt literæ statim nigrescant. Ad id etiam confert (vt Plinius refert) tithymali lac ad designandas notas, & super illud inspersus cinis ad detegendas, eoque modo multi, vt ille testatur, adulteras alloqui maluerunt, quàm codicillis. Confirmat hoc Ouidius ad-
mouens in arte amandi puellam, quemadmodum cum a-
mantibus tutò per scriptum colloquatur.

Tuta quoque est, fallitque oculos è lacte recenti

Littera, carbonis puluere tange, leges.

Fallet & humidili, quæ fiet acumine lini,

Et feret occultas pura tabella notas.

Literæ autem, quæ igne conspicuæ fiunt, quamuis ferè vulgatum sit, quemadmodum efficiantur, earum tamen ratione hic tradere non videtur absurdum. Epistola ab eius rei, quæ scribitur, suspitione prorsus aliena sumatur, tum omissis spacijs minimè necessarijs, literæ, syllabæ, & dictiones oportune humenti succo citrij, vel medici mali, vel cæpæ, vel omnium ferè acrium succo iterum declineentur, nam siccato humore inconspicuæ fiunt, & eæ tantum, quas solum atramentum delineauit, apparebunt, ceteræ delitescunt, ita, vt qui legat tabellam, inutiliter scriptam & vanam opinetur: at si pagina igni admota incaluerit, literarum rursus lineamenta clarissime indicabit. Est & salis genus, quod ammoniacum vocant, hoc contusum, & aquæ immixtum literas quidem scribenti albas reddit, quæque cum papyro colore vix inter-
noscantur: verum si admoueantur igni, nigrae apparebunt. Succus autem ceraforum si calamo adhibeatur, viridi colore, si cyclamino, ruffo literas designabit: sic varij fructuum succi, varios quoque igne colores indicabunt. Hac ratione acceptis, remissisque amatorijs tabellis, puellæ amantes sæpe

parent

parent
qui no
Literæ
produ
busta d
quoq;
possint
uitur, e
cescunt
immers
etiam a
mor dif
sic faller
la aqua
tur. Vt
do scrip
giris pri
xta imm
seruatur,
corporis
re minim
madefac
etiam ep
latere me
tescant,
cerni poss
(vel affus
super pap
cum arefa
ptum del
licis carbo
tum omp
more in sp

parentum custodiam frustrantur. Fiunt quoq; characteres, qui non nisi combusta papyro interniteant: Modus talis est: Literæ gummi, vel quouis salis genere, vel calce in papyro producantur, quæ cum per ignem apparere nequeant, combusta denigrataque statim papyro characteres albicant. Fieri quoq; possunt literæ, quæ nisi charta aquis mergatur, legi non possint, eas delineandi modus talis est: Alumen aqua dissolvitur, eoque dissoluto characteres describuntur, qui cum siccescunt, conspici desinunt, ut verò legi possint, charta aquis immergitur, sic immersa characteres conspicuos reddit. Idem etiam aliter fit: In vitreis Chymistarum vasis è calcantho humor distillatur, eoque in papyro characteres formantur, & sic fallent intuitum: Ut verò cerni possint in omphacitis gallæ aquam charta, vel in vinum, in quo ea inferuerit, mergitur. Ut verò alibi magis quàm in charta scribi possit, hoc modo scriptum fiet, quod lactis candorem imitabitur: Lithargiris primo teritur, tritus in fictile, ubi sit aqua aceto commixta immittitur, & decoquitur, & per colum trajicitur, mox servatur, tum in limonis citrigeri succo in lapide, vel aliqua corporis parte, vel alibi exarantur notæ, illæ siccato humore minime apparebunt, sed ut legi possint, ea lithargiri aqua madefactæ, conspicientur lactis candorem imitari. Potest etiam epistola hoc modo concinnari, ut ea, quæ volumus latere medijs interuersus, qui cernuntur spatijs scripta delitescant, cumque opus sit, aboletis, quæ prius apparebant, cerni possint: Modus hic erit: Stillatio calcanthi liquore (vel affusa in illud feruenti aqua, dum illud solutum fatiscat) super papyrum arcana literarum lineamenta designentur, cum arefactæ sint, illicò celantur, cæterum ut inane scriptum deleatur, hac ratione fiet. Combusta palea, vel salicis carbones super porphyreticum marmor triturentur, tum omphacite galla in alba vino decoquatur, sicque eo humore in spongiam attracto, vernaculus color ater oblitteratus

G

delitescet,

delitescet, pristinus verò, qui delituerat, refricatus apparebit. Fiet idem, si commune atramentum tantum aqua diluatur, quantum illa occultandis literarum lineamentis satis sit, eoque modo totum id, quod volumus latere, describatur, tum atramentum ex carbonis, salicis, vel paleę combustę pol-line paretur, eoque super albicans scriptum inania, quę velimus describantur, huiusmodi atramentum parum aut nihil à vero differt colore: cæterum vt arcanum scriptum legi possit, vino in eadem galla decocto, spongia pagina detergitur, sic quod prius apparebat scriptum, delitescet, quod verò cerni non poterat, indicabitur. Verum si libuerit characteres sic designare, vt nisi lumen vel syderis vel candelę interponatur, cerni non possint, in hunc modum fiet: Cerussa aliusue color gummi liquefacto immiscebitur, ex eaque im-mixtione materia chartę concolor parabitur, vt nihil ab ea discernatur, tum qui nuncium sit excepturus, charta oculis & lumini interposita, subobscuras characterum formulas cõspiciet: fit enim ratione optices, vt ea materia parum densa, dum opposita externo lumini, impedit, quo minus vltiores radij ad intuitum nostrum perueniant, conspicuam nobis lineamentorum vmbra efficiat. Fieri etiam potest, vt nigra charta albos characteres conspicuos reddat: Ratio est hæc: Oui luteum albumenque commiscetur, vt instar scriptorij atramenti liquecat, eo liquore literarum figurę in papyro protrahuntur & exiccantur, tum super exiccatam chartam color ater inducitur, eaque iterum exiccata mittitur, verum vt literę conspici possint, lato ferro chartę superficies eraditur, sic enim fiet, vt sublato inde atramento, vbi literę erant, earum albi coloris signa conspiciantur. Maximè quęq; tutum fuerit ouo literas inscribere, quod sua non carebit fallacia: Alumen ex galla tunduntur, pollis aceto immiscetur, donec atramenti instar liquecat, hoc modo parato liquore characteres super oui cortice designantur; & exiccantur:

exicc
cum
iccatu
non a
bit, &
spicie
in ead
humo
plentu
uatur,
cocto
pressos
ras cha
pro

exiccantur : inde inuriæ velacri aceto imponitur illud, vbi cum quadriduum permanferit, postmodum eximitur, & exiccatur, ad amicum mittitur, tunc enim literæ amplius foris non apparent : Vt verò is scriptum legat, igni illud admouebit, & tostum emundabit, sic intus characterum signa conspiciet. Fit idem alia ratione : Cæra ouum circumlinitur, in eaque stylo ferreo literæ delineantur ad corticem, tum humore ex aceto, & gallis comparato fatiscentes rimæ complentur, & exiccantur: per diem subinde ouum in aceto seruatur, mox ablata cæra ad conscium mittitur, at ille eo decocto & mundato, in peruio cortice & duro albumini impressos characteres inueniet. Sed quoniam ea, quæ obscuras characterum notas præcedere visa sunt, ad iustam metam produximus: proximum est, vt hoc clauso volumine, instantia, quæ nostri muneris magis propria sunt, secundo libro prosequamur.

FINIS PRIMILIBRI.

G 2

IOAN. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI DE FVRTIVIS
LITTERARVM NOTIS.

LIBER SECVNDVS.

PROEMIUM.

VID olim notæ & quorsum a maioribus earum vsus inductus sit, primo volumine indicauimus. Proximum nunc est occultè scribendi, ijsque vtendi modos: vt tûtò epistolis arcana committantur, tum ne illæ intercipientur prosequamur. Huius voluminis materiam quatuor in partes diuidemus, eos primùm modos, qui artificiosa legentes simulatione deludent indicabimus: notarum deinde inuolucra, quæ non nisi magno cum labore interpretari possint suggeremus: mox ea prosequemur, quæ tanta doli perplexitate inuoluuntur, vt ne Oedipi quidem conatus non frustrentur: tum ad ea procedemus, quæ non modo peruestigari nequeant, verùm etiam nullam doli, aut rei sub adulterinis literis contentæ, suspicionem relinquunt: sed vt alterius propositi scriptum negligendum præbeant. Verùm dicet aliquis, quorsum in re tam friuola tantum laboris impendium? quotus enim quisque tam rudis & obesi ingenij erit, qui in his componendis, postquam huic negotio aliquandiu operam dederit, peritus nõ euadat, vt ad effingendos id genus nouos & diuersos scribendi modos sine magistro facilè idoneus non existat? qui præterea tam multi esse poterunt, vt ijs, neque volumen capiendis, neque quisque percensendis satis esse videatur? Non diffiteor nouas posse horum characterum figuras ex arbitrio quemlibet confingere, verùm non omnes eiusmodi erunt,

erunt, v
qui nos
multipl
tione, c
bentibu
blato, c
planè m
hæ scrib
insignio
ria quiu
ne longi
num fue

NIL
re ap
tene
epistolam
tione, q
quo fit, v
stras perc
cij tria p
literæ, or
dinis per
AMOR
nostrarum
& sua que
Esdras scr
gum præf
leges com
à ludæis v

erunt, vt & scribenti & interpretanti nauscam non pariant, at qui nos eos modos tradere conati sumus, quorum præter multiplices literarum characteres in omni ferè scribendi ratione, cum facilis erit vsus, tum verò facilior exemplum habentibus ad percipiendum interpretatio, eo enim penitus sublato, omnino perdifficile erit, vt scriptum legi posse nullo planè modo videatur. Sed quoniam innumeris penè modis hæ scribendi rationes possunt variari, nos ex ijs aliquas, quæ insigniores visæ sunt, attigisse satis erit, ad quarum exemplaria quiuvis nouas & præstantiores poterit comminisci. Sed ne longius sermo protrahatur, ad eas præceptiones oportu-
num fuerit accedere.

CAPVT. I.

Quid sit furtiuus literarum notis scribere.

NIL aliud furtiuus literarum notis animi sensa committere appellamus (quod in hoc volumine præcipuum intendimus) quàm eo scribendi vti artificio, vt quod per epistolam nunciare velimus, ita occultemus, vt non alia ratione, quàm ea, quæ à nobis inducta est possit interpretari, quo fit, vt huiusmodi scriptum nemini nisi amico, cui res nostras percipi volumus, facilè cognoscatur. Huius verò artificij tria potissimum sunt genera, tria enim præcipuè accidunt literæ, ordo, figura, & potestas: quare alia scribendi ratio ordinis permutatione obscuratur, vt si **R O M A** pro eo quod est **A M O R** scribatur. Alia figuræ commutatione, vt si pro formis nostrarum literarum quiduis aliud ex arbitrio depingatur, & sua quæq; literæ potestas forma exprimatur. In hunc modû Esdras scriba & iuris peritus (vt Hieronymus in libri Regum præfatione testatur) cum eum librum scriberet, in quo leges continebantur, nouis characteribus vsus est, qui postea à Iudæis vsu recepti, omnibus temporum successione per-
spicui

spicui facti sunt, vt non alius apud Hebræos characteris vsus etiamnum perduret, quàm eorum, qui tunc nuper reperi-
erant obscuri. Alia permutata figurarum potestate obscurior redditur, vt si pro vna Tyriorum litera, alia Palamedis, & pro Palamedis vna Simonidis Melici pariter alia reponatur, vel ex aduerso: Nam si veterum monumentis fides habenda est, Tyrij apud Græcos literas induxerūt numero sexdecim, post hunc Palamedes quatuor, demum Simonides totidem adiū-
xisse traditur, ita vt omnes quatuor & viginti numerum ab-
soluant. Hæc sunt præcipua occultè scribendi genera, verum ex ijs multæ species emanant, quæ pro diuersa eorum com-
positione variantur, nam & ordinis transpositio, figuræ for-
ma, & potestatis functio multiplex esse potest, & ea simul po-
sita diuersissimam obscurandi scripti perplexitatem efficiunt,
vnde tam multa, diuersaque esse possunt genera, quàm varia excogitantium in omni tempore ingenia. Sed hæc suis locis inter legendum fient clariora, quare velle hic ea percensere, absurdum esse existimo. Nunc ad reliqua transeamus.

CAPVT. II.

Quod per literarum transpositionem occultè
scribi possit.

VT igitur ad occultè scribendi modos accedamus, ratio
poscit, vt ab ordinis transpositione, & in hoc genere à
simplicissimis & scriptu facillimis exordiamur, initijs
enim simpliciora magis conuenire videntur, taliq̃ue ordine
omnes ad disciplinas commodius prouehimur, vt primum
cognitu facilia, mox aliquanto difficiliora, & minus simpli-
cia discamus. Quare inter cæteros talis scripturæ modos,
qui ab huius rei non ignaris circumferuntur, hic primum
occurrit, qui eo artificio contegitur, vt literæ certo ordi-
ne seruato, in scripto transponantur. Huius generis duplex
ratio

ratio e
debitu
scurita
literar
prehen
vestra
neæ ca
ra in su
riori, c
quoad
aliæ su
donec
neæ ali
notata

T V I
C E N S
A D H
V E R
N I S I
S Æ V I
Hæc ve
sposito

t i r d n
upie a
l add h
l mei, a
nust, u
t mit a

Sed per
rus ver
constitu

ratio esse potest, altera erit, quæ suspicione prorsus carere videbitur, altera, quæ licet suspicionem afferat, se tamen sua obscuritate tuebitur, nisi nimis curiosus interceptor, obseruato literarum ordine, quomodo literarum nexus transferatur deprehendat. Prioris modi ratio hæc est. Proposito primum vestræ sententiæ exemplo, vt tutius scribatur, duæ statim lineæ capiantur, in quibus literæ collocentur, prima tum litera in superiori versu, proxima in inferiori, rursus tertia in superiori, quarta item in inferiori alternatis vicibus reponatur, quoad tota spacia literis compleantur, mox ijs perfectis binæ aliæ sumantur lineæ, quæ pari modo literis occupentur, donec totus sensus expleatur, quo fiet, vt binæ extremæ lineæ aliquando amplexu dimidiatæ remaneant. Hæc sententia notata primum nostris characteribus subiiciatur exemplo.

T V I P R I D E M A R D E N T I S S I M O A M O R E I N C E N S V S S V M, V E R V M S I G N I F I C A T I O N E M A D H V C N V L L A M D E D I, H A B I T A R A T I O N E V E R E C V N D I Æ T V Æ, E T P A R E N T V M, Q V A R E N I S I A M A N T I S V B V E N T V M S I T, T V A V I C T V S S Æ V I T I A C O G A R V I T A M D I M I T T E R E.

Hæc verba si ad eam formam scripto committenda sint, transposito literarum ordine tale scriptum indicabit.

t i r d m r e t s i o m r i c n u s m, e u s g i i a i n m d u n
u p i e a d n i s m a o e n e s s u u r m i n f c t o e a h c u
l a d d h b t r t o e e e u d æ u e p r n u q a e i i m n i u u
l m e i, a i a a i n u r c n i t æ, t a e t m, u r n s a a t s b e
n u s t, u u c u s u t a o a u t m i i t r
t m i t a i t s æ i i c g r i a d m t e e.

Sed perplexius & inuolutum magis scriptum erit, si numerus versuum adhuc duplicabitur, vt quatuor primum lineis constitutis, literæ eo ordine collocentur, vt prima primi
versus

versus initio, proxima quarti, tertia in fine primi, quarta in fine postremi, quinta deinde initio secundi versus, sexta initio tertij, septima in calce secundi, octaua demum in calce tertij disponatur, & idem postmodum ordo seruetur, vt subiecto exemplo res clarius suggeretur.

tmsruùimlhteunennui iueuobadassi iri
reocmg iudtedpqiustumaræerdnnienmtd
inaeunoeauia uabitearetrai uefrsoie
uase sm calai cætn ttmssmtnnimhtiummd
usomriauu
ctui ttau
t iit eacs
aædemrii

Sic variata semper literarum transpositione, complures inuolutos scribendi modos nanciscemur, quos poterit quisq; suo more inducere, nobis enim hæc attingere videtur satis. Fieri etiam aliter, vt cæ literæ in principio & medio tantum designato ordine, vel principio & fine tantum, vel in principio medio & fine simul collocentur: non tamen facillè erit ad hoc significantes semper dictiones suppetere, atqui quoties commodè fieri non poterit, nõ ab re erit, tale scriptum componere, vt nullum verbum, quod aliquid significet contineat, vt alienus interpret ignoti idiomatis opinione ambiguum teneatur, quod & si suspicione non carebit, artificij tamen nequaquam admonebitur, præsertim si epistola græci, vel barbari alicuius sermonis, cuius cognitio interceptori futura non sit, sonum imitetur. Exemplum subscripti thematis subiiciam, vbi significantes literæ in initio, medio, & fine collocantur.

CVM DIVITIJS INTER NEAPOLITANOS E
HOSTES PVGNATVM ESSET, SPE OMNI S
ABDICARE COACTI, RETRO ABIERVNT.

Cheuri

Cheuri
elitete
irilefo

Oc

PR
qui
arti

videtur
nulla e

res dulo

ream, c

hæc suu

dum sic

biguum

hanc re

rum exo

dere vel

iocandi

micus a

En til

La

Quibus

V A L E

mæ in di

runtur. l

pitibus l

sunt Ery

cumferu

Cheurim drisu trafiberu sin thimelior nieba perosil iutla nos
eliteteblah orset erisip, vlogeon, astiu mes ssett stepole olmin
irfilesonimie asbidica, rec ostaric tir estur oab imenr vrnot.

CAPVT. III.

Occulta literarum transpositione aliter sine suspitione
interpretem deludi posse.

PROXIMUM nunc est alios occultos scribendi modos,
qui quodam verborum velamento obducti, interpretem
artificiosa simulatione deludent, quod ad hanc partem
videtur spectare prosequamur. Huiusmodi sunt lepida non
nulla epigrammata, aliaque poetarum carmina, quæ lecto-
res dulci quodam artificio deludunt, quæ ne quid præte-
ream, quod ad rem facere posse videatur apponam: nam &
hæc suum dolum habent, ut cum amicis liceat suauiter inter-
dum sic iocari, & interpretem velata verborum imagine am-
biguum detinere, quod iucunda urbanitate non carebit. Ad
hanc rem nullæ afferri certę præceptiones possunt, sed autho-
rum exempla satis erit afferre, ut si quis in hanc formam lu-
dere velit, ea imitetur, potest enim sibi quisque multiplicem sic
iocandi rationem ex arbitrio confingere. In hunc modum a-
micus ad amicum scribendo iocatur.

En tibi mitto caput Veneris, ventremque diAnæ
Latronis caput, & posteriora canE.

Quibus versibus salutationem mitti significatur per verbum
VALE, cuius scribendi literæ primæ, mediæ, & vlti-
mæ in dictionibus Veneris, diAnæ, Latronis, & canE requi-
runtur. Est & nonnullorum labor huiusmodi versuum ca-
pitibus literas præfigere, quæ sententiam absoluant. Talia
sunt Erytræ Sybillæ, quæ græcè de venturo Christo cir-
cumferuntur carmina, quorum sententia latinè, iisdem nume-

ris ea ratione seruata, vtcunque fieri poterit, sic expressa est

„ Iudicij signum tellus sudore madescet,
 „ E coelo rex adueniet per sæcla futurus,
 „ Scilicet in carne præsens, vt iudicet orbem.
 „ Vnde Deum cernent incredulus atq; fidelis,
 „ Celsum cum sanctis, æui iam termino in ipso.
 „ Sic animæ cum carne aderunt, quas iudicet ipse,
 „ Cum iacet incultus densis in vepribus orbis.
 „ Reijcient simulachra viri, cunctam quoq; gazam,
 „ Exuret terras ignis, pontumque polumque,
 „ Inquirens tetri portas effringet Auerni.
 „ Sanctorum sedes, cunctæ lux libera carni
 „ Tradetur: fontes æterna flamma cremabit,
 „ Occultos actus retegens, tum quisq; loquetur
 „ Secreta, atq; Deus referabit pectora luci.
 „ Tunc erit & luctus, stridebunt dentibus omnes,
 „ Eripitur solis iubar, & chorus interit astris:
 „ Soluetur coelum, lunaris splendor obibit,
 „ Deijciet colles, valles extollet ab imo.
 „ Non erit in rebus hominum sublime, vel altum,
 „ Iam æquantur campis montes, & cærule ponti,
 „ Omnia cessabunt, tellus confracta peribit.
 „ Sic pariter fontes torrentur, fluminaque igni
 „ Et tuba tunc sonitum tristem demictet ab alto.
 „ Orbe gemens facinus miserum, variosque labores,
 „ Tartareumque Chaos monstrabit terra dehiscens.
 „ Et coram hoc Domino Reges sistentur ad vnum.
 „ Recidet è coelo ignisque, & sulphuris amnis.

Hos versus Augustinus in libris de ciuitate Dei scriptos reliquit, quos à Flactiano clarissimo viro grecè scriptos se accepisse tradit, in quorum capitibus ordinata singularum literarum

serie

serie
 tinè e
 T O R.
 Augu
 quod
 ri nequ
 peret,
 rem pe
 litera
 ne my
 abyss
 peccati
 torum
 sic exp

„ Amo
 „ Muta
 „ Pro p
 „ Habit
 „ Is adu
 „ Turba
 „ Rapt
 „ Vter f
 „ Omne

In hunc
 Possunt
 ctionum
 teras nec
 tur innu
 scribend
 tione mu
 F R A T R

serie hæc verba legebantur, *ἰησους χριστος θεὸς υἱὸς πατρὸς*, quod latine est IESVS CHRISTVS DEI FILIVS SERVATOR. Verùm in ijs latine vtcunq; redditis, hac de causa (vt Augustinus inquit) non potuit bene is sensus occurrere, quod in græco versu v initio dictionis posita, in latino seruari nequiuisset, nulla est enim latina dictio, quæ à tali litera inciperet, & sententiæ congrueret, pari modo de cætero ad hanc rem peccatum est. Horum quoq; verborum græcè primæ literæ coniunctæ *ἰησους* efficiunt, id est PISCIS, quo nomine mysticè Christus interpretatur, qui in huius mortalitatis abyssu, velut in aquarum profunditate, viuus, hoc est expers peccati esse potuit. Iocatur pari modo Plautus in argumentorum versibus, dum comœdiarum titulum in eam rationem sic exprimit AMPHITRVO.

- „ Amore captus Alcumenæ Iupiter.
- „ Mutauit sese in formam eius coniugis,
- „ Pro patria Amphitrio dum certat cum hostibus,
- „ Habitu Mercurius ei subseruit Sosia,
- „ Is aduenientis seruom, & dominum frustra habet,
- „ Turbas vixericiet Amphitrio, atq; inuicem
- „ Raptant pro mœchis, Blepharo captus arbitrer,
- „ Vter sit, non quit Amphitruo decernere,
- „ Omnem rem noscunt, geminos Alcumena enititur.

In hunc modū itaq; literis furtim ingestis sensus occultatur. Possunt & alio modo scripti literæ occultari, vt per initia dictionum dispergantur, quare totidem dictiones esse, quot literas necesse erit, eæ tamen quò magis rem seriam videbuntur innuere, eo minus suspicionis habebunt, vt quando hic scribendi modus facili interpretationi est obnoxius, simulatione muniatur. Huiusmodi erit, si mulier amanti CAVE A FRATRE significatura sic scribit.

Carmina autem Vergilij erūt à Francisco recitata ante tuum Regem Eusebium.

Possunt & in eum modum deligi verba, quæ oportunas scripti literas non primas, sed postremas, vel medias, semper tamen vnico seruato ordine ex arbitrio contineant. Aliter Priapus, qui simili ferè verborum ambage sententiā nō literis sed syllabis celādo, sic in fures P Æ D I C A R E se velle minans iocatur.

PEnelopes primam, DIdonis prima sequatur,

Et primam CAni, syllaba prima REmi.

Quodque fit ex illis mihi tu deprensus in horto

Fur dabis, hac poena culpa luenda tua est.

Est alius scribendi modus, vt cum perlegeris te laudari, vel ritè ominari, easdem deinde dictiones si præposterè leges, contrarium percipies sensum. Adsunt cuiusdam versus.

Sors mala, non mala mens, fatum, non crimina vitæ,

Visere iusserunt te loca Thesiphones.

Supplicio tibi sit facilis, nec verberare multo

Tundere compellat te Dea Thesiphone.

Si autem conuersis dictionibus leges, dicet.

Thesiphone Dea te compellat tundere multo

Verberare, nec facilis sit tibi supplicio.

Thesiphones loca te iusserunt visere vitæ

Crimina, non fatum, mens mala, non mala sors.

Suppetunt in hanc rem plura exempla, quæ ne prolixior sim, præmittam. Sunt & alia transponendi genera, quæ quoniam obscuriora, & sine suspitione videntur, ea suis locis quemadmodum polliciti sumus, indicabimus.

CAPVT. IIII.

De furtiuis characterum notis effingendis.

DI X I M V S de ijs scribendi modis, qui ordinis transpositione interpretem artificiose deludunt, quod ad primum membrum partitionis nostræ pertinere videbatur.

Proximum

Prox
cum
verba
cilè f
chara
ciam,
demo
quæ
racter
intell
bendi
tuor i
propo
dicen
torum
cultu
ta figu
strabi
xtrum
lo min
di erit
men d
prima
crurib
græca
sum d
quetu
iuncti
lior fi
inuer
iunga
ditatis
cta lin

Proximum est iam illos prosequamur, qui non nisi maximo cum labore possunt interpretari. Verum antequam de illis verba faciamus, non absurdum erit (tametsi id nemini difficile fortasse videatur) componendi, & scribendi huiusmodi characterum notas rationem tradere, quod non tantum efficiam, quia existimem id aliter difficile futurum, quantum ut demonstrem ad reliquas notas recte effingendas hæc ipsa, quæ nunc tradimus præcipue desiderari, ut quod de vno characterum modo præscribimus, id & de cæteris perscriptum intelligatur. Quare exemplum in hoc simplici tantum scribendi modo præposuisse satis erit. Scribendi itaq; ratio quatuor in rebus præcipue videtur consistere, figura, contextu, proportionem, & facilitate, de quibus singulatim suo ordine dicemus. Sed primum de characterum figuris, & lineamentorum ductibus dicamus. A itaq; potestatem, si velimus occulta characteris figura exprimere, maiusculum græcum theta figurabitur in hunc modum Θ , B talis character demonstrabit. Recta fiet linea, è cuius capite alia transuersa in dextrum producat, & inferiori dimidiato minor sit, vel paulo minor, ita ut gamma inuersum videatur Υ , C huiusmodi erit, ut Z nostrum maiusculum inuersum imitetur, hoc tamen discrimen erit, quod huic quarta linea, quemadmodum prima ducta, tertiæ cohærebit Σ . D character diuaticis cruribus, in fastigio coniunctis depictus demonstrabit, ita ut græcæ literæ lamdæ similis sit: in cuius capite recta linea sursum ducatur, quæ sua longitudine corpori characteris adæquetur sic Λ . E duabus lineis transuersis, & in summa coniunctis, quarum altera sinistra crassior, altera paulo subtilior sit, tali figura Δ exprimetur. F proximus character inuersus, ut superius lineæ hiatum habeant, & inferius coniungantur, designabit hoc modo V. Pro G iustæ rotunditatis circulus describetur sic O. In aspirationis locum recta linea, quæ proximam figuram æqualiter pertranseat, designabitur,

gnabitur, & supernè & infernè excedat, & à tumore æqualiter vtrunque disiungantur hoc pacto ϕ . Pro I duæ lineæ in longum ductæ, quarum capita alia transuersa coniungat, vt nihil excedat, & longitudo latitudine duplo maior sit, vt seruetur characteris decus, depingetur sic I . L linea recta in cuius calce alia transuersa in dextrum ducatur, vicem supplebit: sed inferior linea, quemadmodum in reliquis characteribus dictum est, superiori dimidiato minor sit L . M columna, è cuius medio duæ lineæ in dextrum producantur, quarum altera deorsum, altera sursum feratur, demonstrabit hoc modo M . N munus talis figura explebit. Recta linea depingatur è cuius pede alia transuersa in dextrum à sinistro ducatur vt T inuersum esse videatur N . O nostrum C inuersum exprimet O . P proxima figura duplicata indicabit, ita tamen, vt alterius fagistium alterius calcem comprehendat in hanc formam P . Q græca litera delta instar triangularis formæ designabit Q . Pro R nostri S inuersi figura depingetur R . Pro S nostrum D inuersum designabitur sic S . T omega græcum inuersum demonstrabit hoc modo T . Pro V recta linea in longum ducta depingetur, è cuius medio spacio alia duæ vtrinque æqualiter hiantes in calce producantur huiusmodi V . Pro X recta linea depingetur, è cuius fastigio altera transuersa in sinistrum producat in hanc formam X . Z inuersa figura, quam I diximus indicari munere fungetur in hunc modum Z . Hæc sunt quæ de literarum figura dicenda videbantur: Proximum est, vt de cōtextu agamus, neq; enim parum refert literarum contextum obseruari, vt in eadem dictione, quæ nexum desiderant, simul connectantur: Huiusmodi contextus, siue nexus, ne ignoretur, id apud nos debet intelligi, quod est vnus literæ finis cum alterius initio societas. In hunc modum erit si A cum V iungere velimus, N sic enim seruabitur rectè contextus, eodem modo T cum I hoc exemplo T

focia-

fociabi
modo
nempe
 I O
textum
 O O
promi
qua di
minen
tur, ex
quanti
rarum
mento
nitudin
eorum
guratio
rum ch
ua con
charact
omitter
spectat,

V fi
ti
di
& adhu
latur,
huiusm
Huius

sociabitur, ita vt vnius literæ pars alterius initio detrahatur, modo id non incommodè fiat. Potest & aliter nexus esse, nempe vt literarum confinia tangantur, sic pro duobis his
 ¶ Ɔ. fiet contextus huiusmodi ƆD Quæ nexum & contextum amant, omnes characteres erunt, præter hos quatuor
 Ɔ O Ɔ Δ. Literarum proportio in figurarum partibus, prominentijs, & interuallis posita est. Partes figurarum æqua dimensione & crassitudine decentes esse debent. Prominentiæ in longitudine, quæ sursum & deorsum producuntur, excedens corpus literæ consistunt, excessus hic corporis quantitatem debet æquare. Interualla considerantur in literarum & dictionum inter se distantijs, vt elementum ab elemento literæ interpositione, verbum à verbo o literæ magnitudine iungantur. Facilitas in characteribus debet esse, vt eorum formæ simplicissime sint, ne nimia lineamentorumfiguratione molestiam scribenti afferant. Quòd si initio nouorum characterum figuratio scribenti videbitur molesta, parua consuetudine facilitas comparabitur. Hæc in omnibus characterum figuris decenter seruanda sunt, quæ potuissim omittere, nisi aliquid, quod ad scribendi exactam rationem spectat, prætermisum esse videretur.

CAPVT V.

De simplici furtiuarum literarum modo.

VT igitur ad scribendi modos veniamus, in quibus figuræ permutantur, non immerito videtur initium hic etiam à simplicibus id genus scribendi modis, & facillimis sumi debere: tum vt discantibus, & adhuc rudibus in hac re ingenijs commodius consulatur, tum etiam vt inde auspicemur, vnde reliqua huiusmodi inuenta quodammodo videntur prouenire. Huius nominis ratio, quod simplicem hunc scribendi modum.

modum appellem, ne illud temere videatur induxisse, ynde ducta est apparet, quod sic etiamnum rudes & in hac scribendi ratione parum exercitati scribere consuecant, ijque scribendi modi inter id genus reliquos omnium primi occurrere solent. Vel aliter adhuc simplices dicuntur, quia ociosarum, & inutilem literarum, vel dolorum positione defraudantur, nec fuco vel fallacijs conteguntur. Hæc occulta scribendi ratio est huiusmodi. Totius primum scripti sententia decernitur: mox furtiui omnes primorum elementorum characteres, quibus simplex scriptum occultemus, statuuntur, vt sua cuiq; literæ nota substituatur, tum ijs suppositijs substitutis, pro proprijs admittantur, donec totum id quod velimus, in hunc modum perscribatur. Res quamuis perspicua sit ex se, exemplo tamen clarius indicabitur. Hæc itaq; verba statuuntur ea scripturæ ratione contegenda.

POST MEDIAM NOCTEM HOSTES AGGREDI-
MINI, ET INITE BELLVM, QVIA HODIE DVX
BELLIGERANDO FORTITER CECIDIT, ECCE
DEPOPVLABITVR VRBS, ET BELLI FINIS
ERIT.

3DU KXNOKTCEVAK ΦC
DUAD OOOZVWPII, VV
PIIUV TITV, KTVL VVPII
WV W TITV, VVPII
VWZU PUVZ SVWPIV SVV
WZCV IOPVWZ XZTV VV
TVIPIVPIVPIV.

CAP-

CAPVT. VI.

De dolis & fallacijs, quibus hæc scribendi ratio munia-
tur, vt scriptum difficilius interpretetur.

QUOMODO ab ijs occultè scribi mos sit, qui parum se
adhuc in excogitandis hisce notis exercuerint, dictum
est, sequitur vt non nihil de fallacijs, quibus tale scrip-
tum potest implicari, vt tutius scribi possit, & sæpè interpre-
tum conatus irritetur differamus. Sed quia tales astus plures
ferè esse possunt, quàm vt numero comprehendantur: nos
aliquot ex his præcipuos attingemus, vt ijs propositis alio-
rum ingenis nouos perquirendi ansam præbeamus. Ex his
itaq; primum hoc artificio vtuntur magnates & eorum no-
tarij, qui epistolas exarant, vt simplices has notas tenebris
offundant, quominus inuestigentur, nullis nanq; interuallis
dictiones distinguunt, sed perpetuo contextu dictiones pro-
ducunt, vt verborum fines & initia non nisi magno cum la-
bore dirimantur, quæ res scriptum magis obscurare videtur.
Verùm hunc scribendi modum iccirco coniunctum, & con-
tinuum appellamus, quod scriptum coniunctim, & continuè
in chartæ latitudine procedit, vt tali patet exemplo.

PERDITA SVNT BONA, MINDARVS INTERIIT,
VRBS STRATA HVMI EST, ESVRIVNT TOTI,
QVOT SUPERFVERE VIVI PRÆTEREA QVÆ
AGENDA SVNT CONSVLITO.

QVOT SUPERFVERE VIVI PRÆTEREA QVÆ
AGENDA SVNT CONSVLITO.
PERDITA SVNT BONA, MINDARVS INTERIIT,
VRBS STRATA HVMI EST, ESVRIVNT TOTI,
QVOT SUPERFVERE VIVI PRÆTEREA QVÆ
AGENDA SVNT CONSVLITO.

interpres verbum ab ociosis literis auspicetur, & in easdem positas terminet. Ad hæc additur, quod interpres plurium literarum scripti, quàm in alphabeto sunt, opinione decipiat, possunt & aliæ causæ esse, quas omittimus. His itaque rationibus sic potest scriptum implicari, vt nō maximam interpreti, vel non parum in hac arte exercitato interdum difficultatem pariat, huius traditionis hoc erit exemplum.

C K V N E T B K O I Y K U D C E
 D U A D O E O O W I P L I L V E
 P L I P U A T A I L K S A N O C
 I P A X I I G X T A I P O A Z O L A C
 V O Z U P U A Z I S A S P I A P U A A F S
 S I A F A A Z O Z I O T I U X S A S T D
 H A U S T A I I P V I I I P D A S I U H

Ad hæc literarū, quibus carere possumus detractio accedit, huiusmodi literæ sunt Q X Z Y, sine quibus quidlibet etiam commodè scribi potest. Pro Q ponatur C V, pro X primæ literæ, quarum loco illa inducta est, assumantur C & S. Similiter pro Z duplici SS scribatur, pro Y nostrū I reponatur. Sunt & aliæ literæ, quas data opera euitabimus, vt H B D F G P V, pro quibus fugiēdis verba etiā fugiemus, quibus notādis earū vsus necessarius sit, earū vice alias dictiones, quæ tantundē valeāt, adhibebimus ratio est: tum quia id nō admodū molestum erit, parcius enim in scriptura solent euenire, tum etiam, vt interpreti orthographiæ modum, qui in earum positione obseruabitur, vt scriptū intelligi minus possit, adimamus. Orthographia enim faciliè potest sensus viam aperire. Præterea non solū literarū, sed verborū etiam breuitas ad hoc maximè

cōmendatur, vt si alibi illud Horatiānū BREVIS ESSE LABO-
 RO, OBSCVRVS FIO, suā vim habet, hic maximè quadrare vi-
 deatur, neq; solū in verbis breuitas, sed in tota oratione ami-
 ca sit, vt etiā ne dum vnica periodo, sed (si fieri possit) simplici
 verbo scriptū sensus concludatur. Fiet enim, vt nullo modo
 in tā breui scripto characterū potestātē interceptor possit ex-
 periri, & in verborū indagatione, quę paucis illis characteri-
 bus aptari possint, ambiguus laboret, quare data opera expe-
 diet, in eū modū characterū contextū disponere, vt verborum
 significatus omnino sit ambiguus, dum plura verba pari mo-
 do ad characterum figuras referri possunt. Ad hoc valebit si
 prater orthographiā contemptū sic perperā scribetur, vt ne-
 numerus, nec ordo literarum, nec vera feruetur litera, cuius
 moderit si IGNIS vel INGIS pro IGNIS scribatur, FILIUS
 pro RHILIPPVS, FVROS pro FVROR, & huiusmodi alia, ita vt
 non orthographiā modo, sed vulgatę scripturę prorsus ne-
 gis, qui scripsit existimetur, satius enim est rursū scribam ex-
 stimari, quam deprehensio consilio negligentia poenas luere
 huiusmodi sunt multa veterum vocabula, quorū mos postea
 temporum successione reiectus est. Eos enim sæpenumero S
 pro R, vt sit in LABOS, & HONOS, VALESIVS, & FVSIVS,
 pro LABOR & HONOR, VALERIVS & FVRIVS vsos esse com-
 perimus. Item T pro D, siquidē ALEXANTER pro ALEXAN-
 DER scribebāt, & CASSANTRA pro CASSANDRA & huiusmo-
 di reliqua. O etiā pro V, vt in HECOBΑ pro HECVBA, & NO-
 TRIX pro NVTRIX indicatur, & E in vsū pro I admisisse,
 vt MENERVA pro MINERVA, & LEBER pro LIBER, & alia
 huiusmodi multa. Huc pertinet vocaliū & cōsonatiū, quę cre-
 bro scripto interueniūt, figuras duplices, triplices, & quadru-
 plices, vel pluribus modis si libuerit formatas habere, vt mo-
 do vna, modo alia pro eadē figura variē vti possimus, & alie-
 nus interpres diuersarū figurarum, pro eadē literę positione
 decipiatur. Ad obscuritatē etiā id genus scripti cōfert mono-
 syllabarum

syllab
 IN, H
 quid
 litera
 si ab
 inter
 eand
 QV
 NAN
 mus,
 LICO
 quas
 pritu
 script
 ritatis
 admi
 P d W
 PLAN
 ctioni
 candē
 minis
 crebri
 binus
 te, qui
 res mu
 PAT F
 indica
 qui ser
 expun
 & reliq
 Hacter
 eteribu
 modos

syllabarū dictionū euitatio, cuiusmodi sunt Nos, Non, Nam
 In, Et, Vt, A, E, I, O, & alia in hunc modum verba, illa si-
 quidem rariora sunt, possunt interpretem ad cognoscendas
 literarū potestates non parum adiuuare. Ad hoc etiam faciet,
 si ab eiusdem verbi repetitione cauebimus, ne sepius positum
 interpretē scripti possit admonere, quare ad vsum verborum
 eandem vim habentiū, quoties necesse sit, confugiemus, vt si
 QVONIAM semel dictum est, posimodem ENIM, QVIA NAM,
 NANQVE, & reliquas dictiones prioris verbi vice admitta-
 mus, & pro CITO reponamus STATIM, CONFESTIM, et I-
 LICO, sic & de reliquis. Nec indecens dicisarum dictionū ali-
 quas notulas effingere, hinc enim & scribendi facilitas & pro-
 pritudo, et interpretandi difficultas cōparabitur, siquidem &
 scriptū cōpendiosius erit, & interpretanti plus afferet obscu-
 ritatis: huiusmodi erit fitalis nota &, quæ a nonnullis pro ET
 admittitur, quare eius notæ etiam vsus recipitur, si ET ENIM,
 P L A N V E T A, et A M E T scribendum sit, hoc modo & ENIM,
 P L A N & A et A M &, vt non modo initio sed medio et fine di-
 ctionis illius vsus admittatur, ad cuius exemplar nos signifi-
 candæ cuiusq; dictionis partium gratia notas poterimus com-
 minisci. Huic simile erit, si pro significandis dictionibus, quæ
 crebriores esse solent, primas tantum earum notas designa-
 bimus, quem in istum multarum huiusmodi dictionum no-
 tæ, quibus vti possumus, decernentur. In hunc modum vetē-
 res multas notas induxisse comperimus, vt C CATVM, et P P
 PATREM PATRIÆ, et S C SENATVS CONSULTVM
 indicaret. Ad obscuritatem erit, si vernaculi sermonis Itali,
 qui semper in vocalem desinit, extrema vocalis interdum
 expungetur, vt verbum imperfectum maneat: huiusmodi sūt
 & reliqua, quæ ad obstruendum sic scriptum valere possunt.
 Hactenus de simplici scribendi ratione in permutatis chara-
 cteribus, eiusque formis dictum est, nunc ad alios scribendi
 modos succedamus.

CAPVT VII.

De circulari scripto, cuiusmodi illud sit, & quæ instrumenti descriptio, quo in scribendo vti debemus.

EXPOSITIS simplicibus furtiuarum notarum formis, quantum satis esse visum est, nunc aliam scribendi rationem, vt ad Rotæ ordinem scriptum disponatur, proximum est attingam. Hunc scribendi modum huius artis periti propterea quod ad Rotæ dispositionem componatur, circularem nominant, siquidem dispositis ad Rotam characteribus circularis charta ad literarum indicatiu rotatur. Primum igitur antequam huius instrumenti prosequamur officiu, quæ ad eius constructionem pertinent, præscribere opere precium videtur. Diligens itaq; artifex eiusmodi Rotam constructurus, tabulas quærat cupreas vel aurichalceas, vtraq; enim materia faciliè ductilis fit, & alia quauis magis idonea, nam si ex ferro confectæ sint, ob suam duriciem aduersus malleum cotumaces minimè pertractari poterunt, si ex plumbo vel stanno contactu manus defædabunt, diurnitatem præterea non habebunt, & faciliè atteruntur, si ex papyro leuissimæ cuiq; iniuriæ maximè erunt obnoxia, quauis præterea aeris permutatione faciliè exacta forma commutabitur, quæ illis in primis est necessaria. Hæc de instrumenti materia satis: nunc qualis forma esse debeat, superest indicamus. Ex hac igitur materia duæ laminæ diligenter complanatae & exequatae comparentur, in cuius medio circini pes infigatur, vagusq; alter circumagendo rotundam lineam quæ sita futuri instrumenti amplitudine describat, mox circino contracto, adherente eidem puncto pede alius circulus describatur, qui tantum à primo distet, quantum satis fore in scribendis numerorum characteribus videbitur. Rursus contracto circino ex eodem centro alia circumagatur linea, tanto interuallo à superiori distans, quantum capiendis nostrorum elementorum characteribus satis esse censebitur: mox eodem circini hiatu, mediæ alterius laminæ puncto,

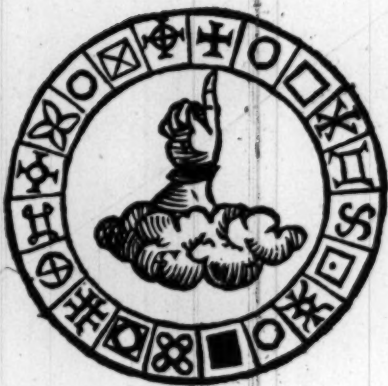
puncto
lus d
to, m
est, c
tes, c
bicul
indico
prima
inde
mater
linea
huc il
hærea
tius, q
vtriuf
applic
circul
circul
secabu
de qua
plicat
vniuer
mè dis
adamu
bus dis
prima
ad vigi
mus, po
mus, no
numeri
nota su
ta X lit
Quinti

puncto, altero circini pede infixo eiusdem quantitatis circulus describatur, sub hoc dein alter, astricto circino aliquanto, minor delineetur, ut in circulari spacio, quod intra lineam est, characteres aptè accommodentur. Hoc facto laminæ partes, quæ circularē lineam excedunt, vndiq; exactissimè in orbicularem formā recidantur, exigua parte relicta, quæ denti indici assimiletur. In hanc formā minori parata lamina, intra primam contactu vtriusq; puncto includatur, tenuissimo deinde terebello earum puncta perforentur, tum axis eiusdem materiæ pertranseat, quo minor lamina ad maioris circulearem lineā æquali vndiq; spacio coarctetur, ut parua rota versatilis huc illuc circumagatur, & alueo maioris laminæ firmiter inhæreat, ne facile egrediatur, ut si circumuolueris, angustè potius, quàm largo hiato spontè moueatur. Hoc facto vniuersū vtriusq; circuli ambitū in quatuor æquas partes partiemur, & applicata bis ibi regula rectas lineas ad diametrū, quæ omnes circulos pertranseant, protrahemus. Verum ut experiamur an circuli recta facta sic partitio, lineæ si se in pūcto laminæ interfecabunt, minimè erratum fuisse admonebunt, singulæ deinde quartæ quinas in partes æquales dissecētur, & puncto applicata regula per omnes circulationes ducantur lineæ, ita ut vniuersus Rotæ vtriusque ambitus in viginti partes exactissimè dissecetur, & circūuoluta inferior rota, per omnes lineas adamussim priori respondeat, ut nihil eius lineæ à superioribus distent: alioquin opera frustrabitur. Hoc peracto singulis primæ intercapedinis arcis singulas numerorū notas ab vno ad viginti progrediendo, & vnde libet inchoando collocabimus, postmodum inferiori circulo, qui primis arcibus est proximus, nostræ sic supponātur literæ seruato ordine, ut sua cuiq; numero reddatur litera, in eum modum ut A singularitatis notæ subijciatur, B duplicitatis, & huiusmodi reliquæ, exempta X litera, tum quia raro nobis est vsui, tum etiam quia (ut Quintilianus ait) ea carere potuimus, si non quæsiuissimus,

nam

nam si eius vsus interdum acciderit, pro ea C & S vti poterimus, in quarum locum autem Augusto eius vsus successit. Antiquitus enim pro ALEXANDER, ALEXANDER scribebatur, nos autem id postea fecimus, vt facilius ambitum partiremur, parum autem vel nihil refert, viginti ne, an vna, vel duæ & viginti sint. Mox per inferiorem rotam ignoti characteres assignatis arcis, vt libuerit distribuuntur, siquidem propter rotæ volubilitatem nihil interest characterem hunc ignotum huic literæ potius, quàm illi supponamus. Hoc tamen animaduersione dignum est, vt tales notæ nusquam omnino diuersam figuram, sed ferè eandem vbiq; præ se ferant: huiusmodi erit, si characteres habentes hiatum ex vna parte rotæ non apponantur, hiatus enim, qui modo sursum ascendit, mox deuoluta rota, vel deorsum vel ad latus inclinabitur. Postremo vbilibet in interiori rota surrectus denticulus, vti monuimus aptabitur, vel incisio, vel tenuis punctus, vel index quoquomodo aliter designabitur, qui initium demonstret, & rectæ vel falsæ scripturæ index futurus sit. Poteris etiam, si mauis, ex aduerso ignotos characteres in immobili rota, nostras verò literas in mobili collocare, quamuis res; quemadmodum fecimus, præstare videatur: firmata enim nostrarum literarum rota, vbi quæq; litera sit, facilius notarius intelliget, & scriptum citius absoluet, alioquin oculos circumducendo magis in quærendis elementis elaborabit, tametsi id etiam minimum interesse videatur. Huic deinde instrumento vbilibet manubrium supponetur, quo manibus illud aptè capi, tenerique possit, & absolutum erit instrumentum. Id tamen meminisse debes, quòd duo instrumenta eodem modo còposita, & fabrefacta esse oportet, alterum enim rei conscio, & peregrè eunti relinquetur, alterum domi continebitur. Hactenus de instrumenti constructione, nunc vt res melius cognoscatur, & operis facilius in ære, vel ferro fiat imitatio, in pictura rem commodè exprimemus.

ott
ffite
nbi
, an
no
qui
rem
Hoc
nam
e fe
vna
fum
ndi
den
un
um
Po
im
am
ma
faci
uin
bo
uic
quo
ent
tru
lte
um
ne,
vel
P-

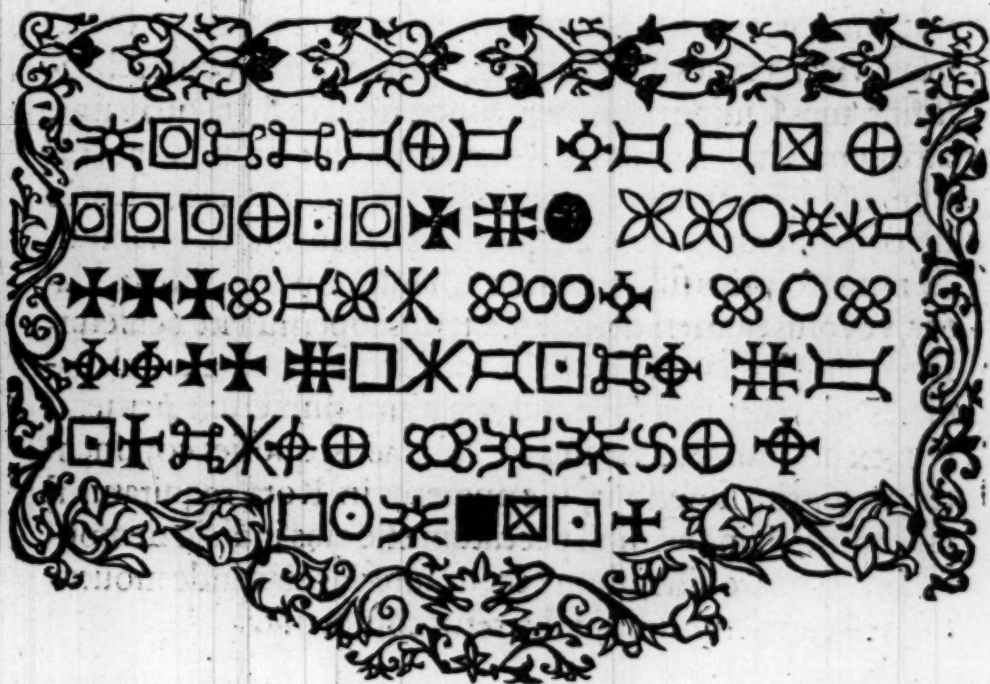
CAP. V. VIII.

Qua ratione ad scribendum instrumento uti
possumus.

ARTIFICEM superius Rotæ compositionem admonui-
mus, sequitur nunc, ut quo modo uti conueniat, aptè
indicemus. In primis itaq; scriptum, breuiter quod sen-
tentiam contineat ob oculos ponatur, mox Rotæ denticu-
lus sub A litera, vel qualibet constituatur, modo id absenti
innotescat, litera inde necessaria per Rotæ ambitum requir-
ratur, ea inuenta characterem, quo uti deceat, suppositum in-
dicabit, tum illum scriptor in tabellam suam referat. Aliam
deinde literarum quæsiturus, Rotam à loco amoueat, ut spa-
cium tantum vnum pertranscat, & pari ratione suppositum
characterem in eius locum accipiat, eumque in charta repo-
nat, sic & pro tertia litera tertio Rotam à loco in proximam
aream conuertat, hic semper ordo seruetur, donec totum
scriptum absoluiatur. Verùm animaduertendum est, ne in
Rotæ reuolutione spacium aliquod prætereatur, ut à primo
ad tertium, vel mox ad quintum veniatur, sic enim & qui
scribit, & qui nuncium accepturus est, facile decipietur. Ut
verò absens scriptum possit interpretari, indice Rotæ A sup-
posito, vel alteri literæ, vnde notarius nuncium sumpsit,
& debitis inde transitis spacijs, pro qualibet litera è chara-
cteris inuenti regione epistolam aucupabitur. Nec præte-
reundum est in læuam non minus, quam in dextram Rotam
posse circumferri, modo de ordine absens certior factus sit:
Sed si nostræ elementorum figuræ in mobili Rota dispositæ
sint, & ea in dextrum moueatur, idem erit ac si immobili es-
sent, & illa retrograderetur. Sciendum tamen est, qui tali
instrumento vsurus sit, eum posse more suo bina pertransire
spacia, terna etiam si libuerit, nunc ante, nunc retro circum-
ferendo

ferendo Rotam, modo idem semper ordo seruetur, vt trepidiationis motum octauæ sphaeræ imitari videatur. Ist hæc, & si videntur minimi, vtpote nullius esse momenti, tamen quia possunt discentis animum ambiguitate remorari, placuit exemplum tradere.

HOSTIVM COPIE DEFICIYNT, TV ENIM HILARIS ESTO, IAM ABDE TIMOREM, ET ARMATO MILITE IRRVITO.

CAPVT. IX

An liceat experiri vtrum scribendo Rotam peccatum sit.

CÆTERVM non parui momenti esse existimo, nec cognitu indignum, rationem tradere, qua cognosci possit, an in scribendo erratum sit, posset enim euenire, vt Rotæ, circula-

circulatione, vel spacium aliquod prateratur, vel repetatur, unde in errorem deueniri necesse est, vt non modo is, qui nuncium excipiat, sed etiam, qui scripsit, quid sibi scriptum velit, non satis intelligat, quare vt ei rei obuietur, oportum erit scire, quo pacto rectè scripturo consulendum sit, dum in ambiguo est, rectè ne, an perperam scriptum fuerit exaratum. Res eadem apud Arithmeticos nouenario & septenario numero in multiplicando, & partiendo experitur, vt si error commissus sit, eo modo palàm fiat. Ratio talis erit: Characteres omnes, qui vniuerso in scripto erunt positi, computabuntur, tum à toto numero (si Rota viginti areas contineat) vicensies subtrahentur, quoties in illo comprehensa sint, tum si minor numerus supererit, is in Rota quærat, ad quem si index minoris Rotæ conuersus sit, nihil peccatum esse admonebimur: alioquin eius indicio facilè lapsus deprehenderetur, nisi bis aut pluries erratum sit, & quantum de numero prius subtractum est, tantum postea superaddatur, vt vnus numeri defectus, alterius superfluitate pensetur. Res exemplo clarior fiet: Si in toto scripto numerati characteres ad ternarium & septuagenarium numerum perueniunt, ex hoc numero vicenis ter subtractis, quoties continentur, tresdecim supersunt, hic numerus in Rota requiratur si ibi constiterit index, nihil peccatum esse eius indicio demonstrabitur, quare videndum erit, ne interior rota inde moueatur, vbi cum scriptum absolueretur constiterat.

CAPVT. X.

De dolis & fallacijs, quibus huiusmodi scriptum Rotæ indicio indissolubile fieri possit.

SE D videamus nunc ecquid scriptum inuolucris, quemadmodum superius de alio simplici occulte scribendi modo dictum est, occultari inuoluque possit, & hoc primo in

in c
simp
nus
mor

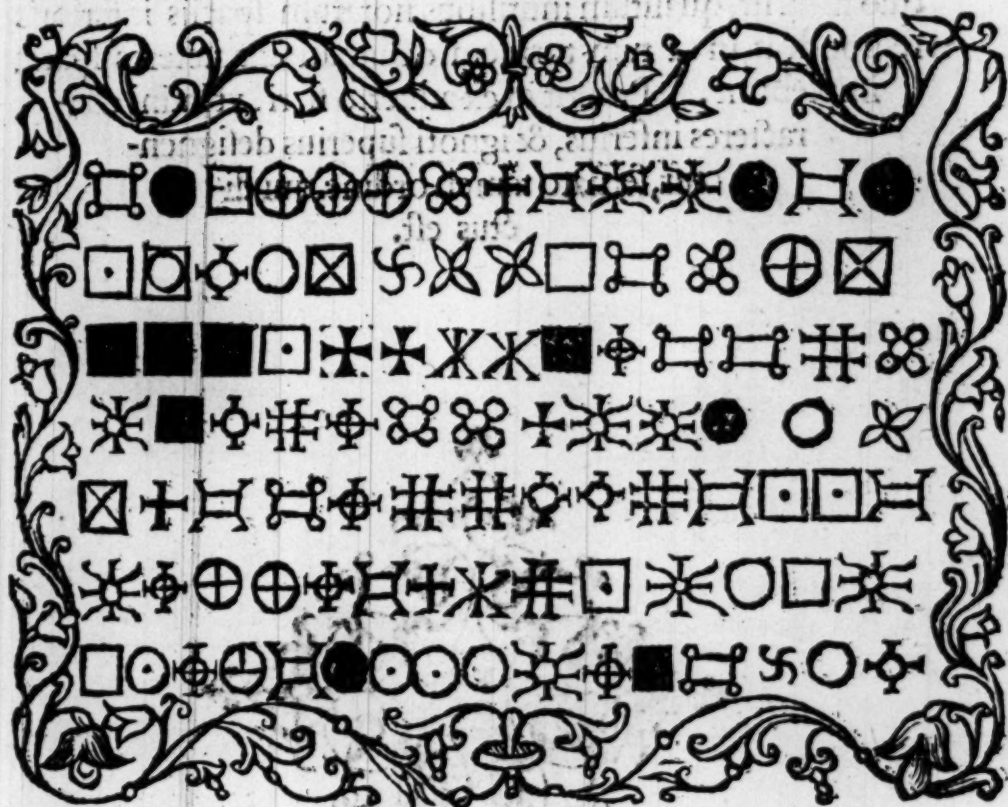
Qv
No
No

Secun
Dupli
sunt e
prater
moda
ter ex

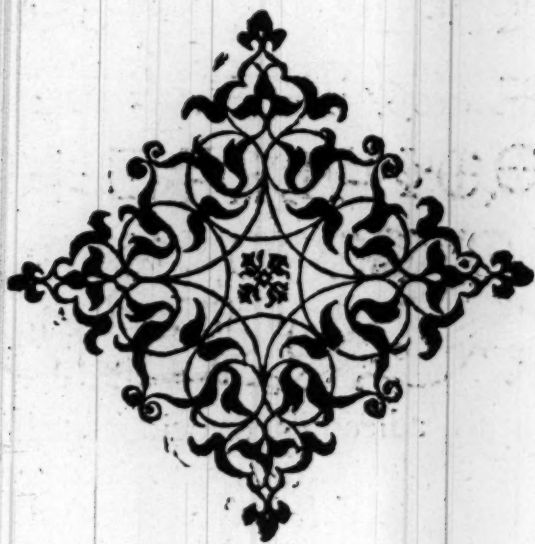
in continuato scripto requiratur, nam si. (quemadmodum in simplici scribendi modo dictum est) verborum nexus continuatur, sensus interpretem circa verborum fines, & initia remorabitur. Exemplum erit huiusmodi.

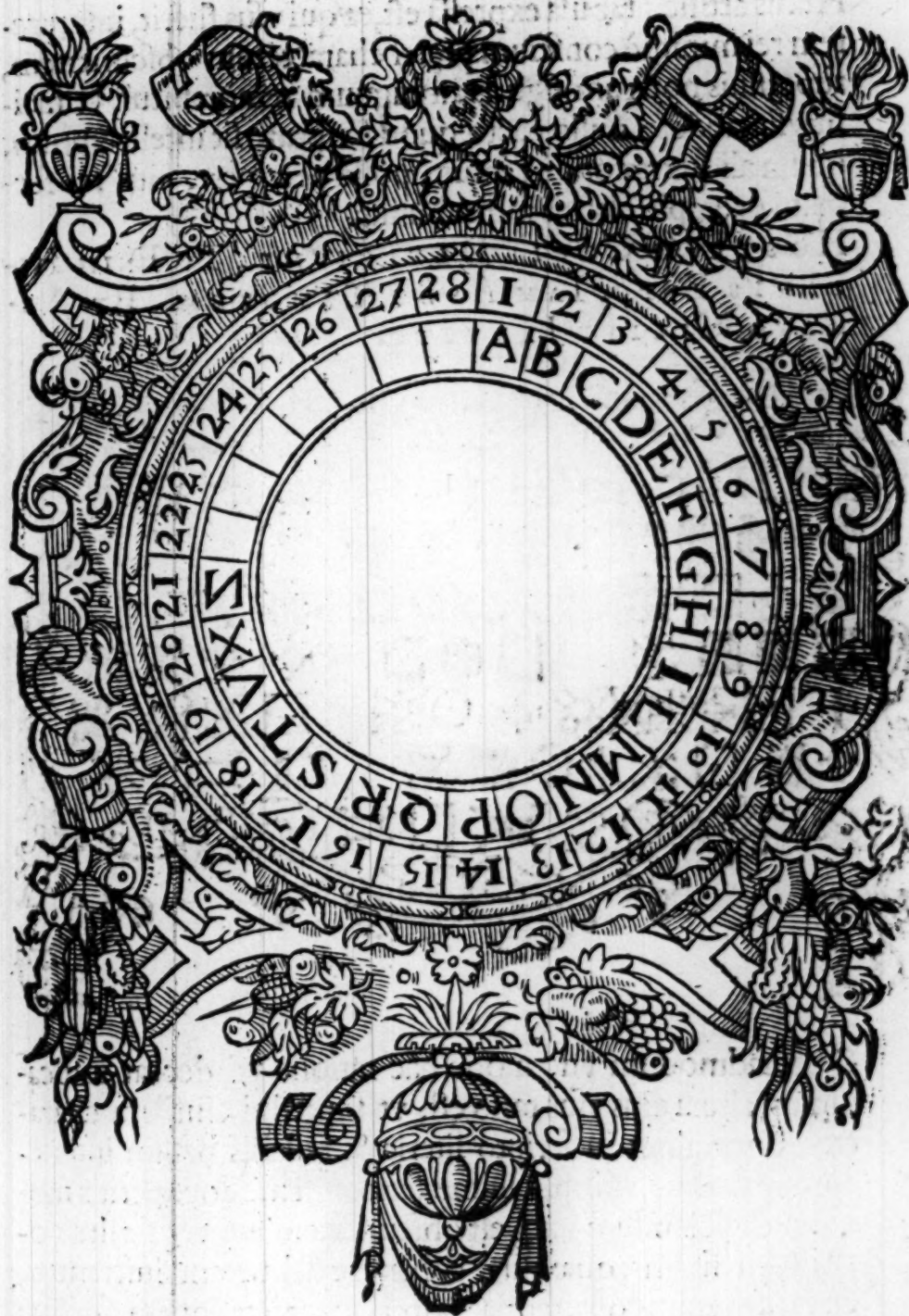
QUESTVS HOSTIS MAGNVS EST, ET QUESTVS
NOSTER NON MINVS EST, ISTI PLORANT, NOSTRI
NON RIDENT, QVID FACIENDVM EST NVNCIATO.

Secundo in vacuis, adiectitijs, & ociosis literis quæramus. Duplici ergo ratione hoc scribendi modo vti possumus. Possunt enim adiectitij & ociosi characteres vel Rotæ limbo præter necessarium numerum nostrarum literarum accommodari, vt ea reuoluta illi pro vtilibus admittantur, vel aliter extra Rotam annotari, vtriusq; vsus ratio ad scribendum

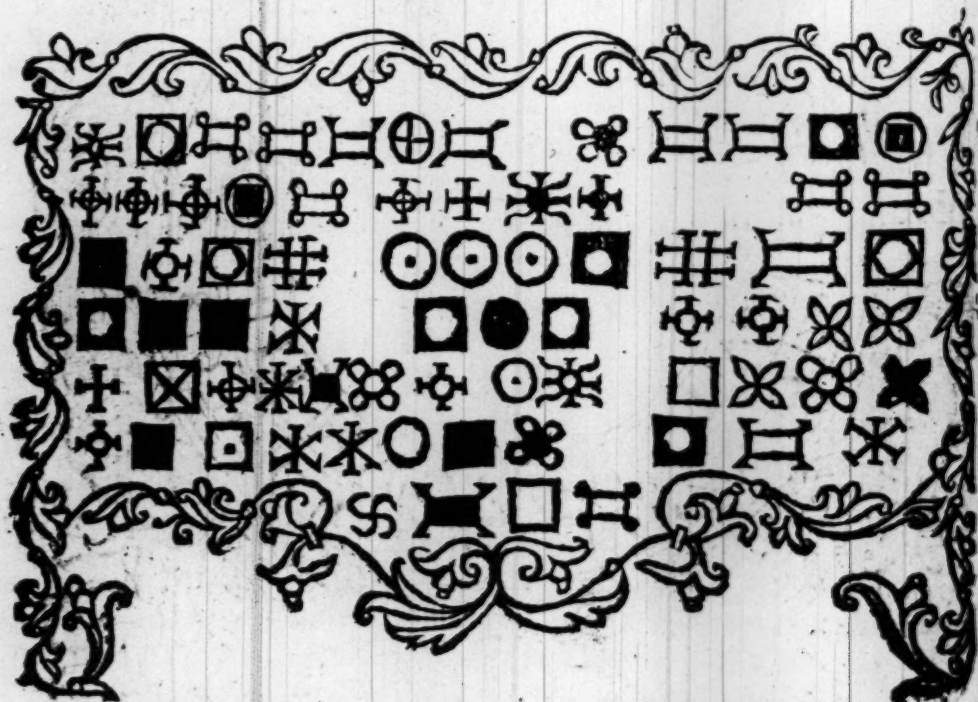
diuersa est, quare primum post huius instrumenti discrimen, quomodo ijs in Rota dispositis, postmodum qua ratione aliter vti conueniat, docebimus. Composita itaq; instrumenti forma, qualem supra fore descripsimus, tot superfluas in inferiori Rota statuemus areas, quot præter necessarias scripto notas adijcere velimus, vt si octo futurae sint, cum nostrarum literarum bis decem characteribus spacia sint, erunt octo & viginti, tanto in superiori rota relicto interuallo, in quo nihil sit, quantum inutilibus notarum spacijs inferioris respondeat, in ea tum totidem designati characteres spacia implebunt. Poterit id ex aduerso fieri, vt latini characteres inferius, & ignoti superius designentur, seruato tamen ordine, qui dictus est.

Huius artificij tabula expressa est, ea qui vsus fuerit, interpretem rei minimè consciunt præter characterum obscuritatem, superfluis notarum figuris ambiguum remorabitur, vt facilius sit credere, nullo pacto, quod scriptum sit intellecturum, quàm aliqua ratione id ipsum posse percipere, eius rei formam exemplo clarius indicabimus.

HOSTIVM COPIE DEFICIUNT, TV ENIM HILARIS ESTO, IAM ABDE TIMOREM, ET ARMATO MILITE IRRVITO.

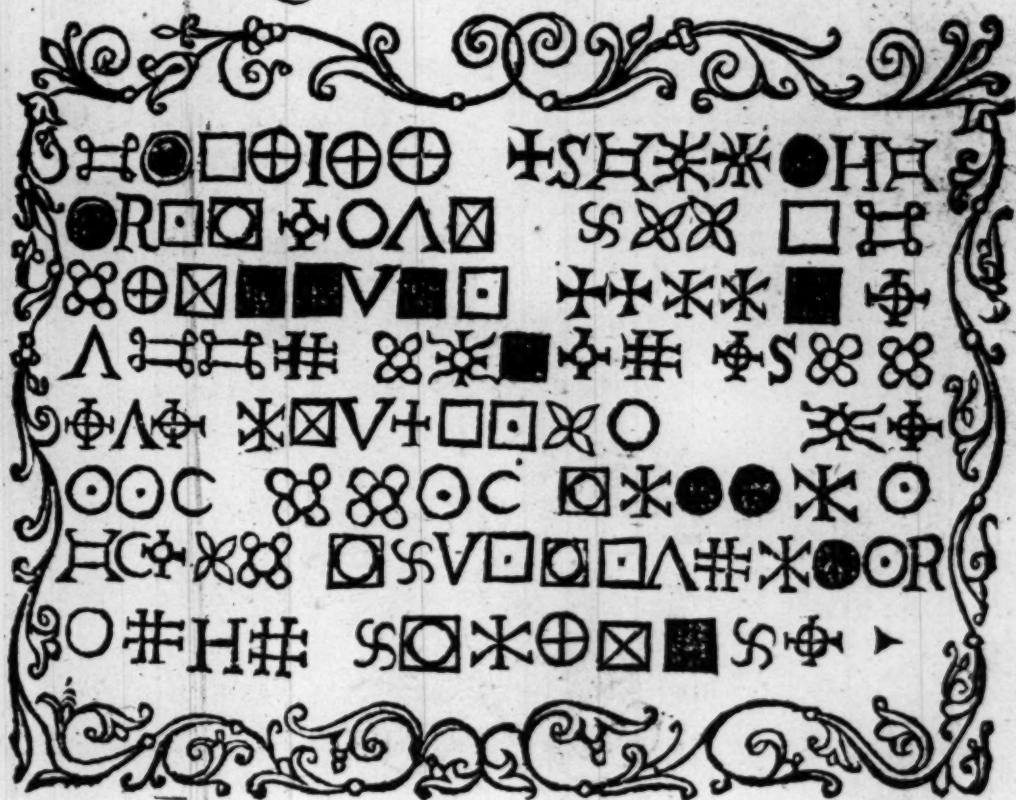

Quemadmodum vno modo hac ratione vti deceat indicavimus, altera eius vsus ratio est, vt superflui eiusdem characteres non aliter in scripto literis & syllabis passim interferantur, quàm in simplicissimo scribendi modo superius monuimus. Sciendum itaq; est obscuritatem augeri, si tales notæ iisdem figuris, quæ aliter coherere debuerant inferantur, ex earum enim coherencia scripti interpretationem facilius nanci-

nanciscimur, præterea si alibi disponantur, Rotæ reuolutione inhibebitur, quò minus, quod scriptum sit intelligatur, dum interpres ociosæ literæ potestatem frustra conatur aptare. Hûc accedit, quod in eadem characteris figura permixta potestate, & è conuerso neq; consonantium, neq; vocalium certa cognitio potest obseruari, ita vt si idem verbum repetendum sit, diuersis characteribus exprimat, eaque ratione multo laboriosius, quàm in simplici scribendi modo fiebat, ociosorum characterum cognitionem quisq; aucupetur. His de causis difficilior in hac ociosorum characterum positione interpreti scriptum efficietur. Ociosæ literæ tales erunt.

I S H R A V C

QVESTVS HOSTIS MAGNVS EST, ET QVESTVS NOSTER NON MINVS EST, HI PLORANT, ET HI NON RIDENT QUID FACIENDVM EST NVNCIATO.

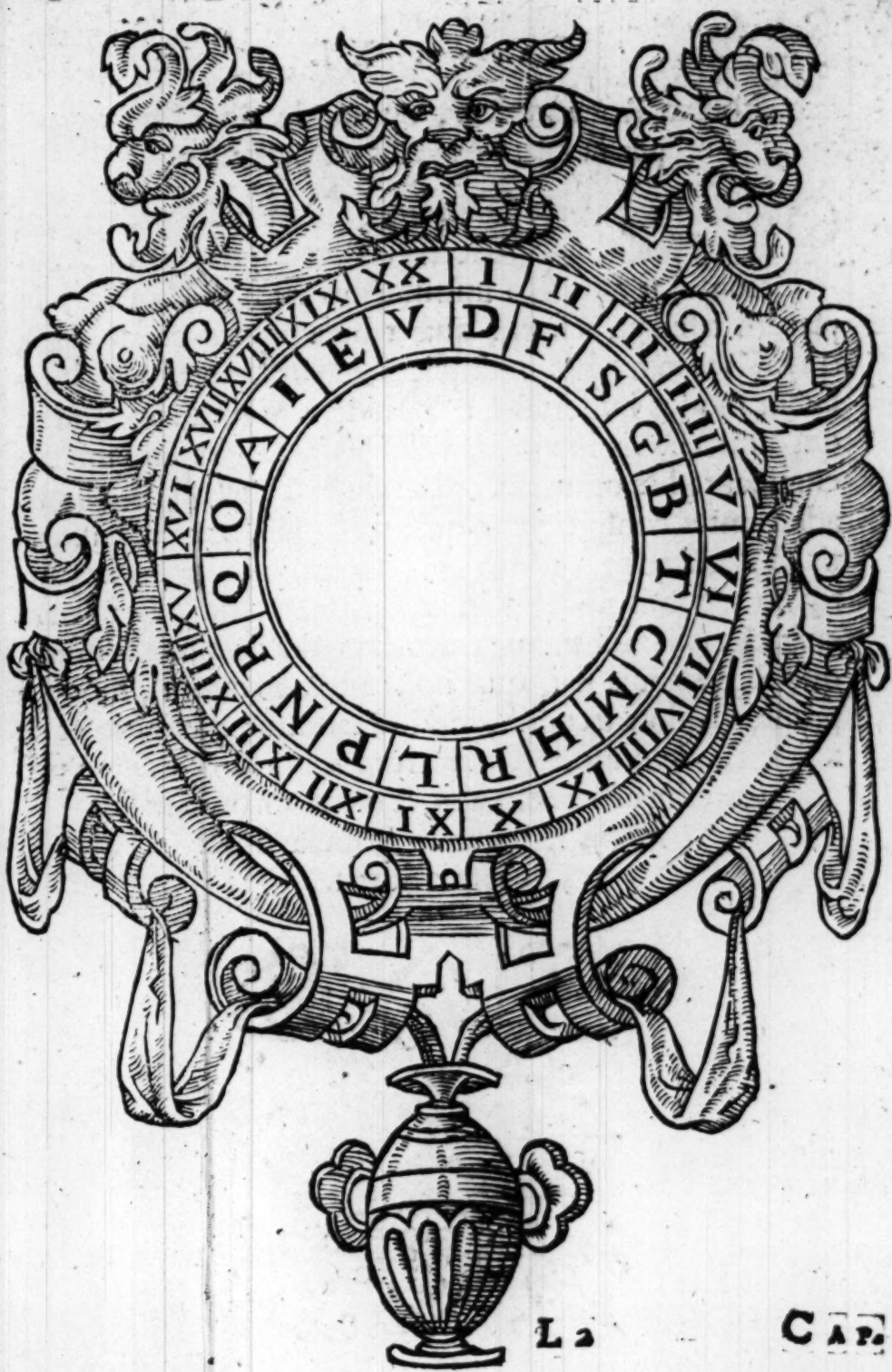

L

Nec

Nec ab re erit in Rotæ reuolutione spacia inæqualia p̄tran-
sire, vt si modo in vno caractere ad secundum transitum sit,
in alio mox ad tertium, vel quartum, inde ex arbitrio tran-
seatur, poterit etiam si libuerit, modo à sinistro latere in
dextrum, modo à dextro in sinistrum transitus variari, ea-
dem ratione in omnibus caracteribus in Rota quærendis
esse poterit, modo artificium absenti amico palam fiat. Hęc
vt suo loco videbimus solerti interpretum cura faciliè inue-
stigabuntur. Sed huiusmodi scripti alia ratio, quæ Oedi-
dipo, vel Apolline potius, quàm homine interprete indi-
gebit, nec indecorum erit tam ingeniosum inuentum obscu-
riori velamento obducere. Artificium tale erit: Nostrum
alphabetum in Rota disponatur alio tamen, vt libuerit ordi-
ne, quàm vt communis vsus induxit, vt ab alia quauis lite-
ra pro prima ordinis initium sumatur, & in aliam, quàm
quæ in nostro alphabeto extrema est, alphabetum desinat,
& de cætero prorsus literarum dispositio inuertatur. Ordo
erit huiusmodi, D F S G B T C M H R L P N R Q O
A I E V. Ordo enim literarum talis scripti interpretan-
di, vt tertio libro dicetur, ibi modum præstabit, quo sub-
lato omnino necesse est sensus perplexitas indisso-
lubilis fiat. Huius Rotæ forma
tali schoemate pro-
ponetur.

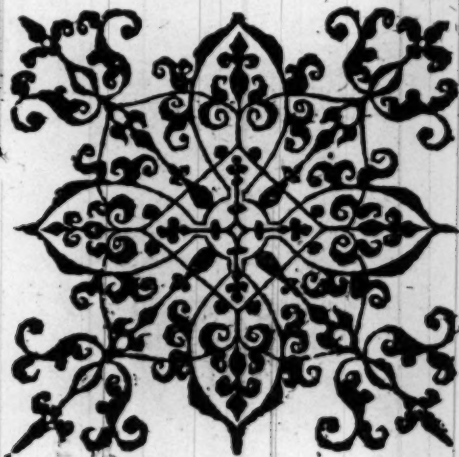
L 2

C A P.

CAPVT. XI.

Eodem Rotæ artificio, quomodo aliter literis
per tabulam expansis vti possimus.

OMITTI poterat hoc planè, sed ne quid præteritum
videri possit, non reticebo. Potest igitur Rotæ artifi-
cium (si sphærico instrumento vti non libuerit) in
planam tabulam referri, quæ tabula præter obscuritates,
quas Rota ingerebat, multiplices & perplexiores nobis scri-
bendi modos importabit: Siquidem viginti characteres,
qui nostris literis suppositi, volubilis ibi Rotæ limbum cir-
cumibant, hîc omnes deorsum ducti à latere nostris literis
adhærentes conspiciuntur, quæ rursus ibi literæ sub nume-
ris suo ordine procedebant, hic & in tabulæ fronte pari-
ter superpositis numeris in læuam transuersæ, & à latere
characteribus adhærentes deorsum ductæ protenduntur,
quo fit, vt tabula fiat, quæ nostrarum literarum, modo à
prima, modo à secunda, modo à tertia sumpto initio, & de
reliquis eodem modo, numerum à fronte & à latere pro-
uersum ordine ostendet, & literarum ordo in suis
spacijs seruetur. Tabulæ huius
forma sic erit.

H
gu
qu
du
ch
lit

+	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
○	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z
□	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a
✱	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b
⊕	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c
⊗	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d
⊙	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e
⊠	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f
⊡	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g
⊢	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	n
⊣	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i
⊤	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l
⊥	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
⊦	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n
⊧	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o
⊨	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	n	i	l	m	n	o	p
⊩	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q
⊪	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r
⊫	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s
⊬	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t
⊭	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v

Huius schematis vsus talis erit : In initio prima litera scripti singularitatis numero subiecta perquiretur, character deinde, qui illi è regione erit annotabitur, mox altera in ordine sub duplicitationis numero coniuncta inquiretur, & pro ea pariter character è regione positus sumetur, sic & in tertia verborum litera, & in reliquis fiet, quæsito caractere opposito in tabu-

la eiusdem ordinis, sic quartus pro quarta: donec pro vigesima litera scripti pariter ad vigesimum & nouissimum ordinem ventum sit, mox ad eundem ordinem numerorum reditus fiet, eoque modo animi sensa non aliter, quam si Rotæ artificio scriptum sit, reponentur: tum amicus interpret eundem ordinem, quem diximus, in scribendo seruabit.

CAPVT. XII.

Quomodo quinq;, quatuorùe, vel tribus tantum notis quodlibet scribi possit.

IAM vt ad reliqua transeamus, ea nunc scribendi ratio se offert, qua solis quinq;, quatuorùe, vel tribus tantum literis quodcunq; scribi possit, quæ sua obscuritate non carebit, vt interpret vniuerso in scripto non nisi tres inspiciendo characteres omnem inuestigandi spem irritam faciat. Duplici itaq; hæc scribendi ratio fraude tegitur, notarum enim numerus & in scribendo duplicatur, & soli iidem semper characteres cernentur. Sed quoniam locus hic subiectam tabellam videtur postulare, ideo primo illam concinnabimus. Quatuor itaq; lineis, quæ suis finibus occurrant angulis rectis quadrangula exprimatur forma, quæ in latitudine longius ducta quinq;, in longitudinē breuius quatuor lineis interfecetur, vt intra tabellam viginti areae continendis literarum notis aptè comprehendantur, vt sua vnicuiq; literæ area reddatur, foris verò è regione quinq; literæ communes, seu maioris alij characteres superponantur, à latere verò quatuor, & parata erit tabella: vt inferius indicabit exemplar.

A	B	C	D	E
a	e	i	o	t A
b	f	l	p	b B
c	g	m	q	v C
d	h	n	r	x D

Eius

Eius vsus talis erit scribere volenti. Scriptum ob oculos ponatur, litera deinde prima in area tabulæ vbiq; sit quæ-
ratur, mox è regione illius notæ supra, & è latere positæ an-
notentur, eo tamen ordine, vt primum literæ, quæ superius,
postmodum quæ à latere repertæ sint reponantur, aliter enim
scriptum frustrabitur, vt nec qui scripserit intelligat, id fiet
donec omnes scripti literæ fuerint consuptæ, nec inutile erit,
vt si scripto dictiones nimis longæ euenient, ex arbitrio eius
partes seiungantur. Angulares verò quatuor literæ si vno
charactere siue à fronte, siue à latere posito discrimine signa-
buntur, occultius scriptum erit, vt interceptor rei nouitate
magis ambiguus teneatur. Hoc igitur statuemus exemplum.

PATRIA HOSTILI OBSIDIONE LABORAT,
NEC PRIVS CIVES ARMA CAPERE VOLVNT,
QVAM EXPVGNABITVR.

Dbaae bddeaa abddaeabcab cadaabeacaadcadac dba-
eba aabdad daaeb, cdb aacdbddcaecea acca ecbaeaaa
ddccaa acaadbba ddbaeecdab eccdebdc ecaacba ed-
dbecbccd aaabcaebebdd.

Huiusmodi itaq; scriptum si quis velit interpretari, duabus
literis vna de longitudine, altera de latitudine tabulæ accep-
tis, in communi angulo quæsitæ litera vera demonstrabitur,
pari deinde modo ad cæterarum literarum inuestigationem
procedatur. Vt verò quatuor characteribus scribi possit, in
tabulæ longitudine, vbi E fuerit, duplex DD accommo-
dabitur, vt scriptum obscurius fiat. At si tribus tantum cha-
racteribus scribendum sit, quadrangulus efficiatur, qui pro re
septena in latitudine, breuique in longitudine ternæ conti-
neat spacia, supra mox sic duplicatæ literæ disponantur AA,
BB, CC, AB, AC, BC, CB, à latere verò singulares
A, B, C, vel aliter vt placuerit. Sic characterum numerus
in:

in scribendo augebitur. Huiusmodi scripti perplexitate intolutum Aristotelis de Magicis opusculum interpretati sumus, quod qui latinè reddidit, ex industria hac ratione contexit, ne intelligeretur. Poteris etiam si maius & aliter iisdem tribus notis quicquid volueris scribere, sed huius instrumenti primum exemplum, deinde vsum explicemus. Bractea plumbea, vel aurichalcea, vel papyracea capiatur, in ea quadrangulus pariter designetur, per cuius longitudinem septem lineæ pertranseant, vt octona à fronte includantur spacia, quæ singula vnam literam capiant, latitudo verò terna contineat, duabus lineis pari magnitudine interfecata. In hunc modum paratis areis A B C à dextri lateris fronte disponentur, hæc bractea supra A literam fastigium habeat, quod vnius elementi capax sit, tum singula spacia singulæ literæ complebunt, quæ vna & viginti erunt: hoc tamen ordine, quæ vsitatio fuerit, ad primas literas à latere positas propius accedat, in hunc modum i e o a u s t r l c m n f d g h b q x z. Sic parata erit bractea.

.							
A	i	a	t	c	f	p	q
B	e	v	r	m	d	h	x
C	o	s	l	n	g	b	z

Ea sic vti poterimus. Primo punctus in charta præponatur, vnde scribendi initium sumendum sit, is deinde bractæ fastigio supponatur, mox suprema chartæ linea ad summam tabulæ oram adæquata, quæ sita litera in tabulæ arca reperitur, in cuius locum vna ex tribus notis, quæ illi è regione posita sit, substituatur, eaq; super spacium imminens illi ordini, in quo litera primum fuerat annotabitur, Idque firmata tabella, ne huc, illuc feratur (hoc. n. maximi refert) feliciter succedet, tum vno notato caractere tabula anteducta rursus

arcol

areola prominens illum occupabit, vt denuò alius pari ratione character in quæsitæ literæ eodem modo locum succedat, donec totum id quod voluerimus, chartæ commissum sit, ne verò dolus deprehendatur, characterum intercapedines oportūm erit ociosis characteribus impleri. Vt verò scædulam amicus intelligat, idem modus seruabitur. Id etiam aliter sic absq; tabella effici poterit. Circino tantum spaciij tribus literis A B C assignabitur, quantum earum vnaquæque vt maximum septenas literas certas assignandas suo quoque ordine contineat, vt omnes vna & viginti sint, & quoties aliqua litera significanda sit, ea loco vni ex tribus illis literis assignato, denotabitur. Res quia minus obscura est, exemplo illam non putamus indigere.

CAPVT XIIII.

Scribendi ratio, qua infinitis propemodum characteribus scriptum euariabitur.

CONTRARIÆ autem dispositionis prædicto præsens se habet scribendi modus, si ibi enim characterum numerus duplicabatur, hîc ex aduerso dimidiatus euenit: rursus ibi tres, vel quatuor characteres vniuerso in scripto conspiciebantur, hic quadringenti, quot in tabula sunt diuersi, numerari possunt, raroque accidit, vt bis character vnus in scripto repetatur, dum binæ literæ singulis characteribus exprimuntur, quare admodum arduum & difficile puto, vt epistola absque exemplari, quo scripta sit, aliquo pacto interpretari possit: ratio verò cum facilis erit scribenti, tum facilior interpretanti videbitur. Sed antequam scribendi modum tradamus, tabellam primò, qua scripturi sumus constituemus. Quadratum itaque tali latitudine disponatur, vt vtriusq; latera in vicens partes possint disseccari, vnde mutuò ex aduersis partibus in se transuersæ lineæ ducantur, vt quadringenta spacia comprehendat, quibus singulis,

gulis, singuli characteres includantur, inde in fronte tabulae nostrum vnum alphabetum, alterum verò à latere descendens disponatur, & parata erit tabula, cuius forma est hæc.

Tabulae cum omnibus characteribus plena
descriptio.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	V	Z
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	A
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	B
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	C
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	D
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	E
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	F
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	G
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	H
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	I
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	L
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	M
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	N
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	O
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	P
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Q
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	R
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	S
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	T
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	V
Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Z

Ea sic d
bulæ p
currit a
cter sit,
tia per
affectat
terpres
Sed ex
M V L T
ET A
CVPATA
CON G

Amicus
eandem
precepit
uento ch
ctent app
lius inue
omnes, q
re eò inte

Ea sic designata, pro binis epistolæ literis character in arca tabulæ positus, qui priori literæ subijcitur, & alteri è latere occurrit accipiat: vel si ita libuerit è conuerso, vt alius character sit, re tamen amico explorata, idq; fiet donec tota sententia perscripta sit. Vbi charta sic fuerit exarata, tam erit scripti affectata obscuritas, vt Delio insigni natatore opus sit, ne interpretes in scripto, tanquam in mari mergatur & suffocetur. Sed exemplo res clarior fiet.

MVLTIS CLADIBVS VLTRO CITROQVE DATIS
ET ACCEPTIS, VNIVERSA PENE CIVITAS OC-
CVPATA EST RELIQUA NON SCRIBAM, SED IN
CONGRESSVM NOSTRVM RESERVABO.

Amicus interpretes, quemadmodum & vbiq; alias dictum est, eandem rationem seruabit, quam in scribendo debere esse præcepimus. Sed vt id facilius eueniat, gnomonis angulus inuento characteri, cuius crura oportunas literas hinc inde spectent applicetur. Vt verò characteres, cum opus fuerit, facilius inueniantur, & molestæ inquisitionis labor absit, nos omnes, quæ similes sunt ferè, eodè ordine apposui: quare eò interpretes se conferat, quò notarum similitudo traxerit,

neq; verò tam similes notas effecimus, quin aliqua parte inter se dissimiles clarissimè videantur, vt non nisi cæcus discrimen esse non videat: quare admoto per totum ordinem indice, interpres facillimè characterem inueniet. Hinc paruo cum labore ingeniosis patere potest ecquid tota epistola, quamuis bene longa, vnico characterè comprehendi possit, quod fiet si numerus toties dimidio diminutus fuerit, quoties opus sit, vt sit in pariter pari, & in tabulam toties characteres reducantur: Quod equidem perfecissem, ni in immensum opus creuisset, & fastidium, in re præsertim minus superstitiosa legentibus fuisset allaturus: poterit tamen eas quisque, cum libuerit componere. Huic similis fit tabula gradibus formata, vt à primo gradu vbi A, vsq; ad vigesimum, vbi Z sit, indifferenter ascendatur & descendatur, vt pariter omnis literarum combinatio possit euenire. Cuius rei figuram, vt minus necessariam prætermittendam duximus.

CAPVT. XIII.

Varij scribendi modi, quibus omnes ferè vulgo vti solent, tum alij ad idem exemplum à nobis excogitati.

AT T E N T I O R E M quæ hætenus scripsimus curam desiderant, nunc quæ minori cum labore in vsum recipi possint, vt etiam vulgo præter vsitatos modos aliorum demonstratione consulatur, suggeremus, ad quorum vsum quoties opus sit, negotio moram non patiente, celeritatis, & facilitatis causa quilibet confugeret. Sed primum quibus modis vulgo vti solet, deinde quos ad id nos induximus, referemus. In Agrippæ igitur occultæ philosophiæ libris traditur hic breuiter numerandi modus, quem cum ad occultanda animi nostri sensa oportunum existimarem, hic annectere nō piguit. Character vnus multarum poterit literarum fungi potestate, & alter diuersus semper ab altero spectabitur, quòd nisi

nisi q
elabo
vel pl
stris e
potest
mus,
dextra
quartu
tenti c
Hi fun

a b

17

Script
parté c

ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡ

ΑΒΓΔΕΖΗΘΙΚΛΜΝΞΟΠΡ

Alius e
culæ,
nem re
ad angu
uerfaru
alphabe
in aliqu

nisi quis doli fuerit conscius, non parum in interpretando elaborabit. Scribendi modus talis erit: Characteres viginti vel plures reperiantur, qui si summo & imo, dextris & sinistris erectæ virgulæ adhæreant, eandem semper & figuram & potestatem retineant, & primum in capite virgulæ depingemus, qui sinistram nostri corporis partem spectet, secundum dextram, tertium in calce virgulæ etiam ad sinistram, sed quantum ad dextram. Nos nunc quatuor perscribere contenti erimus, & subiecto exemplo rem clarius declaramus. Hi sunt characteres.

a b c d e f g h i l m n o p q r s t u x y z

Scriptū iam superiori exemplo literarū numerum, in quartā partē deducemus hoc modo: erunt ergo triginta characteres.

Alius etiam tritus est scribendi modus, quo rustici, mulierculæ, & pueri etiam vtuntur. Duæ per chartæ longitudinem rectæ lineæ designantur, mox totidem per latitudinem ad angulos rectos transuersæ, & iustis spatijs disiunctæ, vt diuersarum figurarum nouem areas constituant, per has omnes alphabeti nostri literæ distribuuntur, vt in aliquibus ternæ, in aliquibus verò binæ collocentur, & omnes vna & viginti

sint, vel ex arbitrio, quorum ordo vel successiuus, vel inter-
fitus sit, nos verò intermixtum disposuimus. Figura erit hu-
iusmodi.

a l v	b m x	c n z
d o	e p	f q
g r	h s	i t

Tali proposito schoemate, eius areæ singulæ iuxta faciem,
quam gerent depingentur, vt exemplum indicabit.

Sed quia earum singulæ ternas, vel binas literas pro earum
distributione complectuntur, earum vnaquæq; suo caracte-
re pūctis distincta pro ordine, quemadmodum collocata sit,
designabitur, vt si in caractere prima collocetur, vnico tan-
tum puncto discernatur, si secunda duplici, si tertia triplici.
Res exemplo clarior fiet.

a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
••	••	••	••	••	••	••	••	••	••	••
•••	•••	•••	•••	•••	•••	•••	•••	•••	•••	•••
n	o	p	q	r	s	t	v	x	z	

Hunc scribendi modum chabalistæ, & sacrarum literarū scri-
ptores induxerunt, & nunc in omnibus ferè rebus vulgares
homines vtuntur, vt per tabernas passim circumferatur, ne
dum inter prophana locum habeat: Eius vsus ab illis contra-
ctior

ctior ma
implicat
nem min
quid pra
di modu
pressis, se
ordinem
prima vo
modi p
nans dua
vulgus h
beti ordin
testatem
quæ terti
pro O, P
in eunden
alij alijs in
vt illæ eti
stimentur
tuor, vel p
vtimur (cu
rarum co
tur, vt nul
vacet, sic c
turbabitur
gat. Huius
VRVNT
SVBVEN
huxryqu
nhixzfi ks
Huic affini
xitas ab am

clior magis obscuratur, vt vni nomini vnus character, sed implicatus respondere videatur, quod quia ad nostram rationem minime videtur pertinere prætermittimus. Verùm ne quid præteream, pueris peculiarior & magis proprius scribendi modus talis est, vt obscuritas solùm in vocalibus non expressis, sed in p litera, tot lineis intersecta, quot occultè vocalis ordinem demonstrent designatis: vt si A significanda sit, quæ prima vocalis est, p litera vnica linea in pede intersecta huiusmodi p designetur: Si E, quæ secunda, eadem litera consonans duabus lineis pari modo intersecetur. Aliter verò passim vulgus hoc scriptionis exemplo vtitur, dū præpostero alphabeti ordine literæ exprimuntur, vt quæ vltima sit, primæ potestatem habeat, & quæ illam proxime præcedit, secundæ, & quæ tertia ab illa est, tertiæ, vt pro A, Z, pro B, X, pro C, V, & pro O, P reponatur. His vulgus passim modis vtitur, nos alios in eundem modum adiicimus, quorum vsum si amantes, vel alij alijs in rebus in epistolis admittant, tutius sibi consulant, vt illæ etiam interceptæ, parentibus vel alijs potius vanæ existimentur, quàm animi consilium detegant. Tres itaq; quatuor, vel plures, ex nostris literis, quibus in scribendo rarius vtimur (cuiusmodi sunt HKQXYZ) inter syllabarum, & literarum coagmenta, & dictionum intercapedines interferantur, vt nulla prorsus dictio vel syllaba sit, quæ ociosis literis vacet, sic enim dictionum, verborumq; sensus maxime perturbabitur: vt non ita facilè, qui rei conscius non sit intelligat. Huius rei erit exemplum.

VRVNTVR MISERO PRÆCORDIA, ET NISI
SVBVENTVM SIT, COGOR EMORI.

huxryquntkurh mhykifxeqzrzo phxræxkcozrhdiar hext
nhixzfi kshubuzqenthxzum fxizt cxhogzohr exmzorhix.

Huic affinis alius tutior modus est, vt aliquādo scripti perplexitas ab amico sine exēplo solui possit, quod non inutile erit,

cum

cum sæpe accadat, vt quæ gestentur, vel alicubi seruentur decidant, & amittantur, idque non parum obesse possit, si quædo literis, quæ ad eam formam scriptæ sunt intercipientur. Tria igitur, vel quatuor, vel plura verba quærantur, quibus notandis omnes alphabeti literæ exigantur, quæ amicus absens meminerit, vt inde diuersam omnem obscurorum characterum potestatem prima literarum elementa possint elicere, ea deinde designato in epistola loco, siue in fronte, siue in calce constitutis notis scripta committantur, tum tota epistola ad eam characterum rationem concinnetur. Potest & hoc aliter perfici, vt totum alphabetum in epistola punctorum interpositione dissimulatis dictionibus reponatur: Hic scribendi astus inter cæteros nullo modo videtur contemnendus, vt interdum nouis scribendi modis, etiam amico de ijs non admonito vti possimus.

CAPVT. XV.

Quomodo aliter transposito literarum ordine scriptum indissolubile fiat.

IAM paulatim ad eos scribendi modos ventum est, in quibus credibilis erit interpretum curâ frustrari, quàm quicquam proficere, quod tertio loco facturos huius libri initio polliciti sumus. Primum itaq; se offert, vt hoc in literarum transpositione, quæ hic aliter fiet, quàm proximis dictum est capitibus exigatur. Hæc scribendi ratio sic se habet. Posita primum thematis sententia, duo, vel tria, vel quatuor ex arbitrio verba deligantur, quæ medijs interuersus scripti spacijs ita supponantur, vt horû singulæ literæ epistolæ singulis æquatis interuallis occurrant, quare oportebit versuum, & literarum spacia opportunè ad rei commoditatem distincta collocari, quod si earum dictionum notæ nostræ sententiæ literis numero non respondebunt, ea verba toties repetentur,

tentur, cum
rum non
nem cui
nuat, ch
stis inter
quot no
ma then
cultatur
sponden
tentia p
extrinsec
altera ter
tur illud
do quart
nec totiu
men est,
vel chara
ordinibu
relictus e
tum sit, t
rus comp
cupata pu
tur. Verum

POST B
FLATOS
VEXAT
GIONE

Hæc verba
tentia pro
TIA PE
nomen, vt

tentur, donec possint adæquari. Si aliter enim fiet, numerorum notæ pro singulis earum literis supponentur, quæ ordinem cuiusq; literæ earum iuxta alphabeti dispositionem innuat, charta deinde in qua scribendum sit, tot punctis iustis interuallis, & se recte intuentibus distincta designabitur, quot nostram sententiam literæ complebunt, mox prima thematis litera primæ verborum, quibus scriptum occultatur, accepto numero, quota in alphabeto fuerit, respondentem punctorum ordine reponatur, vt si nostræ sententiæ prima litera sit A, vel B, verborum verò, quæ extrinsecus sumuntur prima pariter sit C, vel D, quorum altera tertio, altera quarto loco in alphabeti ordine collocatur illud A, vel B tertio ad earum rationem, vel pari modo quarto puncti loco in charta disponatur, idque fiat donec totius epistolæ verba absoluantur. Aduertendum tamen est, vt rectus in scribendo ordo seruetur, vt vna litera, vel caractere posito postmodum in numerandis literarum ordinibus inde sumatur initium, vbi nouissimus character relictus est, donec ad postremum versus punctum peruentum sit, tum relictis initio spacijs, retro vt ordinum numerus compleatur, redeundum est, hoc tamen cauebitur, vt occupata punctorum interualla prætereantur, ne iterum sumerentur. Verum totum hoc subiecto exemplo clarius indicabitur.

POST BELLO MAXIMO ACERRIMOQVE CON-
FLATO, ET MVLTIS INSVLIS MARIS CAPTIS
VEXATISQVE, EXTERNAS ET NOSTRAS RE-
GIONES SVBIGERE CEPERVNT.

Hæc verba, vt in hoc modo scripto occultentur, talis sententia pro clavi statuetur. CASTVM FODERAT LVCRETIA PECTVS, cui subiungatur ALGAZEL, vt barbarum nomen, vt non ita facile menti occurrat.

N

POS

POSTBELLOMAXIMOACERRIMOQVE
castumfoderatlucretipectu
CONFLATO,ETMVLTISINSVLISMAR
salgazel,castumfoderatlucr
ISCAPTISVEXATISQVE,EXTERNAS
tiapectusalgazelca,stumfode
ETNOSTRASREGIONESSVBIGERECE
ratlucretipectusalgazelcas
PERVNT.

tumfod.

Possunt & horum verborum cuiusq; literæ numeri in clavis
locum (vt dictum est) facilitatis causa succedere.

POSTBELLOMAXIMOACERRI
3 1 17 18 19 11 6 13 4 5 16 11 8 10 19 3 16 5 18 9 1
MOQVECONFLATOETMVLTI
14 5 3 18 19 13 1 10 7 1 21 5 10 3 1 17 18 19 11 6
SINSVLISMARISCAPTISVEXA
13 4 5 16 1 18 10 19 3 16 5 18 9 1 14 5 3 18 19 17 1 10 7
TISQVEEXTERNASETNO
1 21 5 10 3 1 17 18 19 11 6 13 14 5 16 1 18 10
STRASREGIONESSVBIGE
19 3 16 5 18 9 1 14 5 3 18 19 17 1 10 7 1 21 5
RECEPERVNT.

10 3 1 17 18 19 11 6 13 4.

Tum in hanc rationem centum & vndecim punctis constitu-
tis, sic scriptum concinnabitur.

i a p o x . . . f l m . s . . i . o . . q .
... m . . a . . t . . . t u o o . a b . e t
... . . . e . . c . . l e e l . . . o .
e o . m r n r

Puncto-

Punctoru
riter & li
mus. Haç
Post Be
Verum n
ferius int
to clavis
lime lique
scripti ali
gnabitur,
deprehen
simul cum
minum eff
intelligat,
uata, quæ
per comm

Iapoxae
sistttise
ummura

Quomo

PRÆDI
inter ca
astum p
ponendum.
furtiui scrip
eius cognof
magis eius p

Punctorum omnium spacia non impleuimus, vt eorum pariter & literarum rationem exemplo commodius redderemus. Haëtenus enim hæc tantum verba scripta sunt.

POST BELLO MAXIMO ACERRIMOQVE CONFLATO Et Verum ne, quod reliquum est prætermittam, thema inferius integrum reponam. Ratio interpretandi. Cognito clauis themate in eandem formam amico interpreti facillime liquebit. Sed quoniam dictum est hanc rationem scripti aliter, quàm superiora se habere, discrimen tale assignabitur, qui ibi curiosè obseruatus, literarum ordo facile deprehendi poterat: clauis cum quo scriptum claudebatur, simul cum scripto erat, hîc verò aliter interpretem propèdimum esse necesse est, vt rationem, qua scripto occultatur intelligat, aperiendi sensus clauis tantum apud amicum seruata, quæ scriptiõis formula pro clauis commutatione, semper commutabitur.

Iapoxaeqflprruexsimnsneiioalqaltomaraet
sistttiseuniebootabsetcirsctneeseeilcciso e
ummuralsrnoecopmtxturegsgnnsur.

CAPVT. XVI.

Quomodo aliter clauis vtendum sit, sine qua scriptum non possit aperiri.

PRÆDICTO affinis est hic alius scribendi modus, qui inter ceteros alienus circumfertur, quem (quia parem astum præferre videtur) hîc ex multis vnum duxi reponendum, est etiam adeo inuolutus, vt quàmuis etiam furtiui scripti species non lateat, nequaquam sit, qui proprius eius cognoscendi modus intelligatur, fietque potius, vt quò magis eius perplexitatem quis explicare conetur, eò magis

interpretando ambiguus feratur. Scribendi ratio talis est. Tabella primo in hanc formam parabitur : Vndecim per chartæ latitudinem sectiones accommodentur, quarum omnes elementorum characteres in duas æquas partes diuisos contineat, quorum ordo ex arbitrio disponatur, modo nullo elementum præteritum sit : modus tamen seruabitur, vt inferiores superioribus mutuò respondeant, mox horum ex latere per vndecim sectiones totius. rursus alphabeti clavis disponatur, vt literæ duæ & viginti collocentur: poterunt tamen viginti esse modo numero pares sint , vt minus necessaria eximantur, & quibus quoquomodo carere possimus careamus, vt quemadmodum superius factum est, & hîc fiat, quod si viginti erunt, tum sectiones decem fient, poterunt & sectiones septem fieri, & literæ vna & viginti sint, vt ternæ singulæ recipiant, siue binæ, siue ternæ huius alphabeti literæ sint, vel simul in eadem linea, siue superiori, siue inferiori coniungentur, vel quoquomodo in vtraquæ linea disponentur.

LITE

LITERÆ CLAVIS

LITERÆ SCRIPTI

AB	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	n	o	p	q	r	s	t	v	x	y	z
CD	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	z	n	o	p	q	r	s	t	v	x	y
EF	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	y	z	n	o	p	q	r	s	t	v	x
GH	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	x	y	z	n	o	p	q	r	s	t	v
IL	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	v	x	y	z	n	o	p	q	r	s	t
MN	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	t	v	x	y	z	n	o	p	q	r	s
OP	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	s	t	v	x	y	z	n	o	p	q	r
QR	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	r	s	t	v	x	y	z	n	o	p	q
ST	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	q	r	s	t	v	x	y	z	n	o	p
VX	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	p	q	r	s	t	v	x	y	z	n	o
YZ	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	o	p	q	r	s	t	v	x	y	z	n

In hanc formam parata tabella, quæ amico cognita sit, verba extrinsecus, quæ scriptum aperiant, vt in superioribus factum est, vtrinque nota capiantur, hæc quo magis ab hominum cognitione remota fuerint, tutiorem scripto cautionem præstabunt, quare ad hæc fugienda sunt prouerbia, quæ in ore vulgi versantur, ne si furtiui scripti species cognoscatur, modus inde pariter aliquo modo cognosci possit. Huius loci est referre superioribus diebus in hunc modum missam epistolam a sciolo quodam, qui Romæ agebat, cum eius admiratione eadem hora, qua literas accepi, me fuisse interpretatum, cuius rei causa fortasse esse potuit, quod dictum index scripti hoc erat. OMNIA VINCIT AMOR, quæ sententia prouerbij vice, nemini ferè non cognita est. Tabellæ itaq; huius, & indicis vsus sic se habet: Epistolæ verba in prima charta interpositis literarum spacijs per totum lineæ versum componantur, sic deinde & alij versus fiant, donec omne id quod scribendum est perficiatur, relictis tamen (vt in proximo capite admonitum est, iustis interuersus spacijs, quibus dictū est ad eādem rationem inferi possit. In hunc modum arca simul & clauē parata, ea tali ratione occludetur: Primum clauis prima litera in suo quæ ratur alphabeto, ea inuenta deinde scripti litera in illius sectione requiratur, pro ea tum, si superius posita sit, inferior, quæ mutuò occurrit ex aduerso, si superius inferior assumatur, ea sic chartę commissa, in alijs pari modo procedetur, donec tota epistolæ sententia perfecta sit. Res exemplo clarior liquebit. Epistolæ verba sunt hæc.

BELLA FORTISSIME GESTA SVNT, ET BELLIS
PARTIM COMPOSITIS, PARTIM ETIAM CON-
FECTIS PAX EST SEQVITA, SED HANC FELI-
CITATEM DVCIS MORS TURBAVIT.

Post hæc dictum index statuatur.

CASTVM FODERAT LYCRETIA PECTVS ALGAZEL.

Illud

Illud in h

BELLA
castu
ELLIS
algaz
ETIAM
pect
ASED
t luc
RSTVR
umfo

Vt vero cla
fiet. C
primam sc
indicabit,
hunc mod
hoc erit.

Nroop nd
gul azaint
synusz dun

Modus h
rat lector
tera eunde
terpretand
uabit. Scri
bet, quod
hoc verò d
rò non lite
scuratur.

Illud in hunc modum sub scripti verbis disponatur.

BELLA FORTISSIME GESTA SVNT ET B
castum foderat lucretia pectus
ELLIS PARTIM COMPOSITIS PARTIM
algazel castum foderat lucretia
ETIAM CONFECTIS PAX EST SEQVIT
pectus algazel castum foderat
ASEDHANCFELICITATEMDVCISMO
t lucretia pectus algazel cast
RSTVRBAVIT.
um foderat l.

Vt vero clavis scripto eximatur, proposito tabellæ indicio sic fiet. C prima litera indicis in secundo sui ordine inuenta, primam scripti literam, quæ B est, & pro ea suppositam N indicabit, tum hæc pro B obscuræ epistolæ reponatur: In hunc modum totum occultè scriptum ex aperto elicietur: & hoc erit.

Nroop ndmhtbfnnt fkhdu fch ve rrtxe eufgnp rgxicho-
gul azaint rbtzp rlaoopftl duf vda hycl dgq ltp hyiy
synufz dumoz rlynf plcm icfzrhum.

Modus hic quàm multiplicem scribendi varietatem suggerat lector poterit intueri, vt nunquam ferè pro eadem litera eundem characterem positum agnoscat, amicus in interpretando eundem modum (vt in multis dictum est) servabit. Scribendi hæc ratio cum proxima hoc commune habet, quòd dicto aliunde assumpto, vtraque ocluditur, in hoc verò differt, quòd illa proprias scripti literas, hæc verò non literarum positione, sed substitutione etiam obscuratur.

CAPVT. XVII.

Modus, quo dictio vna alteram significat.

SVPEREST nouissimum scribendi genus, quo scriptum præter difficultatem, qua se satis tueri possit suspicione etiam carebit, quod quarto loco polliciti sumus indicare. Hoc absoluto, nil amplius erit, quò minus huius libri expectationi pro viribus satisfecisse videamur. Quæ pars quoniam inter cæteras maximè cautionem præstat, non immerito ea nobis in hunc locum reservata, vt recto ordine processum esse videatur: quare in arduis, maximisq; rerum negotijs eius vsus præcipuè sibi locum vendicabit, vbi scriptum sua se obscuritate, & simulatione tuebitur. Id genus scripti, quemadmodum & aliæ res, plures sunt species, ex quibus nos aliquot, quæ præcipuæ videbuntur apponemus. Earum prima occurrit, quæ varijs fabulosisque verbis inuoluitur, quippe cùm vocabula quædam amici sibi confinxerint, tuto inuicem loquuntur, quod & si literæ intercipientur, quotquot ingenia fuerint, non solum tot applicabunt sensus, sed vnum tantum infinita quadrare faciet, & quanto subtilius inuestigabit, eò à re longius abibit. Nam de Apolline, Daphne, pharetris, corollis, & floribus enunciata, de regibus, ciuitatibus, telis, arcubus, militibus, & cladibus intelliget: euenietque vt epistolam scriptam si quis reperiatur, verbis delusus, multa, eaque loqui faciet, quæ nunquam scriptor putauerat. Quare antequam vltius progrediamur, exemplum edocēbimus. Apollinem itaque Regem vocabo, Galliam Scorpionem, hostes caudam, musas pro militibus, pro decade vnitatem, & osculari pro interficere ponam. Iccirco si scripturi erimus.

„ Scito Regem consueto itinere ad suam se conferre vr-
 „ bem è Gallia longe, veritum hostium insidias ne proda-
 „ tur, noscitenim eos sibi fore infestos, sceptrum nanque
 „ perdere,

„ perde
 „ spiran
 „ necab
 „ ac stra
 „ concie
 „ pientu
 „ vt nun
 „ um ma

„ Scito
 „ a Scor
 „ lauro t
 „ tacite
 „ fonten
 „ niet en
 „ herba
 „ quam p
 „ osculato
 „ rum, vide
 „ minisse i
 „ poterit id
 „ fucum re

„ Scito M
 „ longe à
 „ sua hie
 „ coniug
 „ lem rap
 „ tur, vt n
 „ riū amato
 „ farum, for
 „ præliorun
 „ Quis eni
 „ at quæ sun

perdere, ciuitatem depopulari, & omnes in sui exitum conspirare. Nonaginta milites, qui castrì portam custodiunt, necabuntur, eaque primo capta facile traducto exercitu ac strato ponte arx capietur. Classis enim secundo vento concitata, magnaue vi remigantum subibit portum, capientur mulieres, & homines, & ciuitas funditus eruetur, vt nunquam erigatur. Ipse autem meo nomine tabellarium mactato.

In talem formam conuertemus.

Scito Apollinem signorum ordine Leonem subire, longe a Scorpione, suae vim caude noscens, sensit enim alium suo lauro tempora praecingere, & monte potiri: osculabuntur tacite nouem Musae, quae pendicibus praesunt, & facile ad fontem deuenient. Vnde montem totum perambulabunt, veniet enim rapacium auium turba secunda, aura sic flores, herbasque destruet, fons ita exarescet, vt verear an alius vscum quam poeta labra profluat. Tu verò pro me tabellionem osculator. Quod si forte non familiarum, & necessariarum rerum, videlicet Apollinis, fontis, musarum, vel similium meminisse intuentes faciat omnes de rei suspicione sollicitos, poterit idem ad familiares res traduci, vt minus dolum, vel fucum redoleant. Huiusmodi aliter exemplum.

Scito Marcelle dulcissime Fabricium Neapolim venturum longe à nemoribus, grassatores & fures timentem, cum bona sua hic audiet subrepta, ancillulas amari, sic ad sorores & coniugem deuenturos, multi enim superueniunt, cum facilem rapinam audient, sic domus, coniux, & sorores dispergentur, vt nunquam amplius simul sint, tu meo nomine tabellarium amato. Quotus autem erit quisque, qui si Castalij fontis, musarum, sororum, & coniugum mentionem factam audiet, putet praeliorum, ciuitatum, & arcium expugnationes ibi recenseri? Quis enim humanorum cordium latebras aperiat, & ea perspiciat quae sunt duo inuicem secreto colloqui, verbis non exprimētibuscum?

tibus? scio equidem qui literas intercipient, sibi videre videri, dum talia perlegent, ibi somnia recenseri. Poterit si quis velit dictiones literarum elemento vel signo describere, dummodo absens exemplum habet, hoc scribendi modo omnes ferè huius ætatis homines vtuntur. Amantes etiam sæpe pluribus præsentibus aut historiam, aut eorum amorem narrant, ac alienis nominibus de se & amica loquuntur, ne eorum amores deprehendantur. Paris apud Ouidium in epistola ad Helenam hoc testatum reliquit.

Ah quoties aliquem narraui potus amorem,

Ad vultus referens singula verba tuos.

Iudiciumque mei ficto sub nomine feci,

Ille ego, si nescis, verus amator eram.

& alibi.

Neuè aliquis verbis odiosas afferat aures,

Quam potes ambiguus callidus abde notis.

Etiã alio vti poterimus occultandi modo adhuc vſitatiffimo, cuius regula talis est. Eiusdem typi duo parentur libri, cuius alterum amicus apud se, alterum nos domi contineamus, in hoc charta aliqua ex vniuerſo erit eligenda, in qua ſcribere volumus, eiſque numeri prius conſcium amicum reddamus, vel dierum menſis, & anni, vel alterius rei numero, qua habita, vbi noſtram ſententiam breuiter perſtrinxerimus, in ſtatutis illius paginæ locis, ea vel ſimilia verba reperiemus: & tandiu paginas vel lineas permutabimus, donec totum ſcripto tali commutemus, quod vbi fecerimus, denuo à ſummo capite rem aggrediemur, & verbum eadem linea præcedens, vel ſubſequens, vel numero diſtans aliqua accipiamus, ac denuo ſcribemus, alia conſurget epistoſa, ſed diuerſe ſententiæ. At cum ſine ordine, & ſine vera aliqua ſignificatione veniet, ſic eam accommodabimus. Multa inferemus verba, vt ordine aliqua ſignificent, & vt ſuperuacua noſcatur ab amico, linea notabimus, vel ſigno aliquo in calce, vel

vel inter
tera, ve
mus, ten
tendo &
tio. idq;
quibus v
ant, vt i C
libus. Se

„ Africa
„ indigu
„ gellari
„ xvi.
Si Pliniu
cina Fro
bis perue
„ Vrbs e
„ ea allo
„ ſe, coa

A L I V
mun
quam oec
lamina, &
ſcripti par
ex ferro, v
comparer
poterit, q
æquari, n
ſæpius app

vel inter duas parentheses, accentu, maiuscula in primis littera, vel aliquo signo: reliqua verò verba permutare possumus, tempora, numerum, casus, personas, & genera peruertendo & accomodando, vt congrua magis consurgat oratio. idq; tandiu faciemus, dum totam consarciamus. Libri, quibus vti poterimus, verborum omnium generibus scateant, vti Cicerone, Plinio, Rhodigino, Ouidio & cæteris similibus. Sed exemplo res fiet clarior.

„ Africam absterreri clementia infantium audiui, foeminam
 „ indignam mulceri poena, generosissimum iracundia flagellari, generositatem solam in periculis spectari. Augusti.

„ xvi. hora viii.

Si Plinium legimus octauo libro capite xvi. Basileæ ex officina Frobeniana impressum, id reperiemus sequentibus verbis peruertendo.

„ Vrbs eadem in supplices non (iratos) multorum profugit,
 „ ea alloquitur verum cuique eorum vi maxima, & tuetur
 „ se, coacta potest capi.

CAPVT XVIII.

Modus quo vna oratio sub alia bracteis perforatis occultatur.

ALIVM quoq; docebimus modum scribendi cautissimum, qui nec cuiq; erit vestigabilis, nec videntem quenquam occultæ fraudis conscium reddet, qui fenestrata erit lamina, & interpositis literis, & syllabis & dictionibus ociosis scripti partes hinc inde dispergentur. Ratio talis erit. Duæ ex ferro, vel ex stanno, vel plumbo, vel membrana bractæ comparentur, quarum magnitudo pro scripti quantitate esse poterit, quare expediet eam ad latæ chartæ magnitudinem æquari, ne si prolixius scriptum futurum sit, eadem lamina sæpius applicetur, eadēq; semper spacij mēsurā inter opportunas

tunas literas interfit, vtranque altera alteri supposita, & firmiter inhærente, ne error sit, binis per latitudinem literis designabitur, inter quas iuxta corporis lineæ intercapedo sit, quibus interuersus spacijs hoc facto lamina ex arbitrio passim incidatur, vt tantum insit vacuum, quantum ad continendas simul oportuni scripti partes esse velimus, hoc tamen inane spacium semper (vt significatum est) variabitur, vt modo maius, modo minus, modo literam vnā, modo syllabam, modo dictionem, modo eas plures capere possit, idque fiat, quousque sic tota lamina hinc inde vacuetur. Ea in hunc modum formata typographi vtuntur, dum nigris impressis literis, alias rurbi coloris inducunt, ne tota charta eo colore occupetur: Vtraque confecta lamina, altera retinebitur, altera penes amicum seruetur. Scripto itaque, quo angustius esse poterit confecto (breuitas enim furim scripturo maxime conuenit) bractæ vsus talis erit. Ea papyro superposita & firmata, per fenestras & vacua literæ inscribentur, dum totum id, quod scribendum sit, illis positum spacijs absoluatur. Scriptum sublata lamina tale erit, vt verba hinc inde dispersa accipiantur, tum earum literarum quæ caudatæ, vel cristatæ fuerint, cuiusmodi sunt p & d lineamenta sursum & deorsum protrahentur. Hoc peracto chartæ inania ociosis literis, syllabis, & dictionibus complebuntur, ita tamen totius scripti nescius fuerit, vt verba perfecta sint, quæ, quò magis simulata erunt, eò vt aliud longè diuersum dicere videantur, & eò meliora videbuntur, quò minus suspicionis habebunt, quare tandiu scriptum delebitur & accommodabitur, dum totum perficiatur, vt congrua & continuata orationis structura esse videatur. Vt verò interpreti paginæ occultæ scriptum reddant, quatuor punctis, quæ signatæ bractæ finibus firmiter inhæreant, designentur. Sed vt exemplo res melius indicetur, nostri scripti verba subiiciamus.

MILITVM INFINITVS EST EXERCITVS, AC
PRO-

PRO
RES
NAS

Com
uallis c

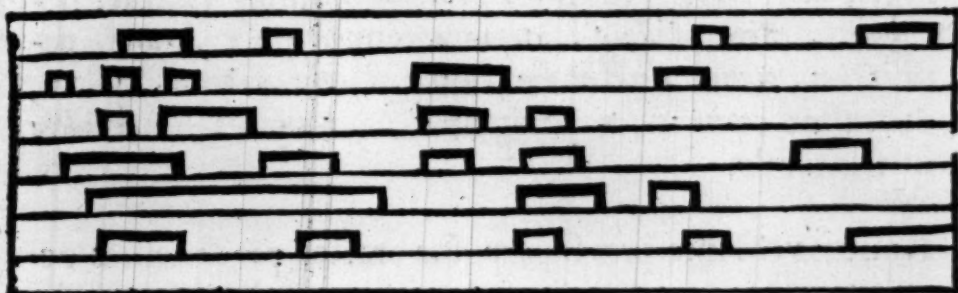
i ta

bu

Verum
prodib
apposu
ba seru

Gratæ
scriptus
liaris,
ama bu
modo
à sumu

PROPE DIEM INIBVNT BELLVM, EXPLORATO-
RES OMNES DEPREHENSIVNT, CAPITÆ Pœ-
NAS DEDERE. Apertæ bractæ forma hæc erit.

Commisso super eam scripto, sic epistolæ partes positæ inter-
uallis dispergentur.

<i>Mili</i>	<i>tu</i>		<i>m</i>	<i>infin</i>
<i>i</i>	<i>tus est</i>		<i>exerc</i>	<i>itus</i>
	<i>ac prope</i>		<i>diem ini</i>	
<i>bunt be</i>	<i>llum,</i>		<i>ex plo</i>	<i>rato</i>
<i>res omnes deprehen</i>			<i>si su</i>	<i>nt,</i>
<i>capite pæn</i>			<i>as</i>	<i>de dere.</i>

Verum impletis ociosarum literarum spacijs, in vtrunque sic
prodibit oratio, duplicis orationis ex industria exemplum
apposuimus, vt commodius liqueret, quilibet ad omnia ver-
ba seruato etiam literarum nexu posse accommodari.

Gratæ *Mili* sic *tuæ* fuere literæ, presertim cum *infini*
scriptus est ludus, quo se *exercet Titus* noster fami-
liaris, *ac prope* modum in *diem inimicus*, propterea
ama *bunt bene illum*, si is *exemplo* eorum, *ratoque*
modo *res omnes deprehendet*, at *si sumunt* alij rem
à summo *capite*, cum *pænitebit* illas *amplius deridere*.
vale.

Idem aliter etiam sic.

Honor *Militiæ tuus* fuit Carolus pater, nam cum *infini*to victus est, cum minima exercitu inuitus parte hostis fugit, ac prope vltimum diem iniurius peribit, necabunt Bere illum, atque extemplo puer Arato peribit, res omnes deprehensæ bonæ si sunt, arte Syllam, & optimo capite non pænitentius amplius decidere sperabit. vale.

Amicus verò interpret superposita bractea per fenestras occultatam sententiam conspiciet, cuius exemplum, vt in posterum seruetur, ea amota alio transcribet. Poterit & hoc aliter fieri in constituta cuiusvis libri pagina magis opportuna, ex tantum literæ, syllabæ & dictiones, quæ primæ occurrunt, & ad id explicandum quod voluerimus necessaria sint eligantur: quousq; tota epistolę sententia eliciatur, oleo deinde vel cera pellucida charta comparetur, ea libri folio superposita, omnia selectarū partium emicantia spacia lineolis atramento ductis designentur, hæc tamen charta mitti poterit, quod si eam oleo vel cera pollutam mitti non sibeat, eius loco alia capiatur, quæ sub eam firmiter inhærente aliquo stylo ad indicandas literas comprimatur, & earum deinde signa atramento protrahantur, eam deinde interpret, vt diximus, vel oleo vel cera pellucidam faciet, quę supposita & firmata subiectas partes indicabit: Sic quod significatū est agnoscetur, hoc etiam ante circino vacua primum, deinde plena spacia dimetiente efficietur, vel aliter vt commodius fieri poterit.

CAPVT XIX.

Abditissimus per synonyma, vel paria verba scribendi modus.

INTER ceteras scribendi technas, quę in vsum esse solent, nequaquam contemnendæ subtilitatis cuiusdam abbatis Tritemij

Tritemij
lumen si
ri desit, à
nolui præ
sa est, quo
quia id ip
quuti, nam
mam red
quod im
linearum
epistolis
stius esse p
rūm in ho
res ille id g
accedamu
concinna
neis, punc
lent, seriæ
debuntur
plures qui
esse existin
genarium
vicena sing
ba, quod li
tur compo
furtiuus scr
in hoc inte
dò maius r
cusationem
latini serm
buit faceffe
quia queri
simus, quæ

Tritemijastus est, in quo absoluendo ingens ferè totum volumen simul absoluit, cuius rationem, ne quid instituto operi defit, à me prius cognitam, quàm alibi tractatam scirem, nolui prætermittere, tum quia res negligi minimè digna visa est, quod ad euitandam suspensionem valeret, tum etiam quia id ipsum aliter nos & cōmodius, quàm ille sumus. prosequuti, nam quemadmodum is rem in religiose orationis formam redegit, nos in epistolæ modum magis opportunum, quod minus præterea suspensionis habebit, concinnauius, linearum præterea, punctorum, & aliorum signorum, quæ in epistolis fieri solent, alphabeta adiecimus, vt scriptum angustius esse possit, ne semper pro litera verbum poneretur. Verùm in hoc nobis tanto breuiores esse licuit, quanto pauciores ille id genus scribendi modos excogitauit. Vt ad rem itaq; accedamus. Proposito serię epistolæ themate, cuius verba concinna, tot numero sint, quot à nostro iudicio adiectis lineis, punctis, alijsque id genus signis, quæ in epistolis fieri solent, serię totius epistolæ literarum numero plus minus videbuntur respondere. Nostrę sententię nos dictiones paulo plures quinquaginta induximus, quod eum numerum satis esse existimauius, qui cum lineis punctis, & alijs signis sexagenarium perficeret, tum cuiusq; verbi vicena tantum, vel vicena singula, vel bina & vicena synonima vel paria verba, quod literarum numerus in alphabeto satis esse videbitur componantur, neq; enim vt aliàs dictum est, multum in furtiuis scriptis circa orthographiæ modum laboramus, dum in hoc interdum peccandi nobis licentiam permittimus, modo maius rerum discrimen euitemus, quam etiam merito excusationem in synonimis exposcimus, si proprietas & ratio latini sermonis seruata non fuit, quod ea res parum nobis debuit faceßere, tum quia id ipsum non facile fuerat, tum etiam quia querimus potius quomodo quid vtcūq; significare possimus, quàm vt per propria verba recte explicemus: ea itaque synoni-

synonima vel paria verba in ordinem pro epistolæ concinnitate disposita in tabulas, rite præpositis à latere literarum alphabeti characteribus, vt singulæ verbis paribus singulis adhæreant referentur, donec id in omnibus dictionibus absoluat, & tota epistola suis partibus perfecta sit. Hoc factum prius religionis nostræ signum, vnde mos est scribendi initium sumi, mox principij notam, puncta, & alia non inopportuna id genus signa suis locis in epistola collocanda in vicinas pariter formas præpositis literis eadem simulatione variabimus, vt ne illa quidem ociosa sint, sed literarum potestatem furtim mutuentur. Tabulæ itaque eo ordine procedant, vt primùm religionis nostræ signa, mox principiorum notæ, tum simulatæ epistolæ verba, & inter hæc puncta, aliæque id genus disponantur, earum exemplum absoluto capite prosequemur. Sic confectis & ordine compositis tabulis scriptori in hunc modum vti conueniet, prima seriæ epistolæ, seu schedulæ litera in primo indice, vbi crucis signum variabitur, quæ sita, quæ in eius locum figura erit posita, pro ea simulato crucis signo primum epistolæ fronte suo loco collocabitur, mox in succedentis locum eadem potestas in sequenti tabula inuenta, cum appposito initij indice commutabitur, sic tertia in tertio tabularum ordine litera, & quarta in quarto requiretur, & scripto collocabitur, donec in hunc modum tota epistola perscripta sit. Verùm videndum est, ne duæ literæ in eadem columna requirantur, neue aliqua tabella omittatur, quòd vt commodius euitari possit, proderit singulis primùm seriæ epistolæ literis, mox etiam tabulis sigillatim numerorum notas apponere, quod si serij scripti literæ tabulis numerorum erunt æquales, tabellarum numero repetito epistolæ literas æquari debere. Quod si tabulæ semel positæ non erunt satis, & repeti erit necesse, alia epistola in alia charta reponatur, ne suspicio sit in verbis paribus in eadem charta positis. Res vt liquidior fiat, exemplo comprobabitur

habitur.

HOSTI
CVMQ
DIT.

Ep

2. Acc
idibus Fe
voluntate
præbui e
quinque
& obtem
amico
m

2

habitur. Quare nostri propositi verba sunt hæc.

HOSTIS IN ITINERE OBVIAM FACTVS EST,
CVMQ. DIVPVGNATVM ESSET, TERGA DE-
DIT.

Epistola, quæ verba occultabit, hæc erit.

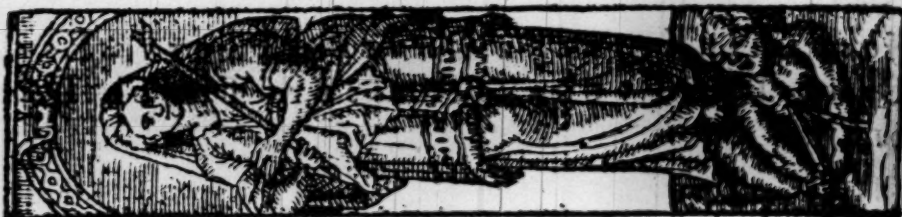
†
2 Accepi literas tuas dilecte & charissime Pópcie Seuerine
idibus Feb. per Tiburtium tabellarium tuum, Illico percepi
voluntatem tuam, equidem gratulabundus prudenter parui,
præbui ea ratione tuo nomine Lelio creditori tuo mille &
quinque aureos ex emptione, si quidpiam vacat, exposcito,
& obtemperabo permotus suavi, iucundaque benevolentia
amicorum tuorum. iube sim certior de tuis rebus, vt si-
mul congratuler vel dolorem sentiam. Vale.

Datum Neapoli. 5. Februar.

1560.

∞ Tuus fidelis Baptista porta Neapolitanus.

Variatæ tabellæ per numerum literarum.

I

a
b
c
d
e
f
g
h
i
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
x
y
z

ጳጳሳዊ ጥበቃና ጥበቃ

2.

a
b
c
d
e
f
g
h
i
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
x
y
z

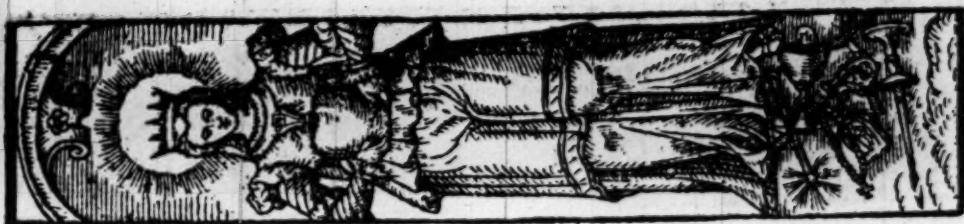
ANU 1880 JUN 21 1880

3

a Recepi.
b Aspexi
c Percepi
d Habui
e Naetus sum
f Cognoui
g Concepi
h Perspexi
i Intellexi
l Sumpsi
m Assumpsi
n Percurri
o Suscepi
p Resumpsi
q Prospexi
r Vidi
s Accepi
r Perlegi
u Legi
x Respexi
y Conspexi
z Noui

a literam

a litera
b episto
c syng
d pagin
e pagin
f literu
g schæ
h schæ
i episto
l tabell
m script
n script
o chyro
p charta
q chartu
r charta
s episto
t literas
u tabellu
x chartu
y tabella
z syngra

4

5

6

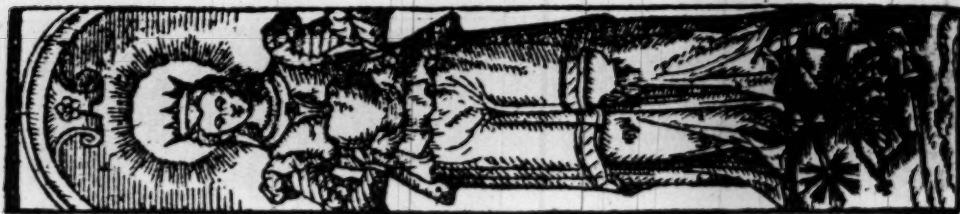
a literam
 b epistolas
 c syngraphas
 d paginam
 e paginas
 f literulas
 g schædulam
 h schædulas
 i epistoliū
 l tabellam
 m scripturam
 n scriptum
 o chyrographum
 p chartas
 q chartulam
 r chartam
 s epistolam
 t literas
 u tabellulas
 x chartulas
 y tabellas
 z syngrapham

a dulcis
 b honorate
 c amate
 d suavis
 e lepide
 f humane
 g probe
 h spectate
 i dilecte
 l magnanime
 m iucunde
 n magnifice
 o ornate
 p honeste
 q exculte
 r docte
 s prudens
 t prouide
 u sincere
 x mansuete
 y ingeniose
 z optime

a et
 b atq; etiam
 c perinde ac
 d &
 e idemque
 f ac etiam
 g ac
 h atque
 i æque ac
 l atq.
 m que
 n q;
 o que
 p q;
 q q.
 r q.
 s &
 t atq;
 u et simul
 x simul ac
 y ac simul
 z simulet

P 2

a Illu-

7

a Illustrissime
b familiarissime
c charissime
d amplissime
e felicissime
f splendidissime
g excellentissime
h celeberrime
i clarissime
l munificētissime
m acūtissime
n grauissime
o integerrime
p benignissime
q clementissime
r modestissime
s eruditissime
t solertissime
u morigeratissime
x prāstantissime
y gratissime
z amicissime

8

a Fabrici
b Vincenti
c Baptista
d Federice
e Iacobe
f Petre
g Alfonse
h Francisce
i Antoni
l Cæsar
m Hieronyme
n Pompeie
o Dominice
p Scipio
q Nicolae
r Carole
s Nute
t Alberte
u Ioannes
x Alexander
y Augustine
z Ptolomæe

9

a Porta
b Penna
c Caracciole
d Seuer
e Leone
f Carafa
g Valla
h Belle
i Seuerine
l Virse
m Benigne
n Capua
o Profecto
p Marate
q Miline
r Venusine
s Vicine
t Venete
u Poeta
x Senensis
y Taruise
z Mazzella

a pridie

a pridie
b caleno
c octau
d sexto
e quino
f quarto
g tertio
h pridie
i quarto
l sexto
m septin
n nono
o octau
p decim
q vndec
r duode
s decio
t idibus
u tertio
x quarto
y decio
z quinto

IO

II

I2

a pridie calendas a Ianuarij
 b calendis b Februarij
 c octauo idus c Martij
 d sexto idus d Aprilis
 e quinto idus e Maij
 f quarto idus f Iunij
 g tertio idus g Iulij
 h pridie nonas h Augusti
 i quarto calendas i Feb.
 l sexto calendas l Octobris
 m septimo calēdas m Nouembris
 n nono calendas n Decembris
 o octauo calendas o Quintilis
 p decimo calendas p Sextilis
 q vndecio calendas q Septembris
 r duodecio calēdas r Iul.
 s decio 5. calēdas s Ianu.
 t idibus t Aug.
 u tertio nonas u Mart.
 x quarto nonas x Apri.
 y decio 3. calendas y Mai.
 z quinto calendas z Iun.

a Sempronium
 b Tiberium
 c Tullium
 d Lucium
 e Liciscam
 f Palemonem
 g Simeonem
 h Ludouicum
 i Trebatium
 l Petreum
 m Tyronem
 n Tiburtium
 o Thefeum
 p Artemidorum
 q Haly
 r Petronium
 s Quirinum
 t Sextum
 u Iosephum
 x Valerium
 y Franconium
 z Pontanum

P 3

a tabeli

13

a tabellionem
 b libertinum
 c seruum
 d secretum
 e tabellarium
 f clientem
 g hospitem
 h libertum
 i manumissum
 l amicum
 m vernam
 n contubernalem
 o affiduum
 p delatorem
 q nuncium
 r fidelem
 s domesticum
 t mancipium
 u missum
 x intimum
 y conscius
 z beneuolum

14

a
 b
 c
 d
 e
 f
 g
 h
 i
 l
 m
 n
 o
 p
 q
 r
 s
 t
 u
 x
 y
 z

a mauscolis hinc incipiendum

15

a subito
 b cito
 c extemplo
 d statim
 e illico
 f continuo
 g confestim
 h mox
 i euestigio
 l ocyssimè
 m maturè
 n prepopere
 o raptim
 p citius
 q citissimè
 r velociter
 s festinè
 t repentè
 u celeriter
 x presto
 y inopinatè
 z ex improviso

a vidi

16

a vidi
b inspexi
c intellexi
d agnoui
e conspexi
f perspexi
g accepi
h hausi
i excepi
l prouidi
m animaduerti
n noui
o percepi
p penetraui
q perpendi
r concepi
s inueni
t cognoui
u confideraui
x didici
y expendi
z habui

17

a rogatum
b voluntatem
c conceptum
d desiderium
e mentem
f intentionem
g dictum
h præceptionem
i rogatum ^{TVAM}
l optatum ^{TVAM}
m cogitationem
n affectionem
o propositum
p intentum
q postulatam
r animum
s deliberationem
t iussum
u consilium
x petitionem
y præceptum
z mandatum

18

a certè
b indubitanter
c nempe
d nimirum
e mediusfidius
f ædepol
g sanè
h porrò
i planè
l profecto
m enimuero
n quidem
o dubio procul
p quippe
q verum
r indubitatè
s pol
t me hercle
u equidem
x cæterum
y perpol
z clarè

a cupidus

19

a cupidus
b auidus
c optans
d appetens
e exoptans
f gliscens
g concupiscens
h gestiens
i gratulabundus
l anhelans
m ardens
n exardens
o inflammatus
p incensus
q exardescens
r præcupiens
s attendens
t gaudens
u lætus
x cupidus
y desiderans
z lætabundus

20

a prudenter
b vigilanter
c sedulo
d prouidè
e perfectè
f deliberatè
g singulariter
h alacriter
i hilariter
l audacter
m integrè
n amicè
o amanter
p facile
q gratiosè
r attentè
s fideliter
t excellenter
u optimè
x gaudenter
y principaliter
z præcipuè

21

a obediui
b obtèperaui (daui
c excutioni man-
d ancillatus sum,
e morigeratus sum,
f rem peregi,
g rem gessi,
h egi rem,
i obsecutus sum,
l obediui,
m parui,
n executus sum,
o perfecì rem,
p obediens fui,
q prouidi mèdato,
r seruiui,
s inferuiui,
t obsequens fui,
u obsequentissimus
x morem gessi (fui;
y parens fui, ti,
z obsequium presti-
a dedi

a ded
b adh
c sub
d larg
e per
f præ
g obt
h præ
i attu
l abs
m solu
n retr
o con
p obfi
q exp
r con
s elar
t don
u por
x con
y mis
z trib

22

a dedi
 b adhibui
 c substitui
 d largitus sum
 e permisi
 f præbui
 g obtuli
 h prætuli
 i attuli
 l absolui
 m solui
 n retribui
 o consignauī
 p obsignauī
 q exposui
 r contribui
 s elargitus sum
 t donauī
 u porrexī
 x concessi
 y misi
 z tribui

23

a e ratione
 b ea causa
 c eam ob rem
 d proinde
 e sic
 f quapropter
 g ideo
 h itaq;
 i igitur
 l quāmobrem
 m ea propter
 n ea de causa
 o ob eam rem
 p iccirco
 q propterea
 r eam ob causam
 s quas ob res
 t quo circa
 u qua re
 x ex hoc
 y hanc ob rem
 z inde

24

a te iubente
 b tua causa
 c tuo nomine
 d tua gratia
 e iussu tuo
 f mandatu tuo
 g nutu tuo
 h tuo obsequio
 i tuis verbis
 l tuo iussu
 m tua gratia
 n tuo consilio
 o tuo mandatu
 p tua voluntate
 q tuo libitu
 r te monente
 s te volente
 t tuo commodo
 u te mandante
 x tuis literis
 y tui amore
 z te præcipiente
 a Phi-

Q

25

a Philippo
b Vincentio
c Antonio
d Ioanni
e Fabio
f Flaminio
g Petro
h Francisco
i Iacobo
l Marcello
m Mario
n Octauio
o Decio
p Ferdinando
q Alfonso
r Mutio
s Simeoni
t Lelio
u Valerio
x Aurelio
y Metello
z Seleuco

26

a fideli.
b amico
c sodali
d familiari
e consorti
f collegæ
g socio
h contubernali
i amabili
l beneuolo
m protectori
n custodi
o cōseruatori
p domestico
q participi
r commensali
s coniuncto
t consocio
u creditori
x tutori
y amicissimo
z intimo

27

a centum
b duobus centum
c septies mille
d quatercentum
e tercentum
f bis centum
g octies mille
h bis mille
i ter mille
l quater mille
m quinquies mille
n quinquies centum
o duo millia
p sex millia
q septem millia
r sexies centum
s mille
t nouies mille
u decies mille
x vndecies mille
y duodecies mille
z tredecies mille

a decem

28

a dece
b duobus
c quater
d quater
e quinquies
f nouies
g septies
h sex
i duobus
l vnu
m vndecies
n duobus
o quater
p quinquies
q duobus
r vndecies
s viginti
t octies
u triginta
x quinquies
y septies
z octies

28

a decem
 b duodeuiginti
 c quadraginta
 d quatuor
 e quinque
 f nouem
 g septem
 h sex
 i duo
 l vnum
 m vndecim
 n duodecim
 o quatuordecim
 p quindecim
 q duodetriginta
 r vndeuiginti
 s viginti
 t octo
 u triginta
 x quinquaginta
 y septuaginta
 z octuaginta

29

a denariolos
 b coronatos
 c argēteos denarios
 d vncias
 e argenteos nūmos
 f aureos nummos
 g obolos
 h trientes
 i nummos
 l sextertia
 m talenta
 n nummalos
 o asses
 p sextertios
 q denarios
 r aureos denarios
 s aureos
 t carolenos
 u minas
 x libras
 y florenos
 z numos argēteos

30

a supellectili
 b domo
 c venditione
 d familia
 e censu
 f patrimonio
 g prouentu
 h redditu
 i hereditate
 l pensione
 m fraternis opibus
 n redditibus
 o re priuata
 p re paterna
 q re tua
 r publico prouētu
 s dotali pecunia
 t emptione
 u legata pecunia
 x erario
 y bonis tuis
 z trapezita

31

a ::
b .
c ,
d ;
e ::
f ..
g ::
h :
i ..
l ?
m)
n ::
o ,
p ;
q .
r ::
s ::
t :
u ..
x ?
y ..
z)

a maiusculis incipiendum

SI

32

a aliud
b nouum negotiū
c quicquam nouū
d aliqua res
e aliquid
f quæpiam
g quicquam
h aliud negotium
i alia res
l nonnihil
m noua res
n quæ res
o aliquid noui
p quid
q quicquid
r aliquid nouum
s quidpiam noui
t agendum aliud
u quidpiam
x negotiū aliquod
y aliquod negotiū
z aliud officium

33

a remanens est
b remanet
c reliquum est
d reliquitur
e restat
f residet
g residuum est
h residens est
i superest
l est præterea
m vacat
n est insuper
o adiungitur
p superat
q adhuc extat
r necessarium est
s desit præterea
t deest etiam
u super extat
x etiamnum deest
y excedit
z superadditur

a iubeto

a iubet
b dicitur
c imperat
d præcipit
e quærit
f imperat
g iube
h dicit
i quærit
l pete
m petit
n ostendit
o flagit
p exponit
q exponit
r postulat
s certior
t facit
u rogat
x scribit
y roga
z committit

34

35

36

a iubeto
 b dicito
 c impera
 d præcipito
 e quærito
 f imperato
 g iube
 h dic
 i quære
 l pete
 m petito ET
 n ostendito
 o flagitato
 p exposce
 q exposcito
 r postulato
 s certiore fac
 t fac vt intelligam
 u rogato
 x scribe
 y roga
 z communefacito

a obsequar
 b parebo
 c inferuiam
 d obtemperabo
 e morem geram
 f amicum præstabo
 g obsequium præstabo
 h rem faciam
 i rem exequar
 l perficiam
 m satisfaciam
 n iussum exequar
 o vsui ero
 p satisfacere conabor
 q obedire conabor
 r inferuire conabor
 s obtèperare conabor
 t obsequi conabor
 u parere conabor
 x prouidebo
 y amicum geram
 z prouidere conabor

a laqueatus
 b inductus
 c coactus
 d deuinctus
 e commotus
 f ductus
 g adductus
 h constrictus
 i perinotus
 l illaqueatus
 m irretitus
 n vinctus
 o astrictus
 p deuinctus
 q constrictus
 r captus
 s motus
 t commotus
 u submissus
 x nodatus
 y destrictus
 z coarctatus

Q. 3

a vnica

37

a vnica
b singulari
c rara
d insigni
e magnifica
f præstanti
g præcellenti
h proba
i excellenti
l sincera
m recta
n integra
o præsigni
p mirifica
q pura
r facili
s pia
t modesta
u suauis
x dulci
y fida
z ornata

38

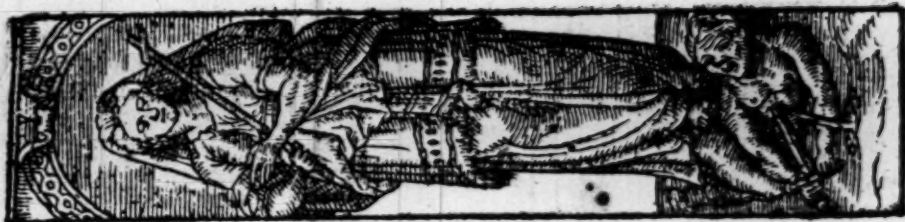
a et
b &
c ⁊
d &
e nec minus
f æque ac
g perinde ac
h atque
i atq;
l atq.
m nec non
n eademque
o perinde atq;
p que
q ac
r atque
s veluti
t simul &
u simul ac
x & simul
y ac etiam
z sicut

39

a oportuna
b amabili
c solida
d benigna
e nobili
f perspicua
g dilucida
h æqua
i recta
l dulci
m clara
n generosa
o insigni
p conspicua
q manifesta
r eleganti
s præstanti
t indubia
u iucunda
x beneuola
y dulcissima
z familiari

a huma-

a hum
b prob
c boni
d virtu
e since
f vrb
g bene
h com
i grati
l carit
m piete
n integ
o liber
p socie
q largi
r mag
s æqu
t lenit
u bene
x æqua
y mod
z facil

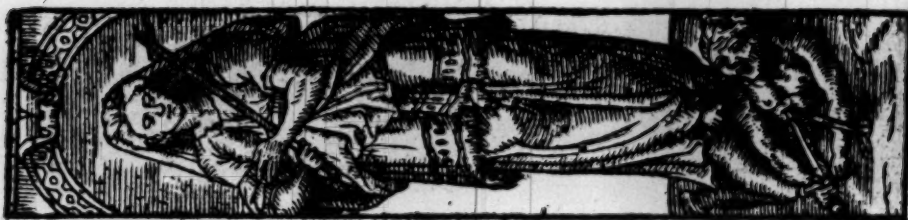
40

41

42

a humanitate	a tua,	a iube
b probitate	b animi tui,	b facito
c bonitate	c morum tuorum,	c iubeto
d virtute	d maiorum tuorum,	d placeat
e sinceritate	e parentum tuorum,	e iubeat
f urbanitate	f germanorum tuorum,	f animo sit
g beneuolentia	g generis tui,	g voluntas sit
h comitate	h familiae tuae, (rum,	h cordi sit
i gratia	i propinquorum tuo-	i commodum sit
l caritate	l indolis tuae,	l animo sedeat
m pietate	m patrum tuorum,	m efficio
n integritate	n amicorum tuorum,	n perficito
o liberalitate	o cognatorum tuorum,	o patiatur animus
p societate	p filiorum tuorum,	p conficito
q largitate	q filij tui,	q videatur
r magnanimitate	r matris tuae,	r ferat animus
s æquitate	s affinium tuorum,	s finito
t lenitate	t patris tui,	t fac
u beneficentia	u pronepotum tuorum,	u ferat mens
x æquabilitate	x sororis tuae,	x tibi placeat
y modestia	y natorum tuorum,	y ferat cor
z facilitate	z heredum tuorum,	z ferat desiderium

a conficius

43

a conscius
 b clarior
 c apertior
 d dilucidior
 e admonitus
 f commonefactus
 g exploratus
 h scientior
 i clarus
 l perspicuus
 m præclarus
 n non obscurus
 o certus
 p non novus
 q certior factus
 r edoctus
 s imbutus
 t certior
 u scientissimus
 x clarissimus
 y certissimus
 z notior

DETVIS

44

a pertinentibus
 b filijs
 c negotijs
 d consilijs
 e arcanis
 f secretis
 g domesticis
 h necessarijs
 i agnatis
 l fratribus
 m amicis
 n familiaribus
 o parentibus
 p genitoribus
 q natis
 r germanis
 s sororibus
 t proximis
 u rebus
 x liberis
 y cogitationibus
 z consocijs

VT

45

a coniunctim
 b vnà
 c tecum
 d et ipse
 e iunctim
 f amicè
 g nobiscum
 h ego etiam
 i ipse etiam
 l merito
 m simul
 n familiariter
 o optimo iure
 p iure
 q inuicem
 r simul quoque
 s simul vnà
 t ego quoque
 u ipse quoque
 x affatim
 y legitimè
 z multum

a gaudeam

46

47

48

a gaudeam	a doleam	a ::
b gaudio afficiar	b dolore afficiar	b .
c læter	c moeream	c :
d exulter	d tristitia afficiar	d ,
e congratuler	e trister	e ;
f iucunder	f sim in dolore	f ..
g lætitia afficiar	g sim in tristitia	g ::
h voluptate fruar	h contrister	h ::
i voluptate afficiar	i sim in moerore	i ..
l gratuler	l moerorem sentiã l))
m voluptate pfruar	m moerorem patiar m :	:
n solatio fruar	n tristitiam sentiam n ::	::
o solatio perfruar	o affligar	o ::
p lætificer	p conturber	p :
q congaudeam	q afflicter	q ;
r solatio afficiar	r condoleam	r ::
s lætitia fruar	s dolorem sentiam s .	.
t lætitia perfruar	t perturber	t ::
u iubilem	u angar	u ' ,
x gaudio fruar	x dolorib ⁹ afficiar x
y iucūditate afficiar	y moerore afficiar y :	:
z gaudio perfruar	z fleam	z)

a mauscolis incipiendum

R

a viue

49

a viue foelix.	a Exaratum.
b valeas.	b Conscrip.
c bene valeas.	c Confectum
d fospes sis.	d Descriptum
e vale.	e Conscriptum
f cura valetudinē.	f Dat.
g diu vale.	g Perscriptum
h valetudinē cura	h Obfignatum
i foelix viue.	i Perfcriptæ
l valetudini cōfule	l Scrip.
m Dij te fospitent.	m Descrip.
n inferui valetudini	n Exar.
o valetudini inferui	o Perfcrip.
p valeto.	p Datæ
q indulge valetudi-	q Obfignatæ
r diu valeas. (ni. r	r Scriptæ
s diu valeto	s Exaratæ
t incolumis sis.	t Datum
u bene vale.	u Descriptæ
x bene valeto.	x Obfign.
y incolumis viue	y Confectæ
z multum valeas.	z Infcriptæ

50

a Venetijs
b Catanae
c Romæ
d Mantuæ
e Corcyre
f Patauij
g Messanæ
h Panhormi
i Mediolani
l Placentiæ
m Papiæ
n Vercellis
o Alexandriæ
p Siracufis
q Leontij
r Caietæ
s Senis
t Neapoli
u Salerni
x Capuæ
y Patauij
z Aquileiæ

51

a	1
b	2
c	3
d	4
e	5
f	6
g	7
h	8
i	9
l	10
m	11
n	12
o	13
p	14
q	15
r	16
s	17
t	18
u	19
x	20
y	21
z	22

52

a 1
b 2
c 3
d 4
e 5
f 6
g 7
h 8
i 9
l 10
m 11
n 12
o 13
p 14
q 15
r 16
s 17
t 18
u 19
x 20
y 21
z 22

53

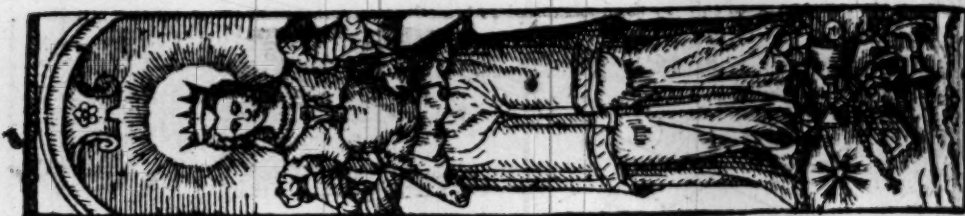
a Ianuarij
b Februarij
c Martij
e Aprilis
d Iunij
f Maij
g Iulij
h Augusti
i Septembris
l Octobris
m Nouembris
n Decembris
o Sextilis
p Quintilis
q Ianuar.
r Februar.
s Mart.
t April.
u Mai.
x Iun.
y Iul.
z Aug.

54

a 1559
b 1540
c 1541
d 1542
e 1543
f 1544
g 1560
h 1546
i 1547
l 1568
m 1549
n 1550
o 1551
p 1552
q 1553
r 1554
s 1555
t 1556
u 1557
x 1558
y 1559
z 1545

R 2

55

55

a
b
c
d
e
f
g
h
i
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
x
y
z

24LS981792178657242

T
V
S

56

a socius
b feruus
c amicus
d fidelis
e conscius
f dilectus
g familiaris
h famulus
i verna
l amatus
m adamarus
n comes
o intimus
p minister
q consors
r collega
s contubernalis
t consanguineus
u frater
x affecla
y nepos
z procurator

57

a Fabricius
b Pantheus
c Ioachimus
d Paulus
e Baptista
f Scipio
g Bernardus
h Cæsar
i Philippus
l Ambrosius
m Nicolaus
n Pompeius
o Albertus
p Petrus
q Hieronymus
r Dominicus
s Andreas
t Antonius
u Claudius
x Augustinus
y Dionysius
z Franciscus

a Carafa

a Car
b Seuo
c Gale
d Port
e Her
f Dan
g Sfor
h Frac
i Del
l Bale
m Ani
n Triu
o Gale
p Silen
q Sine
r Vall
s Ber
t Peru
u Dile
x Pyro
y Vale
z Burg

58

a Carafa
 b Seuerinus
 c Galeotus
 d Porta
 e Hercules
 f Danielis
 g Sforza
 h Fracostarius
 i Delphinus
 l Balena
 m Anisus
 n Triuignus
 o Galeopsis
 p Silenus
 q Sinesius
 r Valla
 s Berosius
 t Perusius
 u Dilectus
 x Pyronta
 y Valerius
 z Burghetta

59

a Panhormitanus
 b Venetus
 c Germanus
 d Romanus
 e Patauinus
 f Veronensis
 g Cremorensis
 h Mantuanus
 i Neapolitanus
 l Genuensis
 m Sueffanus
 n Surrentinus
 o Perusinus
 p Senensis
 q Bergoma
 r Mediolanensis
 s Vicentinus
 t Placentinus
 u Cordubensis
 x Hispanus
 y Calaber
 z Appulus

R 3

60

a
 b
 c
 d
 e
 f
 g
 h
 i
 l
 m
 n
 o
 p
 q
 r
 s
 t
 u
 x
 y
 z

C A P.

CAPVT. XX.

Vt scriptum multiplici dolo perplexum fiat,
vt & inuolucrum sub inuolucro
lateat.

ANTEQVAM huic materiae extremam manum imponam, inuentum maxime vtile huc afferre non pigebit, in quo scriptum huiusmodi fiet, vt non vna simplici, sed multiplici doli perplexitate inuoluatur, vt si primus cortex, quod minime credibile est detractus sit, multo maior mox de cætero labor supersit. Quis autem ne primum quidem inuolucrum detrahi recte posse non videat: dum id vtcunque detectum est, adhuc maxime obscurum recte ne an perperam cortex primus sublatus sit, admonere non possit? Inuolucra ex arbitrio complura esse poterunt, quæ vt rectè ad occulte scriptum penetretur, tolli omnia necesse est, ea vel quæ à nobis tractata sunt, vel noua, vel hæc cum illis commixta simul esse poterunt. De earum ratione nihil à nobis dici necesse est, quod enim de singulis præceptum est, idem & de coniunctis sentire debemus: De vsu vero nihil occurrit, quod dicam amplius, nisi quod in hac multiplicitate inuolucris perplexitate considerandum est, qui dolus præponi, & qui postponi recto ordine debeat, aliqua enim primum, aliqua post collocari tum oportebit, tum etiam commodius erit. Res nullo pacto commodius, quàm exemplo indicabitur. Sit igitur hoc, quod occultè scribendum sit.

PVELLAM HODIE AMATAM DEFLORAVI.
Hæc sententia si per aliquam verborum similitudinem velanda sit, quod in primo libro docuimus, tali ratione exprimetur.

„Vrbem hodie variam depopulatus sum.

Hanc

Hanc
niam

„
Hoc
obscu

aa d
bbb

Eas qu
signab
zntr
zxnr

Quas
latere v

„ Per
te Mar
cum tu
optime
fonso d
bonis t
quar, v
ferat m
quoq; l
April.

Quæ si
modum

Hanc rursus sententiam si per ordinem verborum certi Pliniani scripti velim occultare, in hunc modum prodibit oratio.

„ Apparauit mihi ante felicem arborem.

Hoc ipsum tertio si alphabeto in quinque literas contracto obscurandum sit, hæc literæ apponentur.

aa d b d b a a d d e c c a e b c c c a b d c a a a c d e b b a
b b b a c b c a a c b a e c a a d d a b d a d d b a c c.

Eas quarto si clauis artificio velim occludere, has literas designabo.

z n t r s u y s p o x p s u t n t n s u o x n z q p s q n y o o
z x n n s r r t y u n y t p q u s p r z t u q x z z s r.

Quas si quinto verbis punctis & lineis literarum loco positis latere velim, hæc epistola concinnabitur.

f

¶ Perlegi chartam tuam prudens & simul gratissime Nupte Marate octauo calendas Apri. per Artemidorum domesticum tuum. Repente noui iussum tuum, quidem attendens optime perficere, concessi ea de causa te præcipiente Alfonso domestico tuo mille, & duo detriginta nummulos ex bonis tuis, si aliquid noui superadditur, scribe & iussum exequar, vinctus pia atque eleganti lenitate natorum tuorum, ferat mens sim non obscurus de tuis cogitationibus, ut ego quoque lætificer vel afflicter, Diu valeto. Datæ Caietæ 22. April. 1557.

¶ tuus affecla Franciscus Burghetta
Vicentinus &

Quæ si postremo ad apertas bractæas referenda sit, in alium modum talis epistola fiet.

f Per-

f

¶ Perfectus legitimusque fuit charissime Tamerlane tuus ordo scribendi. Nam prudens & doctus Simon multa laudavit, & gratissimè legit. Nunc te Marcus Ateus, & Octavius Strocaliendas aptiori laude prosequuntur per omnes artes, vt mihi Dorumus, qui domi est mihi, cum de tua humanitate ageret, retulit. Si penes te noui aliquid esse cupis, iussum tuum exequar, idemque attendens optime perfecteque perficiam rem. Concessum iam est eadem causa pro te præcium Pienio Tealsono, & Socrati domestico tuo, qui mihi ille, & duo alij petierunt. De tribus & quadraginta aureis nummis nihil scribam, cum nullos adhuc ex bonis, optimisque tuis amicis, vidimus, qui aliquid noui de his dicerent. Si super his nil aditur, scribemus etiam, vt iussum exequamur, Vincentius primaria quamuis, atque eleganti stili lenitate laudes natorum tuorum proferat, attamen quia pessimus, nec non obscurus autor est de tuis rebus, cogitabis quibus rationibus laudat, ne vt ego sic lætificentur inimici, vel afflictentur, Diu valebis tu, & omnes si quod dixi à te, & omnibus fuerit obseruatum. Caius Emilius Tærentius 2 2 2 scripsit versus, Aprilius autem 2 1 5 5 9. ¶ Sed tuus Ascentius & secum Nicolaus Franciscus Burghum combustit, & tali incendio Vincentium supra narratum interfecerunt, quicquid habuimus scripsimus. ¶

Hic ordo componentis seruabitur, qui interpreti præposterus erit. Huiusmodi non nulla amicorum scripta cum maxima eorum admiratione interdum sum interpretatus, ita vt non defuerint, qui propterea me artem habere, qua malis spiritibus imperare censuerint.

De

N

etiam
præte
occaf
sint, q
cipue
rijs, te
erit, c
demon
bitum
vt inte
possint
legend
distinc
phrasti
virenti
teras ca
ris lapsu
dum ill
gno ino
hoc ex
quàm
turni fi
hoc tan
modum
mis coa
licatè ad
glutine

CAPVT. XXI.

De Clandestinis nuncijs.

NON minus quàm in animi sensis occultandis, diuersis quoq; modis in mittendis recipiendisq; cautè nuncijs vetustas vsa est, quibus nec ad id rudior nostra ætas etiam alios induxit: eos recensere non pigebit, ne quid sciens præteream, quod de eo genere vsquam meminerim: ne cum occasio postulauerit, aliorum nobis exempla suppetere possint, quare non inopportunum erit hanc materiam tres in præcipuè partes distribui, vt de literis primum, mox de tabellarijs, tertio de eorum itineribus loquamur. De literis sermo erit, quemadmodum illæ occultari consueuerint, & inscribi demonstremus, de tabellarijs verò rursus, vt de homine habitum & figuram mentiente verba faciamus: de itineribus, vt interceptorum insidiæ, quemadmodum interdum vitari possint doceamus, quarum rerum exempla, quæ nobis interlegendo in veterum historijs licuit cognoscere, hoc in loco distincta in medium afferemus. Primum itaq; occurrit Theophrasti sententia, in qua is admonet, inciso viridis & adhuc virentis ligni cortice, & intus tantum euacuato, quantum literas capere possit, & postmodum alligato, illud iusti temporis lapsu, natura cum literis occlusum remanere. In hunc modum ille religiosus ex hominum industria præceptionibus, ligno inclusis admiratos populos trahi potuisse meminit. Sed hoc ex Theophrasto potius ad rei similitudinem induxi, quàm vt ad præsens remediū facere posse admonerem, diuturni siquidem temporis ad id successionem opus esset. Potest hoc tamen recte in sicco ligno, velut abiete quilibet in hunc modum non incommodè imitari, communi albo glutine rimis coalescentibus. Potest & hoc in ouo perfici, vt illud delicate acuta cultri cuspside apertum, mox apposita chartula glutine ex oui albumine, cerussa & cera cōfecto occludatur.

Idem & infracto marmore, ut partes coalescant prodesse poterit. Fiet & hoc in pomo, ut schædula intus reponatur, ut quo minus fieri possit hiatus appareat. Huc spectat Acontij factum referre, qui in sacro Dianæ templo pulcherrimo pomo inscriptis versibus legentem, & astantes, ante Cydippes puellæ pedes proiecto, & nemine id deprehendente elusit. quamvis hoc ille supra pomi corticem effecerit, in pomo verba hæc erant inscripta.

Iuro tibi sacræ per mystica sacra Dianæ

Me tibi venturam comitem, sponsamque futuram.

Visus est enim is legentem eo iusiurando cogere sibi amicam, & coniungem fore. Huic loco Polycrates foemine astus affinis est, ea liquidem dum in Milesiorum castris patrium & solemne festum ageretur, omnibus somno, vinoque oppressis, nocta temporis oportunitatem, ut id fratribus nunciaret, sic perfecit. Diognetum Erithreorum ducem rogavit, ut sibi aliquam bellariorum partem liceret ad fratres transmittere, quo permitte, plumbeo libello in placentam coniecto mandavit ferenti, fratribus suo nomine diceret, ut eam ipsi soli comederent, quod cum ille retulisset, fratres aperta placenta, libellum, qui erat inclusus reppererunt, & quod in ea scriptum erat exequuti sunt, armis per noctem hostes festo inebriatos & sine cura consopitos adorti, & voti compotes effecti. Aliter Harpagus, qui (ut Herodotus ait) literas in exenterato lepore inclusas, simulato pastoris venatur, ad Cyrum misit. Idem etiam præstabunt indumentorum latebræ, ut suspicio euitetur, & in sinu, & pedum soleis furtim gestentur, in hunc propositum Ovidius sic in arte amandi.

Conscia cum possit scriptas portare tabellas,

Quas tegat in tepido fascia lata sinu.

Cum possit solea chartas celare ligatas,

Et vincto blandas sub pede ferre notas.

Campani

Camp
vndiq
rentur
qui oc
occasi
ginaru
lo ind
charac
us in h

Ca
P

Huc I
Aristag
rum sti
rent, &
stagon
vius est
to inuo
dum in
denum
dem ho
permut
gi factu
animi
bus alit
tum mo
læ inclu
vafrum
stodum
conect
similitu

similitu

Campani verò dum aliqua Poenis nunciare quærent, & vndique à Romanis, à quibus obsessi erant custodiæ agentur, ornatum quendam virum pro transfuga miserunt, qui occultam balthæo epistolam habens, simulata fugiendi occasione ad Poenos pertulit. Alij verò aliter interioribus vaginarum inscriptis nuncios destinarunt, & rem indetecto dolo indicarunt. Nec defuerunt, qui eam cautionem affixis characterum lineamentis in membris quæsiuerunt, vt Ouidius in hanc sententiam.

Caueat hoc custos, pro charta conscia, tergum
Præbeat, inque suo corpore verba ferat.

Huc Istiæ factum pertinet, qui clandestinum nuncium ad Aristagoram missurus, serui caput deradit, & mox characterum stigmata impressit, domi retento donec capilli excrescerent, & deinde misso, nulla re amplius significata, nisi vt Aristagoræ diceret, sibi rursus caput deradendum, pro nuncio vsus est. Sunt & hac tempestate, qui tabellas aliquo esculento inuolutas, cani gluciendas præbent, vt ex eius postmodum interfecti visceribus nuncius exigatur, nec quicquam denum præteritur, quod eam cautionem facere possit. Eadem hominis cura in tabellarijs militis habitum & figuræ permutationem perquisiuit. Huiusmodi itaque Harpagi factum occurrit: Is Herodoto autore Cyro occultum animi consilium proditurus, cum hoc impeditis itineribus aliter non posset, fidissimo domestico, venatoris habitum mentito & leporem habenti, in quo exenterato tabellæ includebantur, in Persidem perferendas tradidit. Huc vasrum Iosippi consilium spectat, cuius iussu internuncij custodum & excubantium manus neglecti, velleribus loca coniecti præteribant, vt si quando conspici possent, canum similitudinem mentirentur, quod factitatum est, donec eam

fraudem vigiles persenserunt, vallemq; cinxerunt. Nec satis hoc humanæ curiositati fuit, nisi etiam sibi de itineribus consuleret, ne nuncij in custodum & in interceptorum manus pervenirent, quare terrestri relicto itinere, suam etiam flumina viam præbuerunt, sed ne interim scriptum aquis posset aboleri, (Frontino autore) plumbeis lamellis inscriptis milites Saltellam amnem tranantes, ad brachia alligatis usus est. Lucullus verò, ut idem Frontinus refert, ut Cyzicenis à Mithridate obsessis, suum aduentum indicaret, impeditis hostium præsidio faucibus, quæ modico ponte continenti iungebantur, maritimum iter quæsiuit: gregarius siquidem miles ad id destinatus, inflatis duobus vtribus insidens, vbi literæ includebantur duabus regulis inclusis, simulata marinæ beluæ specie per septem millia fluminis traiectum, ductu aduentum nunciauit. Sed ne id quidem satis esse visum est, verita enim hominis solertia, ne aut dolo, aut casu aliquo nuncius intercipi possit, & veritas sponte proderetur, auxes tormentis ageretur, ut ea possit extorqueri, viam etiam in aëre quæsiuit, & sagittis interdum, nonnunquam avibus bellariorum vicarijs vsa est, ut ea aduersus interceptores per coelum securitatem præstaret, in eum modum, ut Herodotus ait, ab Artabazo & Timoxeno factum est, quoties alter alteri quicquam vellet nunciare, charta siquidem pedi sagittæ complicata, aptatis insuper pennis, ad constitutum locum eum sagitta mittebatur. Huc pertinet Cleonymi Lacædæmoniorum regis exemplum: Hic Trezenem urbem obsidens, ad multas vrbis partes undique expeditos iaculatores dispositos mittere sagittas iussit, eis inscribens: VENIO UT CIVITATEM IN LIBERTATEM ASSEKAM. Unde evenit, ut appositis scalis conscendens exercitus moenia, civitatem euerteret, & deriperet. Cæsar verò audiens Ciceronem à Gallis obsessum oppugnationem ferre diutius non posse, militem misit, qui noctu epistolam iaculo alligatam

supra

supra
stola
hæc
AM
far vo
per a
lias h
quot
anne
his n
vetul
Brutu
tenet
poter
tissim
Brutu
dispo
as
profu
eodem
ipsius
ctum
ceret
abdu
que su
è Pifa
desun
pullis
nulli t
hostes
rum li
Quod

supra murum emitteret, quod cum is fecisset repertam epistolam cum sagitta ad Ciceronem custodes attulerunt in ea hæc verba notabatur. **CÆSAR CICERONI FIDUCIAM OPTAT EXPECTA AUXILIUM.** sic repente Cæsar venit, & intercisa oppugnatione hostes repulit. Sed ut id per aues præstari possit, proderit columbas, hirundines, vel alias huiusmodi aues domesticas habere: hæc siquidem alio, quoties necesse sit, translate suspensis collo literis, vel pedibus annexis internuntia reuertuntur, & ad cognata deuolunt, his nuncijs cum celeriter aliquid significandum erat interdum vetustas vsa est. Hircius consul, Frontino teste, ad Decimum Brutum, qui Mutinæ ab Antonio obsidebatur, columbas diu tenebris inclusas, famæque affectas è propinquiore, quatenus poterat, noctibus loco mittebat, illæ lucis & cibi avidæ altissimis ædificiorum partibus euolantes insidebant, easque Brutus excipiebat, sicque de rebus gestis certior fiebat, quare disposito semper locis iisdem cibo reuocabat eos. Hinc Plinius: Nil vallum & vigil obsidionis, atque cetera præconata profuere Antonio per coelum eunte nuncio. Ea ratione uno, eodemque die ex Olympia Æginæ Thaurosthenis victoria ipsius parenti nuntiata est, quamuis alij per spectrum effectum asserant, alij etiam raliter Thaurosthenem cum proficisceretur columbam à pullis adhuc madidis & in molucris abduxisse, eamque cum viciisset, purpura amictam remisisse, quæ summa cum festinatione ad pullos properans eodem die è Pisa in Æginam aduolauit, cuius rei Ælianus autor est. Nec defunt, qui id hirundinibus quæsiuerunt, ut è nidis abductas pullis relictis ad domesticare mitterent. Assertum etiam nonnulli trans mare ad ortum columbas esse, quæ per medios hostes interclusa via nunciorum officio fungentes, dominorum literas sub alis breui tempore longissime deportent. Quod fortasse Iuuenalis sensit, cum diceret.

„ tanquam è diuersis partibus orbis.

Anxia præcipiti venisset epistola penna.

Memoriæ etiam in vetustissimis historiarum monumentis proditum est, Ægyptium regem fuisse Marrhem nomine, qui cornicem mitem ac omnino cicurem educauerat, qua pterophori, & cursoris vice, quoties aliquid nunciandum erat utebatur, ea siquidem ceu planè rationis compos epistolam gestans, quo opus erat transuolabat, callidè noscens, quo dirigendus impetus, vbi insidendum, & interdum quiescendum foret. Hæc humanum ingenium ad cauenda pericula sibi solertius quæsiuit, sed eadem ingenij calliditate, quasi suis semet telis confodiens irritatur. Oppugnante Christiano exercitu Ptolæmaidem, cum in hunc modum nunciam columbam obsessis Saladinus destinasset, hortatur vt firmo animo forent, sperata sui aduentus festinatione, ea nostris intercepta est, contrario alligato nuncio dimissa, vnde euenit, vt desperato illi auxilio, nihil amplius expectarent, sui deditionem facerent, vt nullo modo in rebus humanis securitatem, sed fraudè esse posse existimarent. Hæc nus huius voluminis materiam vtcunq; pertractauimus, nonnulla, quæ ad eam rem pertinere videbantur, fortasse ex industria omisimus, alia ad hæc referri possunt, quæ si non prouectis satis erunt, postmodum fortasse plura dabimus, siquidem hæc nunc rudibus, & omnino imperitis scripsimus, nunc ad tertium volumen transeamus.

FINIS LIBRI SECUNDI.

I O
N

Diuin
perfer
occlu
manu
se inte
planè
meris
niam i
queat
di erit
ad fig
bula si
admon
ritaten
genus
plura,

IOAN. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI DE FVRTIVIS
LITERARVM NOTIS.

LIBER TERTIVS.

PROBIVM.

VNC ad alteram & difficillimam operis partem accingamur, de interprete instituendo, vt quod solum de toto opere videtur esse reliquum hoc volumine prosequamur. Sed iam audio dicet aliquis: Vnde nouus hic Apollo, vel Oedipus, qui occulta animi sensa, & enodare ænigmata profiteatur emicuit? Diuini potius, quàm humani est ingenij hominis interna perscrutari, parumq; ferè inter Deum, hominemq; distaret, si occlusas animorum cogitationes intellectus assequeretur humanus. Ingenue fateor multa esse posse furtiua scripta, quæ se interpretaturum quenquam polliceri, furorem ac delirium planè existimarem. Quotus enim quisq; erit, qui hoc innumeris penè dolis, ac infinita scribendi multitudine citra insaniam iactare audeat: vt si orthographiæ ratio obseruari non queat, latentem aliquo modo sensum possit eruere: huiusmodi erit, si quis præter scribendi normam dictiones ex arbitrio ad significandas literas confingat, vel res per diuersa vocabula significauerit, quorum nisi interpretes ab autore fuisset admonitus, nullo modo sensus haberi potuisset, quam obscuritatem nonnullæ Ciceronis ad Atticum epistolæ habent: id genus erit etiam si vno caractere exprimantur, & alia complura, quæ non nisi Deo opt. max. interprete, qui se intimis animo-

animorum recessibus insinuat videntur indigere. Quare ijs omisſis, ea nos tātum interpretari hoc volumine pollicemur, in quibus ratio literarum, & ſyllabarum contextus aliquo modo poſſit obſeruari, quorum complura genera eſſe poſſunt, verū nos ex ijs, quæ crebrioris vſus, & precipua videbuntur, etiam ſolitiſ perplexa inuolucris proſequemur, tum ad latinam, tum ad vernaculam linguam, quo commodius fieri poterit accōmodabimus, quorum ratione cognita, lector ſimilitudine quadam ductus, reliquorum facile poſſit cognitionem aucupari. Sed antequam eorum tractationem aggrediamur, qualis abſolutus interpres eſſe debeat, & quæ eum primo ſcire deceat explicemus.

CAPVT. I.

Notarum interpretem qualem eſſe conueniat.

POſcit itaq; locus, vt boni & abſoluti interpretis conditiones doceamus, vt ſtatim cognoscatur, qui earum omnino expers ſit, ad hoc non facile perferri, & proinde quò magis ijs erit innixus, eò dexterius & felicius in hac doctrina profecturus. In primis itaq; acutiſſimum eum naturæ eſſe expedit, vt ſi ingenij præſtantia multum in vniuerſis diſciplinis adferat adiumenti, in hac præcipuè arte ſuas vires natura poſſit oſtentare, vt quod prouerbij loco vſurpatur, **Quemadmodum aurum igni probatur, ſic in mathematicis diſciplinis ingenium experiri, id aptius ad hanc diſciplinam transferri videatur.** Singularem præterea quadam animi caliditate, & ſolertia præditum eſſe conuenit, & omnis prorfus negligentia expertem, vt vaſtrum animum per iniunias inſidias & fraudes poſſit circumagere, dolos perſcrutari, ijs obuiare, & omni demum ingenij vigilantia aduerſos à ſe conatus amouere. Ipla ſiquidem diſciplina non modica ingenij præſtantia videtur indigere, quapropter verè liberi &

per-

perspicacis ingenij hanc facultatem semper esse existimaui, & eorum, qui ea delectantur, soleo præ cæteris acumen admirari, & verè ingeniosos appellare, vt ad omnes disciplinas facilè idoneos esse existimem. Talem itaq; eum natura esse conuenit, arte verò non minus instructum, & primū in multarum rerum, utpote armorum, negotiorum, & militaris præsertim scientiæ peritia versatum, vt hostium, inimicorumque astus percallere, & euitare non incommodè possit. Ad hæc accedet multarum linguarum peritia, earum præsertim, quæ magis in vsu esse solent, & quarum cum gentibus commercium nobis esse possit, vt cuiusuis id genus idiomatis ille scriptum possit interpretari. Præterea orthographiæ, literarum, syllabarum, & contextus orationis nequaquam expertem esse conuenit, quod in primis solet esse necessarium: In orthographia loquor de exquisita, & absoluta scribendi ratione, tametsi non adeo orthographiæ confidendum sit, vt non debeat experiri, vtrum illa sit omissa, quod ex industria posset euenire. At si multas exquisitè linguas percallere nimis arduum videretur, latinis saltem literis sit instructus, tum quod ea lingua vtcunq; adeo hac tempestate communis est, vt ferè non minus vsitata, quàm omnibus vernacula sit, tum quod ea commodius ad cautionem admittitur. Sunt & alia fortasse, quorum non ignarum eum esse expediat pro rerum varietate, quæ possent euenire. Sed ad hæc postremo additur peculiaris nostri operis vsus, vt qua cura & diligentia is in scripti interpretatione esse debeat, & se quo pacto in opere moderetur, intelligat. Circa hæc mens & cura nequaquam oscitantis queritur, vt obiter scripti dolus expendatur, sed maxima attentio, summaque diligentia, vt animus ab omni cura, & cogitatione vacuus, omnibus postpositis in ea solum re indaganda elaboret, vt omnem conatum constituat: non tamen si res intensiorem aliquando curam, & tempus exposcit, continuanda attentio, & in ea mens

T

nimis

nimis anxie torquenda, nimia enim diligentia, & diuturnus mentis labor stuporem ingerit, vt minus postea ad hæc ingenium habile sit, & nihil proficiat: Morbos præterea maxime conciliat, & maior sæpenumero ex mentis contis ægritudo, quàm ex corporis laboribus solet prouenire, vt mihi, si quando in perplexiores notas incidebam, interpretanti sæpe contigit, cui toto ferè die in his consumpto, vix septima vel octaua hora præterisse videbatur, vt vespæram non nisi per tenebras, & luminis abscessum cognoscerem, vnde interdum in longa mentis attentione, quasi apoplexia correptus stupidus & immobilis, vti Diogenes fixis oculis Solem contemplans, videbar permanere: quare labor erit in aliud tempus differendus, vt res successiuis horis commodè pro negotij oportunitate peragatur. Verùm in his doli species attendenda, nisi etenim ea cognoscatur, frustra de cætero labor infumitur, cum ignorato occultationis artificio, nullo modo rei occultæ velamentum possit auferri, sumpto à Medicis exemplo, à quibus nisi morbi causa primum perspecta sit, ægro corpori frustra subuenitur. Vnde nobis etiam de doli specie cognoscenda, legitimas visum est suis in locis hoc volumine obseruationes tradere, ex quibus proprios agnoscendi cuiusque doli modos interpretes aucupetur: neque id contemnendum aliquo pacto duximus, in quo maiorem difficultatis partem positam esse perspeximus. Cognita itaque velamenti specie, omni animi moderatione & conatu elaborabit, vt abstrusus omnino sensus referetur, nec prius quiescat, quin vero è latebris dolo eruto, inimicos conatus irritauerit, vt de eo in posterum sibi tuto consultum esse persentiat. Locus postulabat, vt aliquot literarum discrimina succederent: Sed quoniam instant nonnulla adhuc de interprete dicenda, ea primum prosequamur.

CAR-

FV
ra
sta
no n
tis inf
mum
uersis
eadem
alios
citatu
modo
ratio
pani
quib
scriptu
Germ
audita
ter not
pissim
nescio
vt suus
V ante
spiritu
condit
rit. Ge
dictio
bum n
ciant
si enim

CAPVT. II.

Quæ nouisse interpretem conueniat, antequam ad
scripti interpretationem accedat

FVRTIVI scripti interpretandi regulas tradituro, operæpretium videtur à rudimentis, quæ ad id aditum præstant, & multum conferre videntur, non tamen omnino necessaria auspicari, vt nihil, quod ad optimi interpretis institutionem spectare possit omissum esse videatur. Primum itaque proficiet idiomatis scripti notitiam habere, diuersis enim modis omnes loquuntur, & scriptum contexunt, eadem res etenim apud Hispanos, Germanos, Italos, & alios pro locorum longinquitate, aliter, atque aliter vocitatur, vt illos hi, hos illi non intelligant, vnde non ipsa modo locutio longe alia est, verum sæpe etiam scribendi ratio multum varia. Diuersè enim Germani, Itali, & Hispani scribunt, quemadmodum loquuntur, & pronunciant, quibus enim diuersus est sermo, pronuntiatio pariter & scriptura necesse est sit diuersa. Nam si Ethrusci, Hispani, vel Germani verba pronunciant, nos qui Neapolitani sumus audita reddere velimus, quantum bone Deus discriminis inter nostram & eorum prolationem esse videbitur, vt etiam sæpissime vix magno cum labore aliena verba pronunciemus, nescio quo patrij sermonis spiritu difficultatem ingerente, ita vt suus cuiq; sermo à natura largitus esse videatur. Dalmatæ V ante L syllabam inchoante, vt VLASDILAVS vnico spiritu pronunciant, quod à nobis nisi absoluta idiomatis conditio habeatur, neque proferri rectè, neque scribi poterit. Germani eandem literam V geminant. Hispani verò in dictionum calce sæpissime S pronunciant, vt ferè eorum verbum non reperiās, quin ea litera occurrat. Appuli ita pronunciant, vt multorum verborum initio SC loco I prænotent, si enim IOANNEM proferre velint, proinde proferunt, ac si

SCIO ANNEM scriberent, & pro IRE SCIRE. Neq; solū
 exterae nationes, vtpote quas magna longinquitas distermi-
 nat, sed vicinae & agnae sermone, prolatione, & scriptura
 inter se differunt, sic sua cuiq; populo locutio, suusq; struen-
 darum syllabarum ordo & compositio est: Nam vt de co-
 gnatis & affinibus vocabulis loquamur, quod Itali, quemad-
 modum Latini A V D I dicunt, Florentini O D I, A V in O
 conuerso pronunciant, Veneti verò V in L commutato: sic
 & de alijs innumeris. Suntque dictiones & nomina familia-
 ria apud multos ex parte diuersa & corrupta. Siculi I A-
 C O B V M diminutiue I A C O P B L L V M, I O S E P H V M
 S E P P E M, & H I E R O N Y M V M M O M M V M dicunt, &
 apud alias gentes huiusmodi mille talia, quae non sine obsce-
 nitate verò oblitterato sermone proferuntur: fitque saepe-
 niter, vt in vno vocabulo, quod apud diuersas nationes com-
 mune sit, diuersus sonus pro gentium varietate reperitur.
 Haec noster Pontanus notat, nos vt ostenderemus pro natio-
 num, & populorum diuersitatibus locutiones etiam variari,
 ipsamque literarum potestatem & ordinem aliter, atq; al-
 ter se habere haec apposuiamus. Neq; solum id in diuersis na-
 tionibus & populis fieri mos est, sed etiam apud eosdem in
 diuersis aetatibus & temporibus successiue non soni modo,
 & scripturae, sed etiam vocabula permutentur, quare nisi
 etiam interpretes cognito idiomate vti tum in loquendo, tum
 in scribendo possit, nequaquam scripti poterit sensum elice-
 re, eo enim ignorato facillime scripti interpretatione frustra-
 bitur. Maximè praeterea profuturum censeo si eius, qui scrip-
 serit, non solum de moribus, sed etiam de nomine cognitio
 habeatur: nam si sagax ingenio pollens, & in hac versatus
 disciplina sit, paulo altius ad interpretationem exordien-
 dum, mentis acies erigenda, & subtiliori via, vt mos est,
 occulti scripti sensus indagandus, at contra si rudis ingenij,
 & hebetis fuerit, contemptis orthographiae praecipis leuiori
 animo,

animo, & mente remissiori procedendum, vnde si hominis disciplinam mores, verba, nomina, & loquendi formulas illi peculiares, occultandi que sensus modum omnem, etiam scribendi ingenium interpretes agnoscat, non parum profuturum puto: Sæpè enim fieri solet, vt ingeniosi alicuius scriptum segnis & oscitantis existimatum interpretantis conatum facile frustretur, quemadmodum & ex aduerso, si ingeniosi & subtilis illud putemus, quod ab homine socordi, & rudi perfectum sit. Quare non parum expediet scribentis ingenium cognosci, vt facilius eruditus, an inconditus scripti sensus sit intelligatur. Si de eius nomine cognitio habeatur, suo loco requirendum, si habebitur, ex eius notis characteribus facilius de reliquo scripto notitiam venabitur. Ad hæc tractatæ rei & cognitio accedit, quam & habere multum intererit, eamque poterit tum ex scribentis, tum eius ad quem scribitur negotijs, vel vtriusq; commercio nancisci, ratio est, quod cognita materia, facillimè communia verba, quæ ad eam rem spectant interpretes poterit conijcere, quod pro vnoquoque eorum locorum verbo ex characterum numero, similitudine, & dissimilitudine in suis locis obseruata, non multo cum labore cognoscetur: fietque interdum, vt vna agnita syllaba, ne dicam verbo, de cætero parum negotij futurum sit, nam totius inde scripti ex earum literarum proditiōe in alijs verbis dolus detegatur. Exempli causa si de bello res agitur, literarum numerus eius verbi, vel aliorum ad eandem rem facientium quæretur, quod si eiusmodi verbum haberi possit, in quo eadem litera geminetur, commodius id esse poterit, obseruato repetitæ literæ ordine, vt res certior interpretationis non frustratæ securitatem præstet, quæ geminatio si plurium literarum fuerit, eo magis proderit. Verum literarum numerus in latino scripto circa casuum flexum variandus est: In vnaquaque materia plura erunt verba communia, quæ eam quasi necessario consequuntur vt in amore.

AMOR, COR, IGNIS, FLAMMA, VRI, VITA, MORI, MISERATIO, & SÆVITIA, locum habent, & in bello MILES, DVX, IMPERATOR, CASTRA, ARMA, PVGNARE, & huiusmodi reliqua. Huc accedent & rerum deflexa vocabula, & horum vnum cognitum verbum non multo cum labore multorum postmodum verborum, & totius denique scripti notitiam referare poterit, eoque modo præter tabularum rationem, vocalium & consonantium discretionem, & alia interpretatio laborem adimere poterit. Non parum insuper expediet, nuncium auctoris, vel periti notarij manu perscriptum esse: nam si vel interceptus perperam transcriptus, vel ab aliquo, qui notandi rationem ignorauerit profectus sit, facile fiet, vt turbato scripto omnis interpretandi via obstruatur, siquidem si characteres omissi sint, vel transpositi, vel commutati, puncta præterea non ritè disposita, vel commutata, vel relicta verborum interualla, vel eorum partes, interpositis spacijs discretæ, vel alio quouis modo, dolus permutatus, interpretem is non parum perturbabit, vt interdum facile decipiat. Vt igitur rem paucis colligam, idiomatis scripti, scribentis, & eius ad quem scribitur, & materiæ de qua agitur notitiam, & emendatam scripturam ad interpretationem non parum posse adiuuare dicimus, licet ea, vt dictum est, non sint omnino necessaria, sed ad commodum maximè conferre. Sunt & alia, quæ etiam interpretem præstaret agnoscere, quæ ne sermo prolixior sit omittimus.

CAPVT III.

Distincta literarum nomina, quibus sæpenumero suis oportunè locis vti debemus.

PRIMUM itaque literarum discrimina statuemus, & noua quædam ijs indita nomina declarabimus, quibus sæpe in scriptis perscrutandis vtemur, cum enim noua essent,

essen
land
literi
ne d
denis
Liter
vt A
dum
gram
positu
cum f
dicere
quib
F G H
ration
nostris
perus
simos
roman
Q dis
des ha
nis dic
verbor
ris ann
causa v
vocale
stris ex
I: sonu
ponim
tioris v
mus, e
que gr
videnti

essent, quæ scribenda erant, nouis etiam vocabulis appellanda esse visæ sunt: hæc tamen obiter percurramus, nam de literis subtilius disputare, alterius esset facultatis & temporis, ne de furtiuis literarum notis interpretandis præcepta tradens, grammaticam videar profiteri. De literis tractaturi: Literam compositæ vocis partem minimam vocabimus, vt A, B, C. Nec me aliquis incuset, si literæ vocabulo interdum pro elemento abutar, cum illud apud vetustissimos rei grammaticæ scriptores vsitarum videam, & indifferenter positum: Vnde dari mihi volo, vt literam & elementum, cum sæpe in dicendo res significanda occurrat, utroq; modo dicere liceat, vt itaque, vnde digressus sum redeam: Literæ, quibus in scribendo vtimur sunt vna & viginti. A B C D E F G H I L M N O P Q R S T V X Z. Sed H potius aspirationis nota est, quàm litera. Reijcimus K à prioribus & nostris iamdudum relegatum, nam vt Diomedes ait, vti superuacua vtimur, & in scribendis tantum Kalendis vetustissimos latinos vsos comperio, eam Saulius magister primus romanis literis adiecit, vt in sonio duarum literarum H & Q discretionem faceret, quod si nonnullorum sententiæ fides habenda est, nullus apud nos vsus esse debet, cum in latinis dictionibus omnino careamus, quod si eam græcorum verborum vsus interdum admittit, eam satius est græcis literis annotari. Q. nonnulli eximunt numero literarum, eaq; de causa vtendum censent, quod sequens V ostendat, ante aliam vocalem in eadem syllaba positam. Græcum quoq; Y è nostris expungimus cum satis sit notarijs eius sonû expleri per I: sonus enim utriq; characteri communis est. X & Z ideo ponimus, quod apud latinos illud, hoc apud vulgares frequentioris vsus esse solet, nos quia de utroq; sermone verba facimus, eorum duximus meminisse debere. Sed his, cæterisque grammaticorum controuersijs, si quæ sunt reiectis, quia videntur ad suscepti operis propositum parum pertinere, ad
expli-

explicandam nostrarum literarum partitionem veniamus. Literarum itaq; numerum primùm in consonantes & vocales diuidimus: Vocales quinq; sunt, A, E, I, O, V, quæ sic dicuntur, quod plenam, absolutamque vocem habeant, reliquæ vero omnes consonantes ita dictæ, quod cum vocalibus sonent, ac per se nequeant voces proferre. Has rursus omnes excepta Z in semiuocales & mutas diuidemus: Semiuocales sunt septem F L M N R S X, hæ omnes à vocali incipiunt, & in se terminantur, sed vt plerisque latinorum placuit, F muta potius, quàm semiuocalis est: id nostra parum referre iudico. Mutæ autem, quæ à se incipientes in vocales terminantur, sunt septem B C D G P Q T, & dicuntur mutæ, quod exiguam vocem habeant, & mutorum sonum videantur imitari. E semiuocalibus liquidæ sunt quatuor L M N R. sed de his hæcenus. Nunc autem ad rem redeamus: Consonantum aliquæ geminantur, aliquæ simplices ponuntur, quæ in syllabarum nexu sibi succedere possunt, hæ sunt, B C D F G L M N P R S T & Z, sed vltima in vulgari sermone geminatur. Quæ sibi non succedunt H Q X sunt. Rursus consonantium aliquæ in finibus, aliquæ verò in initijs & medijs. Finales hæ B C D L M N R S T X esse cum vocalibus, reliquæ reliquis locis constitui possunt. Aliam præterea consonantium diuisionem assignando, in duas partes diuidemus, Videlicet in frequentes & raras, harum tamen aliquæ magis & minus frequentes, sic magis & minus raræ sunt. Frequentes nominamus, quod frequentius, raras verò quod parcius in scriptis soleant euenire. Frequentes sunt C F M N, frequentiores L R S T, raræ D G H P, rarissimæ B Q X Z. Sed ne me aliquis dictis carpat, quod rarissimas eas vocauerim, quæ crebrius aliquo in scripto interueniunt, vel ex aduerso. Literas frequentiores & rariore esse dicam, vel sui natura, vel aliunde. Ex sui natura cum plerunq; vel raro in scripto soleant occurrere. Extrinsecus

verò

verò
MOR
& ijs
F & H
stola c
rissima
sape in
Diu
quem
O T
Et t
Sed qu
mus, n
stant p

D V
min
& c
polline
interpre
lam pro
characte
tere, tun
in alijs
quàm vt
hominu
tio tradi
mus, id
an eo do

verò cum aliquis continetur sermo in epistola, vtpote de A-
MORE, vbi AFFECTVS, AFFECTIO, VAV, HEV,
& ijs similia repeti oportet, etenim si id euenit, non ex hoc
F & H frequentissimas esse colligetur, sermo enim in epi-
stola contentus aliquando frequentissimas rarissimas, & ra-
rissimas frequentissimas faciet. D rara esse solet, & interdum
sæpe in scripto repetitur, vt in

Diues Druse dabis domibus donaria diuum.
quemadmodum T in vulgatis versibus.

O Tite, tute tali tibi tanta tiranne tulisti.

Et tuba terribili tonitru taratantara trusit.

Sed quoniam satis elementorum tractationi fortasse tribui-
mus, nunc reliqua, quæ ad commodè interpretandum spe-
ctant prosequamur.

CAPVT. IIIL

Simplex commutatæ figuræ modus quo-
modo deprehendatur.

DVPLEX occultandi scripti genus esse proximo volu-
mine indicauimus, alterum quod adhibita diligentia,
& certa ratione potest interpretari, alterum quod A-
polline solum ænigmatum autore, ne dicam Deo opt. max.
interprete videntur indigere. Quare hac parte intermissa, il-
lam prosequamur. Rationem autem, quæ in transponendis
characteribus consistit, non esset inopportunum prætermi-
tere, tum quia ijs, qui se ex alicuius operis præceptionibus
in alijs scripturæ inuolucris exercuerint, faciliior videtur,
quàm vt demonstratione opus sit, tum etiam quia in libera
hominum transponendi scripti voluntate minimè certa ra-
tio tradi posset. Verùm ne rem omnino intactam relinqua-
mus, id solum admonuisse satis erit, vt primùm experiatur,
an eo dolo charta contexta sit. Characterum itaq; contextus

per omnem ordinem requiratur, modo in tertijs, modo in quartis quibusq; literis, vel alio ordine, modo à dextro in sinistrum, modo à sinistro in dextrum, modo in secunda linea, modo in tertia & quarta, vel aliter, modo in versuum initio, modo in fine (quemadmodum alio volumine suo loco significatum est) donec vnius tantum verbi notitia eruatur, quod vbi feliciter tentatum videbitur, pari ratione & ordine seruato, si cuiusmodi solus sit, in cæterum procedi poterit. Hæc ad eam fraudem detegendam talis occulti scripti satis esse videntur, proximum est vt de agnoscenda simplici permutati characteris occultatione modos præbeamus. Notarum itaq; numerus, series, seu contextus, scripti partes discretæ, & characteres in fine collocati iudicia præbæbunt. Characteres itaq; diuersi primum distinctè numerabuntur, eos non plures viginti vno, vel vt summum duobus & viginti esse oportet, nam si plures sint dolus erit obscurior, & adiectitios & ociosos esse cognoscemus, minor numerus diffiniri non potest, si quidē notarius obscuritatis causa facilè in scripto potest paucioribus vti literis. Ijs prætermisiss, quas rariores & minus crebras esse diximus; tum literarum contextum obseruabimus, quæ pauciores characterum forme quinariū non excedentes, crebrius interueniant, ita vt nulla sit dictio, in qua vnus ex illis character non incidat: Scripti præterea discretio huius generis esse poterit admonere, dum scripti partes disiunguntur, vbi recte ne, an perperam illæ discretæ sint, finalium literarum numerus indicabit, quas proximo capite recensuimus, nam si eiusmodi literæ scriptum terminantes plures erunt, quàm dictum est, argumentum alterius immixtæ fraudis habebimus. Verum quia characteres pauciores esse posse diximus, operæpretium est videre, si numerus diminutus sit, quænam literæ adèptæ sint, ratio itaq; hæc est. Si literæ vna, & viginti sint (vt à maiori numero fiat detractio) Y fuisse sublatā agnoscemus, si viginti X, si vnde viginti Z, si duodeviginti Q, si decem & sep-

& se
ord
ra al
me
mon
qui
nes
natu
fuit,
ea p
vanū
Hoc
bere

C
Q
v
m
n
terpre
præm
tione
nam e
vtriusq
tim al
mum v
deber
cerner
cōstitu
tio hal
postm

& septem B, si sexdecim G, sic & de reliquis scrutato literarum ordine, quas vel minus, vel magis raras appellauimus, ut altera alteri succedat. Verum ne quis interdum frustrare tentata me in hoc ipso fortasse vanum appellet, hoc quemlibet admonitum volo, me de re tam implicata, praesertim autorem, qui neminem habuerim, quem sequi potuerim, praeparationes eas tradidisse, quae & plerumque sic soleant euenire, & sic natura esse demonstrantur: unde res ex coniecturis ducenda fuit, alioquin non inficior fieri, ut interdum res aliter, quam ex praeparationes admonent possit euenire, verum in nihilo vanum deprehendi, diuini potius, quam humani esset ingenij. Hoc nolui praetermissum, rem de caetero plerumque sic se habere benignus lector intelligat.

CAPVT. V.

Consonantes quot modis in simplici permutati characteris scripto à vocalibus dignoscantur.

QUEMADMODUM igitur pueris, ut legere discant elementa primum dignosci oportet, mox syllabas connecti, deinde verba colligi: pari ordinis ratione interpretem procedere necesse est, quare opportunum erit à praemissis, hoc est à consonantium, & vocalium inuestigatione ad earum potestatem indagandam pertransire, ut ubi nam eas inquiri oporteat ostendam, at quia contexta & par vtriusque inuestigandi ratio est, altero enim cognito, statim alterum innotescit, ideo earum inter se discrimen primum visum est hoc capite comprehendere. Accurata itaque debemus diligentia circa haec insistere, ut recte scrutari & discernere discamus, omnem enim de hac re praeparationem super his constituimus, totaque nostra hic innititur cognitio, ut si in his initio hallucinamur, statim in ipso limine cogamur deficere, tum postmodum errore excrescente, ut de implicata interpretandi

ratione omnino desperandum, vel in ea maximè elaborandū sit, error enim, qui initio fit, deterior, quàm qui in progressu esse solet, diligentius ergo interpret rem initio perpendat. Sed earum distinguendi rationes plures sunt. Nemini itaq; dubium est literarum ex notis vocalium & consonantium constare, sicque consonantes vocalibus inniti, vt literarum nexūs aliter effici non possit, nam sicut membra absq; nervis nequeunt adsistere, pari modo sine vocalibus consonantes constare non possunt, vocales enim spiritus vim obtinent, & consonantibus sonum impertiunt, cum ergo ita socientur, si alteras nouerimus, alteras enim statim cognosci oportebit. Prima igitur ratio est, vt toto orationis ambitu, literæ, quæ frequentissimæ occurrant videantur, quæ si numero quinq; sint obseruemus, & sic frequentes erunt, vt nulla dictio sit, in qua magis, vel minus crebro pro literarum numero reponantur, eiusmodi notas vocales esse cognoscemus. Cæterum positionis ordo erit, vt vel syllabam præcedant, vel primam literam sequantur, vel secundæ succedant, vel tertiæ, rarissime & ferè nunquam quartæ, vt fit in ERICHTONIVS & ABSTRVSVS, quod si sermo vulgaris, & Italicis erit, nouissimos dictionum characteres, præsertim in soluta oratione, vocales esse admonebimur. Possumus & alia ratione eas literas venari: nempe si ea quæsiuerimus elementa, quæ rarissimè in scripto reponuntur, quas vix tertio, vel quarto quoq; versu repetitas offendemus, eas consonantes has Q X Z esse cognoscemus, eæ enim quoties obuiauerint, vocalium sequelam nunciabunt: Hoc etiam plerunq; H præstabit, quo fiet, vt ex harum ductu, illarum sequelā nanciscamur, vel è conuerso. Tertius modus erit, vt disiunctos & singulares characteres obseruemus, qui dictionem constituent, eos enim vocales has A E I O esse necesse est, quæ quatuor erunt, vt fit in latino sermone in A' I O V E PRINCIPIVM, in E' PATRIA EXTORREM, in I S E Q V E R E I T A L I A M,

ETIAM, & in O'VTINAM. Quartus erit, vt aduertamus an eadem characterum formæ dictiones vel inchoet, vel terminet, eas enim pròculdubio vocales esse dicemus: nunq̃ enim fit, vt dictio à geminis ijsdem consonantibus inchoetur, vel in eadem geminatas desinat: vt fit in VVLTVS, & IIDEM, & IVDICII, & EOO, & huiusmodi alijs. Quod verò in dictione VVLTVS vtramq; VV vocalem appellamus, velim lector intelligat (vt sæpius dictum est) à nobis huius disciplinæ causa orthographiam contemni, neq; enim, quamuis alio ea litera fungatur munere, curamus propterea nomen permutare. Sed hinc germanicum idioma, & barbara alia excludi censemus, in quibus fit interdum, vt eadem consonantes dictionis initium faciant & finem. Ad hæc quinta ratio accedit, vt si in media dictione geminatas literas coniungi videbimus, inde præcedentem, & subsequenterem characterem vocales esse colligamus, quod ferè nunquam decipiet, vt fit in AGEOMODO, & OCCVRO: Infirmatur aliquando regula sequente H, L, & R, vt fit in BACCHVS, & AGOLVINO, & ATTRITVS, sed hoc rarò euenit. Poterunt tamen geminati & simul positi characteres vocales esse, quod ex præcedentibus, vel subsequentibus non erit difficile deprehendi, vt fit in CONIICIO & DEESSE, & sic literas vtrinque positas consonantes esse deprehendemus. Hoc tamen nouissime præstabit inter duas similes characterum formas dissimilem vnâ inspicere, fit etenim plerunq; vt similes vtrinque posite, vocales sint, vt in MISERERE, licet interdum etiam character dissimilis interpositus vocalis sit, vt IVMVS. Frustratur tamen etiamnum regula, fitque vt tres characteres consonantes sint, vt in INITE, hoc tamen rarius euenit. Vnde regula minimè contemnenda est, tametsi incidat, vt aliquando locum non habeat, nullæ enim ferè de re aliqua præceptiones afferri possunt, quæ interdum non frustrentur, neque generalia per particularia debent infirmari, sufficit

nanque vt multo frequentius præstent, quàm decipiant: quod etiam de cætero sentiendum est.

CAPVT VI.

Quot modis distinctas consonantium potestates venari possimus.

CONSTITVTO duplici literarum discrimine, & vocalibus à consonantibus discretis, sequitur vt distinctas earum potestates aucupemur, sed id ipsum primùm in consonantibus quæremus, tum quia consonans plerumque vocali præponi solet, quod quasi natura videtur præcedere, tum quia ex vna consonante alterius & consonantis & vocalis notitiam vt plurimum, eius natura edocente, aucupamur, quod ex vocalibus consequi non possumus, quemadmodum enim aliquam consonantem certa vocalis necessario sequitur, & posito consonantium numero poterit vnaquæque diffiniri, obseruatus enim earum literarum ordo in syllaba, non parum adiuuabit, non fiet pari modo, vt vocalis certa, consonantium, quæ præcedunt, vel subsequuntur nobis possit notitiam distinguere, vt igitur ad institutum accedamus, plures ad hanc rem poterunt præceptiones adiuuare. Primùm itaque characterum figuras obseruari conueniet, quæ frequentiores, quæque minus frequentes in scripto apponantur non ignorare, singularum repetitam positionem numero indicante, tum admissio literarum ordine, quemadmodum magis vel minus crebro solent plerumque ex sui natura scripto interuenire, singulæ figuræ distinguuntur, de quibus licet superius facta sit mentio, non grauabor tamen eas literas iuxta seriem rursus apponere. Ordo igitur se habet huiusmodi. STRLMNCFPGH DBQZX, quarum vnaquæque quanto præcedit, tanto frequentior est. Non inficior tamen secus posse euenire, eaque

eaque de causa plures rationes afferuntur, ut si una regula frustretur, alia non decipiant, & alia alias sustentent, quare omnes, si erit necesse tentari conueniet: huius rei fidem faciunt typographi, qui singulorum elementorum typos pro cuiusque usu graduatim magis & minus frequenti, plures & pauciores habent, quod eorum elementorum usus magis & minus crebro soleat interuenire. Huiusmodi præceptiones remotiores sunt, quam ut certa literarum cognitio haberi possit, nunc ad magis propinquiores proximum est accedere. Succedit itaque ex consonantium numero tum in initijs, & finibus verborum, tum in ijs medijs, quæ unaquæque sit cognoscendi modus. Sed ut hoc in initijs primum exigatur, hæc erit observatio. Dictionis principio, ut summum quatuor consonantes cohærebunt, ut accidit in P H T H I S I, P H T H O N G O, S P H R A G R I D E & similibus, minor numerus non perscribitur, nam tres, duæ, & una tantum potest vocalem præcedere. Si quatuor itaque vocalem antecedant, plerumque fit, ut duplicem, id est secundum & quartum locum index aspirationis sortiatur, nam & illa interdum posita semel, alibi collocatur, ut fit in S P H R A G R I D E, ea enim interueniente, literarum numerus augetur, cum scripturæ nihil præter sonum, quasi furtim præbeat. Sed crebrius dictionum principijs tres consonantes solent cohærere, quarum ut cuiusque potestatem venemur, hic modus observabitur: Earum primam ex his unam esse necesse est C P S T, harum enim consonantium natura duas alias subsequi permittit, quarum altera si erit aspiratio, vel prius, vel posterius apponitur, ut in C H L A M I S, P H R A S I S, T H O R N V S, & P H T O L O M Æ V S evenit, at S nullam patitur aspirationem statim subsequi, ut in S P H Æ R A, quod in eo numero nulla fuerit aspiratio, tum primam S esse necesse est, hæc enim semiuocalis patitur mutam primum deinde

deinde liquidam subsequi, ex mutis verò vnam ex his evenire necesse est, B C G, vt S C L O P V S & S T R A G E S, verum de B & G latinum exemplum non habetur ex præcipuis duobus liquidis, vt L vel R, vt S C R I B O, S T R A B O & id genus reliqua, è consonantibus verò hæ solæ C P T R statim recipiunt aspirationem, ratio est, quod cæterarum natura asperitatem non ferat, quod si duas consonantes verborum initia admiserit, ex his singulas primas esse oportet B C D F G P R S T, secundas verò L H R, sed earum nexus talis erit. B potest L & R admittere, vt B L A S I V S & B R A C H I V M. Omnes simul, vt C L A R V S, C H R I S I S & C R E D O, D solum R accipiet, vt D R A C O. F L & R, vt F L V M E N, F R A N G O. Easdem G assumet, vt G L I S C O & G R A T I A. P omnes, vt P L V S, P H I S I S, & P R O B V S. R tantum H excipiet, vt R H E N V S. T H & R accipiet, vt T H A I S, & T R A S O. S verò soli aliæ plerunq; consonantes supponuntur, vt T C F & P, vt S T A T V A, S C I P I O, S P H I N X. De F latinum exemplum afferri nulum potest, sed eo sic vernaculi vtuntur. Solent illæ interdum & aliter connecti, vt B cum D quemadmodum est B D E L L I V M, & C cum T vt C T E S I A S, M cum N, vt M N E S T E V S, G cum N vt G N A R V S, C cum N vt C N E V S, sed huiusmodi verborum nexus & si qui sunt id genus alij rarius indicunt. De simplici consonante conuenit dicere omnes posse vocalem statim præcedere. G latinus sermo V, quæ præit vocali non patitur subsequi, quare V I D O, V E R I N V S, V A L T E R I V S, pro G V I D O G V E R I N V S, & G V A L T E R I V S dicitur, quod in patrio sermone non seruatur. G apud latinos aspirationem non recipit, sed apud vulgares non excludit. D aspirationem nunquam patitur subsequi. De consonantibus dictiones inchoantibus satis, nunc de alijs quæ in medijs solent occurrere. In media dictione possunt quatuor simul esse consonantes, quod

quod
T O N
crebr
opor
neces
ximus
cas co
erunt
ex ad
eunt,
confic
tio se
fed hæ
gemin
ex du
vt fit i
Termi
& R P
esse co
quem
raro in
Finales
res esse
definu
nes fer
ctiones
A sup
vocal
tes pau
dis prin
nes trac
ipsum g
timus.

quod euenit, vel aspiratione, vel liquida, vt fit in ERICH-
 TONIVS & ABSTRVSVS. Si verò ternæ fuerint, quod
 crebrius euenit, primas aut has S & M semiuocales esse
 oportet, aut omnes mutas, quod si M fuerit, tum H sequi
 necesse est, si S eas, quas necessario succedere superius di-
 ximus: idem & de mutis etiam dicendum est, sed hoc erit, si
 eas consonantes syllaba simul coire patiatur, alioquin illæ
 erunt, quæ coniugi non possunt, quemadmodum B C, &
 ex aduerso consonantes, quæ intra dictionem in syllaba co-
 eunt, eas esse cognoscimus, quæ possunt & initio syllabam
 conficere. Prima igitur geminatarum consonantium cogni-
 tio se offert, omnes esse poterunt exceptis his H Q X & Z,
 sed hæc postrema in materna sermone geminatur, verum si
 geminatas alia consonans consequetur, illam vel alteram
 ex duobus liquidis L & R, vel aspirationem esse oportet,
 vt fit in AGGLVTINO, AGGREGO, & BACCHVS.
 Terminare verò dictiones tres consonantes possunt R B S,
 & R P S, vt VRBS, & STIRPS, sed has tantum dictiones
 esse comperimus. Crebrius duæ vt ST, NT, NS, & RS,
 quemadmodum fit in EST, AMANT, AMANS, & ARS,
 raro in PS, BS, NX, vt STIRPS, SCOBVS, SPHINX.
 Finales verò literæ vt dignoscantur, hæc apud latinos crebrio-
 res esse solent D M N R S T, in has etiam nonnunquam
 desinunt B C L X. De vocalibus nihil dicimus, nam om-
 nes ferè dictiones in eis terminantur. In H terminantes di-
 ctiones duæ suppetunt latinis AH, & VAH, quæ detracto
 A supersunt de AH A, VAH A. Vulgares tamen nostri in
 vocales plerumq; dictiones terminant, finales verò consonan-
 tes paucas habent R L T H. Possunt & aliæ de agnoscen-
 dis primis, medijs, & extremis dictionum literis obseruatio-
 nes tradi, sed eas tum breuitatis causa, tum etiam quia hoc
 ipsum grammaticæ potius, quàm nostræ tractationis est, omit-
 timus. Hæc licet non nullis leuia, & parui momenti videri
 possint,

possint, tamen quia à nostro munere nequaquam abhorre-
re visa sunt, non duximus omittenda.

CAPVT VII.

Quot modis singulas vocalium potestates
aucupemur.

DISTINCTA in hunc modum consonantium notitia,
sequitur mox vt sic vocales cognoscantur: huius rei mo-
di aliquot afferri possunt. Primus itaque est, vt inde
initium, vnde ante in consonantibus auspicemur: Si ea-
rundem figurarum repetitio obseruetur, quæ crebrius, quæ-
que minus crebro in scripto reponantur, illæ ordine sic se
habent, vt E frequentissima sit, I mox minus frequens,
hac rursus rarior O, sic & hac minus frequens A, & V po-
stea omnium rarissima. Primæ verò binæ in scripti repetitio-
ne tam quasi cognatæ sunt, vt vix possint diffiniri vtra cre-
brior soleat interuenire, idem & de binis alijs O & A re-
cte affirmabitur, quod obseruatis singulis in libris dictioni-
bus ediscitur, licet interdum res aliter contingat, nos enim
de eo quod frequentius est, non quod & aliter interdum fit,
loquimur. Hoc primum indicio habito, alia deinde obser-
ri oportebit, vt si duæ similes vocales inchoent, & termi-
nent, vtramq; I I esse cognoscamus, vt pluralitatem pronomi-
nis, quod est I s innuat, quod si verbi initio eadem figuræ
sint appositæ, ambas vel I, vel V esse censebimus, vt est in
V VLTVS, & I I D E M, cuius rei certitudinis succedentium
mox characterum poterit obseruatio confirmare. Duplex
enim O O solum in dictione O O N Æ (insulæ in Sempten-
trionali oceano positæ) reperitur. Eiusdem raritatis erit ver-
bum inuenire, quod à triplici vocali initium sumet, hoc enim
nescio an in aliquo vocabulo, quàm in eo, quod est V V V L A
reperi-

reperitur. Hanc præterea vocalem esse cognosces, si eam rariorem vniuerso scripto literam sequi conspexeris, quàm Q esse admoneri possumus, illi enim semper solent succedere. Plures ad hæc coniecturæ afferri possunt, sed eas prætermittere tam parui refert, quàm conuenit breuitatem sequi, neq; enim interpretanti obseruare omnia, quæ de his dicta sunt erit necessarium, siquidem nimis molestum foret ad hæc cuncta experiri, vt satius esset in ambiguitate remanere, quàm in tanto labore tam anxie torqueri, ex paucis enim huiusmodi obseruationibus, facile fiet, vt nonnullæ cognitæ literæ, cæterarum nobis (quemadmodum alibi dictum est) sine regulis cognitionem trahant, quare omnis labor circa initia versabitur. Verùm nec adeo vni regulæ ad literæ cognitionem fidendum est, vt non debeamus experiri, an ex alijs eius certitudo confirmetur, alioquin parum fuisset profuturum multas ad id præceptiones tradere, nisi visum esset commodius vnâ alterius nixu sustentari, & vnius certitudinem debere alterius experimento confirmari.

CAPVT. VIII.

Quomodo traditis regulis vti conueniat, tum de
eo exemplum

N VNC quemadmodum ijs regulis vti conueniat, operæ præteritum est indicare, quod non modo superfluum non videtur, verùm etiam maximè vtile, imo verò interdum maximè necessarium; parum enim esset quempiam præcepta artis, & instrumenta habere, nisi eorum etiam vsum percallear, neq; dubium est eum, qui alicuius rei futurus est artifex, si alium artificem operantem videat, multo facilius ea, quæ didicit oculorum sensu, quàm ante auditu, & mentis agitatione percepturum, cum certior rerum notitia ex oculis, quàm

aliundè haberi possit, nam & certiora sunt ea, quæ per præxiin, quàm quæ per præcepta, & canones tantum ediscuntur. Sed ut ad propositum accedamus: Primum ex regulis quas tradidimus, ecquid huius generis an alterius obscure scriptum sit, diligenter interpres observabit, quod ubi cognitum sit, ad hoc genus pertinere, elementa primum singula distinguet, & suam cuiq; characteri potestatem suppositis veris literarum formis substituet, quod rectè ne an perperam effectum sit, experimentum indicabit, aut etiam in eadem potestate integros & perfectos verborum sensus characteres explebunt, aut imperfectos corruptos & nihil prorsus significantes reddent, quod si ea cura minus dexterè videbitur cessisse, iudicium in artis locum succedet, res coniecturis agenda, & in ijs est multum elaborandum, tentabitur an in paucis modo his, modo illis, nunc permutata potestate, nunc restituta res possit videri voto cedere. Si adhuc res animo non responderit, quærentur verba, in quibus vel nulli sint iidem characteres, vel paucissimi, ut aliorum mox experimentum fiat, donec possit videri, an ex ijs aliqui opinioni conveniant, si ne hoc quidem proderit, dictiones tum paucissimis conflatae literis eligentur, uti quas vel una solum perficiat, vel duæ, tresve, aut ad summum quatuor, siquidem quæ huiusmodi sunt, inter paucas numerantur, & minor proinde labor erit ad certitudinem non multum vagari: cuius rei gratia nos tabulas confecimus, ut quoties opus sit, ea de causa quilibet ad eas possit recurrere, sic enim facile erit verba, si qua huiusmodi scripto reponantur intelligi, unde characteribus primum aliquot cognitis, non difficile quis poterit aliorum mox notitiam consequi. Sed si ex aduerso prima fronte iudicium videbitur voto cessisse, ut non obscuro argumento sciri possit, ecquid veras notarum potestates fuerit venatus, ex antecedentibus vel consequentibus certitudinem nanciscetur, nam si laborem euentus minime

nimè sit frustratus, hoc integer & congruus verborum sensus indicabit, ipsa verò cognitorum characterum iunctura, reliquorum subinde poterit paulatim notitiam ingerere, qua in re minime labor fugiendus est, sed res tandiu tentanda, modo vt diximus literarum potestate permutata, modo restituta, donec quod clausum se sponte paulatim aperiat. Verùm ad hæc non parum afferet luminis, si eorum, quæ circa rem sunt, quæque prius ab interprete sciri diximus præstare, cognitio accesserit. Initio igitur antequàm ad scriptum veniatur, nonnulla ex coniecturis nancisci licebit: Veluti quia de manu militis, ab exploratibus epistola est intercepta, de re bellica inde tractatum esse arguetur, vnde verisimile est **B E L L I** nomen non esse prætermissum & exinde quatuor eius verbi literas, siue ex quinque, siue sex, siue pluribus ea dictio conflata sit, non deesse, si idioma latinum esse cognoscetur: nam si vernaculum illud sit, proprij verbi literas perquiri oportet, atqui ad hoc scripti prius rationem haberi est necesse, nam si illud ad hoc genus petinebit, verbum illud si erit, facillime poterit obuiare, si verò alijs dolis inuolutum sit, maior ad inueniendum crit labor, & rem aliter, atque aliter pro scripti genere tentare oportebit. Sed vt dicta facilius intelligantur, exemplum adijciam: nam vt in declarationibus efficacissimum est, ita in disciplinis ad discendum aptissimum videtur, quod sic præcepta quasi experimento comprobentur, multa enim instantia iudicio, vel statim sæpe decernuntur, quàm vel difficile est ante casum à magistro diffiniri, ne dum à discipulis percepti.

Id obscurè igitur scriptum
crit.

ΦC KΛΥΣCΤKΘΠΥK UDCZ
 DVND OOOZAMPI Π, ΛΥ
 ΠΠΥΛ TLTK, ΔΥΠΦC
 CYT OVOITL IΠOZOTLS
 VCSU ΠΥΛZ ΣΣΠΠΥΛΣΣΛ
 ΛZCZY IOΓΠΥKZ KZTD, ΛΥ
 TLITΠ VITΠDΛZΠY.

Primum itaque variati characteres, quod non plures viginti
 conspiciuntur, crebrior præterea quinq; characterum repeti-
 tio, quæ vocalium præbet indicium, finales etiam literæ, quæ
 præscriptum numerum non excedunt, distincta tum partium
 series, & cætera demum, quæ ad huiusmodi scriptum spe-
 ctant, simplex permutati characteres genus esse non ambi-
 guis admonet coniecturis, idioma verò latinum esse ex fi-
 nalium literarum numero deprehenditur : quia verò mag-
 nates ab epistolis in arduis præsertim negotijs notarios scrip-
 turæ peritissimos habent, sperandum est proinde orthogra-
 phiæ rationem minimè fuisse prætermisam : Cæterum an-
 tequam ad elementorum notitiam veniatur, tentari potest
 ex ipsa materia an aliquod recte scripti verbum possit intel-
 ligi, vt ea ratione aliqua inde literarum notitia deueniat.
 Quoniam itaque (vt dictum est) conijci potest de bello agi,
 quod epistola vel belli tempore, vel à milite intercepta sit,
 vel alia id ratione cognoscatur, proinde non erit admodum
 difficile perquirenti aliquo scripti loco eius verbi sex literas
 inuenire, prodente hoc præsertim geminata literæ, quæ
 oportuno loco collocantur indicio, eoque modo ex ipsa
 materia priusquam ex scripto trium primo figurarum, quasi
 certam

certan
 fronte
 ne cer
 gnitis
 eleme
 mum
 quæst
 decip
 Π o
 bus ea
 adhær
 confor
 dicanc
 hoc et
 vtroq;
 spectat
 eas no
 illis op
 foran
 gnare.
 oportu
 ne, & p
 tibus, t
 modo

φ

B

Posset t
 horum
 illis fid
 Hoc loc
 aliter p

certam notitiam deprehendi: nam de ijs non dum prima fronte satis poterit constare, nisi ex consequentium positione certius notitia confirmatur. His itaque in vniuersum cognitis superest rem ipsam proprius attingere, vt singulorum elementorum potestas dignoscatur. Vcales igitur primum in medijs dictionibus, & interdum in earum finibus quæsiturus (latinus enim sermo in terminationibus potest decipere) has figuras quia creberrimæ repetuntur, \bigcirc Λ Π \bigcirc Λ vcales esse conijciat. Huc accedit, quod rationibus eadem raris characteribus, quoties occurrunt videntur adhærere, nec obstat, licet interdum etiam illis nonnullæ consonantes proximè possint sociari; nam de eo potius iudicandum est, quod frequentius euenit, quàm quod rarius, hoc etiam præstat, quod proximè generatos characteres ex utroq; latere cernuntur assistere, sunt & alia, si qua ad rem spectant, quarum illæ inditijs prodantur, vnde colligi licet, eas non nisi vcales esse: cum per omnes simul regulas de illis opinio confirmetur. Vocalibus in hunc modum à consonantibus discretis, proximum est sua singulis mænera assignare. Sed vt hoc in consonantibus primum (vt dictum est) oportunius exigatur, duplici ratione perfici potest, repetitione, & plurium coniunctione, tum in extremis verborum partibus, tum etiam in ijs medijs, si repetitionem sequimur, hoc modo qualemcumq; earum distinctionem nanciscemur.

* I V Z 3 O A Q X T Δ I Ω Z Γ
B C D F G H L M N P Q R S T X

Possent tamen etiam edocente regulariter, atq; aliter singulorum potestas diffiniri, quamuis ne satis quidem tantum sit illis fidem habere, solet enim sæpe decipere, quemadmodum & hoc loco indicabitur: verum ne hoc ignoretur, quonā pacto aliter possit potestas variari, earum repetitio observabitur, quæq;

quæq; toties indifferenter repetentur, vna pro alia sumi poterit, potior tamen semper maioris, quàm minoris frequentia, nisi aliter experimentum demonstret, rationem haberi conueniet, quod nobis tradendi exempli gratia; alioquin quatenus magis placet, regulæ fides habenda est. Ad huius distributionis exemplar interpres posset suam etiam aliter variare, sed eam distinctionem si vterius progredimur, posterioribus regulis in aliquibus videbimus infirmari, exinde itaq; experimentum inituro opportunum erit primum ad faciliores obseruationes recurrere, vt si per eas satis possit proficere, maiorem laborem effugiat. Quoniam itaq; dictio est, quæ quatuor literis conflatur, quarum tres, quæ in fine collocantur, consonantes sunt, cum eiusmodi vnā tantum dictionem, quæ **V R B S** est agnoscamus (nam **S T I R P S** & si totidem habet in fine consonantes, sex tamen constat literis) eam esse oportebit, quemadmodum in tabulis apud dictiones totidem literarum est videre, vnde non modo trium consonantium, quæ in fine sunt, notitia elicitur, **I + V**, sed etiam vocalis **A** quæ illas præcedit. Huc accedit, quod ex his literis prima in nona dictione consonans præit, quæ siquidem omnium rarissima est, **Q** videtur fungi potestate, quod magis verisimile est adueniente in ea dictione aliarum eiusdem verbi literarum notitia, quod vocales sint, ex quo licet affirmare, characterem, qui quinto loco ponitur, in dictione, in qua **B E L L I** nomen ponitur, **V** potestatem habere, vnde etiam concludi licet, vltimum, qui hunc sequitur, non alium esse, quàm **M**. De prima consonante, mox per aliam geminatam in quinta dictione iudicium confirmatur, quod alioquin dubium esse posset, an **L** potestate fungetur, nam certum est vocalem ibi non esse. De alia mox consonanti, **B** iudicium confirmatur verbo, quo **B E L L I** nomen notatum coniecimus, in quo etiam de **L** notam talem **I** vidimus. Quod verò dictio est, quæ tribus literis conflatur,

mr, qu
incida
mus, d
ter rari
atqui C
quam i
literaru
diction
quarum
aliam e
ex dicti
vel cog
de re m
e e ibi,
esse. V
notitiam
mis ind

Ex his &
tero, vt c
uocatis
calium c
non om
uenire,
iectura,
gnosci p
hoc scrip
omnibu
Q vide
satis vid

nr, quarum postrema scripto rarissima, cum semel tantum incidat succedit vocali, quam hucusq; V esse deprehendimus, dubius esse non debet nouissimam X esse, nam quæ inter rarissimas est, aut H, aut Q, aut X, aut Z esse existimatur, atqui Q primum & Z è numero eximuntur, quia nunquam in fine verbi collocantur. H præterea non esse ex literarum ordine deprehendimus, ea enim potestas in fine dictionis apud latinos in verbo tantum V A H reperitur, quarum media A est, non V: Vnde superest dicere, non aliam esse, quàm X, & primam vel D, vel L, vel N, vt vna ex dictionibus tribus sit DVX, LVX, NVX: Sed quia vel cognitum est de re bellica agi, vel magis consentaneum de re magni momenti, quàm parui, credibilius erit de DVCE ibi, quàm de NVCE, vel LVCE mentionem factam esse. Vnde hætenus colligi licet harum literarum veram notitiam, quarum potestatem suppositis nostris literarum formis indicabimus.

T	A	A	I	X	Δ	2	U	Q	T
B	D	E	L	M	Q	R	S	V	X

Ex his & huiusmodi alijs coniecturis, habita etiam de cætero, vt commodius fieri poterit consonantium notitia, & aduocatis ad hoc præsertim tabulis, cum opus erit, mox ad vocalium distinctionem transitus fiet: nec quicquam referet, non omnibus adhuc consonantibus cognitis ad vocales devenire, ex ijs enim aliarum poterit consonantium elici coniectura, quemadmodum ex consonantibus etiam vocales cognosci posse superius demonstratum est. Vocales itaq; in hoc scripto duplici modo nancisci licet, repetitione, quod omnibus conuenit, & quod rarissimam figuram, quæ adhuc Q videtur fungi potestate, character sequitur. Sed de V satis vidimus factam fidem, non minus etiam de E posset videri

Y

videri constitisse, sed eas cum alijs prosequemur, vt etiam de illis opinio certior habeatur. Hæc igitur nota Λ quia omnium creberrima est, quod decies octies repetitur L, vel E potest videri, sic & \sqcap quia vna minus vice scriptum ingreditur, vtriusque non minus videtur sibi potestatem vendicare vtraq; enim potestas plus minus solet frequenter occurrere, & modo hæc, modo illa (vt dictum est) crebrius interuenire. Mox quia \bigcirc sexies conspicitur, A potestatem representat, postremo quod \bigcirc & Λ quinquies tantum recensentur. O & V, quæ omnium rarissimæ esse solent, potestatem indicant. Hoc singulorum characterum arguit repetitio, nouissimus verò quia rarissimam figuram sequitur, quæ adhuc Q esse deprehendimus, etiamnũ de eo quod dictum est, fidem magis auget, quo certius videri potest in verbo, vbi de BELLIO fit mentio, dictionem BELLVM positam non BELLIS. Vnde etiam de M litera certior notitia elicitur, quæ & tali figura χ designatur, & E vocalis, quæ per eum characterem demonstratur, & in V potestate etiam alibi errorem non esse, & in ea dictione, quæ septimo loco ab vltima locatur, ex eadem vocali initio & calce verbi posita, mediam geminam C esse colligemus, quæ nisi de S nobis constaret, pro ea etiam posset haberi, ex eadem vocali in dictione duarum literarum, quæ sexto loco ab initio ponitur, & quarto à fine reperitur, alteram figuram T necessario esse coniicimus, nam neq; S, neq; X esse ex superioribus licet existimare. Eiusdem præterea vocalis ex cognitarum consonantium indicio secunda se scripti dictio manifestabit, vt MEDIUM proculdubio ibi notatum esse intelligatur, quod vt certius videri possit, dictio, quæ nono ordine collocatur, accedente priorum literarum notitia, tutiorem fidem facit, vt verbum sit, quod causam reddit QVIA. Sed de his vocalibus aliundè etiam poterit constare, vt opinio certius confirmetur. In septima præterea dictione ex cognitis chara-

charac
solus f
potesta
inde co
vocales
diction
scripti
re P e
H esse
co posi
tiodeci
affirma
non ali
T E R V
fidem f
scripto
quinta
præbet
tur, qu
vbi neq
nibus co
exempl
terpreta
infoelici
Experin
characte
de facili
est occu
cognosc
quam in
nulum d
quare ad
nit inter

chara-

characteribus facile erit asserere, secundum characterem, qui
 solus superest, ut verbum intelligatur, non aliam, quam **N**
 potestatem habere, ut dictio perfecta sit **INITE**. Et ex huius
 inde consonantis notitia in verbo tertio loco posito primam
 vocalem, nihil præter **O** esse venari licebit, ut **NOCTEM**
 dictionem perficiat, quæ vocalis nouissima primum in ipso
 scripti limite prima literam de qua ibi tantum restat dubita-
 re **P** esse, mox quarto loco etiam primam, non aliam, quam
H esse manifestabit. Huius rei opinionem verbum tertio lo-
 co positum, quo **HO DIE** significatur significabit. Quid ter-
 tiodecimo loco scriptum sit, eadem ratione facillimum erit
 affirmare, nam ut integer verbi sensus sit, primus character
 non aliam, quam **F** potest habere potestatem, ut **FORTI-**
TER verbum innuat, cuius opinionis penultimum verbum
 fidem faciet, quo finis significatur. Superest demum ex toto
 scripto eius tantum characteris **O** potestatem venari, qui in
 quinta dictione geminatus, non alterius potestatis iudicium
 præbet, quam **G**, ut **AGGREDIMINI** verbum signifie-
 tur, quod in alio verbo **BELLIGERANDO** confirmatur,
 vbi neq; alia functione potest sensum perficere. Ex his om-
 nibus coniecturis singulis characteribus licet sua munera ad
 exemplum subscribere, illudque ob oculos ponere, ut in-
 terpretando ad eius iudicium recurratur, sic res statim non
 infoeliciter cedit: & se totum occultè scriptum referabit.
 Experimento liquet laboris summam, vel in vnus tantum
 characteris notitia versari, nam ex vno cognito, plurium in-
 de facilè trahitur cognitio, & mox ex pluribus facillimum
 est occultas omnium potestates eruere, siquidem aliæ ex alijs
 cognoscuntur, nec minus aliarum notitia ex alijs dependet,
 quam in cathena anuli, in qua mutuò connectuntur, ut si a-
 nulum quis permoueat, reliqui statim proximi moueantur,
 quare ad huiusmodi exemplar reliqua id genus scripta cōue-
 nit interpretari. Vnum verò illud restat dicere, quæ de hoc

scripti genere obseruationes traditæ sunt, eas etiam ad sequentia in assignandis characterum potestatibus debere accommodari.

CAPVT. IX

Quomodo continuati scripti partes dirimantur.

SEQVITVR vt à simplici scripto ad continuatum transeamus, vt ordo secundi libri seruetur, de quo vt in proximo factum est, quemadmodum primum eius partes dirimantur tradi debere rationem opportunam videtur, nam de eo cognoscendo nihil est quod dicam, ipsi enim oculi satis hoc per se indicabunt, vt non alio magistro opus sit, nempe si scriptum nusquam, vel nullis interuallis, vel incisis membris, periodis, alijsque lineolis, sed tantum versibus seiungatur, quod si quando euenit, hoc scripti genus proculdubio esse censebitur, res clarior est, quàm vt vel exemplo videatur indigere, sed iam quot, quibusque modis dolus hic auferri possit, & scriptum detegi superest indicare. Prima ratio videtur, vt aliquæ ex his dictiones *IN*, *ET*, *VT*, *CVM*, *QVIA*, *QVONIAM*, & huiusmodi aliæ, quæ frequentius solent in scriptum ingredi, in simili plurium characterum coniunctione per totum scriptum dispersæ requirantur, et inuentæ & diligentius obseruatæ, vt integrè includantur, quatenus similes sunt, transuersis lineolis ab alijs partibus seponentur: hoc præstabit, vt non modo eas tantum partes disiungamus, verùm etiam vt designemus proximarum dictionum confinia, eadem enim ratione, & præcedentis finis verbi, & subsequenter initia decernetur: neque hoc tantum in huiusmodi dictionibus, quas pauciores absoluunt literæ, verùm etiam in alijs, quæ ex pluribus constant, conueniet obseruare. Ad hoc etiam faciet si duplicatam consonantem ex vno latere vocalis, ex altero consonans comitetur: quare ad hoc proximis regulis, quibus vocales à consonantibus distinguuntur.

gnoscentur, uti oportebit; si illud itaq; sic erit, inter similes, quæ geminantur diuidentem lineam interponi conueniet: tamen si hoc etiam deciperet, succedente liquida, ut fit in AGGLVTINO, & AGGREGO, sed hoc parcius solet euenire, & si quando fit, consonans ex sequenti latere comitatur, nam & si præcedenti adhæret, (regula nanq; decipiet) ad cautionem proderit aliarum regularum accessio: nam quod pluribus modis nihil dissidentibus confirmatur, etiam si vna repugnet, ratum habendum est: hæc ratio vsum præstabit in assignandis tantum dictionum principijs & finibus. Præterea si quatuor, quinque, sex, vel septem simul consonantes sint, certum erit inter eas esse verborum discrimina, nam non potest dictio in plures, quàm in tres consonantes definire: vnde si septem cohæreant consonantes (quod rarissimum erit) in tertium cadet discretio: nam à quatuor potest inchoari, sed hoc rarissime fit, ut in VRBS PHTHISIS, si sex numerus dimidiabitur, ut est VRBS STRABONIS, licet etiam posset partitio in secundam cadere, ut in verbo AMARENT PHTHISIM, sed si quinque fuerint, primum verbum prima, secunda, vel tertia terminabitur: si quatuor nihil potest diffiniri, nam à totidem incipi dictionem demonstratum est. Sed verisimilius erit, verborum inter eas nexum esse, quod eiusmodi verbum vix alterum aut tertium erit inuenire, alioquin vel prima, vel secunda illud terminabitur. In plurium vocalium coniunctione, tam difficile est partium terminationem dare, ut nullo penè modo iudicium satis possit constitui, siquidem I vel V, quæ consonantium sibi potestatem usurpant, crebrius repetitæ multis cum vocalibus connecti possunt, ita ut earum sequela, vel vigesimam posset transilire. Verùm sicubi tam numerosa vocalium coniunctio obuiauerit, præstabit, ut earum occursum, post primam statim uel alteram ad summum tertiam cognoscamus: quàmuis hoc modo non satis possit earum potestas diffiniri. Ex simili

lium verò vocalium continuatione dictionum initia & fines tuto licebit deprehendere : vt si eiusmodi quatuor conspiciantur in secundam cadet partitio, vt frequentius fit in I, vt I V D I C I I I I D E M, parcius in O, vt E o o O o N Æ insulæ, in A posset etiam occurrere, sed exemplum de terminatione non suppetit. E non plures duabus esse possunt, V non plures quatuor, vna semper dictionem terminante, quare minime posset recte decerni, an in paucioribus partis discrimen debeat constitui, nam in V V V L A tres sunt in initio vocales, sed eiusmodi non est aliud verbum inuenire. Hæc sunt, quæ ad partium segregationem occurrunt posse obseruari, quæ si ad id aut parum, aut nihil ex notarij vafritia præstaret, huic difficultati poterit esse adiumento : primum duas tantum, mox tres, inde quatuor, demum plures characteres ab initio accipere, perinde ac si totidem literarum verbum futurum sit, & iuxta proximas regulas suam singulis potestatem tribuere, donec res sæpius tentata, foeliciter respondeat, vt integer verbi sensus maneat : sic & postmodum de cætero fiat, vel si hoc ad id non satis videatur esse præsidio, vel frustra laboratum sit, id proximæ rationes poterunt præstare, quàmuis quoquomodo ad eas recurrere postmodum fuisset necessarium : nam hæc ad partium tantum discrimen faciunt. Ad hoc scripti genus si per tempus licuisset, earum volumen tabularum cum alijs, quæ sunt in quarto libro editurus, quod adhuc est in manibus inchoatum, illud, si posthæc potero paulisper animum ab instantibus rerum impedimentis auocare, propediem absolutum emittam.

CAP.

CAPVT X.

Quomodo continuatum scriptum possit interpretari
exemplum.

EXPOSCIT locus vt, quod in superiori scripti genere
præstitimus circa interpretandi modum, hic etiam ser-
uemus. Sed quia nonnulla de cura & diligentia, quæ
in omni forma scripti ab interprete habenda est, proximo ca-
pite diffusius pertractantur, nunc ea relinquemus, restat tan-
tum enodandi id genus scripti exemplum tradere, nam ea,
quæ ibi dicta sunt, ad hæc etiam referuntur. Exemplum ita-
que quod proponitur tale est.

ΣΑΥΠΥΟΔΙΥΤΙΟΠΛΥΟ
ΝΟΣΥΔΙΣΠΥΣΤΙΔΥΣΟΥ
ΟΦΑΠΛΑΥΑΡΠΥΙΥΥΣΥ
ΔΙΣΥΔΙΣΑΥΑΥΑΠΠΙΣΟ
ΑΥΑΥΟΑΥΟΑΥΟΑΥΟΑΥΟ
ΣΥΤΥΔΥΟΑΥΟΑΥΟΑΥΟΑΥΟ
ΣΥΤΥΔΥΟΑΥΟΑΥΟΑΥΟΑΥΟ

Passim itaq; scriptum oculis percurrenti, quod primū chara-
cteres, qui proximi sunt initio **Δ** **Α** **Ι** **Υ** proximè finem re-
ponuntur, censendum est illos dictionem perficere, quare o-
portunū erit lineolas in ambarum partiū terminis, quatenus
similes sunt designare, vt ea verba integra ab alijs sequestren-
tur, simulac præcedentibus fines, & subsequētib; initia tri-
buantur, quia verò hæ duæ consonantes **υ υ** ex superioribus
regulis obseruatæ geminari conspiciuntur, & nulla ex præce-
denti latere vocalis comitatur, credere par est, in ijs medijs
verborum esse confinia, quapropter linea oportebit inter-
secari. Quia rursus sex consonantes **Σ** **Τ** **Δ** **Δ** **Σ** **Τ**
nulla

nulla interposita vocali se inuicem sequuntur, & ex ijs duæ geminatae sunt, necessario vtrinque coniicitur inter eas verborum diuisionem fieri, & mediam sectionem inter vtranque geminatam cadere. Diuisis in hunc modum, quatenus licuit, per peculiare regulas scripti partibus, & lineis interpositis, superest proximas regulas ad eius interpretationem iuxta eum modum accommodare, nam quantum ad hunc locum res spectare videbatur praestitimus, de cætero mox ad ea, quæ dicta sunt lectorem remittimus. Aptata igitur sua singulis characteribus potestate, sic arcanum scriptum referabitur.

PERDITASVNTBONAMINDARVSINT
ERIITYRBSSTRATAHVMIESTESVRI
VNTTOTQVOTSVPERFVEREVIVIPR
ABTEREAQVAEAGEDASVNTCON
SVLITO.

Verum ne cui superuacaneus hic partes dirimendi labor videatur, quod ex superioribus characterum potestatem nancisci liceat, admonendum volo, hac ratione multo melius & facilius, quam aliter hoc scripti exemplum enodari.

CAPVT. XI.

Quomodo perperam scripti partes liceat deprehendere, & interpretari.

SVCCEDIT tertius obscuri scripti modus, vbi præter characteris permutationem, non aliud ad difficultatem, quam male assignata verborum confinia accedunt, ut series eorum, quæ tractata sunt in secundo volumine seruetur, cuius tum deprehendendi, tum interpretandi rationes locus exposcit indicari: verum de vtroque pauca dicenda subueniunt, hoc itaque scripti genus literarum, quæ verba solent inchoare,

inchoare, & terminare, de quibus huius voluminis initio dictum est, indicio prodi satis erit. Interpretando verò modus seruabitur, vt assignati primum fines, ac si non essent negligantur, vnde commodum erit epistolam omissis ijs spacijs continuatam transcribere, atque verba perinde atque in proximo scripto continuata possint interpretari. Quare exemplum afferre aliquod minime videtur oportunum.

CAPVT XII.

Qua ratione scriptum ociosis characteribus inuolutum deprehendatur, & illi ab alijs dignoscantur.

SEQUITVR vt agnoscendi scriptum ociosis characteribus inuolutum, & eos characteres dignoscendi, modos præbeamus. Indicium itaque primum finalium literarum numerus dabit: nam si plures illæ sint, quàm exiguntur, ociosos prima fronte tot ibi characteres esse argui posset, quot eum numerum exceßerint. Sed huic regulæ non satis est fidendum, posset enim numerus non excedere, illis in dictionum finibus adiectis, & posset pluribus superare, quàm verborum terminationes terminarent. Posset ad huiusmodi cōiecturam quoquomodo accedere, si consonantes & vocales mutuum inter se nexum non seruabunt, vt nimium distent, & longius separentur: Sed hæc difficillima erit obseruatio. Tutior tamen & faciliior ratio erit, vt figurarum discrimina obseruentur, nam si illæ plures viginti, vel duabus & viginti conspiciantur, numeri excessus hoc scripti genus esse indicabit. Cæterum quibus modis id genus notæ dignoscantur, superest nunc videre. Obseruabitur ergo primum, an aliqui similes characteres, se mutuo sociantes in scripto itrentur, quod fieri solet in verbis communibus, quæ sæpius repetuntur, vti ET, VT, IN, AD, CVM, NAM, QVIA, QVONIAM, & huiusmodi alijs nam si obuiauerint, obseruabitur

Z

an

an intra eorum numerum aliqui medij inferantur, quod si erit, interiectos proculdubio uti ociosos & vanos designari, & excludi oportebit. Potest etiam dici, ut hæc adiectio etiam extra numerum similium characterum obseruetur, vel ante, vel post, nam licet interdum deciperet adiectione, & commutatione literarum, quæ fit in verbis analogis, & ethimologicis. Potest autem initio adiectione decipere, ut est in dictionibus *O s* & *H o s*, *A r s* & *M a r s*. Commutatione ut fit in verbis *D o s* & *M o s*, quæ similia sunt. In fine autem adiectione, ut *E s s e t* ad *E s s e*, & commutatione ut *A m a r e m* & *A m a r e s*, quod provenit ex casuum inflexione. Potior tamen frequentioris usus, quam rarioris habenda est ratio: siquidem credibilius est verba repetita ex illis esse, quorum natura est, ut crebrius repetantur, cuiusmodi sunt, quæ supra memorauimus, quàm ex eorū numero, quæ minus crebro solent incidere, cuiusmodi sunt hæc, quæ possunt initio & fine adiectione decipere. Quare nec minus hæc observatio poterit usum præstare, nam sicubi interdum eius causa lapsus sit, ex alijs regulis poterit faciliè error emendari. Verum tutior ratio est, ut medijs dictionibus, nam utrunq; & hoc modo posset euenire, ut fieret adiectio causa numeri, ut fit in *A m a r e n t* & ad id, quod est *A m a r e t*, & aliter in *M o n s* & *F r o n s*, ad id, quod est *M o s* & *F o n s*, & commutatio causa analogiæ, ut fit in *F r o n d i s*, & *F r o n t i s*. Alia ratio est, ut vocales obseruetur, hoc verò fiet, si qui magis repetuntur characteres dignoscantur, eos verisimilius est vocales esse, quarū natura est, ut frequētius scriptū ineant. Ijs in hunc modū à ceteris discretis, supererit ex consonantiū geminatione ociosos characteres venari, nā qui geminatas præcedent consonantes, cum vocales nō sint, proculdubio erit affirmare ociosos esse. Potest idem dici de ijs etiam, qui sequuntur, sed ratio deciperet in liquidis *L* & *R*, quarum notitia si elici poterit, nihil erit amplius, quod dubium faciat. Ad hoc etiam conferet,

feret
bun
xim
con
sona
coni

S
ra
n
rit q

300
DU
PL
LV
VC
Σ
HN

Hic
quo
dere
verb
mod
min
obse

feret, si obseruatis characteribus, qui magis frequentes obuiabunt, reliqui, qui minimè primum de numero literarum eximentur, nam licet regula possit decipere, vt pro ijs ociosis consonantes minus frequentes tollantur, tum ex aliarum consonantium & vocalium notitia, in interpretando facile per coniecturam error corrigetur.

CAPVT. XIII.

De hoc scripti genere interpretando exemplum.

SEd vt hæc facilius intelligantur, adhuc exemplum afferam vt superiorem ordinem sequamur, ne quid ad materiæ obscuritatem luminis deesse videatur. Exemplum erit quod in eodem loco superiori volumine adduximus.

ΣΔΥΧΛΠΘΚΒ ΙΣΕΥΛΚ Φ
 ΔΥΑΔ ΘΕΟΟΖΜΠΠΠ ΛΥΕ
 ΠΠΥΛΑΤΑ ΙΛΚΣ ΔΑΠΘ Φ
 ΛΥΧΛΓ ΧΤΑΙΠΟΛΘ ΙΛ
 ΥΟΖΥΠΥΑΖΙ ΣΛΣΠΠΥΑΛΕΣ
 ΣΙΑΕ ΛΑΖΟΖΙ ΙΟΠΥΧΣ ΧΣΤΔ
 ΗΥ ΣΤΑΠΠ ΥΠΠΔ ΛΣΠΥΗ

Hic si characterum terminationes sequimur, decipiemur, quod ex consequentibus regulis, & experimento licebit videre: siquidem vnum tantum ociosum deprehendemus, nā verbum, quod in hac desinat, vix vnquam est in vsu, & huiusmodi vix alterum, aut tertium reperitur, & proinde numerus minime liqueret, quia verò consonantium, & vocalium nexū obseruare perdifficile est, eā cōiecturā omitto, quare superest

certius argumentum ex numero figurarum deprehendere, ex his igitur quod duodetriginta numerentur, liquido apparet, octo vel decem ociosas esse, sed credibilis est octo esse, duarum enim literarum Y & Z rarissimus est usus: in hunc modum hoc scripti genus per coniecturas licet cognoscere. Porro dignoscendi eiusmodi characteres habebitur coniectura primum, quod in sexta dictione, quæ eadem videtur cū ea, quæ est quarta ab vltima post similes hæc figura E, & ante alteram diuersa huiusmodi H. Vnde existimare par est vtramque ociosam esse. Octauo præterea loco characteres sunt aliquot dictioni duodecimæ à prima, & tertiæ ab vltima similes, iuxta quarum primam talis character est initio A prope alteram rursus initio diuersus in hunc modum X, & apud tertiam huiusmodi alius S. Vnde colligi potest eos vanos & superfluos esse, nisi verba eadem non essent, nec idem ethimon, sed dissimilitudine, quæ est cum reliquis, in calce primæ dictionis nihil potest affirmari propter casuum inflexionem, quæ variatur. Ex vocalium insuper obseruatione coniicitur in septima dictione, characterem qui sequitur primum & alium, qui penultimus est, quod neuter vocalis esse videatur, ociosos esse, siquidem ambo geminam sequuntur consonantem, quæ est vocalium natura, alioquin penultima figura potest videri esse liquida, characteres sunt F & I. In quarta etiam dictione, quod proxime geminam consonantem vtrinque figuræ apparent, quod vocales non videntur, iudicare planè est, primam, quæ hæc est B superfluam esse, nam altera creditur esse liquida. Ex alijs coniecturis colligi par est, has omnes figuras in toto scripto ociosas esse.

E H A X S F I B. Ijs de medio sublatis, scriptum
perinde ac si character esset tantum per-
mutatus interpretabi-
tur.

CAPVT XIII.

Quomodo reliquis occultandi doli huiusmodi scripti sit occurrendum.

VT diximus solent magnatum scribere compendiosum scriptum sic accommodare, ut perpaucae toto scripto videantur, & verba quemadmodum in vna significatione, sic in alijs eadem figuræ diuersis potestatibus functæ, sibi pariter respondeant, huiusmodi doli sic erit occurrendum. Si pauci videbuntur vniuerso scripto characteres, eis frequentissimarum consonantium & vocalium potestates ascribantur, quibusuè in scribendo minus carere possumus. Præterea si ambiguus erit sensus, literæ quæ hanc ambiguitatem parere possunt sunt I & E, A & O, B Q, P F, D C, & huiusmodi reliquæ, quas plerunque rarius & crebrius solere syllabis & dictionibus interuenire, superius memorauimus, harum enim altera alterius vice fungi potest, ut infra parebit exemplum. Scriptum sit tale.

Λ υ Δ Λ Λ 2 Π κ Λ Δ Λ Λ 2 κ Λ Δ

Nos si substitutis characteribus priorum potestas assignabitur, dicet E T Q V E R I M V S V E R M E S, at si Λ i, υ s, 2 n, Π e, Δ t κ c, potestas assignetur, dicet I s Q V I N E C V T V I N C I T, & multum diuersa prodibit oratio, sic & multæ poterunt eisdem characteribus accommodari sententiæ. Poterit autem vera cognosci, vbi nullus literarum incongruus ordo, vel inordinata verborum compositio conspicietur. Multi sunt quoq; doli, ut superius recensuimus, quos omittimus, cum facilius quàm scribi possit ab huius disciplinæ parum exercitatis possint interpretari. Nunc ad alia transeamus.

CAPVT. XV.

De orbiculari simplici scripto, & rationes quibus deprehendi possit.

EXPOSITIS rationibus quibus permutatus character cum reliquis fraudibus, quæ inde possent emanare, quasi cum tota familia tolleretur, proximum est, ut eorum, quæ in secundo volumine tractata sunt, seriem prosequamur, idem in scripto, quod orbiculare dicitur, quia ad Rotam componitur præstare: quapropter quemadmodum superioris generis sunt formæ primum de simplici, unde & reliqua emanant, dicendum videtur. Sed scripti primum quomodo deprehendantur rationes & coniecturæ, oportunum erit iudicare. Primam itaque coniecturam dabit plurium similium characterum se inuicem sequentium concursus, tum principio, tum in fine, tum in medijs dictionibus, quod orthographia non patitur, nam neque à geminatis consonantibus inchoari, nec in easdem geminitas cadere, nec plures duabus medias habere verbum aliquod contingit, porrò trium vocalium initium in verbo tantum V V V L A reperitur. Cæterum inchoari, mediari, & finiri etiam à duabus tantum euenit, alioquin plurium concursus ex rotæ reuolutione, & ex inde potestate permutata prouenire consentaneum est existimare. Huius rei pariter argumentum dabit plurima modo in vno versu figurarum repetitio, modo earundem rarissimus occurus, ut vix interdum ad tertium, vel ad quartum versum semel repetantur. Solet enim ad coniecturam accedere finalium characterum numerus si plures sint, quàm ratio permittat, quæ omnia nusquam in alio scripti genere solent euenire.

HV
tur
scri
rius vid
pretem
expedie
tiones,
hîc priu
scernere
tium vo
lam dep
interpo
ex frequ
quod in
rem lice
cturas,
(quod
quiri po
crebra n
dem ali
charact
ut inde
licet ha
prouen
charact
totidem
statem
sus, qu
charact
re pens

CAPVT. XVI.

Quomodo hoc scripti genus interpretetur.

HVIVSMODI coniecturis scripti genus affecuti, sequitur characterum potestatem aucupemur. Porro hoc scribendi genus, quia multo difficilius, quàm superius videtur, multo etiam cautiorem, & sagaciorem interpretem exposcit, nihil enim hîc, ex his, quæ vbi obseruari expediebat poterit adiuuare: sed longè aliæ quærentur rationes, & multum diuersa est via interpretandi. Non enim hîc prius vocales & consonantes ex repetitione proderit discernere, non ex consonantium geminatione comitantium vocalium notitiam confirmare, vel liquidarum sequelam deprehendere, non ex initijs & finibus, & verborum interpositionibus consonantes & vocales dignoscere, non ex frequentia & raritate, non denique ex alio argumento, quod in superiori scripti genere poterat adiuuare, singularem licebit hic characterum notitiam venari, sed alias coniecturas, aliaque argumenta ad id quæri conueniet, nam licet (quod non fit) characterum potestatem semel hoc modo acquiri posset, nec dum tamen res satis esset adiuumento in tam crebra muneris permutatione, vt vix vel in longa epistola eadem alias potestas restituatur. Primum ergo diuersorum characterum, qui in epistola sunt, haberi numerum oportet, vt inde quantitatis nostrarum literarum notitia eruatur, nam licet hæc coniectura posset frustrari, quia tamen rarò aliter prouenit, nullo modo est negligenda: quemadmodum enim character vnus plures potestates repræsentat, fit pariter vt totidem characteres, non plures, quàm vnius literæ potestatem obsoluant, eoque modo plurium functionum excessus, quæ modo vni characteri tribuuntur, mox plurium characterum diuersitate, vno tantum fungente munere pensatur, nec repugnat, quod significantes interdum
notæ

notæ significatarum literarum numerum excedant, vel ex aduerso, vtpote si vna figura trium literarum, quæ initio sunt, potestatem habeat, quemadmodum fieret in DEFICIO, & mox earum quælibet DEF vnus, vel duorum tantum characterum figuris signaretur, & aliter vt si vnus character duas habeat potestates, vt esset in primis literis verbi DEBEO, quarum quælibet tribus characteribus notaretur, siquidem in alterutris numerus diminutus, alias in alijs characteribus adimpletur. Vnde est colligere, sic ferè semper euenire, vt mutua pensatione nostrarum literarum numerus characterum quantitati respondeat. Ad hoc itaq; scripti genus, vnus primum modus afferri potest, cuius tamen mixtu, tota interpretandi ratio sustentatur. Initio igitur partes quæri, & seligi oportet, quas peculiari aliqua re magis conueniat notari, vtpote si vel plures ibi characteres vna similes tum initio vel fine verborum, tum in ipsis medijs concurrant, vel terminent præcedentia, & inchoent proxima, vel certè tertio, aut quarto loco, aut aliter, modo non nimium distent, aut in alias dictiones transeant repetantur, nam sic difficilior esset verbi coniectura, super quo tota interpretandi moles innitetur, vnde si initio peccatur, in toto etiam progressu errorem sequi necesse est, vt vix vlllo pacto ab eo inde liceat extricari, quare verbum ad hoc facilitate aptum quærendum est, in quo inueniendo tanto cautionem, & sagaciorem esse conuenit, quanto si in eo peccatur maior inde labor potest prouenire. Eiusmodi erit, si iuxta alphabeti seriem tot statim proximæ literæ succedant, simile seruabitur in spacijs, vt si similes distabunt, mediarum literarum numerus consideretur, & verbum quærat, in quo literæ sint, quæ pari ordinis interuallo in alphabeto disponantur: ac similes in scripto procedunt, & tot ibi mediæ numerentur, quot hic dissimiles videbuntur, ea, quo pluribus constabunt literis, eo maiorem vtilitatem importabunt: nam prima fronte plurium
inde

inde simi
ra fuerint
potissimu
præstabu
exempla.
erit, vt fie
DIVM, n
tim sequu
merus &
verò dicti
vt DAM
in diction
mum L
elemento
hic tantu
in diction
dictione
spicientur
& proxim
TV A, vb
alphabeti
libus illæ
tius inter
tet, vt supe
itaq;, siue
termisiss
aut altero
supernotal
obuiaueri
ti series, q
protrahet
illam cad
phabeti p

inde similitum poterit haberi notitia. Verum eiusmodi si plura fuerint, poterit ex consequentibus indicari, quod ex illis potissimum scriptum sit, hoc characterum ordo & numerus præstabunt. Sed ut res clarius fiat, de singulis subijciam exempla. Primum itaq; plurium similitum initio occurfus erit, ut fiet in tribus literis verborum DEFICIO, & STDIVM, nam utroq; literæ iuxta alphabeti ordinem se statim sequuntur, verum ne inter utrumq; ambiguitas sit, numerus & ordo similitum controuersiam dirimet, intra ipsas verò dictiones ut ONOPHRIVS, & FASTVS, in fine ut DAMNO, & PASTV, distabunt verò similes ut fieret in dictione LENO, & in verbo AVIDVS, ibi enim primum L tantum distat ab N, & rursus N ab O ordinis elementorum ratione, quantum similes inter se distarent, & hic tantum interest inter A & D, quantum inter similes in dictione LENO, una E media collocatur, & rursus in dictione AVIDVS, duæ literæ V & I, inter easdem conspiciuntur. De similibus, quæ verba præcedentia terminent, & proxima inchoent figuris, exemplum erit in verbis ARSTVA, ubi quod quatuor literæ, quæ primam A sequuntur, alphabeti ordine sibi mutuo succedunt, in tali scripto similibus illæ characteribus notabuntur. Hæc sunt, quæ pro totius interpretationis fundamento primum constitui oportet, ut super eo tota interpretandi moles construatur. Initio itaq;, siue quæ assimilantur figuræ simul concurrant, siue intermissis spacijs distent, cognito ex his, quæ dicta sunt, uno, aut altero verbo sua singulis characteribus literarum potestas supernotabitur, & quoties mox illi characteres rursus obuiauerint, obseruabitur, tum superiorum notitia alphabeti series, quasi ducto filo ex ea litera sumpto initio, eousq; protrahetur, quousq; alia similis reperta sit quæq; litera in illam cadet, eius illi potestas assignabitur, eo tamen usq; alphabeti processus progredietur, donec ad nouissimum ele-

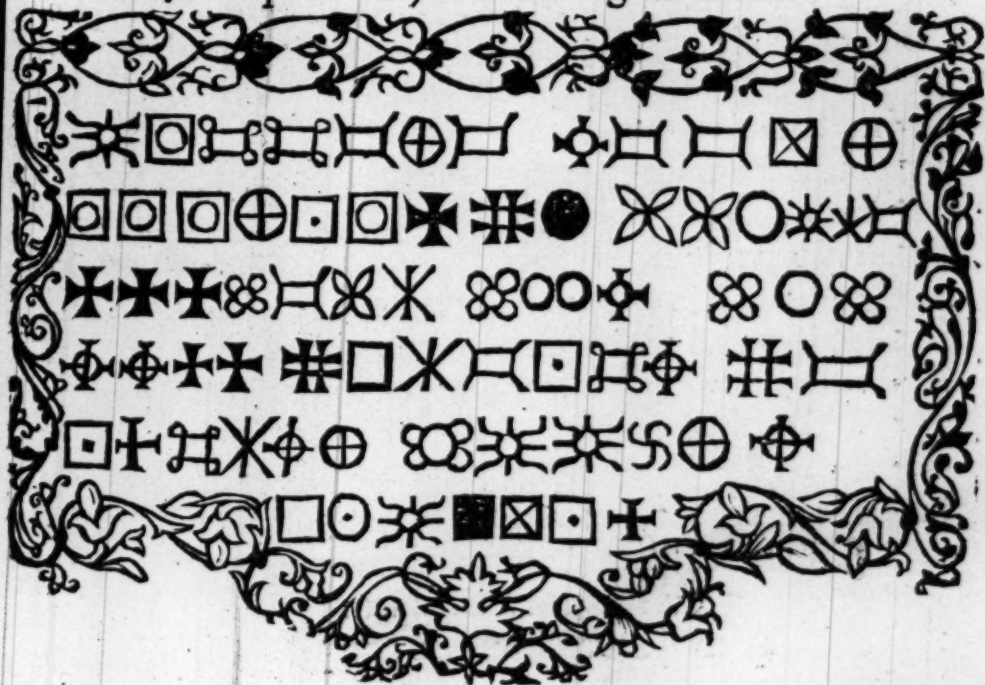
mentum peruentum sit, tum in numerando rursus à primo initium fiet, & idem postmodum ordo seruabitur, sed si diminutus vsualium literarum numerus fuerit, earum potior habebitur ratio, quas credibilius erit potuisse prætermitti, & ex aduerso utpote quibus vel magis vel minus carere possumus: quæq; frequentiores, & rariores esse soleant. In hoc tamen scripto nos X, magis quàm Z duximus relinquendum, idē mox per totum scriptum seruabitur, eadem etiam cura & diligētia in cognitis alijs eiusdem dictionum figuris erit procedendum: & sua singulis similibus potestas in hunc modum assignabitur, quod si à tergo aliæ figuræ similes relictæ sint, cum ad eius ordinis postremam ventum erit, discisso ibi literarum filo, eo redditus fiet, vnde antea factus est progressus, & exinde facto rursus initio ab ea litera cōuerso tramite procedetur, donec ad nouissimam similem veniatur, eiusmodi totum scriptum erit videre, vt præter prima verba, quorum possit integra haberi notitia, alioquin vno, aut altero caractere incognito, quod ex casuum inflexione proueniret, aliorum nonnulli tantum characteres superposita potestate signentur, illo in hunc modum parato, eodē penē ordine procedetur, vt a faciliiori interpretandi ratione denuo progressus fiet. Verbum itaq; eligitur, in quo plures characteres conspiciui facti sint, & ex cognita notarum potestate, & syllabarum nexu, reliquis solerti iudicij existimatione sua munera tribuentur, vt verbum stet, quod esse verisimilius sit, quàm quoduis aliud. Hoc effecto eadem cura in reliquo erit procedendum, nempe vt ad similes semper eodem nostrarum literarum tramite ductus fiat, idq; peragendum, donec totum, quod erit clausum referetur. Ad hæc alia ratio accedit, quia raro euenit in scripto, præsertim paulo diffusiori, vt non idem verbum repetatur, obseruetur an aliquod huiusmodi cognitum sit, vel integrum, vel ex parte, hoc autem primum sciri poterit ex similium coniectura, utpote si totidem in illa dictio-

diſtione ſimiles, & idem interuallum, mox recto verborum nexu confirmari. Verum prætermiſſum nolo, hæc, quæ dicta ſunt non ad aliam, quàm ad ſimplicem Rotæ compoſitionem pertinere. Circa hæc in tali genere ſcripti erit interpreti diligenter attendendum, & non parum accuratè elaborandum, nam ſi aut initio aut in progreſſu calculum deuiauerit, neceſſe eſt errorem ſequi, perinde ac ſi labyrinthum ingreſſus, fili ductum, quo regredi poſſit, vnde factus eſt aditus amiſerit, ita vt quo vltèrius procedet, eò perplexioribus vijs implicetur, vt deſperare proprius ſit, quàm tot circumflexos aliquo modo poſſe nodos explicare.

CAPVT. XVII.

De ſimplici orbiculari ſcripto interpretando exemplum.

SE D vt clarius, quæ de hoc genere ſcripti dicta ſunt, agnoſcantur, ac ſimul vt ordinè hæcenus ſeruatum proſequamur, exemplum ſubijciam. Illud igitur tale ſit.

Primum itaq;, vt quæ in obseruationibus dicta sunt, suo ordine experiamur, viginti diuersos in epistola characteres agnoscimus, vnde conijcimus è numero nostrarum literarum aut X, aut Z fuisse sublatum. Initio igitur quia tertium verbum ceteris insignius occurrit, in quo tres primum similes statim sequuntur figuræ, & mox quarta duobus interiectis spacijs illud videtur eligendum. Si per coniecturas verbum querendum est, quod ad hos characteres, seruata trium literarum analogia, quæ sese statim initio sequuntur, & mox alterius, quæ tertio ab vltima earum loco ponitur, accommodari possit, non aliud illis notatum videbitur, quam DEFICIUNT, DEFICIENT, vel DEFICIENT, & STVDEBUNT, vel STVDEBANT, literarum numero characteribus non repugnante, ex quibus alterutrum verum deprehensuri, ex consequentibus primum verbū scriptum agnoscimus, in altero enim non sequitur literarum nexus, quod vt palam fiat non grauabor indicare: nam si à quarta illius litera D, retrogradus literarum ordo ad aliam similem producat, quæ est in fine verbi Z, vel X potestas in illam cadet, sed ex prima clarius patet error, quàm vt demonstrari opus sit, siquidem nulla dictio est, quæ ea litera terminetur, de altera verò dici potest, etiamnum in calculis erratum esse, nam verba, quæ in eam literam cadant, rarissima sunt, & ea proinde parçissimi vsus, vnde credibilius est alterum verbum esse, quàm illud, cuius indicio ducti in rem rarissimam incidimus. Superest in eo verbo tertius character ab vltimo, V ne sit, an A potestatem habeat videre, quod ex figura licet agnoscere, siquidem ductus ad similes proximas, quæ initio sextæ dictionis sunt, illegitimum literarum nexum, vt L, M, N, sibi statim succedant, vt verbum sequi non posset. Idem dicendum erit, si ea litera, de qua ambigitur E futura sit, vt DEFICIENT verbum sit. Siquidem P Q R sese statim sequuntur, quod syllabarum nexus non patitur: ex his ergo conie-

coniecturis licet citrà controuersiam concludere, non aliud ibi verbum notari, quàm DEFICIENT. Cognitis in hunc modum pluribus characterum formis, restabit quasi iactis fundamētis omnem interpretandi ædificationem superstruere, hic igitur modus seruabitur. Initio quia primis figuris huiusmodi per totum scriptum aliæ duæ similes occurrunt, quarum altera secunda primæ dictionis est, altera prima penultimæ, vnde diuerso tramite ad eas procedendum est, ad vnā ipsius perducī primum, deinde ad alteram progredi oportet, vt ante ad dextram, mox ad sinistram tam scripti, quam literarum ordinem flectamus, ab ea itaq; figura, quæ quarta est ab vltima cogniti verbi, literarum alphabeti ordo ad similem ducatur, quæ est in penultima, ab ea litera sumpto initio, quæ fuerit assignata, M potestas in eam cadet, quare illa supernotabitur, hoc cognoto caractere eodem facto redditus, vnde ante digressio facta est, & iterum facto initio ab assignata literæ potestate (quia ad alteram conuersus alphabeti ordo perductus, illam O habere potestatem indicat) ea supernotabitur. Succedit his proxime character, cui I potestas tradita est, ad primam sibi similem, quæ dictionem, quæ præcedit proximam terminat, ducto filo alphabeti ordine retrogrado, cuius E potestatem indicabit, & pari ratione seruata, mox alia huic similis quæ nouissimæ primæ dictionis adhæret, V sibi potestatem vendicabit. Eundem ordinem sequuti, quintum characterem dictionis, quæ decima collocatur, quod illi assimilatur, cui C potestas assignatur R, & mox quartum penultimæ I esse deprehendimus. Eadem ratione tres figuras, quæ sextæ dictionis initio ponuntur H I L, & quæ nono loco vltimæ sunt D B, & quæ tertio ab vltimo totidem R & T, & quæ demum penultimi ordinis nouissima est, E fungi munere videbimus. Quæ figura quia superius, & multarum proinde literarum notitiam parit, eam fœcundam ex merito nuncupamus in eum.

medium per penultimam eius verbi figuram, *similium*, quæ sequuntur poterit officium agnoscere, ut primam quintæ dictionis à postrema T, mox aliam quartæ E vim habere cognoscemus, vltima quia nullius nobis notitiam detegit, quod illi similis nulla sit, à nobis sterilis appellatur. Explorata in hunc modum multarum literarum potestate aliarum dictionum cogniti aliquot characteres conspicientur, aliorum verò non. Post hæc igitur priorem ordinem æmulabimur, ut eam dictionem eligamus, cui plures nobis figuræ conspicuæ factæ sint, ut inde faciliorem verbi coniecturam assequamur: eiusmodi verbum erit, quod sexto loco ponitur, cuius trium, qui initio sunt characterum notitia habetur, si coniecturam sequimur nullum aliud verbum ad eius literas, quàm vnum, cuius ethymon ab hilaritate provenit, seruatō literarum numero accommodari posse conspicientur. Verùm casuum inflexio circa penultimam literam ambiguitatem faciet, quæ ex quinque vocalibus potissimum debet conferri, quod ex consequentibus licebit deprehendi. Primo A non esse arguimus, quod in duas, quæ quartam ibi dictionem absoluunt, L M potestas caderet, quod est absurdum. Idem de E & O dicitur, siquidem inde eadem P Q, vel B C esse sequeretur. Ex his superesset tantum de V, & I dubitare, quia satis non videtur constare: Siquidem quod vtrinque proveniret, stare potest, vel verbum esse H I, vel T v. Sed hoc nihil obstabit, quo minus ad reliqua transitus fiat, nam eius figuræ raritas, quæ ambiguitatem parit, minus in reliquum impedit. Initium ergo progressus à nona figura, quæ tergemina sequitur, & A retinet potestatem, fiet, ex ea primum colligo superiori ratione servata, illi similem, quæ initio statim sequentis verbi collocatur E vim habere, mox alias duas proximæ dictionis I & M, & deinde mediam vltimæ V. Idem præstabit & alia figura, cui R munus

mus
dini
mod
secu
prim
gnos
nam
taqu
M,
tiam
stenu
rum
bum
tum
conic
test r
chara
prim
go su
haber
bis vi
re,
fit po
O po
guræ
quæ f
dictio
cogn
dentu
nisi a
desit
ius in
to loc

mus assignatur, eius enim beneficio, primum decimi ordinis, quartam O, deinde ultimam proximæ T, postmodum conuerso ordine præcedentis ultimam M, & secundæ dictionis tertiam & quartam O P, & ultimam primi verbi, & eam quæ tertia est ab illa M & L cognoscimus habere potestatem. Restat tantum ultima, nam quæ præcedimus in ambiguo relinquimus. Eius itaque indicio tertiam dictionis, quæ quinta est ab ultima M, & ultimæ primam I, demum quintæ dictionis tertiam retrogrado ordine rursus I esse deprehendimus. Hætenus duarum dictionum beneficio multorum characterum notitiam habemus, proximum est huic ad alium verbum venire, quod vt integrum cognoscatur, vnus tantum literæ, quæ media est, potestas desideratur, eam ex coniectura supplere licebit, non enim alia, quàm A potest restitui, vt verbum integrum sit I A M. Noua huius characteris notitia quatuor similium munera detegimus, primum enim nouissimum O, mox duorum, quæ à tergo sunt S & T, & quintæ dictionis primum E vim habere comprehendimus. Hinc digressis proximum nobis videtur ad dictionem, quæ tergo inhæret, deuenire, cuius ad integram notitiam vnus tantum literæ deficit potestas, quæ nouissima est, illi non aliam, quàm O potest suppleri, vt E S T O verbum sit, huius figuræ beneficio C tantum literæ notitiam colligimus, quæ secundi verbi initio collocatur. Instant præterea duæ dictiones, in quarum vtraq; vna tantum litera superest, vt cognoscatur. Sed quoniam hæc, quæ dicta sunt, satis esse videntur vt reliquum interpretetur, & imponendus finis esset, nisi ambiguitas trium characterum restaret, proinde ne quid desit ijs, quæ dicta sunt, proprius videtur verbum capere, cuius indicio illorū notitia haberi possit, illud erit, quod quinto loco ponitur, integro enim verbo cognito ex structura facile

facile erit cognoscere, vtrum eorum potius iudicandum sit; haftenus enim vtrumque stare posset, vt **H I** pronomen ad praecedens verbum referatur, & **T V** ad illud, quod est ab eo quarto loco positum, ea itaque litera, quae verbo illi defit, quia non aliam vim, quam **N** habere videri potest, vt **ENIM** aduerbium sit: tollitur ambiguitas ex eius literae, quae quintam sequitur in sexta dictione, & duarum, quae dictionem absoluunt, vt ibi **H I L A R I S** nomen sit, hic verò pronomen **T V**. In hunc modum maiori scripti parte explicata, restat finem imponere, in reliquum enim idem modus seruabitur, res enim satis perspicua est, vt vel à quouis possit intelligi.

CAPVT. XVIII.

Quomodo continuati orbicularis
scripti partes discernan-
tur.

SEQVITVR vt de huius generis continuato scripto quæ admodum partes secernantur non nihil afferamus, nam coniecturas tradere quibus illud cognoscatur non opus est, satis enim ipse oculorum sensus, vt superius in simili forma scripti dictum est, poterit indubitatum argumentum dare. In hoc, ad ea, quae ibi dicta sunt, lectorem remittere satis commodum videri posset, nisi propria nonnulla, quae ad hanc rem spectant praetermittere non videretur oportuno, hoc itaque primum admonebo, vt quæ admodum ibi factum est, pari ordine procedatur, nempe vt similes inter se partes obseruentur, habita tamen analogiae ratione in permutatis characteribus, quibus idem videbitur significari. Hoc etiam similium figurarum, quæ sese statim sequantur obseruatio praestabit, praesertim si plures duabus

duabus illæ sint, siquidem discretio aut ante primam cadet, aut post illam, aut post alteram, aut post tertiam, parcissime aliter euenit. Idem etiam, si non plures duabus illæ sint dici poterit, vnde arguetur, aut inter eas partium esse discrimen, aut in prima verbi initium esse, aut illud in nouissimam cadere. Si verò plures tribus sint, primum medium verborum discretionem fieri necessario colligetur, mox præcedentem primam verbum terminare erit magis consentaneum. Eiusmodi coniecturas aliter tractari non licet, nam recte diffiniri nullo modo possunt, proderunt tamen, licet luminis omnino claritatem secum non afferant, illam certè postmodum eorum beneficio nanciscemur. Siquidem cum ad experimentum ventum sit, si error admissus erit, nexus literarum cum stare non possit erit indicio. Verum nolo prætermisum, sicubi in paucioribus dubitabitur, de quibus statim diffiniri non possit, vt minori cum labore veritas eruatur, ad regulas semper, quæ magis catholicæ videbuntur, vt parcius fallant debere recurri.

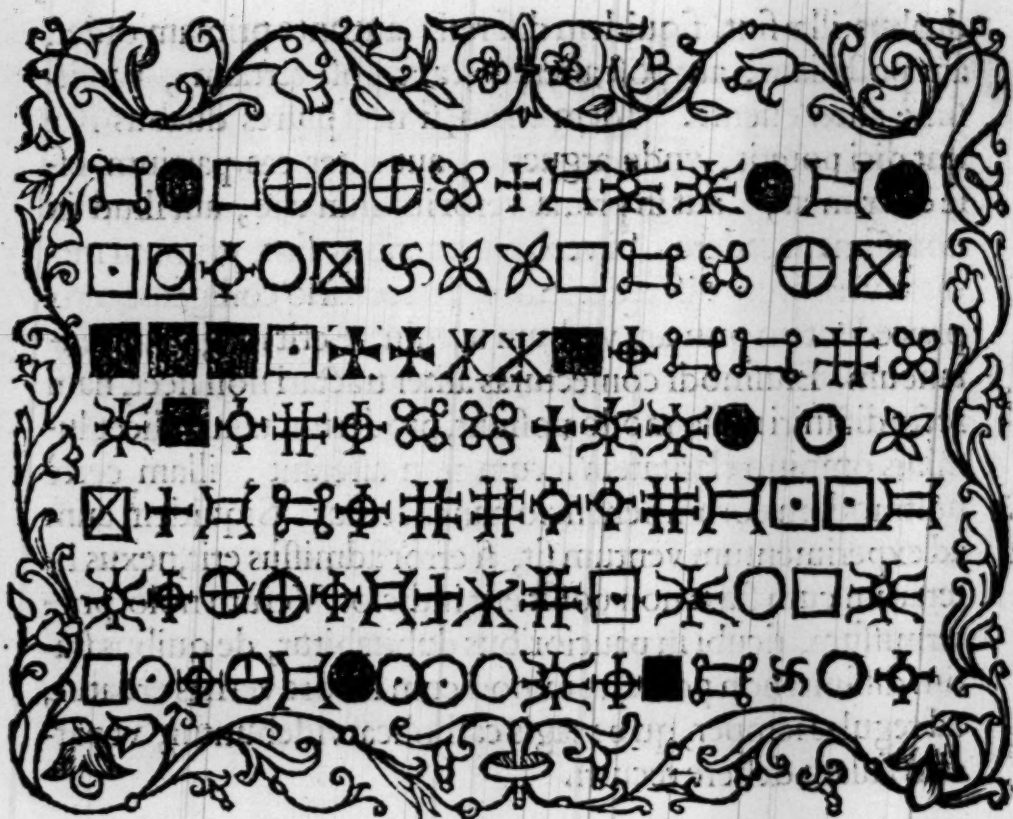
CAPVT XIX.

De continuato orbiculari scripto interpretando exemplum.

N VNC autem quomodo orbiculare continuatum scriptum interpretetur, exemplum tradere videtur oportunum, difficillimis enim in rebus nulli aut labori, aut diligentia parcere semper consentaneum existimaui. Exemplum sit tale.

B b

Primo

Primo tres sibi similes, qui videntur characteres etiam paulo post sequentibus verbis implicari, coniecturam nobis replicatæ dictionis indubitatè præstabit. Primæ ergo initium ex scripti initio, finis verò post characterē, qui similes illas sequitur erit, vt sit penultimus ter replicatus, idq; ex sequenti diuerso characterū ordine conijcimus, erunt septem literis dictiones, lineis ergo intercidimus, vt ab alijs separemus. Præterea, quæ secundam hanc sequitur dictionē ex illius primò & secundo duplicato caractere, etiam paulo post sequenti dictioni characterum analogiam congruere videtur, initiam igitur ex inuentæ iam dictionis fine, finis verò ex secunda dictione, cum duæ similes sequantur, lineolis ab alijs sex illas literas sequestramus. Tandem duæ similes, cum dissimili præcedent & etiam sequenti, ter quater scripto replicari videntur, coniecturis quas sæpe diximus, ab alijs eligemus, sic aliquibus iam cognitis

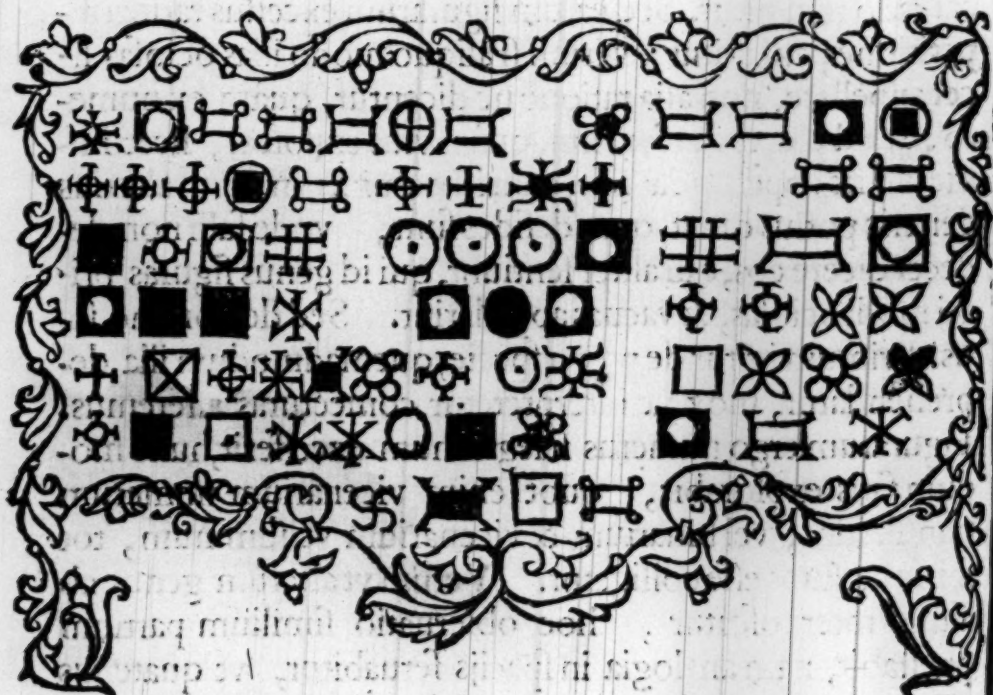
cognitis facile scriptum totum interpretabitur.

CAPVT XX.

Duos esse modos orbicularis compositionis, quæ pluribus, quàm alphabeti numerus exposcit characteribus implicatur, tum primus quomodo deprehendatur, & interpretetur.

HI s, quæ dicta sunt, succedit auctior characterum numerus, quàm alphabetum habet, vt id etiam ad obscuritatem conueniat. Eius generis duæ formæ sunt, vt proximo volumine dictum est, altera enim est, cui id genus characteres à Rotæ dispositione accommodantur, altera in quam aliundè asportantur, vnde initio discrimen interutranque ex eorum effectū colligere est, quod prima, & si paucioribus figuris, quàm antea implicatur, nulla tamen earum munere vacabit, nec verbum aliquod pluribus, quàm exposcat ratio notabitur. Sed earum figurarum excessus rariori repetitione pensabitur: verum si aliquo modo illas ociosas licet appellare, non alia ratione sic dicentur, quàm ex numero, quòd plures in Rota sint, quàm vsus exposcat, licet immeritò sic appellandæ sint, cum id nominis in aliam alterius generis potius cadat, quæ desides sunt, vnde falli non dedecet dicere eos, qui aliter sentiunt, qui id genus figuras primi modi ociosas, & vacuas appellarint. Sed de nomine satis. Primum igitur de prima specie, quemadmodum illa deprehendatur, mox vt interpretetur coniecturas afferemus. Figurarum ergo numerus si legitimum excesserit, hunc modum satis explorabit, quot enim vicenarium numerum transierint, vel binarium & vicenarium vt summum, tot ibi superfluos esse colligetur. Verum vt alterum genus ab altero internoscatur, hoc observatio similium partium præstabit, nam analogia in spacijs seruabitur, vt quatenus

possit obseruari, interualli similitudo sit, huius formæ scriptum esse deprehendetur. Posset idem etiam de numero characterum dici, nisi interdum casuum inflexio deciperet, non oberit tamen experiri an illo etiam hoc agnosci possit, nam si casuum inflexione numerus variabitur, id ex cōsequentibus deprehendi poterit. Deprehensa scripti forma ad interpretationem superiorum regularum vsus accesserit, perinde etiam est triginta vel quadraginta characteribus notari, ac si nō pluribus, quā oportunis scriptum esset, sic eadem seruetur characterum analogia: Id tamen inter utrunq; modum erit discriminis vt quod supra vigenarium numerū characteres excreuerint, tot retrogrado ordine distabit ab eo vera characteris potestas, in quo vti diximus debita ceciderit literæ potestas, idque in dictionibus paulo distantibus in proximis autem idem erit vsus, quem ante memorauimus. Sed hoc huius exempli experimento clarius liquebit.

Ex

Ex duodetreginta characteribus, qui dato scripto videntur, octo conijcimus esse desides. Prima dictio vti diximus H O S T I V M dicit, T character in tertia ab hac dictione M dabit potestatem, si hinc octo literas in nostro alphabeto ante præterimus C dabit, quæ vera erit characteris potestas. Vltimus character primæ dictionis M, in secundo verbo sine literarum prætermiſſione ex proximitate O & P dabit. Res quia per se clara est, longioribus indulſimus verbis. Posset tamen ne fraus detegeretur numerus non excedere, vt eadem figuræ, quarum est vsus alias vacarent, sed hoc in vtriusque scribentis & amici damnum verti posset, vt ne ille quidem, si nauus data opera non esset intelligeret, quod scriptum sit, quare qui hoc scripti genere vtuntur, ne committant, vt quod vtriusque plurimi interest, amicus non intelligat hunc astum prætermittunt.

CAPVT. XXI.

Quomodo aliter orbicularis compositionis modus ociosis characteribus inuolutus deprehendatur & interpretetur.

RESTAT huic affinis alter modus, in quo superfluis literarum numerus ociosus est, quod nullo literarum munere fungitur, sed dictionibus interpositus literarum & syllabarum nexum conturbat, quare de illo, quemadmodum eiusmodi figurarum numerus cognoscatur verba faciemus, mox quinam illi sint, videbimus. Primum itaque eius rei characterum numerus coniecturam dabit, nam quot legitimo numero supercreuerint, tot ibi superfluos esse arguetur: Hactenus poterit genus tantum deprehendi: verum superest videre quid sit, quod hanc à superiori specie discriminet. Hoc similium partium obseruatio indicabit, si aliqua

illarum analogiam in interuallis non seruauerit, præstabit tamen in ea accurata vti diligentia, ne aliud verbum in eius locum sumatur, & similitudo decipiat, vel alius inflexionis casus sit, vnde posset prouenire analogiæ similibus discrimen. Proderit ad hoc etiam duarum vel trium figurarum similitum, sicubi fuerint, quæ sibi statim, & aliarum postmodum, quæ spacijs relictis succedant nexum expendere, ex priorum enim similitum concursu, quæ in verbi initio fit, & aliarum sequela in eodem verbo spacijs intermissis, siue plures duabus primæ sint, siue plures adhibito accurati iudicii examine deprehendi poterit, vt ille sequi & stare possit. Alibi enim vno tanto intermisso spacio, vel duobus poterit similis succedere, alibi verò fortasse non, quod in primis & nouissimis verborum characteribus facilius agnoscetur. Sic & de pluribus, quod rem ipsam expendenti palam fiet, sicubi igitur vel quia spacia plura, vel quia pauciora sint, non videbitur recte scriptum succedere, ociosos ibi characteres citra ambiguum interiectos esse colligetur. Sed huius rei difficilior est obseruatio, nam rarissimè euenit, vt quot vis relictis spacijs alicuius verbi nexus sequi non posset, & supponetur certæ dictionis vel eorum characterum certa cognitio. Eius rei regulas tradere nimis laboriosum videtur, nam verba non pauciora magno oporteret volumine colligere, atqui hæc ipsa poterunt melius vrgente casu acri interpretis iudicio decerni, quàm ante illum diffiniri, & satis explicari, hæc quibus in verbis huiusmodi characteres reponantur indicabunt. **Cæterum** vt illi dignosci possint, superest videre. Primus ergo modus hic seruabitur, vt si quod verbum ex similitum analogia cognouerimus, in quo characterem vnum vel plures desides videamur deprehendisse, & alibi verbum sit, quod nouissimo loco similem illis habeat figuram, ex ijs, quæ suspicionem habebunt singulis alphabeti series ad eam vsque perducatur, quod si in illam potestas cadet, quæ verbum

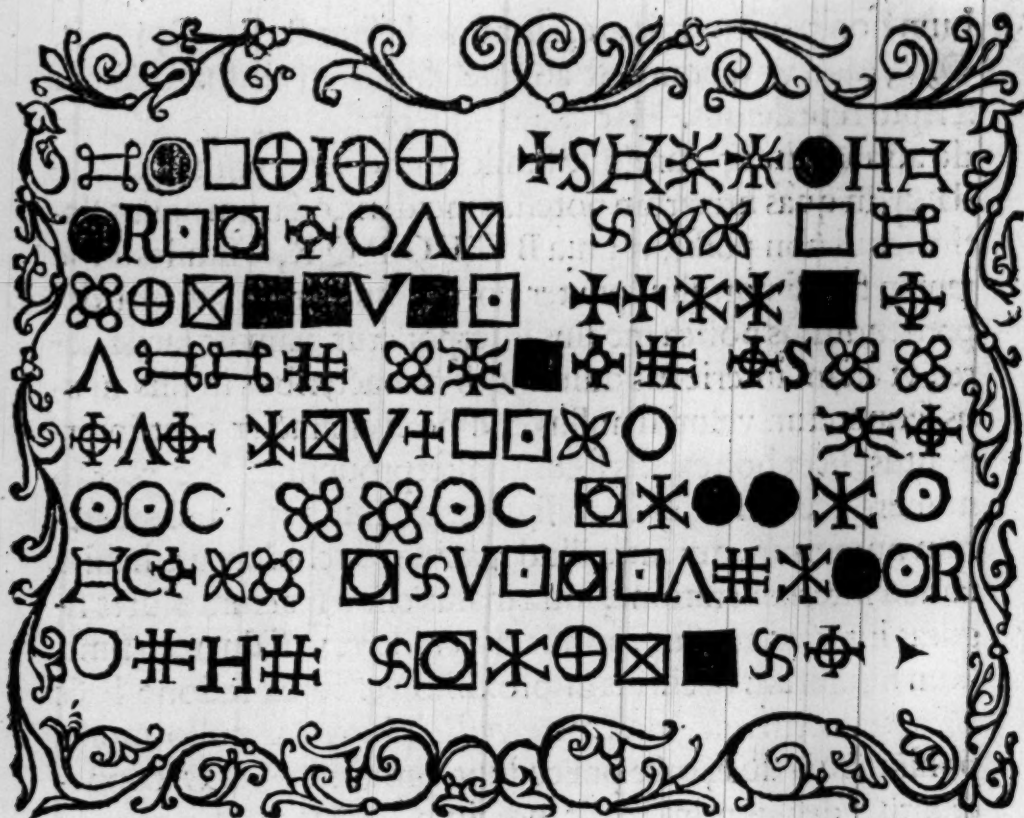
bum non possit terminare, cuiusmodi sunt B, F, G, H, P, Q, Z, eam, vt dictum est absque dubio vti frustratoriam a scripto repellamus. Hoc etiam liquebit si idem alphabeti ordo ad alias duas, pluresque similes initio verbi positas extendatur, in quas literarum potestas inciderit, quarum nexus statim sequi non possit, vt puta B C, F G, P Q R, & similes. Hoc tamen fiet, si non alius præter eorum numerum, quem deprehendimus postea medius interponatur, nam sic facile fieret, vt etiam interiectis huiusmodi characteribus in illis nexus sequeretur, veluti si nullus eiusmodi character esset interpositus, licet hoc ex illis solum posset prouenire, hoc eorum numero reddente, inde colligi licebit, hunc etiam characterum numerum, qui intra illud spacium includuntur, habita tamen interualli ratione, intra maius enim spacium plures figuras interiectas esse proprius erit credere, vt si duarum similium figurarum occurfus in proximo verbo ea ratione P & Q potestatem susciperet, quæ verbi initio stare nullo modo possint, quia duæ, quæ præcedunt, proxime N & O connectuntur, de illis primum sit iudicium. Quare ad interualli primum distantiam earum numerus extimabitur. Quod si etiamnum de earum numero dubitetur, aliarum similium sequela poterit ambiguitatem tollere, vnde partes ad hoc opportunas præstabit elegisse, in quibus propter similitudinem analogiam non difficile sit verba interpretari.

CAPVT XXII.

Proximi scripti interpretandi exemplum.

POTUISSEM exemplum prætermittere, vt hic modus ad superiorum formam deberet accommodari, ne totius illud inculcarem, quod minus videri potuisset necessariū, nisi illud rei difficultas quæsiuisset, illud tamen hoc erit.

Ex

Ex characterum itaque diuersorum numero, qui septem & viginti recensetur, septem prima fronte solum huiusmodi interiectos esse scriptum indicat. Deprehendendi verò illos modus primus erit, quòd ex similium, & aliorum analogia, quam cum prima dictione parem sexta retinet, idem verbum vtrobiq; positum coniicitur, siquidem tres primæ figuræ, quæ præcedunt in vtraq; parte dissimiles sunt, & mox quæ sequuntur similes, vnum verò analogiæ discrimen est, quod figura, quæ inter eas est, vtrobiq; inseritur, in primo verbo post primam similem collocatur, quæ hæc est I, in altera ante tertiam V, vnde illas consentaneum est ociosas esse, & dictiones perturbare, & proinde ex toto scripto repelli debere, & in margilani loco seruari, donec ex illis, quæ consequuntur, certo licebit agnosci desides illas fuisse. Idem obser-

obser-
gesim
dem
bus v
niture
est cr
repet
factur
tauc
tur id
quàm
illis p
chara
analo
illum
re.
analo
xtæ p
ptum
bi fig
beti se
Q po
phabe
inde p
spaciu
stima
D R.
scripti
regula

obseruatur in alijs tribus partibus, quarta decima, & vnde-
gesima, vbi omnes ex tribus constare literis videntur, & ean-
dem analogiæ habere rationem, dolum tamen esse in dua-
bus vltimis, quod in decima ante similes talis figura S po-
nitur, in vltima verò inter eas alia conspicitur H, vnde par
est credere in illis dolum latere, quominus idem verbum ter
repetitum esse videatur, quare oportunum erit, illas, vt antea
factum est excludere. Eadem ratione arguetur verbum o-
ctauo loco positum, cum eo, quod quintodecimo colloca-
tur idem esse, quod non alia re vtrumque differre videatur,
quàm horum characterum interpellatione A C, quare cum
illis paria fieri conueniet, restaret si septem sint huiusmodi
characteres vnum tantum agnoscere, cuius notitiam, si per
analogiam venari non possumus tentari proximum erit, an
illum interuallo cognitarum partium possimus deprehende-
re. Si per coniecturas igitur verbum licebit eligere, quod
analogia assentiente (de quibus facta est mentio) primæ & se-
xtæ pari possit accommodari, **QVESTVS** vtroque scri-
ptum esse par erit affirmare, vnde quod nouissima prima ver-
bi figura eadem est cum prima sextæ dictionis si ducta alpha-
beti serie ad eam similem potestas protrahetur R in illam, non
Q potestas incidet, quæ litera, quia præcedit proxime in al-
phabeto eam, quæ prima est in verbo **QVESTVS**, colligi
inde poterit eam, quæ superest vt cognoscatur, intra illud
spacium mediam collocari, eamque pari ratione par erit exi-
stimare esse, quæ in tertia dictione primam figuram sequitur
D R. Sublatis in hunc modum ociosis characteribus, qui
scripti interpretationem impediabant, cætera ad superiorum
regularum per scriptum dissoluentur.

FINIS LIBRI TERTII.

Cc

IOAN.

IOAN. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI DE FVRTIVIS

LITERARVM NOTIS.

LIBER QVARTVS.

PROEMIVM.

EN E habet, difficillimam operis partem
absoluimus, & obscuras tum deprehen-
dendi, tum interpretādi notas videmur
modos satis tradidisse: nunc id solum
videtur restare, vt labor minor sit illis,
qui in hac disciplina nondum satis pro-
fecerunt, nempe tabularum vsum & ca-
nones exponere. Quod vbi peractum erit, nil relinquitur am-
plius, quo minus huius operis titulo planè satisfecisse videamur,
si priores libri satis probe suo officio functi sunt, & be-
neuolos lectorum animos haecenus promeruerunt. Harum
tabularum vsus ad interpretandum non parum affert adiu-
menti, siquidem dictiones, in quibus vocalium & consonan-
tium variatur positio quāsiuimus: Vnde non modo in sim-
plici characterum perinuatione inueniendi verba, quæ ad
scriptum accommodentur, verum etiam in Rotæ reuolutio-
ne habendæ similium analogiæ, vt quærendis in verbis diffi-
cultas adimatur: Quorum non facillè alioquin subesset recor-
datio. Vbi præstare conati sumus, vt pauca huiusmodi ver-
ba videantur prætermittā, & ea, quorum meminimus re-
cto essent ordine disposita: Neque enim diffiteor aliqua po-
tuisse prætermitti, quæ memoriæ non obuenerant: sed neq;
in omnium recordatione fuit mihi admodum elaborandū, id
nanq; nimis molestum fuisset, alioquin parum necessariū, cui
rei deesse nolimus, ne quid lectori relictum videretur, quod
ad præsentis operis vtilitatem & facilitatē spectare potuisset.

Ratio

Ratio vsus tabularum simplicis permutationis.

DICTVM est suo loco in interpretando vtile esse verba primum seligere, quæ ex paucioribus literis constarent, quod illa interrara numerentur: cuiusmodi sunt, quæ nõ pluribus, quàm quatuor literis conflantur, paucioribus tamẽ vel vna absoluuntur, vt interpretandi initium à facilioribus sumeretur, nã & verba prosequi, quæ plures habent literas, & mihi multo prolixius, & molestius fuisset, & interpreti fortasse parum vtile in iudicando. Difficile enim admodum fuisset ex multiplici verborum numero proprium verbũ accommodari, quod si quis ex similium occasione hoc existimet necessariũ, poterit ad harum exemplũ suas tabulas conficere, nã si in proximis mox tabulis eiusmodi verba recensebimus, hoc præstabitur similiũ analogiẽ causa, alioquin labor prope imensus futurus fuisset dictiones omnes annumerare, & proinde oportuniũ lectorẽ ad dictionarium remittere. Primum itaq; à singularitatis numero inchoabimus, mox ad pluralitatem ordine procedetur. Harum tabularum vsus & dictionũ occurfus non minus proderit literarum aliquot potestatem ignorantibus, quàm eas cognoscentibus: non diffiteor tamẽ consonantiũ à vocalibus paratã habere discretionem, & priorem aliquã literarum notitiam præstare, nã hoc modo in paucioribus esset ambiguitas, & proinde minus oporteret vagari, & consequentium opinio præsentium notitia magis firmaretur, vt certius iudiciũ videri posset. Earum igitur vsus duplex erit modus, alter quem sectabitur, qui consonantiũ & vocalium cognitionẽ distinxerit, vel aliquã verbi figuram cognouerit, alter, quẽ sectabitur, qui nullã harũ qualemq; notitiã haberet, sed à facilitate cõuenit inchoari. Si à cõsonantibus igitur vocales discretæ sint, & restet solã distinctã singulis characteribus potestatem assignare, verba ea quærẽtur, quæ seruata locorũ analogia vocales & consonantes retineant, vt si in verbo quatuor literarum prima & quarta figura consonantes sint, & duę medię vo-

cales, dictio esse possit **D E V S**, in qua consonantes & vocales secundum eandem analogiam concurrunt. In hac tamē proportionē non ita facillē potest verbi certitudo diffiniri, quod eiusmodi plures possint consonantes & vocales variari, quemadmodum in tabulis videbitur: Quare in simili analogia, ut minus laboris sit, aliquot characterum singularem paratā habere notitiā oporteret, nam quo rarior, aut frequentior ea locorum proportio erit, per quā vocales & consonantes disponantur, eo certior, vel incertior erit quēsi verbi coniectura, unde si vocalium, & consonantium positio satis erit, ut eiusmodi analogia & ratio in vno tantum verbo reperiatur, dubitandi omnis occasio tolletur, cum eius rationis proprietas vni tantum verbo conueniat, huiusmodi erit, si in dictione quatuor literarum prima vocalis sit, quia in eum modum vna tantum dictio reperitur **V R B S**, dubitatio ulterius nō procedet, quoties itaq; eiusmodi verbū in scripto occurret, præstabit illud eligi, ex quo certior consonantium & vocalium etiam primo intuitu cognitio haberi possit. Quod si nulla vocalium & consonantium discretio procedet, poterit nihilominus fieri coniectura, licet sic illæ disponantur, ut in eum modum plura verba sint, & proinde minor fuisset futura certitudo, hoc fiet ex similitudine cōiectura, veluti si in quatuor vnius dictionis literis prima & quarta eadem figuræ sint, rursus secunda & tertia similes, ut prouenit in **E S S B**, **E C C B**, **S V V S**, & huiusmodi alijs dictionibus, quæ insigniores, & quarum numerus quinariū vel senarium non excederet, tum enim ad dirimendam earū controuersiam frequentium, & minus frequentium literarū ratio vsum suppeditabit. Nos in his tabulis latini, & vulgati sermonis itali dictiones tantum reposuimus, nam idē in ceteris linguis præstare & prolixitate nimis molestum fuisset, & parum necessarium: quod si occasio postulauerit, ut idem fiat in hispano, vel gallico alioque sermone ad horū exemplar cuius eius idiomatis verba poterit inuenire, eaq; in tabulis disponere.

T A B V-

TABVLA PRIMA.

EX SOLIS VOCALIBVS CONSTITVTA

e	i	o
---	---	---

ex consonantibus non reperitur.

TABVLA SECVNDATA.

EX DVABVS LITERIS CONSTITVTA

Transpositio prima

prima & secunda vocalis.

ea	ij
ei	„io
eo	

Transpositio secūda ex consonantibus nō reperit.

Transpositio tertia.

Prima vocalis, secunda consonans.

	id	oh	vt
ab	„il	os	
ac	in		
ad	is		
ah	it		
„al			
an			
at			

Transpositio quarta

prima consonan, secunda vocalis.

dā	de	„li	dō	„ful
„fa	„fē	ni	„lo	tu
„la	„le	fi	„fō	
„ma	me			
„fa	ne			
	re			
	se			
	te			

TABVLA TERTIA.

EX TRIBVS LITERIS CONSTITVTA

Transpositio prima
trium vocalium

aio	eia	„ iua	oua	„ vai
aue	coo	iui	„ oue	via
aui	eua		ouo	vic
auo	euc			„ voi
				vua
				vuc

Trans. sec. ex trib. cōs. no rep.

Transpositio tertia

Prima & sec. voc. tertia cons.

ais	eam	iam	vah
ait	cas	ijs	vim
aut	eat	ius	vir
	eis		vis
	eos		vix
	eum		vos
			vox

Trans. quarta conuersa præced.

pr. & sec. cons. tertio vocalis.

„ frà	„ die	„ chi	pro
sta	„ tre		sto
„ trà	spe		

Trans. quinta

prima voc. sec. & tert. conson.

abs	est
ars	
arx	
ast	

Trans. sexta. con. præ.

prima, & sec. cons. tertia voc.

„ dai

„dai	„bei	cio	noe	cui
„fai	„beo	dij	„poi	duo
„gai	dea	dio		fui
„hai	dee	fio		„hai
„lai	dei	„mia		hui
„mai	deo	„mie		hic
„rai	„lei	„mio		qua
„fai	mea	pia		que
	meæ	pie		qui
	mei	pij		quo
	meo	pio		sua
	„neo	„ria		sue
	„rea	„rie		fui
	„ree	„rij		suo
	rei	„rio		tua
	„fei	„fia		tuæ
	zea	„fij		tui
		„zia		tuo
		„zie		
		„zij		
		„zio		

Trans. septima

pr. & tert. vocalis. sec. cons.

„aco	edi	ibi	„oca	vna
acu	edo	ibo	„oda	vni
ago	egi	ida	odi	vno
ala	ego	ima	„odo	
alæ	eme	„ime	ora	
„ali	emi	imo	oro	
alo	emo	ira	„ofa	
ama	„era	ire	„oso	
„ame	ero	iri		
„ami		ita		
amo		ite		ani

ani
ano
ara
ari
aro
axe
axi
das
dat
fac
fas
fax
hac
has
his
hos
lac
mas
nam
pan
par
pax
fal
fat
tam

deh
dem
des
det
fel
fex
hæc
hem
lex
mel
nex
per
pes
res
rex
fed
ter

Transp. octaua con. pr.
prima & ter. con. secun. voc.

bis
cis
cit
dic
hic
his
nil
nix
fic
fis
fit
bos
cor
cos
con
dos
hoc
hos
mos
non
nos
nox
ros

cum
cur
duc
dux
fur
lux
mus
nux
pus
sub
sum
sus

aiax
auem
aues
auis

præ
stai

baia
baie
baio
caio
caua
caue
caui
cauo
daua
dauo
faua
faue
fauu

TABVLA QVARTA
EX QVATVOR LITERIS CONSTITVTA
Transpositio prima
Quatuor vocalium.

auia

ioue
ioui

veie
veio
viua
viue
iu-

iuuo

viui
viuo
vua

Trans. sec. cō. pr. q̄tuor cōs. nō repe-

Trans. tert.

(ritur.

Tres primæ voc. quarta cons.

aiax
auem
aues
auis

eius
euam

oues
ouis
ouum

viam
vias
vijs
vuam
vuas
vuis

Trans. quar. c.p. tres pr. cōs. quarta

Trans. quinta. (voc. nō reperitur

Duæ primæ voc. ter. & quar. cons.

præ
stai

fleo
stea

cria
scio
stia

fluo
grue
grui

Trans. sep.

Prima voc. reliquæ consonantes

baia
baie
baio
caio
caua
caue
caui
cauo
daua
dauo
faua
faue
fau

beue
deue
deui
leua
leuo
meio
neue
neui
scui

cioè
dici
diua
diue
diui
diuo
giua
giui
niue
piua

boue
boui
coua
couo
doue

guai
queo
quia

D d

haue

„haue
„laua
maio
nauc
naui
nauo
raia
raie

Transp. nona.

Pr. & vlt. voc. reliquæ consonantes.

abba	ecce	igni	offa	vlmo
abde	agra	illa	olla	vltā
abdo	agre	ille	ollæ	vrbe
adde	agri	illi	olli	vrbi
addo	agro	illò	„onda	„vrla
agna	„elle	immò	„onde	„vrlī
agnæ	„ello	indi	„opra	„vrlō
agni	„ense	ipsa	orba	vrna
agno	erga	ipse	orbe	vrna
agri	„erge	ipsi	orbi	vrfa
agro	ergo	ista	orbo	vrfa
alba	erra	iste	orca	vrfi
albi	„erri	isti	orci	vrfo
albo	„erro		orco	vrfa
alga	„erta		„orma	vrla
„alla	esca		„orme	
„alle	„esce		„orna	
„alli	„esci		„orni	
„allo	„esco		orno	
alma	„essa		„orfa	
almæ	„esse			
almi	„essi			
almo	esto			

alta
alte
alti
alto
ambo
anna
anne
anno
ante
ansa
„apre
„apri
„apro
arca
arca
arci
„arco
arcu
argo
„arma
„armi
armo
„arpa
arra
asto

haud
laus

alta

alta
alte
alti
alto
ambo
anna
anne
anno
ante
ansa
„apre
„apri
„apro
„arca
„arca
„arci
„arco
„arcu
„argo
„arma
„armi
„armo
„arpa
„arra
„asto

orfa
orta
ortæ
orto
ossa
„osse
„ossi
„osso
„otto.

Trans. decima. c. p.
Pr. & vl. cons. reliquæ voc.

haud
laus
beas
bees
beat
beet
deam
deas

dijs
fiat
fiet
boas

duas
duos
suam
suas
fuis
suos
de-

deis

deos
deum
deus
meam
meas
meis
meos
meus
reor

fuus

Transpositio vndecima
pr. sec. & quar. voc. ter. cons.

„aita
audi
aula
aulæ
aura
aufa
auso

iano
ioci
ioco
iuba
iulo
iuno
iure
iuro

vaca
vaco
„vada
vade
vadi
vado
vaga
vage
vagi
vago
vale
vana
vanæ
vani
vano
vase
„veda
„vede
„vedi
„vedo
vela
„ve-

„ vele
veli
velo
vena
venæ
veni
vera
veræ
veri
vero
veto
vici
vidi
„ vile
vili
vina
vini
vino
viri
viro
viru
vifa
vifo
vifu
vita
vite
viti
vito
voca
voco
vola
vole
„ voli
clam

volo

mars
pars

Transf. vndec. c. p.

Prima, sec. & quar. conf. ter. voc.

clam
cras
flas
flat
ftas
ftarfles
spes
ftet

flos

abel
abis
acus
alam
alas
ales
alis
alat
alet
amem
amen
ames
amet
amer
amor
amas
amat
ames
apes
aras
ares

Transf. decima tertia

Prim. ter. & quar. voc. sec. cons.

abeo
abij
acui
acuo
adeo
alia
alij
alio
apio
aqua
aquæ
area
area
areo
arui
aruo
asiaegeo
egui
æque
equi
equo
eruo
exeo
exuiidea
ideo
ineo
obeo
obij
ocio
ocia
ocij
odio
olea
olei
oleo

Transf. decimaquarta, c. p.

Prim. ter. quar. conf. sec. vocali.

dans
dant
hancdent
mens

hinc

fons
mons
posthunc
tunc

mars

papa
rara

mars
pars

abel
abis
acus
alam
alas
ales
alis
alat
alet
amem
amen
ames
amet
amer
amor
amas
amat
ames
apes
aras
ares

edas
edes
edet
edax
epar

Trans. decimaquinta.

Prima & ter. voc. secundæ cons.

ibam	opes	vras
ibas		vres
ibat		vrīs
ibis		
ibit		
idem		
iram		
irim		
iras		
item		
itis		

Transp. deci. sex. & vltima cō. præ.

Prima & tert. cons. secundæ voc.

Quia multas in se retinent transpositiones facilioris intelligentiæ gratia, in plures partiemur.

Consonantes & vocales, similes

bibi.

momo

toto

papa
rara

coco

			coco.	
		Vocales similes solum		
„bara	bene	bibi	bolo	fuco
„cada	„bere	bini	bono	luco
cama	deme	cibi	colo	lusu
cafa	fece	diti	cono	luxu
dama	fede	fidi	dolo	
„darà	„fele	fili	domo	
data	ferè	fini	dono	
fabà	geme	„lidi	foco	
fama	„lece	mifi	foro	
fata	lene	nifi	homo	
gaza	„mele	ridi	„lodo	
lata	nece	rifi	loro	
laua	„pece	tibi	loto	
laxa	pene	vidi	modo	
maga	„pere		moto	
mala	pete		nodo	
nata	„rese		nolo	
pala	rete		noto	
„para	fape		„poco	
rapa	fere		polo	
rara	tedæ		pomo	
rata	telæ		pono	
„fala	teme		poro	
fana	tene		roco	
fata			rodo	
„tana			rogo	
			roto	
			„fodo	
			sono	
			tono	

Consonantes similes. c. p.

pape

pape
rara
rari
rarobase
basi
cado
cane
cano
„capi
„capo
cara
caræ
cari
caro
cato
dabo
„dame
date
fagi
fago
fame
„fate
„fati
labe
lati
lato
laxe
laxi

pape
rara
rari
raro

ceci
ceco
dedi

bibo
dido

coco
nono
tota
toti
toto

bubo
rare
ruri
tuta
tute
tuti
tuto

diffimiles omnes.

bafe
bafi
cado
cane
cano
capi
capo
cara
caræ
cari
caro
cato
dabo
dame
date
fagi
fago
fame
fate
fati
labe
lati
lato
laxe
laxi

cela
cæli
calo
cano
capi
cara
demi
dena
fera
heri
hero
meco
mela
melo
meni
meno
nemo
nero
pela
peli
pelo
reca
reco
remi
remo

bima
cima
cime
cito
dica
dice
dici
dico
dira
diræ
diri
fico
fida
fide
fila
file
fimo
fine
fina
fino
libo
lima
limæ
limo
nido

bona
coco
coda
core
cori
cosa
cosi
cote
coxa
doli
domi
domo
doue
dosa
dota
dote
foce
fora
goda
gode
gola
hora
horæ
loca
loci

buco
cubo
cudo
curo
duco
dumo
fuco
fugo
fumo
fune
fure
furo
fufe
fusi
gula
humi
humo
luca
luce
ludi
ludo
lume
lumi
luna
lupa
ma-

magi
mago
mali
malo
„mani
„mano
nafi
nafo
nato
pace
paci
pali
palo
„paue
„pate
pati
„pato
rado
rami
ranæ
rapa
rape
raræ
rari
raro
fale
fali
falo
fanè
fani
fano
tace
„taci

„teco
„tede
„tela
teli
telo
„temi

nolo
nito
pica
pico
pila
pino
pira
rigo
rima
rime
„rimo
„rifa
„rise
„rido
fima
fimo
fine

„loda
„lode
„lodi
lora
lota
mola
molæ
mora
mori
„noce
„noci
„node
nodi
nola
noli
„noma
„nome
„nomi
nota
notæ
noti
noto

lupo
masi
mulo
mura
mure
muri
muta
mute
muto
nubo
nuto
pura
puræ
puri
puro
puta
puto
rubi
rubi
rude
ruga
fuda
fude
fudi
„fudo
tuba
tubæ
tubo

cale
tali

Rati

E R A
mo
re,
res liter
solum h
ciores v
fatis lab
figurar
eterum
tot lite

tale

cale
tali

poca
ppli
poma
pomi
rode
roma
rofa
rofa
rofa
„refe
rota
rota
„foda
fola
foli
sole
„foma
„fome
fona
zona

Ratio vsus tabularum continuati scripti, in quo characterum figuræ permutantur.

ERAT in animo ad hanc rem sex literarum, quæ varijs modis transponi possent, in tabulis nexum proponere, quod is numerus potissimus videbatur, nam plures literas eodem modo colligere nimis molestum erat, ut solum hoc opus vel in magnum volumen excresceret, pauciores verò parum foecundum. Verum hoc etiam visum est satis laboriosum, & parum necessarium: nam ad similium figurarum rationem multis modis poterat subsequi characterum nexus, unde labor futurus fuisset parum utilis inter tot literarum combinationes, quæ secundum similia:

analogiam in *specijs* pari modo de vera indicare procedo-
rent, quare *consilium* hoc satius prætermittendum duxi,
quàm rem nimis *impletam* aggredi, alioquin parum vtilem,
in cuius rei *loco* binarum dictionum tabulas proponimus,
vbi modo ex *duarum* similium figurarum positione altera
prius verbum *terminat*, altera subsequenter initio ponitur,
modo inter trium *sequelam* diuifio vel post primam, vel
post secundam cadit. Idem seruabitur & in quatuor simili-
um concursu, vt modo post primam, modo post secundam
incidat partitio. *Eas* tabulas ritè & suo ordine distinximus,
vt faciliè cuique obuiam fiat, quæ quoq; loco verborum par-
titio quærenda sit, vt lector facilius intelligat. Ad hoc vi-
sum est eadem ratione tabulas eorum verborum adijcere his,
quæ insigniora viderentur, quod plures similes, & varias fi-
guras pluribus in locis, modo bis, modo ter remaneant:
quarum aliæ statim succedunt, aliæ verò interpositis alijs
procedunt: quæ omnia & si cui minus vtilia poterunt vi-
deri, quod vel rem sic subsequi necessarium non sit, & sæ-
pius aliter contingat, & inter plura eodem modo se ha-
bentia indicatu difficillimum sit, quod potissimum debe-
at eligi, quia tamen ea observatio ad rem pertinere vi-
sa est, prætermittendam non duxi: nam ea, quæ hoc
modo incerta se habent consequentium regularum iu-
dicio poterunt confirmari, vt inter plura tollatur am-
biguitas.

Vocales solæ, quæ principio vnus, &
fine alterius dictionis esse possunt.

anima	atq;
ille	etiam
dei	iouis
ego	omnis
tu	vides

Conso-

„abb
„abb
acco
affer
affio
affio
atto

Consonātes solae, quae in fine vnius & principio
alterius esse possunt.

hoc	caput	nos	sapientes
illud	dabit	et	tenet.
ah	habet		
nil	licet		
num	manus		
non	negat		
amor	rogat		

Cum similes tres vocales erunt, &
diuisio cadit apud secundam.

aucupij	iudico
iudicij	iaceo
alij	iuno
eo	omne

Si apud primam.

tibi	ijsdem
------	--------

Si quatuor vocales in medio.

Tiberij	ij
eo	oone

Si quatuor apud primam.

tu	vuula
----	-------

Tabula notabilium dictionum, in quibus
secundae, tertiae, quintae & sextae duplicantur.

„abbassarfi	accurro	„afferro
„abbattimento	„affatto	„alletto
accommodo.	„effetto	„appello
assessor	„effettuato	immissum
assicco	„errasse	accurro
assicesco	immitto	offella
attollo		efferramenta

Tabula dictionum, in quibus secunda
& tertia duplicatur, etiam consonante sequenti.

E c 3

„abbrac-

„abbracciamento	agglomerio	efflagito
„abbracciare	agglutino	effleo
„abbreviare	aggrauo	effloreo
acclino	aggredior	effrenus
accliuis	aggrego	offleo
accludo	applaudo	offringo
accresco	applico	offrisco
accredo	approprio	oppleo
affleo	apprimè	opploro
afflo	approbus	opprimo
afflictus	attribuo	opprobrium
affluo	„ebbro	
affrico	ecclesia	

Si septem consonantes & apud
tertiam ceciderit diuifio.

vrbs	phtifis
stirps	phthongus

Si sex consonantes & apud secundam
cecidit diuifio.

amant	phthifim
habent	phthongum
fi in medio	

vrbs	strabonis
stirps	structuræ

Si quinq; consonantes & apud primam.

et	phthifis
nec	phthongus
amant	strabones
diligunt	structuras

Si apud tertiam.

vrbs	studij
stirps	brachij

Duplices consonantes cum duplicibus vocalibus
sequen-

sequentibus.

alluuiō alluuiēs annuus. sic & simil. dict. reperir. poterunt.

Ratio vsus tabularum orbicularis scripti, &
earum vsus

EXPOSCT ratio, vt idem in orbiculari scripto, quod in simplici characterum permutatione exequamur, vt tabula tradituri, in quibus similes figuræ huius scripti modo plures, modo pauciores varijs modis disponentur, earum nunc vsum indicemus, ne hoc ad solam mentis agitationem quis facturus facilius in errorem incidat: nam & difficile fuisset, eas dictiones memoria complecti, & lubricum in experimento labi, in quibus tabulis legitimum ordinem secuti sumus, vt primum duarum literarum verba, mox trium & inde quatuor poneremus. Rursus quemadmodum in illis variæ similes collocentur, plenissimam rationem tradere- mus, vt rem expendenti clarius liquebit. His adiecimus plu- rium literarum verba, in quibus figuræ ternæ similes initio medio & fine simul concurrunt. Adiunximus præterea bina- rum dictionum nexum, in quo figuræ, quæ priores dictiones terminant, quæq; mox sequentes inchoant assimilantur, vel eædem sunt, earum dictionum vsus in eo genere scripti adiu- mentum dabit, ad ea solum verba inueniendum, in quibus, vt in suo loco proximo volumine dictum est, reliqua omnis interpretatio firmabitur, & innitetur. Earum igitur vsus occasio quoties obuenerit, habebit interpretes quo recurrat, vt facilius sibi aditus pateat ad interpretandum, vbi tabula- rum sectiones interpreti, quo loco quæque dictio quærenda sit, præfixo titulo indicabunt.

TAB. PRIMA

DICTIONVM DVARVM SIMILIYM LITERARVM.

ab

de

hi

il

tu

E c 4

T A B.

TAB. SECVNDA

DICTIONVM TRIVM LITERARVM.

Transpositio prima
prima & sec. similis

abi	„del	hic	tua
dea	dem	hij	tui
dei	des	his	tuo
deo	det	tua	tum

Transp. sec.
sec. & ter. similis

ede	„ahi	„chi
oda	nil	

Transp. tert.
prima & vltima similis

„che	iam	„mio	per	„pur
„gai	meo	par	pyr	feu

Transp. quint. non reperitur, alia vsui est
(se non possunt.)

TAB. TERTIA

QVATVOR LITERARVM

Transpositiones. 1. 2. 3. 4. omittimus,
quia inutiles.

Transp. s. prima & sec. similis, reliqua
dissimiles.

abbas	abeo	dedi	demi	deos	hiat
abde	deam	deis	demo	„deue	tuam
abdo	deas	dele	dena	„deui	tuas
				deus	tuba
					tube
					tuta
					tuum
					tuis
					tuus
					Trans-

Transp. sexta c. p.

ter. & quar. similis, cæteræ dissimiles

abde	„ fede	fede	actu	nutu
adde	fide	„ fode	cætu	ortu
„ arde	inde	„ fude	fætu	potu
aude	rade	vade	fortu	ritu
„ cade	ride	„ vede	ictu	firtu
cede	rode	vide	motu	
vide	rude	vnde	natu	

Transp. septima omittitur.

Transp. 8. p. dissim. reliquæ similes.

astu
estu.Transp. nona prima & vlt. similes,
reliquæ dissimiles.

apud	feci	leuo	pons	vlla
base	fili	libo	quot	vltā
bene	fimi	lido	styx	vnca
„ bere	fixi	limo	vada	vnda
beue	foci	lino	vaga	vola
bibe	funi	ludo	vana	vma
bile	furi	lugo	veda	vrsa
bimæ	„ lago	lupo	vela	vrita
binæ	lato	olor	vena	vsta.
bonæ	lauo	osor	vera	
bouæ	laxo	pars	visā	
fagi	lego	plus	vita	

Transp.

Transp. decima

2. & 3. similis, reliquæ dissimiles.

dabo	tabe	idem	„file	vili
fabā	tabo	ideo	„fili	vile
fabæ	adeo	bili	filo	
fabi	idæa	fila	nilo	

Transp. vndecima, non reperitur.

Transp. decima ter. prima tertia
& quarta similis.

ritu.

Transp. quartadec. c. p. omittitur.

Transp. quintadec. pr. & 3. similis, reliquæ dissimiles.

arca	lanæ	peræ	reti	siue
arcæ	lena	peru	rite	viam
arco	lenc	pori	„riti	vias
„bada	leni	poro	rota	vnam
coes	leno	pyra	rotæ	vras
coet	lino	pyre	roto	vrat
„crea	luna	pyro	ruta	vtar
erga	meos	pura	rute	vnam
„erge	nepa	puræ	sæua	vras.
ergo	„para	puri	sæuæ	
hali	pari	puro	sæui	
halo	paro	rate	sæuo	
lana	„pera	rete		

Transp. sextadec. vlt. c. p.

sec. & quar. similis, reliquæ dissimiles.

hanc	diem	aper	vrat	cuma
acie	fiam	epar	vret	cuna
acre	piam	aret	vrit	cura
ecce	pium	erat	auia	dura
agni	viam	erit	aula	„duca
				agri

'agri	ambo	orat	aura	fuga
„ogni	immo	oret	aufa	fuma
„fura	iuba	luna	mufa	pura
fufa	iura	mula	muta	puta
gula	iuaa	„mura	nuda	quia.

TAB. QVARTA

DIVERSARVM DICTIONVM

Trium similium in principio dictionis.

stupa
studium
stupidum
deficio
hilaris

Maiusculis illis literis addere poteris
fines ex libitu, & multæ consurgent dictiones.

Trium similium in fine dictionis.

pastu
gustu
fastu
damno
„nieghi
„prieghi

& similia

Duæ similes in fine, alteræ duæ similes
in principio sequentis dictionis.

ars tua
lux zachariæ
est vxor

Si dictionibus his diuersa principia & fines
addes, aliæ quoq; consurgent dictiones.

Duæ similes in fine altera principio
alterius dictionis.

de fago
nil moror
vno paruo

pars talis tu zeno.
est vlla
dux zeno

adde etiam & aliæ compo-
nuntur nouæ dictiones.

Vna

Vna similis in fine, dua principio
alterius dictionis.

hic dedit
illud efficit
an illius
deum nouit
non oportet
amor statuæ
is tua
et vxor
lex zabulonis

Egenus interpres principio & dictionum
fine multas addere literas poterit

Vna similis in fine, alterius
principio dictionis tres.

hic deficit
cur studes

etiam si addes, nouas habes.

Hæc sunt, quæ hoc tempore de hac materia dici posse vide-
antur, atque huiusmodi in re prodenda satis augustè scrip-
sisse visi sumus, omnes enim, quos adhuc videre conti-
gerit scriptores quàm angustissimè reti-
gerunt.

FINIS.

Typographus lectori.

HAs duas de Iure
belli commentatio-
nes, tertia breui sub-
secutura est, quam
separatim edere cu-
ramus, utpote diuersam à bellicis
actionibus, de pace enim ac fœderi-
bus est: ut ipse ab ore auctoris excepi:
Cuius vel de legationibus libros de-
nuò excudendos decreuimus, sed
multò quàm antea auctiores & cul-
tiores. Et commentarium ad titulum
Digestorum de Verborum significa-
tione. atque diu expectatum de
Condicionibus opus. Interim,
amice lector, his fruiere
& vale.

From Gentilis
"De Iure Belli"